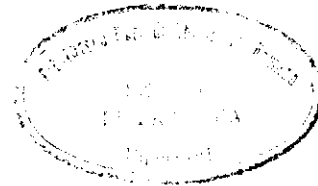

200
141

ST. O. IOSIF

O P E R E
II

*Ediție îngrijită,
comentarii și variante,
bibliografie de
I O N R O M A N*

4385

SCRITORII ROMÂNI
EDITURA MINERVA
București, 1971

NOTĂ ASUPRA VOLUMULUI AL II-LEA

Acest al doilea volum din ediția *Opere* de St. O. Iosif cuprinde toate tălmăcirile de poezii lirice și epice, precum și versiunile românești a două piese de teatru: *Dragoste cu toane* de Johann Wolfgang von Goethe și *Cidul* de Pierre Corneille. Grupînd astfel materialul, am dat curs atît dorinței de a realiza o anume unitate a cuprinsului, cît și, mai ales, obligației de a echilibra dimensiunile celor patru volume ale ediției.

Criteriile generale urmate în stabilirea textelor de bază, în transcrierea acestora și înregistrarea variantelor, sînt cele enunțate în *Lămuririle asupra ediției*, date la începutul volumului I.

Pentru majoritatea traducerilor de poezii lirice și epice, textul de bază ni l-a oferit culegerea *Tălmăciri*, București, Editura „Minerva“, 1909. Traducerile ulterioare acestei culegeri, sau cele anterioare, pe care poetul nu le-a inclus în culegere, au fost transcrise din următoarele volume:

Alexandru Petöfi, *Poezii alese*, Craiova, Biblioteca de popularizare pentru literatură, știință, artă, nr. 32, Institutul de editură Ralian și Ignat Samitca, 1897;

Romante și cîntece de Heine, București, Editura Librăriei H. Steinberg, 1901;

Alexandru Petöfi, *Apostolul și alte poezii*, ediția a doua revăzută, București, Biblioteca pentru toți, nr. 99, Editura Librăriei Leon Alcalay, 1908.

Pentru traducerile rămase în periodice, am recurs la ultima versiune dată la tipar de poet.

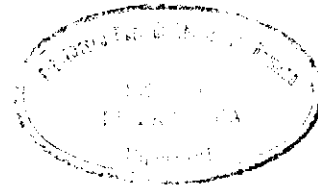
În ceea ce privește tălmăcirea pastoralei *Dragoste cu toane* de Goethe, am avut de ales între volumașul apărut în 1907 în editura

200
141

ST. O. IOSIF

O P E R E
II

*Ediție îngrijită,
comentarii și variante,
bibliografie de
I O N R O M A N*

4385

SCRITORII ROMÂNI
EDITURA MINERVA
București, 1971

Societății pentru crearea unui fond de teatru român, Biblioteca teatrală, nr. 11, și ediția din Biblioteca pentru toți, nr. 884, scoasă de Editura Librăriei Leon Alcalay. Această a doua ediție nu este datată, dar presupunem că va fi apărut nu mult după moartea poetului (la începutul anului 1914 apar numerele 891—892 din sus-amintita Bibliotecă pentru toți). Am luat-o totuși ca text de bază, deoarece cuprinde modificări ce dovedesc că nu e o simplă retipărire, ci un text revăzut de traducător.

În sfârșit, tragedia lui Corneille a fost transcrisă după unica ediție antumă: Corneille, *Cidul*. Traducere în formă originală de St. O. Iosif, București, Editura Librăriei Leon Alcalay, Biblioteca pentru toți, nr. 665 [1911].

Traducerile de poezii lirice și epice, pe care Iosif le-a publicat în volume, au fost grupate de noi — cum a făcut și poetul în *Tălmăcirii* — pe autori. Succesiunea poeziilor este alfabetică, iar aceea a poeziilor, în cadrul fiecărui capitol, cronologică. (E vorba, firește, de cronologia apariției traducerilor.) O excepție: poemul *Apostolul* a fost paginat la finele părții rezervate lui Petőfi, și nu la locul indicat de prima apariție a traducerii, ca în cazul celorlalte tălmăcirii. Traducerile de cîntece populare urmează după încheierea seriei de poezii semnate.

În partea din volumul de față dedicată tălmăcirilor de poezii apărute numai în periodice, ne-am reîntors la criteriul general cronologic aplicat în cazul poeziilor originale ale lui Iosif. Ni s-a părut util să procedăm astfel, pentru a reconstitui evoluția interesului arătat de traducător diverșilor poeți străini și, totodată, pentru a îngădui urmărirea mai clară a progresului artei lui de tălmăcitor.

Confruntarea tuturor traducerilor cu originalele ar fi fost, în ediția noastră, o operație imposibil de realizat. Cele cîteva confruntări pe care le facem în cadrul *Comentariilor* sînt edificatoare pentru măiestria traducătorului și pentru atitudinea sa generală față de modele.

În ansamblul său, capitolul de *Comentarii și variante* justifică o dată în plus includerea traducerilor într-o ediție a *Operele* lui St. O. Iosif. Variantele ne introduc în atelierul poetului nostru, iar comentariile reconstituie momente din munca lui literară și din istoria receptării la noi a unor capodopere din poezia universală.

TĂLMĂCIRI — LIRICE ȘI EPICE —

DIN VOLUME

Lucien Bazin

UN IMN FRANCEZ LUI EMINESCU

Cunosc povestea tristă și scurt-a vieții tale,
Și scirba ta născută din vanele plăceri,
Și lumea ta de visuri, dorințe și dureri...
Năluca urmărită de tine-n veci pe cale.

5 Și am citit o parte din opera-ți măiastră;
Subt biciul suferinței umane te zăresc,
Trist implorind în graiul tău dulce românesc
Pe Amor, pe tiranul divin din lumea noastră.

10 Dar mai presus citit-am poemul tău romantic,
Bogat în idealuri și falnice avinturi
Ce-o să-ți rodească neamul, vrăjit de-acele cînturi,
În care se trezește al Romei geniu antic.

15 Și mi-am adus aminte atunci că-n voi renaște
Același sînge nobil al rasei vechi latine,
Și-n ciuda depărtării, m-apropie de tine...
Și m-a cuprins mîndria că te-am putut cunoaște!

De-atunci și munca-ți sfintă cu dragoste-o aleg.
Ci, de n-am fi vlăstare aceleiași tulpine,
Te-aș fi-nțeleș eu totuși, citindu-te pe tine:
20 Poeții mari sint domnii pământului întreg!

Așa toți cei ce-odată simțit-au cu putere
Delirul deznădejdiei, cel plin de-amar și jale,
Vor plînge la accentul sublim al lirei tale,
Imens răsunătoare cînd geme de durere...

25 Durerea e obștească: ucide-al ei sărut...
Tu însuși, Eminescu, o cunoșteai din fașe:
Înlănțuindu-ți gitul cu brațele — ucigașe,
Te-a strîns așa de tare, că lira ți-a tăcut...

S-a stîns a ta gîndire în noaptea blestemată,
30 Pin'ce să treci în raiul etern scaldat în rază...
Dar opera-ți rămîne, și duhul tău veghează
Asupra țării tale în doliu-nvesmintată.

În negrele amurguri, cînd ne-nfioar-un vaier
Ca dintr-o altă lume al pasărei nocturne,
35 Cînd strop cu strop, în taină, din nevăzute urne
Necunoscute lacrimi alunecă prin aer,

În tristele amurguri ce-mbrac-a noastre frunți
Cu negură de visuri, cînd singur îți arăți
Al lunei disc de aur vrăjind singurătăți,
40 Cînd raza ei coboară peste cîmpii și munți,

În ceasurile-acele de teamă nențeleasă,
Cînd mările respiră o dulce adiere,
Atunci plutești, poete, scăpat de-orice durere,
Și țara ta ți-o legeni cu drag, ca pe mireasă...

45 Poete, stai de streajă! Spre culmile măririi
Insuflă-i, ca să lupte, a geniului¹ scînteie,
Copil al României, o, bard menit să steie
Alături de stăpînii slăviți ai Nemuririi!

¹ În *Tălmăciri*, greșeală de tipar: *genului*.

LENORE

— Baladă —

- Din somn Lenore-n zori de zi
Tresare tulburată:
— O, Wilhelm, m-ai uitat? Ești mort?
Veni-vei tu odată?...
5 Iubitul ei lupta sub steag
În văile boeme
Și nu-i scrisese nici un șir
De-atit amar de vreme.
- Țarina și viteazul crai,
10 Sătui de jaf și pară,
Au pus războiului sfârșit
Și pace încheiară.
Și cling! și clang! oști după oști,
Cu flori împodobite,
15 În zvon de tobe se-ntorceau
La vetrele iubite.
- Era un glas și-un forfot viu
Din plaiuri pînă-n vale:
Bătrini și tineri, cu alai,
20 Le alergau în cale,
Și bucuria strălucea
În ochii tuturor;
Pe Wilhelm însă în zadar
Îl căuta Lenora...

- 25 Ea alerga în sus și-n jos
Prin gloata de oștire:
Nici unul, vai! din ciți veneau
N-aveau de Wilhelm știre.
Iar cînd, pe rînd, trecură toți,
30 Durerea o înfrînse:
Țipînd, se tăvăli pe jos,
Și plînse, plînse, plînse...

- Bătrina o găsește-n drum,
O scutură, o cheamă:
35 — Ah! mamă, Wilhelm este mort!
E mort, de bună samă!
Să piară lumea! piară tot!
Ar fi cu mult mai bine,
Nedrept și crud e Dumnezeu,
40 Amar, amar de mine!...

- Copilă, vino-ți în simțiri!
Fă-ți cruce și te roagă;
Ce face bunul Dumnezeu
E drept și bine, dragă!
45 — Ah, mamă, Dumnezeu e-n cer,
Și cerul e departe...
Ce bine, vai, mi-a dat în schimb
Pe rugile-mi deșarte?

- Copila mea, odorul meu!
50 Ascultă, fii cuminte!
Nu supăra pe Dumnezeu
Cu astfel de cuvinte!
— Ah, mamă, mamă, e-n zadar,
Și toate sînt pierdute!
55 Nici Dumnezeu, nici iadul chiar
Nu poate să-mi ajute!

— Dar, fată, dacă te-a uitat
Necredinciosul mire,
Și poate el cu alta azi
60 Trăiește-n fericire?
La dînsul nu te mai gîndi
Și-l vei uita cu anii,
Cînd el răsplata-și va găsi
In ghearele Satanii!

65 — Ah, mamă, ceea ce-am pierdut,
Pierdut rămîne, mamă!
La ce, la ce m-am mai născut?
O, moarte, vino, ia-mă!
Miini! în zadar vă frămîntați;
70 Ochi! în zadar mai plîngeți.
Ah, viața mea! Lumina mea!
Apuneți și vă stîngeți!

— O, Doamne, nu te îndura
De vorbele-i nebune!
75 În deznădejdea-i fără friu,
Nu știe, vai, ce spune!
Ascultă, fată, sfatul meu!
Te du la minăstire:
Mireasa fără de noroc
80 In cer găsește mire!

— Ah, mamă, ce mi-e cer și rai!
Ah, mamă, ce mi-e raiul?
Cu el, cu el e raiu-ntreg,
Și fără Wilhelm, iadul!
85 Nici nu mai vreau să cred nimic,
Nimic din cîte-mi spuneți!
Ah, viața mea! Lumina mea!
Stîngeți-vă și-apuneți!...

Așa se zbuciumă mereu
90 Și țipă, și blestemă,
Răbdarea Domnului cercînd
Cu vorbe fără teamă.
Și pină-n ceas tirziu de-amurg
Plîng negrii ochi într-una,
95 Cînd stelele pe cer lucesc
Și-ncet s-arată luna...

Auzi... deodată, trap-trap-trap,
Copite bat afară,
Un călăreț s-oprește-n drum
100 Și urcă-ncet pe scară...
Lin sună micul clopoțel —
Cling-cling-cling, fără veste...
Și de la ușă, lin de tot,
Vin șoaptele aceste:

105 — Veghează încă, draga mea?
Lumina nu e stînsă?
Ce face porumbița mea?
E veselă, sau plînsă?
— Ah, Wilhelm, tu!... Așa tirziu?...
110 Vai, ce dureri cumplite!
De plîns mi-e sufletul pustiu...
De unde vii, iubite?

— Noi noaptea doar plecăm la drum,
Cînd zările-s senine.
115 Și tocmai din Boemia viu,
Ca să te iau cu mine!
— Ah, Wilhelm, intră-n casă-ntii,
Vreau să-ți aud cuvîntul.
Vreau să te string la sînul meu...
120 Cum geme-afară vîntul!

— Hei, geamă vîntul cît o vrea,
 Iubita mea, nu-mi pasă!
 Fugarul sforăie grăbit,
 Nu-i chip de stat în casă!
 125 Încinge-te de drum curînd:
 Te-oi duce-n goană cruntă,
 Și jur că noaptea asta chiar
 Dormim în pat de nuntă!

— Ah, dar porni-vom chiar de-acum?
 130 Afară-i noapte rece.
 Ascultă!... clopotul din turn
 Vesteste unsprezece!
 — E luna sus... Noi și cei morți
 Ne ducem iute foarte!
 135 Ca vîntul ori ca gîndul vrei
 Fugarul să ne poarte?...

— Dar unde-i locul cel faimos
 Și patul nunții cum e?
 — Departe... strîmt, întunecos
 140 Și neștiut de lume!...
 — Vom încăpea noi? — Negreșit!
 Fii gata dar în grabă;
 Deschis e balul; după noi
 Nuntașii toți întrebă...

145 Copila se găti; pe roib
 S-avîntă cu grăbire,
 Cu brațu-i gingaș încingînd
 Pe mult doritul mire.
 Și hop, hop, hop, fugînd cu ei,
 150 Fugarul saltă sprinten,
 Copitele țîsnesc scînteii,
 Și ies văpăi din pînten.

La dreapta și la stînga lor,
 Pe drumul nins de lună,
 155 Cum zboară dealuri, văi, cîmpii!
 Greu podurile sună!
 — Urra!... E luna sus... Urra!
 Ce repede merg morții!
 Te temi, iubita mea, de morți?
 160 — Ah, nu... dar lasă morții!

Hei, unde merge-acel norod,
 Și corbii, ce s-adună?
 Ce-nsamnă ciocli, popi, prohod
 Și clopotul ce sună?
 165 Cîntări și bocete-n convoi
 S-asamăn laolaltă
 Cu jalnicul orăcăit
 Al boului-de-baltă.

— Pe mort lăsați-mi-l în drum,
 170 Neîngropat să steie,
 Veniți la cununia mea
 Cu tinăra femeie!
 Aici, țircovnic și gropar,
 Cu cioclii dimpreună!
 175 Tu, dascăl, mormăie un psalm,
 Tu, popă, ne cunună!

Dispare carul mortuar...
 Cîntările-amuțiră:
 Pe urma roibului fugar
 180 Convoiul lung se-nșiră.
 Și hop, hop, hop, zburînd cu ei,
 Fugarul saltă sprinten,
 Copitele țîsnesc scînteii
 Și ies văpăi din pînten.

185 La dreapta și la stînga lor,
Cimpii, orașe, sate,
Și țări, și munți dispar în zbor,
De goană fulgerate.
— Urra!... E luna sus!... Urra!
190 Ce repede merg morții!
Iubita mea, te temi de morți?
— Ah, lasă-n pace morții!...

— Te uită! sus, pe eșafod,
Stafii și draci s-adună,
195 Și cîntă, și se învîrtesc
În razele de lună!
Aici, strigoii! Aici, scripcarii!
Veniți să-ntîndem hora:
Eu noaptea asta mă cunun
200 Cu mîndra mea Lenora!

Și toți strigoii — fiș, fiș, fiș —
Aleargă pe-apucate,
Zburînd pe sus ca-ntr-un virtej
Un roi de foi uscate.
205 Și hop, hop, hop, fugînd cu ei,
Fugarul saltă sprinten,
Copitele țîșnesc scînteii
Și ies văpăi din pînten.

Cum zboară toate-n depărtării!
210 Apar, dispar într-una!
Orașe, sate, țări și mări,
Și stelele, și luna!
— Urra!... E luna sus... Urra!...
Ce repede merg morții!
215 Te temi, iubita mea, de morți?
— Vai... las' să doarmă morții!..

— Roib! roib! cucușii cîntă-n sat...
Miroase-a dimineată...
Roib! roib! zăresc la răsărit
220 O geană de roșată...
Mireasa mea, cred c-am ajuns!
Sîntem în dreptul porții,
Și patul nunții ni-e gătit...
Ce repede merg morții!

225 Convoi, și roib, și cavaler
Străfulgeră în treacăt;
Lovit cu o vergea de fier,
Se frînge vechiul lacăt;
Aripele bătrinei porți
230 S-aruncă la o parte,
Și printre cruci, prin cimitir,
Ei zboară mai departe...

Hu!... cavalerul s-a oprit!
Minune blestemată!
235 Mantaua-i se destramă-n vînt,
Bucată cu bucată;
O hîrcă goală-n loc de cap
Rînjește fioroasă,
Și trupul, în schelet schimbat,
240 Pe umăr poartă coasă...

Tresaltă roibul viforos,
Nechează cu putere,
Pe nări și gură varsă foc,
— Și sforăie, și... piere!
245 Pămînt și ceruri gem amar
În ceas de grea minie...
Lenora se frămîntă greu,
Cuprinsă de-agonie.

Acum se strîng în cimitir
250 Stafiile la lună,
Și-o horă deșuceată-ntind
Și cîntă împreună:
— Răbdare! Chinul pămîntesc
Se mîntuie cu somnul;
255 De bietul suflet rătăcit
Îndure-mi-se Domnul!

B u r n s

ÎN CIUDĂ!

Se vede sârman, ocolit cu dispreț,
Și fruntea și-o-nclină — în ciudă?
Dar noi ne mîndrim și-o-nălțăm mai măreț,
Și-aceasta doar numai în ciudă!
5 În ciudă și numai în ciudă,
În ciuda atitor mizerii ce sînt,
Nimic nu e rangul decît un cuvînt,
Și omul e aur — în ciudă!

Cu pine și sare, cu coji de mălai!
10 Trăim anevoie — în ciudă!
Nebuni și mișei se răsfăță ca-n rai,
Dar om este omul — în ciudă!
În ciudă și numai în ciudă,
În ciuda averii și-a tuturor chiar,
15 Tot omul cel vrednic e mărgăritar,
Oricit de sărac e — în ciudă!

- Vedeți voi pe-acela, el cică-i boier,
 Și țanțoș ce umblă — în ciudă!
 Asculte-l toți prostii și-nalțe-l la cer,
 20 El tot e-un netrebnic — în ciudă!
 În ciudă și numai în ciudă,
 În ciuda podoabei ce-o poartă la piept,
 Un om fără zgardă, un om înțelept
 Se uită și ride — în ciudă!
- 25 Un rege îl poate-nărcă din prisos
 Cu nume și-onoruri — în ciudă!
 Dar vrednic să facă din om ticălos
 Nu poate nici dînsul — în ciudă!
 În ciudă și numai în ciudă!
- 30 Oricît e de sus și oricît de semeț,
 Nimic nu-i mai sfînt și nimic mai de preț
 Ca mintea și cinstea — în ciudă!
- De-aceea rugați-vă Domnului sfînt,
 Să lupte tot omul — în ciudă!
- 35 Ca mintea și cinstea să aibă cuvînt
 Pe lumea aceasta — în ciudă!
 În ciudă și numai în ciudă,
 Veni-va ea vremea înscrisă pe steag,
 Cînd om către om să-și întindă cu drag
 40 O mîină de frate — în ciudă!

Giosuè Carducci

CĂTRE COPACI

- Umbrești culmi repezi, largi singurătăți,
 Dar nu-mi ești drag, întunecat stejar:
 Cu ramuri verzi tu-mpodobeai barbari,
 Pustietori de tronuri și cetăți.
- 5 Tu, laur sterp, și mai prejos îmi pari:
 Tu minți, oricît de falnic verde-arăți
 Pe cîmpul vestered, sau cînd, alte dăți,
 Luceai pe frunți pleșuve de chesari.
- 10 Mi-ești dragă, viță, tu ce crești bogată
 Din lut pietros, ca să-mi îmbii paharul
 Uitării înțelepte-n vremuri grele.
- Mai scump mi-e bradul: el va-nchide-odată
 În patru scinduri, neted, tot amarul
 Și zbuciumul, și visurile mele.

DIN ITALIENEȘTE

S-a stins virtutea-n a Italie țară,
Ce-a fost regina lumii în vechime.
De muzele Castaliei azi nime
Nu poartă grijă; toți le delăsară.

5 A laurului verde frunză rară
E pingărită într-un veac de crime
Și lăcomie; iar din adâncime
Desfriul scoate fruntea dirz afară.

10 De ne-au lăsat străbunii-n zile bune
Frumosul stil al versului și-al prozei,
Nu-mi pare-a fi aceasta vreo minune...

Ci vin'să plîngem zilele de față,
Modernul gust ce-și are azi rapsozii
Și decadența-n care se răsfată.

Gustav Falke

IDILĂ

Stă supt teiul 'nalt Fecioara sfintă
Și-alintîndu-și copilașul, cîntă.

Soțul ei, moșneagul cel cuminte,
Doarme fără grijă înainte.

5 Patru îngeri stau și strajă țin
Pe un ram, și cîntă-ncet și lin.

Imnul lor se-nalță-n sfînta pace
Și-ascultînd, privighetoarea tace.

10 Peste codru luna-ntreagă crește
Și de sus din cer cu drag privește.

Pe pleoape-i cade albă floare
Și din somn Fecioara lin tresare.

Și abia acum, la miez de noapte,
Își alintă pruncul iar în șoapte,

15 Pe cînd ochii-i mari, fără să știe,
Cătă duși în bruma argintie.

Cîntecul de sus abia-l ascultă —
Sufletu-i apasă jale multă.

20 Lacrima, pe mîna ei picată,
Arde-n lună ca o nestimată.

RUGĂ

Flămînd mă lasă, Doamne, și mă ceartă
Din cînd în cînd, cu voia ta cea dreaptă —
Dușmani trimite-mi dintre cari nu iartă:
Puterile în luptă se deșteaptă.

5 Dă-mi pas ușor la joc, și încă una:
Avînt în zări de aur minții mele,
Și să-mi anini cununa,
Cununa-ntreagă cît mai sus în stele.

Geijer

DEȘTEPTARE

In vis văzui un prunc, un palid prunc,
Cu trupul delicat, și alb, și rece,
Învăluit în giulgiu alb — dormea.
Părea cioplit din marmur fără viață,
5 Pe-obrajii albi n-avea un pic de sînge.
„Sărmane prunc, tu vei dormi în veci“,
Mi-ai zis, visînd, și nu știu ce visam.

Privii din nou la el și auzii
Acuma un suspin adînc ieșînd
10 Din pieptul său frumos, — adînc suspin!
Și fragezi trandafiri îi înfloreau
Acum obrazii, buzele-i mișcară.
Rîdea prin somn și eu-mi ziceam în mine:
„Zimbește-așa cel ce visează flori.“
15 Și stam uitat, privind cum viața dulce
Străbate-neet ființa lui întregă,
Și cum dormea de lin, nevinovatul,
Cum fiecare răsufolare-a lui
Părea o rugăciune.

20 Atunci deschise ochii amîndoi,
Și-un cer albastru se răsfrînse-n ei,
Înaltul cer aprins de soare vesel,
De mîndra lui privire-mbujorat
Ca de iubire, și cerînd iubire.

25 Și valuri vesel zgomotînd la vale
Jucau în toate albiile de riuri,
Și mii de pasări ciripeau pe ramuri,
Și mii de inimi tresăltau în piepturi:
M-am deșteptat din vis — și era mai.

Goethe

IZBĂVIRE

Iubita mea m-a înșelat,
Iubita mea m-a scos din minte:
Pe țârm, la riu am alergat,
Și riul alerga-nainte.

5 Priveam uitit, ca omul beat,
Dar nu știam ce mă reține
P-aci să cad în riul lat,
Și lumea se-nvirtea cu mine.

10 Aud pe cineva că țipă
Și, tresărind, mă-ntorc în pripă,
Era o voce uimitoare:
— Ia sama! Gîrla vine mare!

15 Era o fată, vezi, drăguța!
Și inima-mi bătea nebună.
— Dar cum te cheamă? zic. — Tincuța!
— Tincuțo dragă, tu ești bună!

Tu nu mă lași să mor, — ți-e milă!
M-ai mintuit în clipe grele;
Dar asta nu-i de-ajuns, copilă:
20 Fii deci norocul vieții mele!

Și m-am plins ei; ea, blindă, mută,
Își pleacă ochii în pămînt.
Eu o sărut, ea mă sărută...
Și despre moarte — nici cuvînt!

UCENICUL VRĂJITOR

Iar s-a dus în tirg bătrînul
Maistru vraci, și-s eu stăpînul!
Hai, că pun eu azi la cale
Toate duhurile sale!
5 Știu pe dinafară
Farmecele lui,
Și minuni, ca dînsul,
Fac, fără să-i spui.

10 Iute! Iute,
Adă apă,
Să înceapă
Rotitoare
Valuri-valuri pe-ntrecute
Să se verse-n scăldătoare!

15 Vino dar, mătură roasă!
Ia-ți mantaua zdrențuroasă!
Slugă-ai fost, fii iară slugă!
Fă-mi pe voie dintr-o fugă!
Capătă-ți picioare,
20 Sus răsără-ți cap.
Du-te, poartă-mi, adă-mi
Donițele-n trap!

Iute! Iute,
Adă apă,
25 Să înceapă
Rotitoare
Valuri-valuri pe-ntrecute
Să se verse-n scăldătoare!

Iată-mi-l fugind pe cale!
30 Umple donițele-n vale,
Ca un fulger mi se-ntoarnă,
Un potop de valuri toarnă.
Pleacă, vine iară!
Colcăie-n bazin,
35 Saltă, crește apa,
A, dar este plin!

Hol străine!
Scalda-i plină:
La hodină,
40 Ca-nainte!
Ah, pricep... amar de mine!
Vorba mi-a pierit din minte!

Vorba, vail ce cată spusă
Ca să-l facă iar ce fusă!
45 Fuge, vai, și vine-n grabă!
Mătură, de-ai fi de treabă!
Tot mai mult aduce,
Toarnă tot mereu,
Vai, și mii de riuri
50 Cad pe capul meu!

Șaga-i șagă,
Nu-mi mai place!
Stai, tu, drace!
Încă ride?!
55 Inima-n răcori mi-o bagă!
Ce ochi crunți! Ce schime hidel

O, dar ai ieșit din iaduri
Ca să faci prin casă vaduri?
Unde cau, pretutindeni,
60 Parcă-i un puhoi cu grindeni!
Mătură netoată,
Stai pe loc, îți spun!
Băț, ce-ai fost odată,
Nu mai fi nebun!

65 Nu ascultă?!
Hai tu numa!
Căci acuma
Cu toporul
Fără de zăbavă multă
70 Am să-ți potolesc eu zorul!

Iată-mi-l! Tiriș s-arată!
De m-arunc la tine-odată,
Nici nu mîntui tot cuvîntul,
Una fi-vei cu pămîntul!
75 L-am crăpat în două!
L-am lovit la mir!
Pot s-aștept acuma
Și să mai respir!

80 Iată! Iată!
Că invie
Și-mi îmbie
Doniți pline
Doi acuma dintr-o dată!
Ajutor, puteri divine!

85 Și aleargă! Curg păraie
Pretutindeni prin odaie!
Ce priveștiște avană!
Vraciul! — Maistre, fă-ți pomană!

90 Duhurile tale,
Doamne,-și fac de cap:
Le-am chemat, și-acuma
Nu mai pot să scap!

— Măturice!
Stai cuminte
95 Ca-nainte...
Căci la vreme
Doar bătrînul vraci aice,
Duhuri, poate să vă cheme!

STROPII DE NECTAR

Cind Minerva, ca s-arate
Prețuirea pentru-alesu-i
Prometeu, din cer i-aduse
De nectar o cupă plină,
5 Spre a-și ferici pe oameni
Și spre-a le sădi în suflet
Simțul artelor frumoase,

Sprintenă-și zori ea pasul,
Nu cumva să prindă veste
10 Jupiter; și cupa de-aur
Șovăi, și pe pământul
Verde citiva stropi picară...

Iute-albinele-i luară
Urma, și sorbiră harnic;
15 Fluturul s-află în treabă
Ca și el un strop să fure;
Chiar năsilnicul paianjen
Lunecă și supse strașnic.

Norocoase-au fost acestea
20 Și-alte gingașe gingării,
Căci impart cu muritorii
Astăzi deopotrivă cea mai
Mindră desfătare — *arta*.

DIN „FAUST“

PROLOG IN OER

*Damnul. Puterile cerești, apoi Mefistofeles. Cei trei
Arhangheli înaintază.*

RAFAEL

5 În armonia sferelor fraterne,
Își sună soarele străvechiul viers
Și își urmează după legi eterne,
Pe același drum, detunătorul mers.
Vederea lui dă ingerilor vlagă,
10 Ci, nepătruns, tu, Doamne, le rămii,
Și-n veci mărețe-n strălucirea-ntreagă
Sînt cele-nalte ca în ziua-ntii.

GABRIEL

Și-n nențeles de grabnică rotire
Aleargă mîndru glob terestru-n zbor,
15 Se schimbă-n șir edenică lucire
Cu noapte-adîncă, plină de fior.
În largi șuvoaie se răscoală marea,
Izbind în stînci, la temelia lor,
Și stînci și mări furate-s de viltoarea
20 De-a pururea zorit-a sferelor.

MIHAIL

Și bat orcane fără de-ncetare,
Din mări spre țarmuri, dinspre țarm spre mări,
Și-alcătuiesc în oarba lor turbare
25 O-nlănțuire de adînci urmări.
Fulgerătoarea pustiire, iată,
Deschide-n aer trăsnetului căi —
Ci mersul lin al zilei tale, tată,
Îl preamăresc de-a pururi solii tăi.

30 TOȚI TREI

Vederea ta dă ingerilor vlagă,
Ci nepătruns de nimenea rămii,
Și-n veci mărețe-n strălucire-ntreagă
Sînt ale tale ca în ziua-ntii.

35 MEFISTOFELES

Fiindcă azi tu, Doamne, vii și vrei
Să afli dacă toate merg cum se cuvine,
Și cum, de-altfel, eu-ți plac de obicei,
Mă vezi în rîndul gloatei și pe mine.
40 Mă vei ierta, nu pot grai poetic,
Chiar dacă-ntreagă ceata m-ar desfide;
Să rizi te-ar face tonul meu patetic,
De nu ți-ai fi tăgăduit de mult a ride.
Nu știu să-ndrug nimic de lumi și sori:
45 Eu văd numai pe bieții muritori.
Al lumii zeu pitic de-aceeași teapă îi
Și tot așa bizar ca și în ziua-ntii.
Ar fi trăit mai bine poate-n schimb
De nu-i dădeai din slava ta un nimb
50 Ce-i zice minte, și din ea o armă-și face,
Spre-a fi chiar mai prejos de dobitoace.
L-aș semui, cu voia ta preanaltă,
Cu greierele cel cu lungi picioare,
Ce zboară-ntr-una și zburînd tot saltă
55 Și-și zice-n iarbă veșnica-i cîntare.
De-ar sta incalte-n iarbă! La tot pasul
În orișice gunoi își bagă nasul.

DOMNUL

60 Ci oare n-ai nimica alt' a-mi spune?
Ridici spre pîră veşnic glasul tău?
Nu afli pe pămînt şi lucruri bune?

MEFISTOFELES

Nu, Doamnel! Stăm, ca şi-n trecut, perfect
de rău

65 Sărmanii oameni îmi inspiră milă,
Şi chiar să-i pun la chin mi-e parcă silă.

DOMNUL

Cunoşti pe Faust?

MEFISTOFELES

Filozoful?

70

DOMNUL

Sluga mea!

MEFISTOFELES

75 Ciudată slugă, Doamne, pe-a mea lege!
Nu-i pămîntească hrana ce-şi alege.
În zări îl poartă un nestins nesaŃiu;
El sie însuşi cam nebun îşi pare:
El cere cea mai mindră stea din spaŃiu,
Iar pe pămînt suprema desfătare,
Şi nici o preajmă, nici o depărtare
80 Să-i potolească dorul nu-i în stare.

DOMNUL

Pe căi obscure dacă azi se pierde,
Curînd îl voi aduce la lumină.
Un grădinar din micul mugur verde
85 Ghiceşte flori şi roade ce-ar să vină.

MEFISTOFELES

Pe ce ne prindem? Doamne, îl vei pierde!
De-ai vrea doar să mă laşi, cum ştiu,
Să-l dau pe brazdă eu cu binişorul.

DOMNUL

90

Ţi-l dau în samă plină este viu
Şi cum îţi place ai răgaz să-l porŃi.
Greşelii e supus tot muritorul.

MEFISTOFELES

95 Îţi mulŃumesc; că, drept vorbind, cu morŃi
Nu mi-a plăcut nicicînd să am a face.
Obrazul rumen mult mai mult îmi place.
Dar un cadavru-mi taie tot elanul:
Pătesc ca şoarecele cu motanul.

DOMNUL

100

Aşa să fie dar! Ţi-ascult dorinŃa!
Încearcă din izvod s-abaŃi fiinŃa
Acestui duh şi du-l, de eşti în stare,
Pe drumul de¹ pierzare,

105 Dar ruşinat vei recunoaşte
Că omul bun de-un vag imbold se-ndreaptă,
Ce-l face a cunoaşte
Întotdeauna care-i calea dreaptă.

MEFISTOFELES

110 Aşa-i, decît n-o Ńine multă vreme.
Eu de prinsoare n-am la ce mă teme.
De mi-oi atinge Ńinta, însă, Ńin
Ca să-mi îngădui un triumf deplin:
Să muşte Ńarna mult şi bine,
115 Ca şarpele vestit, cu care-s neam.

DOMNUL

Îţi las şi-ntr-asta voia ta întreagă.
Pe de-alde tine-n veci minie n-am.
Din duhurile toate care neagă,
120 Acela hitru mi-este preferat.
Curînd se lasă omul pe tînjală
Şi Ńihna-n toate şi-o doreşte-n grabă;
Să-i dau un soŃ ce-aleargă şi răscoală
Şi care, drac fiind, neapărat

¹ În *Tălmăciri*, prepoziŃia *de* lipseşte.

125 Va trebui să faci bună treabă.
Ci voi, copii aleși de providență,
Vă bucurați de veșnica splendoare!
Și tot ce-ncearcă-n veci să ia ființă
Și-n veci trăiește, să vă impresoare

130 Cu granițele mindre-ale iubirii.
Iar cele ce plutesc șovăitoare,
Nelămurite-n lumea nălucirii,
Turnați-le-n gândiri nepieritoare!

(Cerul se închide, Arhanghelii se risipesc.)

135

MEFISTOFELES
(singur)

Din cînd în cînd, oricum, mi-e drag bătrînul
Și nu mă-ndur să fac pe supăratul.
E prea frumos să vezi că el, stăpînul,
Stă la taifas cu însuși Necuratul.

Heine

LORELEY

Eu nu știu ce poate să fie
Că-mi sună mereu în urechi
Cu veșnica-i melancolie
Un basmu din zilele vechi.

5 Se-ntunecă fără de veste,
Lin apele Rinului curg,
Și cresc ale munților creste,
Măreț strălucind în amurg.

10 Pe stîncă un chip de femeie
S-arată din negură blind,
Brățara-i de aur schinteie,
Ea-și pieptenă părul cîntînd.

Ea-și pieptenă părul și cîntă
Un cîntec de vrajă al ei:
15 Te farmecă și te-nspăimîntă
Cîntarea frumoasei femei!

Pescarul, nebun, se repede
Cu luntrea lui mică și, dus,
Nici valuri, nici stîncă nu vede,
20 El caută numai în sus.

Viltoarea-l izbește de coasta
Stincoasă, și moare-necat:
Loreley a făcut-o aceasta
Cu viersul ei fermecat.

GRENADIRII

Din Rusia doi grenadiri se pornesc
Voiși să-și revadă iar Franța.
Dar cînd au intrat în hotarul nemțesc,
Atunci își pierdură speranța.

5 Atunci au aflat dureroasele știri
Că gloria Franței s-a stins:
Înfrunte, zdrobite sint marile-oștiri,
Și cezarul, cezarul e prins!

Atunci își plecară triste frunțile lor
10 Și plîneră cei doi tovarăși.
Iar unul a zis: — Cumplit mă mai dor,
Cumplit mă ard rănile iarăși!

A zis celălalt: — Un vis fuse tot,
Și moartea mi-ar fi mult mai bine!
15 Am însă nevastă, copii, și nu pot
Să mor, că-s pierduți fără mine!

— N-am zor de nevastă, n-am zor de copii,
Un dor mai frumos m-a cuprins;
Cerșască pe drumuri ori facă ce-or ști:
20 Cezarul, cezarul meu, prins!

Curind, o, prietene, mort voi zăcea:
Ascultă-mi un singur cuvînt!
Cadavrul cu tine în Franța mi-l ia,
Mă-ngroapă-n al Franței pămînt!

25 Dar crucea onoarei mi-o prinde la piept,
Aproape de inima-mi stinsă;
Așază-mi și flinta la umărul drept
Și spada la mijloc încinsă.

30 Așa voi veghea în mormînt, ascultînd,
O strajă ce pare că doarme...
Ci-n vis auzi-voi iar tunul urlînd
Și tropot și zîngăt de arme!

Cezarul meu trece-n al luptei avînt
Pe groapă-mi, și-n spade ce scapăr,
35 Atunci, înarmat mă înalț din mormînt,
Cezarul, cezarul să-mi apăr!

AȘ PUNE CRUCE SĂRĂCIEI...

Aș pune cruce sărăciei mele
De-aș fi un pictor meșter de icoane,
Să zugrăvesc tablouri după toane,
Impodobind biserici și castele.

5 Potop de daruri, aur și coroane,
De-aș ști clavir, vioară, ca prin ele
Să desfățez boierii-n cafenele,
Ori să culeg aplauze-n saloane.

10 Nu-mi va zimbi norocul niciodată:
Pe lume tu mi-ești singurul tezaur,
Tu, artă fără pline, poezie!

Și, ah! cînd alți petrec și se desfată,
Cînd vinul spumegă-n pahare de aur,
Eu insetez, ori beau — pe datorie...

CA VISURILE...

Ca visurile-ntunecate
Clădirile se-nșiruiesc,
Și singur, învelit în manta-mi,
Tăcut pe trotuar pășesc.

5 Acuma-n turnul catedralei
Se bate tainic miez de noapte...
M-așteapt-acasă adorata
Cu sărutări, vrăjite șoapte.

Prietenoașă trece luna
10 Călăuzindu-mi pas cu pas;
Dar eu m-opresc în umbra porții,
Strigându-i vesel: „Bun rămas“.

Îți mulțumesc, amică veche,
Că-mi luminași frumos pe drum;
15 Treci mai departe, luminează
Și celorlalți pribegi, de-acum.

Iar de găsești pe vreun ibovnic
Ce plinge, tu să nu mi-l lași;
O, mîngîie-l, precum pe mine
20 De-atîtea ori mă mîngîiași...

UN TINĂR IUBEȘTE...

Un tinăr iubește-o copilă;
Copila pe altul l-ar vrea,
Acesta iubește pe alta,
Și chiar se cunună cu ea.

5 Copila atunci se mărită
De ciudă cu-ntiul venit
Ce grabnic o-ntîmpină-n cale;
Iar tinărul umblă mîhnit.

Povestea e veche, și totuși
10 Rămîne de-a pururea nouă;
Și-aceluia cui i se-ntîmplă
Îi sfișie inima-n două.

Cu flinta la soare se joacă
Și-i fulgeră-n mâini acea flintă;
Salută, o pune la umăr...
Aș vrea să mă ieie la țintă!

CE TRISTĂ MI-E INIMA...

Ce tristă mi-e inima, tristă!
E-n mai și e cald și-i lumină.
În deal, lângă teiul de strajă,
Stau dus pe reduta-n ruină.

5 Alunecă girla-ntre sălcii;
În luntre-un copil de pescar
Tot plescăie undița-n apă
Și fluieră micul ștregar.

10 În mii de culori mi s-arată
Podoabele mindrei naturi:
Grădine, și chioșcuri, și oameni,
Și vite, și lunci, și păduri.

15 Jos, fete albesc și bat rufe;
Lin zbirnie din depărtare,
Subt scocul înalt, roata morii
Și prăfuie mărgăritare...

20 Pe lingă gheretă se plimbă,
În turnul castelului sur,
Străjeru-n tunica lui roșe:
El face la stînga-mprejur.

IBOVNICĂ DULCE...

Ibovnică dulce, cînd tu în sicriu
Dormi-vei și-o fi să te-ngroape,
Atunci aș dori după tine să viu
În negura negrei groape...

5 Să plîng sărutîndu-te dornic și lung,
Mireasă dorită-n vecie!
Să gem, să mă zbucium, să tremur, s-ajung
Cadavru asemenea ției!

10 Scula-se-vor morții noaptea tîrziu,
Fantastic jucînd pe morminte,
Ci noi amîndoi dormim în sicriu,
În brațe cuprinși ca-nainte.

15 Scula-se-vor morții în ziua de-apoi
Cînd surla-nvierii răsună —
Nimic nu ne tulbură însă pe noi
Și dormim fericiți împreună!

STETEAM LA COLIBĂ...

Steteam la colibă, pe prunduri,
Privind peste mare-n apus,
Năvalnice neguri de seară
Veniră, urcîndu-se-n sus.

5 Luminile fără de veste
Aprinse fuseseră-n far,
Și-abia mai zărirăm o pînză
Departa p-al mării hotar...

10 Vorbeam de furtuni, naufragii,
Și cum trăiește-un năier,
Săltînd între spaimă și farmec,
Plutînd între mare și cer.

15 La Ganges sunt arbori gigantici,
Mireasmă de flori și lumină;
Copiii pămîntului pașnici
La floarea de lotus se-nchină...

Ce oameni murdari laponejiil...
Cu capul turtit, stirpituri;
Frig pește, stirciți lângă focuri,
20 Și chiotă-n fund de păduri...

Steteau, ascultind serioase,
Copilele... Toți am tăcut —
Și noaptea căzu fără veste,
Și pinza a fost dispărut.

COPII ERAM...

Surorii sale

Copii eram p-atunci, eopilă,
Copii drăguți, copii vioi;
Ne cocoțam printre cotețe,
Dormeam în paie amindoi...

5 Iar oamenii veneau afară
Cînd noi cucurigam drăcoși,
Și ei credeau de bună seamă
Că este ciatec de cocoși....

10 Cu lăzile din curtea noastră,
Grămadă una peste altă,
Întruchipasem noi o casă:
Gospodăria laolaltă...

15 De prin vecini bătrina miță
Ne cerceta-n răstimpuri dese,
O-ntimpinam cu plecăciune,
Rostind cuvinte nențelese.

Ba o-ntrebam de sănătate,
Politicoși, care de care;
De-atunci, la cite miți bătrine
20 N-am pus aceeași întrebare!

Ba stam adesea la taifasuri,
Ca doi bătrini din vremi uitate,
Ne tinguiam că-n vremea noastră
Erau așa frumoase toate;

25 Că dragostea, credința, cinstea,
Pe zi ce merge tot dispar,
Și cit de scumpă e cafeaua,
Și banul cit e azi de rar!...

S-a dus copilăria noastră,
30 Și toate-s de vrtej furate —
Și bani, și vremuri, și credință,
Și cinste, și iubire, — toate!...

STAI ȘI-ASCULȚI SUB RAMURI...

Stai și-ascuți sub ramuri albe
Cum departe geme vintul
Și privești la cer prin ceața
Care-nvăluie pământul.

5 Vezi și crînguri, vezi și cîmpuri
Triste și pustii, departe:
Iarnă-n suflet, iarnă-n fire,
Iarnă afli-n orice parte...

Însă crîngile se scutur
10 Fără veste. Abătut,
Crezi că valuri de zăpadă
Peste tine-au fost căzut.

Ah, nu-s valuri de zăpadă!
Tresărind din vis, te sperii:
15 Plouă flori mirositoare,
Joacă razele puzderii.

Farmec fioros de dulce!
Iarna se preschimbă-n vară,
Fulgii se preschimbă-n floare,
20 Inima iubește iară...

ARBORII-NFLORIȚI RĂSUNĂ...

Arborii-nfloriți răsună,
Cântă cuiburile-n slavă...
Cine-i oare capelmaistrul
În orchestra din dumbravă?

5 Pițigoii care-ntr-una
Dă din cap cu-atîta fală?
Ori pendentul cuc ce-și strigă
Numele fără greșală?

10 Este oare cocostircul,
Care, tacticos la pasuri,
Calcă-nfipt, pe lungi picioare,
În acest concert de glasuri?

15 Nu! În inimă-mi trăiește
Cela ce conduce corul...
Tainic simt cum bate tactul,
Și socot că e amorul.

PĂDURI ȘI CÎMPURI SE-NVESMÎNTĂ...

Păduri și cîmpuri se-nvesmîntă
Cu flori, — s-a desprimăvărat...
Voioasă ciocîrlia cîntă
Sus, în văzduhul fermecat.

5 Tresare inima-mi pustie
Din toropeala-i de mormînt,
Și tu mă faci, o! ciocîrlie,
Să plîng încet, și trist să cînt...

10 Ea-mi strigă gingaș din tărie:
„Ce tot îngini acolo-ncet?“
Un cîntec, dragă ciocîrlie,
Și-s ani de cînd îl tot repet!

15 Îl cînt pe cîmpuri vara-ntreagă,
De mult durerea mi-l urzi,
Și chiar, o! ciocîrlie dragă,
Bunica ta mi-l auzi!...

PE DEȘERTUL ȚĂRM...

Pe deșertul țărm al mării
Noaptea s-a lăsat, și-n noapte
Dintre nori se rupe luna,
Și din valuri sună șoapte:

- 5 „E nebun pesemne-acela,
Dacă nu-i înamorat
Vecinic trist și vecinic vesel,
Parcă-i lucru necurat.“

- Printre nori se furișează
10 Luna cu zimbiri șirete:
„E nebun, înamorat e,
Pe deasupra și poet e.“

IN SALOANE DE PICTURĂ...

În saloane de pictură
Vezi pe omul care-a vrut
Ca să lupte cu bravură,
Înarmat cu lance, scut...

- 5 Amorași însă-l răsfăț
Pin' ce-i fură scut și armă,
Și cu lanț de flori pe brațe,
El stă dîrz, ci tot nu-l sfarmă.

- Astfel lincezesc și eu,
10 Cu tot focul tinereții,
Iară alții luptă greu
În războiul mare-al vieții.

CAVALERUL OLAF

Doi bărbați de-un ceas așteaptă
La biserică, în poartă;
Rege-i unul, gide-i altul,
Haine roșii ambii poartă.

- 5 — După cum aud eu, slujba
Cununiei e sfârșită.
Regele s-a-ntors spre gide:
— Stai cu barda pregătită!

- 10 Orgă, clopote... Norodul
Dă năval din catedrală:
Lung alai; în mijloc mirii
Strălucind ies la iveală.

- 15 Firavă, nespus de tristă
Fiica regelui privește;
Vesel și semeț e Olaf:
Gura-i rumenă zîmbește,

- 20 Cînd spre-ntunecațul rege
Gura-i rumenă-și îndreaptă:
— Ziuă bună, tată-socru!
Moartea astăzi, știu, m-așteaptă.

St. O. Iosif, în *Flacăra*, 1913

CRAIUL IELELOR

(Prind) după Goethe

Cum zboara prin viscol azi de tîrziu
În noaptea? E tabut eu scumpul lui jin
Ei (iar capitul tipil de-al sora piept,
Veghezazi acupră-si ru ochind destep.

„Copile, tu tremuri, fir frică, ce ai?...
— Nu vezi, lată dragi, po-at iolelor crai.
Ca lunga lui corulă, curioasă purtând...
„Copile, ce corulă purtată de vînt...”

O dragii copile, o vin să să-mi fur
Lă peuri frumoase, să-le fie pe pluc,
Flori mîndre, peştele, din plai străunge-voi
Să mîrica te mbrăca în aur de vroia

„Ah fată, ei, fată, unzi ce mi-a zis,
Ce craiul în umbra soptind mi-a promis...
„Faci melcom: copile, să fi tinistă;
E scutul ce n' e scutul crăng a uit...”

O, vrei tu copile, cu mine să vii?
Scurtile mele să drag te ar păzi,
Tua rîpă ce de căni este neniu
Să se mîntuie să se jocri te lungă tu

„Dar fată, ab fată, nu vrei tu un loc
Deu-nuqari vîlele prime tu juce?
Vot drapt copile, eu ved' blănară
Cu cîntu, în viscolă nu plou gîrbărit...”

Ecumui este copile și drag tu mi este,
E amără ce pînăra de ai te feresti?
„Ah fată, ab fată, nu prindă-ncum crai,
Nu mă streseste al iolelor crai...”

Bătrăni în groază fugări nebelleste
Copitul ce gemi de sin și-l lipeste,
Abia el apînge-ncum eu chin
Copitul de spăimă și marise la sin

1891, București.

Craii ielelor de Goethe, prima traducere publicată de
St. O. I. osif în Revista școlii, 1892

Drum
Dumbrava
1902

Eu sunt un copil și sunt
Și în viața mea, fată, eu sunt
Să-mi dai dragii de tine, să
Că tu nu vrei să-mi dai un loc
Să-mi dai și să-mi dai să-mi dai
Să-mi dai și să-mi dai să-mi dai
Să-mi dai și să-mi dai să-mi dai

„Copile, tu tremuri, fir frică, ce ai?...
— Nu vezi, lată dragi, po-at iolelor crai.
Ca lunga lui corulă, curioasă purtând...
„Copile, ce corulă purtată de vînt...”

„Ah fată, ei, fată, unzi ce mi-a zis,
Ce craiul în umbra soptind mi-a promis...
„Faci melcom: copile, să fi tinistă;
E scutul ce n' e scutul crăng a uit...”

O, vrei tu copile, cu mine să vii?
Scurtile mele să drag te ar păzi,
Tua rîpă ce de căni este neniu
Să se mîntuie să se jocri te lungă tu

„Dar fată, ab fată, nu vrei tu un loc
Deu-nuqari vîlele prime tu juce?
Vot drapt copile, eu ved' blănară
Cu cîntu, în viscolă nu plou gîrbărit...”

Ecumui este copile și drag tu mi este,
E amără ce pînăra de ai te feresti?
„Ah fată, ab fată, nu prindă-ncum crai,
Nu mă streseste al iolelor crai...”

Bătrăni în groază fugări nebelleste
Copitul ce gemi de sin și-l lipeste,
Abia el apînge-ncum eu chin
Copitul de spăimă și marise la sin

1902

Traducerea unei poezii de Heine, comunicată lui V. Gîoflec în
tr-o carte poștală din 9 mai 1902 (Biblioteca Academiei R.S.R.)

St. O. Iosif, desen de D. Stoica, în *Flacăra*, 1913

Rege, pin' la miez de noapte
Mai amină-mi ceasul morții;
Vreau să-mi văd banchetul nunții,
Danțul la lumina torții.

25 Lasă-mi viața pin' ce cupa
Cea din urmă voi goli-o.
Lasă-mi viața, lasă-mi viața
Pin'la danțul de adio!

Regele s-a-ntors spre gide:
30 — Viața-i fie-ngăduită
Până azi, la miezul nopții —
Stai cu barda pregătită!

II

Stă Olaf la praznicul său nupțial,
E ultima cupă, e ceasul fatal,
Femeia lui stă lingă dînsul
Și-o-neacă plînsul...
5 Călăul stă la ușă.

Pornește viu danțul, și, dornic-păgin,
Și-apropie Olaf soția la sin:
Ei joacă la lumina torții —
E danțul morții...
10 Călăul stă la ușă.

Cum sună viorile viu și voios!
Cum șuieră flautul trist și sfios!
Privind pe-amîndoi jucătorii,
Te prind fiorii...
15 Călăul stă la ușă.

Și Olaf, în vuiet, îngină nebun:
— Mi-ești dragă, mi-ești dragă cât nu pot să-ți spun,
Nici inimă nu-i să priceapă —
E frig în groapă...
20 Călăul stă la ușă.

III

Olaf, bate miezul nopții,
Și la moarte-acum te cheamă!
Tu pe fiica unui rege
Ai iubit-o fără teamă.

5 Rugi călugării îngină;
Omu-n haina roșe ține
Barda-n mină și te-așteaptă
Lângă negrul stilp, pe tine.

10 Olaf vede zid de săbii,
Vede torțele cum pică —
Gura-i rumenă zimbește,
Vesel ochii-n sus ridică:

— Binecuvintate fie
Ceruri, soare, lună, stele!
15 Blind popor de păsărele,
Vesele ciripitoare!

Binecuvintate marea
Și cîmpia-mpodobită!
Ochii tăi frumoși, iubită,
20 Viorelele frumoase...

Ochi frumoși, ochi viorele,
Numai voi mi-ați stîns norocul,
Binecuvîntat și socul
Unde mi te-ai dat tu mie!

MI-E INIMA TRISTĂ...

Mi-e inima tristă, și dornic
Mă-ntorn către timpul trecut,
Cînd omul era mai statornic
Și traiul era mai plăcut.

5 Ci astăzi, ce goană grozavă!
Ce jale, ce lipsă de-avînt!
E mort Dumnezeu din slavă,
Și demonu-i mort pe pămînt!

Ah, toate-mi par triste, bătrine
10 Și putrede-n simburul lor:
Aș vrea ca să mor pînă mine
De n-ar fi un pic de amor...

E SINDROFIE

E sindrofie astă-seară,
Salonul tremură-n lumină;
Sus, la fereastra cea înaltă
Se mișcă-o umbră și se-nclină.

5 Eu singur stau pierdut în noapte,
Tu însă nu mă poți vedea,
Și mai puțin poți tu pătrunde
În noaptea din inima mea!

Și inima-mi întunecată
10 Poți singură s-o-nseninezi...
Ea geme singerind în noapte
Și moare, însă tu nu vezi...

PE-O DIMINEAȚĂ...

Pe-o dimineată strălucită
Trec prin grădină trist... auz
Cum florile șoptesc, suspină...
Eu însă rătăcesc ursuz.

- 5 Se uită-n calea mea duiosă,
Șoptesc încet, suspină-ncet:
„Impacă-te cu sora noastră,
O, palid și-ntristat poet!”

NOI NE IUBIRĂM...

Noi ne iubirăm împreună,
Și de-a „femeie și bărbat“
Jucindu-ne în voie bună,
Nu ne-am bătut, nu ne-am certat.

- 5 Am dus-o într-un vis și-n glume,
Rideam cu gând nevinovat,
Și fără nici un zor de lume
Ne-am drăgostit, ne-am sărutat.

- 10 De-a „v-ați-ascunsele“ în fine
Ne-am mai jucat prin văi și lunci
Și ne-am ascuns așa de bine,
Că nu ne-am mai găsit de-atunci...

IN AMURG...

În amurg, tîrzia rază
Peste crîng și văi adoarme...
În albastrul din văzduhuri
Luna plină scinteiază.

5 Cîntă greieri la izvor,
Apa strălucind se mișcă;
Ascultînd, robît de farmec,
Stă drumetușul visător.

10 La izvorul ce răsună
Mîndră zîină mi se scaldă:
Umeri goi și albe brațe
Strălucind în clar de lună...

ICOANE VECHI...

Icoane vechi din vremi uitate
Se-nalță tainic din mormînte
Și-ncearcă astăzi să-mi arate
Cum te iubeam mai înainte...

5 Cum visător, trist, ziua toată
Umblam cu ochii în pămînt,
Și lumea se oprea mirată
Văzîndu-mă ce palid sunt.

10 Cum noaptea mă simțeam mai bine,
Căci țîrgul tot era pustiu,
Doar eu, și umbra mea, cu mine,
Treceam pe străzi așa țîrziu...

15 Doar pașii mei trezeau ecouri
Pe chei, în tainica tăcere,
Doar luna se rupea din nouri
Și-mi arunca priviri severe...

20 Și mă opream, fără de veste,
În fața porții casei tale,
Priveam pierdut sus, la ferestre,
Mi-era atît de dor și jale!

Tu m-ai zărit, o știu eu bine,
Venind atâtea seri la rind,
Tirziu în nopțile senine
Ce și un stîlp în lună stînd...

NIMFELE

Bat valuri plescăind în țărml
Pustiu, și luna-i sus, pe mare...
Pe dună zace cavalerul
Cuprins de leneșă visare.

5 Ies albe nimfe din adîncuri,
Un vâl ușor e a lor haină;
Crezînd că doarme dus voinicul,
S-apropie de el în taină.

10 Întîia stă, i-admiră coiful
Cu penele strălucitoare,
A doua și-află joc cu lanțul
Și ciucurii la cingătoare...

15 Și, fulgerînd din ochi, a treia
Îi trage spada scilipicioasă:
Proptită-n spadă, mi-l privește
Și-i ride-n față, drăgăstoasă.

20 A patra drăgălaș s-alintă
Pe lingă el, șoptindu-i glume:
„O, de-aș putea să-ți fiu iubită,
Drag făt-frumos din altă lume!”

A cincea minile-i dezmiardă!
A șasea parcă nu se-ndură,
Sfios s-apleacă și-l sărută
Întii pe ochi, apoi pe gură...

25 Șiret, el nu deschide ochii,
Se simte-așa nespus de bine:
Sub farmecul tăcut de lună
Se lasă răsfățat de zine.

VISAI CĂ MĂ PLIMBAM...

Visai că mă plimbam cu tine
Prin cer, cu tine, draga mea,
Căci fără să te am alături,
Un iad și cerul mi-ar părea.

5 Văzui aleșii, cuvioșii
Și dreptii toți ce preste fire
Și-au chinuit pe lume trupul,
Spre-a sufletului mîntuire,

10 Părinți și eremiți, apostoli
Prin fața noastră au trecut,
Toți girbovi, ba vreo cîțiva tineri
Mai jalnici încă de văzut.

15 Lungi fețe sfinte, frunți pleșuve, —
(Și jidovi între ei vreo doi) —
Severi ei își vedeau de cale
Și nici nu se uitau la noi.

Nu ți-aruncau nici o privire,
Deși la brațul meu, zglobie,
Mi te-alintai zimbînd în treacăt,
20 Iubito, cu cochetărie...

Doar unul te-a privit. El singur
Era frumos în sfînta ceată,
Minune de frumos: în raze
Lucea figura-i adorată.

25 În ochi — senin cerese; pe buze —
Un zîmbet voitor de bine:
Cum a privit spre Magdalena
Pe vremuri, astfel și la tine...

30 Ah! știu... e fără de prihană,
E sfînt, și totuși nu știu, parcă
Simțeam că-n inimă o umbră
De bănuială tot mă-ncearcă...

35 Nu-mi fuse-n ceruri lă-ndemină,
Și de pămînt mă prinse dorul:
Mă stingherea — o, Doamne, iartă! —
Isus Christos, Mintuitorul...

CAVALERUL

Lui D. Anghel

A fost odinioară un cavaler tăcut,
Cu ochii melancolici, obrajii de zăpadă.
Tărăgănat și șubred, pustiu și abătut,
El hoinărea pe uliți, dat visurilor pradă.
5 Era așa de țepăn, stingaci, dus în extaz!
La geamuri flori și fete rideau de el cu haz,
Cînd, șovăind în umblet, se poticnea, sărmanul!

Ades, pierdut în umbră, stetea-ntr-un colțișor,
Fugind de ochii lumii în casa-i solitară.
10 Și brațele-amîndouă el le-ntindea cu dor,
Cî nu scotea o șoaptă în liniștea de seară.
La miezul nopții însă creștea un freamăt lin
Și-un cîntec sau descîntec bizar, ca din senin,
Și cineva la ușă ușor de tot îi bate...

15 Iubita-i intră, — iat-o alunecînd ușor
Într-un veșmînt de spumă de valuri zgomotoase,
Aprinsă și-nflorită ca un aprins bujor,
Strălucitor e vălu-i ușor ca de mătase,
Blond chipul ei răsare din buclele-aurii,
20 Surid albaștri ochii scinteietori de vii —
În brațe unul altui se lasă ei să cadă...

In brațe unul pe-altul ei dornic se coprind;
Stingaciul de-adineauri nici nu se mai cunoaște;
Reînvie visătorul; obrații reci s-aprind;
25 Din ce în ce mai teafăr el simte că renaște.
Ea însă, ea-l răsfăță zimbînd alintător,
Cu viclesug se-ntoarea încet, și-ncetișor
L-acopere cu vâlul cel alb, de diamante...

30 Într-un palat feeric, cu ziduri de cleștar,
Se vede cavalerul, orbit de-așa splendoare:
Uimit se uită dînsul și se mai uită iar,
Tot aruncînd în preajmă-i priviri nencrezătoare.
Dar nimfa-l ține totuși îmbrățișat cu drag.
El — mire, ea — mireasă, și-n jurul lor, șirag,
35 Din țiteră țîn hangul și cîntă mîndre zîne...

Din țiteră țîn hangul și cîntă răpitor,
Și, stînd să-nceapă danțul, ridică-n tact piciorul...
Tresare cavalerul, innebunit de-amor.
Mai pătimaș își strînge la piept acum odorul.
40 Atunci, fără de veste, luminile dispar,
Și iarăși cavalerul tăcut și solitar
Se pomeneste-n trist-a poetului chilie...

SAFIRE-S OCHII TĂI...

Safire-s ochii tăi, iubito,
Atît de dulci și drăgălași —
De trei ori fericit bărbatul
Pe care să-i sărute-l lași!

5 Și inimioara ta, iubito,
E nestemată piatră rară —
De trei ori fericit bărbatul
Cel pentru care arde-n pară!

Gurița ta-i rubin, iubito,
10 Cum alta nu mai e pe lume —
De trei ori fericit bărbatul
Pe care-l strigă blind pe nume!

Ah! nu-l știu eu pe fericitul!
Ah! singurel să-mi iasă-n cale,
15 Acolo-n codru... iute-aș pune
Un capăt fericirii sale!

SOLIA

Băiete, sus! — aruncă șeaua
Pe cal, ș-aleargă-n zbor cu el,
Mai repede ca rîduneaua,
La craiul Dîncan, la castel.

5 Și-acolo-așteaptă pin'ce-ți iese
Din grajd, în cale, vreun argat
Și-ntreabă-l: „Care-ntre crăiese
S-a logodit cu-adevărat?”

De-ți spune: „Cea cu negre plete“,
10 Să-mi vii napoi cît ai clipi...
De-ți spune: „Cea cu blonde plete“,
Atunci, te rog, nu te pripi.

Te du atunci în tîrg și cere
Un ștreang, și vino-mi înapoi
15 În trap domol; păstrînd tăcere,
Să urei ca să mi-l dai apoi.

RECAPĂT CURAJUL PĂGIN...

Recapăt curajul păgin din străbuni,
Zbor parcă pe-un roib furtunatic;
M-așteaptă iubita și dornic m-avînt
Spre vechiul castel singuratic.

5 Recapăt curajul păgin din străbuni,
Zbor parcă pe-un roib furtunatic;
M-așteaptă rivalul și-alerg, îndîrjit
De dorul de luptă sălbatic.

În juru-mi cîmpii și păduri se aștern
10 De-a valma în goana turbată!
Și-i scris ca să moară și cruntul rival,
Și gingașa mea adorată...

DIN LACRIMELE...

Din lacrimile ce le pling
Răsar infloritoare flori,
Și suspinările-mi se string
În coruri de privighetori.

5 Și ale tale-or fi, de-i vrea,
Copilă, toate florile,
Și toată noaptea ți-or cînta
La geam privighetoriile.

ȘI DACĂ-N OCHII TĂI...

Și dacă-n ochii tăi privesc,
Mă vindec și mă liniștesc;
Și dacă gura ți-o sărut,
Mă simt cu totul renăscut.

5 Și dacă tu la sin mă culci,
Mă farmecă iluzii dulci;
Ci dacă-mi spui: „Mi-ești drag!“, tresar
Și parc-aș vrea să plîng amar.

NU MĂ IUBEȘTI!

Nu mă iubești! Nu mă iubești!
Ce-mi pasă mie, dragă?
Eu sunt, cînd văd ce mîndră ești,
Stăpin pe lumea-ntreagă!

- 5 Tu mă urăști! Mi-o spune chiar
Gurita, frumușica!
Întinde-mi-o s-o pup măcar,
Și nu-ți mai cer nimica!

DOI FRAȚI

Sus pe stîncă-n noapte-adîncă
Un castel străvechi se vede.
Dar în vale, pe sub stîncă,
Fulgeră loviri de spede.

- 5 Frați se bat acolo-n vale,
Prinși de furie turbată.
Spune, ce prilej de jale
Îi împinge să se bată?

- Laura cu ochi de pară
10 A încins frățeasca ură:
Amîndoi se-namorară
De frumoasa ei făptură.

- Dintre dîșii, însă, care
E mai brav s-o cucerească?
15 Nu-i alt chip de împăcare —
Spedele să hotărască!¹

¹ În *Tălmăcirii*, strofa aceasta a fost, din eroare, omisă; o reintegrăm după *Romanțe și cîntece*.

Și se luptă și se-nfruntă,
Loviturile se-ncură....
20 Conteniți bătaia cruntă,
Frați nebuni, orbiți de ură!

Ah, tu, vale singerată!
Ceasul rău, ah! iată, bate!
Și-amîndoi cad morți deodată,
Fratele ucis de frate.

25 Multe secole trecură,
Multe vor mai trece încă;
Și castelu-n surpătură
Stăruie pustiu pe stîncă.

Dar la ora cea fatală
30 Valea se deșteaptă-n șoapte:
Frații din mormînt se scoală
Și se bat în orice noapte.

A RĂSĂRIT SENINA LUNĂ...

A răsărit senina lună
Și strălucește peste mare;
Eu stau cu draga mea-mpreună
Și-o string la sîn cu dezmierdare.

5 Stăm singurei uitați pe maluri:
— Iubito, ce ascuți cu frică
La vuietul de vînt pe valuri?
De ce tresare mina-ți mică?...

— Nu-i vînt pe valuri, ci cîntarea
10 Sirenelor ce mă-nfioară,
Surorilor pe care marea
Mi le-a-nghițit odinioară.

TRAGEDIE

I

— O, vino, și-mi vei fi soție;
La pieptul meu găsi-vei scut;
Uita-vei în străini și țara
Și casa unde te-ai născut.

5 De unde nu, eu mor, și tristă
Vei rămânea p-aceste lunci:
Și chiar la vatra părintească
Vei fi ca și-n străini atunci...

II

(Cântec popular auzit pe țârmurile Rinului)

A dat o brumă fără veste,
A dat o brumă pe-nserat,
Și florile de primăvară
S-au ofilit, s-au scuturat.

5 Un tinăr a-ndrăgit o fată,
Și dragostea i-a scos din minți —
Ei au fugit pe-ascuns în lume,
Nevrînd să știe de părinți.

Copii sărmani, n-avură parte,
10 Și steaua nu le-a strălucit:
Au rătăcit pe căi străine,
S-au prăpădit și au murit...

III

Un tei întinde ramuri umbrindu-le mormîntul,
Și paserile cîntă, suspină-n treacăt vîntul:
Subt tei, pe dîmbul verde, flăcăul de la moară
Cu mindra lui glumește, într-un amurg de vară.

5 Fantastic teiul crește și-n umbră-i înveșmîntă,
Trist freamătă zefirul, trist paserile cîntă:
Deodată-ndrăgostiții au încetat din glume,
Și plîng fără să știe nici ei de ce anume...

AMURG

Pe prundul spălăcit al mării
Stam solitar și dus pe gânduri.
Mărețul soare scăpăta azvîrlind
Pe apă vilvătăi de pară,
5 Și albele talazuri
De flux îmbrîncite
Năvăleau mai aproape și tot mai aproape,
Spumegînd în ropot mereu...
Un ropot bizar: un șopot și-un plinset,
10 Un hohot și-un murmur, un freamăt și-un geamăt,
Pe-alocuri o muzică dulce de leagăn
Tresărind pe furiș dintre valuri —
Părea c-ascult epopei dispărute,
Străbune povești năzdrăvane pe care,
15 Copil, pe de rost le știam pe vremuri
Din rostul altor copii din vecini,
Pe cînd ne stringeam¹, în amurguri de vară,
Pe scara de piatră,
Și toți ascultam tiptil și cuminte,
20 Cu ochii mari și cu inima mică;
Iar gingașele fete,
Pe după-nfloritele glastre,
Steteau peste drum, la ferestre,
Rozalbe figuri zîmbitoare,
25 Bătute de lună...

¹ În *Tălmăciri*, greșeală de tipar: *stîngeam*.

FURTUNA

Turbează furtuna,
Dă bice gloatei de valuri,
Și ele, spumînd de minie-n răscoală,
Se-ncalecă-n goană, urnînd și-mbrîncînd
5 Munți albi și mișcători de apă:
Micuța navă-i suie
Cu trudnică pripă,
Ci fără de veste-alunecă
În negre prăpăstii căscate...
10 O, mare!... Mama Frumuseții,
Din spumă de val răsărite!
Străbuna Amоруlui! Aibi îndurare!
Ah, iată! alba ta rîndunea
Din aripi filfăie fantastic,
15 Setoasă de pradă,
Și-adulmecă inima mea ce răsună
De slava zeiței din tine născută;
Adulmecă inima mea, jucăria,
Nepotului tău zburdalnic!

- 20 De-a surda implor!
Dispare strigarea-mi în larma furtunii
Și-n tumultul de vânturi!
Uraganul se sparge-n gigantic delir
De sunete oarbe!
- 25 Eu însă prind lămurit în auz
O dulce-aiurire de harfă;
Un cîntec mă cheamă răzbind sălbatec,
Nespus de duios, dureros de nespus,
Și glasul acesta-l cunosc...
- 30 Departe, pe țărmul stîncoasei Scoții
Se-nalță turnul castelului sur
Dasupra năprasnicei mări;
Acolo, subt arcu înaltei ferești,
Veghează o mîndră femeie bolnavă —
- 35 Ca umbra ușoară, ca marmura albă, —
Ea cîntă din harfă și cîntă din gură
Și vîntul îi flutură pletele-i lungi
Și-i spulberă cîntecul trist
În largul furtunei, pe mare...

NOAPTEA-N CABINĂ

Legănat ca-n vis de valuri
Și cu ochii către cer,
Ștau culcat într-un ungher
Din cabina-ntunecată.

- 5 Caut dus prin ferestruie
Sus, la spuza cea de stele,
Ochii dragostelor mele, —
Legănat ca-n vis de valuri.

- Ochii dragostelor mele
10 Stau deasupra mea de pază, —
Tot clilesc, tot scinteiază
Drăgostos din bolt-albastră...

- Astfel, către bolt-albastră
Multă vreme caut dus,
5 Pînă ochii dragi de sus
Albe neguri mi-i acopăr...

*

În coasta năvii, unde zac
Și-mi razem capul visător,
Izbind se frământă sălbatece valuri
20 Și murmură-ntr-una:
„Copil fără minte!
Ai brațul scurt și ceru-i departe,
Și stelele stau țintuite de cer
Cu ținte de aur...
25 Deșarte dorințe! Oftări deșarte!
Mai bine-ai face s-adormi în pace...”

*

Visai, departe-n zare, un câmp pustiu și nins,
Lințoliu de omături nemărginit de-ntins.
Și sub omătul rece, în fundul groapei reci,
30 Dormeam uitat de veacuri în negura de veci.

Dar sus, din cerul negru, deasupra groapei mele,
Vegheau fără de număr frumoșii ochi din stele,
Frumoșii ochi! — și dinșii luceau biruitor
În liniște senină, și totuși plini de-amor!

VOCEA MUNTELUI

Pe văi un călăreț pribeag
Coboară abătut.

— Logodnica m-așteaptă-n prag,
Ori m-a uitat de mult?

5 Un glas din văi s-a smult:

„Uitat de mult!”

Și călărețul, coborînd,
Oștează cu amar:

— Vai, iată-mă-s așa curînd

10 Uitat, șters dintre vii?

Plîng văile pustii:

„Șters dintre vii!”

Și-l prînd fiorii morții reci
Pe tristul călăreț.

15 — Mai bine-atunci să dorm pe veci

Într-un mormînt tăcut!

Trist văile-au gemut:

„Mormînt tăcut...”

SĂRBĂTOARE DE PRIMĂVARĂ

A primăverii tristă petrecere-a-nceput:
Sălbătăticia ceată de gingaşe fecioare
Aleargă-n aiurare, bocind rătăcitoare,
Cu sinul gol, cu părul în aer desfăcut:
5 „Adonis! Adonis!“

Pustie noapte cade. Pe umede cărări
S-afundă-n întuneric, trecînd cu torţe-aprinse,
Şi sperie tăcerea pădurilor întinse
10 De-atit suspin şi plîns şi hohot şi strigărie
„Adonis! Adonis!“

Pe iarbă, zace, palid şi mort, un făt-frumos,
Il caută prin codri fecioare-ndurerate;
Plîng florile-mprejuru-i, şi-s toate-nsingerate,
Văzduhul tot se umple de vaier dureros:
15 „Adonis! Adonis!“

CE DOR NĂTING TE POARTĂ...

Ce dor năting te poartă cu paşi rătăcitori
Pe-o noapte-aşa senină? Ai dat o spaimă-n florii
Sărmana viorică mi-a tresărit în vis!
Ce roşii de minie, în mijlocul grădinii,
5 Stau rozele! Ce palizi şi trişti se-nalţă crinii!
Şi toate-s tulburate de-un freamăt nedescris...

Greşii, o, lună dragă, şi-am fost nemernic, dar
Aşa mironosiţe, ca florile, mai rar!
Îngăduie-mi încalte iertare să le cer...
10 Puteam ghici eu însă că stau la pîndă ele
Cînd, fermecat cu totul de dorul dragii mele,
Grăisem într-aiure cu stelele din cer?

ȘI DACĂ VREI...

Și dacă vrei să iei aminte,
În toate cîntecele mele
Zărești un drac frumos de fată
Ivindu-se mereu din ele.

5 Și dacă vrei să iei aminte,
Auzi chiar vocea-i îngerească:
Prin cîntec, riset și oftare
Ea cearcă să te zăpăcească.

10 O vorbă numai, o privire
E-n stare inima să-ți fure,
Și-n mai vei rătăci ca mine
Pe văi și lunci, visînd aiure...

PE NOURI LUNA STRĂLUCEȘTE...

Pe nouri luna strălucește,
O uriașă portocală,
Aruncă peste marea sură
Dungi sclipitoare de beteală.

5 Pe maluri rătăcesc și-s singur,
Se sparg la maluri albe valuri,
Și parcă șoapte dulci mă cheamă
Din valuri ce se sparg la maluri.

10 Ah, noaptea e atît de lungă,
Și inima-mi de dor se-mbată...
Veniți, jucați, frumoase nimfe,
Cîntați în horă fermecată!...

15 Aș vrea s-adorm la sinul vostru,
Al vostru sînt cu trup și suflet...
Cîntați să mor, zdrobindu-mi dulce
Din suflet ultimul răsuflet!

VEDENIA

M-a desfătat un vis frumos
Și negrăit de fioros:
Mi-e încă mintea tulburată
Și-mi bate inima speriată...

5 Mă pomenesc într-o grădină
Fantastică, de farmec plină,
Cu multe flori în multe fețe,
Neasemănate-n frumusețe...

10 Îmi ciripesc atâtea neamuri
De paseri mici, săltând pe ramuri;
Măreț se-ngină zorile,
Stropind cu aur florile.

15 Mă-mbată mindre buruiene,
Adie vânturile-alene...
Umblam și nu știam anume
De-s pe pământ ori pe-altă lume,

La mijloc sta o minunată
Fintină-n marmură curată;
Alătura, o fată dalbă
20 Clătea mereu o pinză albă...

Obraji duiosi; în ochi — un rai;
Un chip de sfânt cu păr bălai;
Și nu știu cum, dar mi-a părut
Străin, și-atât de cunoscut!

25 Frumoasa mea da zor, da zor
Și tot cînta fermecător:
— Curgi, apă, curgi frumos și lin,
Și spală pinza mea de în!

30 Spre dînsa pașii-mi abătui
Și-ntreb: — O, n-ai putea să-mi spui,
Minune de copilă dalbă,
Pe seama cui speli pinza albă?...

35 Ea repede-mi șoptește: — Iat-o!
Cămașa morții ți-am spălat-o!...
Și cum grăi, cum ai clipi,
Ca spuma totul se topi.

Intr-o sălbatecă pădure
Mă pomenesc umblind aiure:
Creșteau copacii pin' la cer,
40 Și-am stat uimit de-atît mister...

Ascult în adîncimi, departe,
Cum aiue-a pustiū și-a moarte...
În deset urma mi se pierde
Și-ajung într-o dumbravă verde.

- 45 La mijloc, subt un vechi stejar,
Dau de frumoasa fată iar;
Și cum o văd, mă ia fiorul:
Ea minuia acum toporul!
- Cioplea-n tulpină și-avinta
50 Toporu-n aer, și cînta:
— Topor micuț, topor zglobiu,
Dă-i zor, să facem un sicriu!
- Spre dînsa pașii-mi abătui
Și-ntreb: — O, n-ai putea să-mi spui,
55 Minune dalbă de copilă,
Ce-mi tot cioplești tu fără milă?
- Ea repede-mi șopti: — Zoresc
Sicriul tău să-l isprăvesc!
Dar cum grăi, cum ai clipi,
60 Ca spuma, totul se topi.
- Părăgini, veștede cîmpii
S-aștern în jur pustii, pustii...
Eu nu pricep cum s-a făcut:
Stam aiurit, cătam pierdut...
- 65 Pornesc încet pe calea lungă:
Departe văd o albă dungă...
Alerg spre ea, alerg — și, iată!
Dau iar de preafrumoasa fată.
- Cum o zăresc, mă prinde-nghețul:
70 Ea minuia acum hîrlețul!
Părea un inger alb de pază,
Și totuși mă umplea de groază...

- Frumoasa mea da zor, da zor
Și tot cînta fermecător:
75 — Mai sapă, drag hîrleț, mai sapă,
Să pregătim curînd o groapă!
- Spre dînsa palid m-abătui,
Și-ntreb încet: — O, vrei să-mi spui,
Copilă dalbă, inger dulce,
80 Acolo cine-o să se culce?
- Ea repede-mi șopti: — Rămii!
Ți-am așternut de căpătii.
N-apucă vorba să sfîrșească,
Și groapa fîroasă cască...
- 85 Dar cum privesc la ea, mă-ntunec,
Și mă-nfior simțînd c-alunec
Pe gura gropii, aiurit —
Atunci din somn am tresărit!

DON RAMIRO

— Donna Clara! Donna Clara!
De amar de ani iubită!
Tu-mi dorești de-acum pieirea,
Mi-o dorești neimblinzită!

5 Donna Clara! Donna Clara!
Visul vieții e feeric!
Dar e fioros în groapă
De pustiu și de-ntuneric!

10 Donna Clara! Fii voioasă,
Don Fernando va să vie
La altar, mini să te ducă,
Și mă chemi la cununie?

— Don Ramiro! Don Ramiro!
Vorba ta amar mă doare,
15 Mai amar chiar ca ursita
Stelelor nendurătoare.

Don Ramiro! Don Ramiro!
Uită jalea ta de moarte;
Pe pământ sunt multe fete:
20 Cerul însuși ne desparte.

Don Ramiro! Biruit-ai
Mauri mulți, în luptă grea.
Te învinge și pe tine,
Și să vii la nunta mea!

25 — Donna Clara! Donna Clara!
Da, și-o jur, da, viu la nuntă!
Vreau să joc un rind cu tine:
Noapte bună! Viu la nuntă!

— Noapte bună! — Și răsună
30 Geamul. Singur, în tăcere
Împietrit stătu Ramiro;
Și-n sfârșit în noapte pier...

În sfârșit, din lupta oarbă
Ziua biruie senină;
35 Se desfășură Toledo
Ca o falnică grădină.

Splendide clipesc la soare
Monumente, mari palate;
Virfurile de biserici
40 Toate-n aur par suflate.

Ca un zumzet viu de-albine
Cântă clopotele-n zare,
Psalmodii evlavioase
Se înalță din altare...

- 45 Dar spre piață-ntoarce-ți ochii:
Din măreța catedrală
Sumedenie de lume
Furnică și dă năvală:
- 50 Cavaleri, frumoase doamne,
Curtezani în haine scumpe...
Sună clopotele clare,
Orga zgomotos irumpe.
- 55 Dar prin mijlocul mulțimii
Ce sfioasă-i inconjoară,
Vin gătiți însurăței:
Don Fernando, donna Clară...
- 60 Curioși, pîn' la palatul
Mirelui, se bat să-i vază;
După datini vechi acolo
Nunta mindră se serbează,
- Joc de arme, vesel praznic
Se perindă toate-n bine;
Grabnic orele aleargă
Zgomotînd, — și noaptea vine.
- 65 Sus, la danț, buluc s-adună
Toți nuntașii-n sala mare,
Toți în haine de paradă,
Orbitor de sclipitoare.
- 70 Iar acum pe jețuri nalte
Vin ca să-și ocupe locul
Donna Clara, don Fernando,
Și-n șoptiri așteaptă jocul.

- Freemătă mulțimea-n sală,
Vălurînd cu nerăbdare;
75 Sună tobele puternic,
Țipă vesele fanfare.
- Dar la ce frumoasă doamnă,
Ochii tăi mereu fixează
Unghiul sălii? cu mirare:
80 Cavalerul cuvîntează.
- Cum nu vezi tu, don Fernando,
Un bărbat în mantă sumbră?
Blînd suride cavalerul:
— Ah, nu e decît o umbră!
- 85 Ci era un om în mantă
Și s-apropie, iar Clara
Îl salută pe Ramiro,
Înroșindu-se ca para.
- Danțul se dezlănțuiește,
90 Jucătorii-și iau avîntul
Valvirtej în vals, — și geme,
Zguduit, sub ei pămîntul.
- Te urmez cu drag, Ramiro,
Totuși trebuia să știi
95 Că-n această neagră mantă
Nu se cuvenea să vii!
- Pironind-o cu privirea
Ochilor sticloși, se-neruntă
Și-o apucă-ncet Ramiro:
100 — Tu mi-ai spus să viu la nuntă!

În mulțimea-nvălmășită
Amîndoi dispar o clipă,
Sună tobele puternic,
Vesele fanfare țipă.

105 — Alb ți-e chipul ca omătull
Clara șovăind cuvîntă.
Crunt Ramiro-i taie vorba:
— Tu mi-ai spus să viu la nuntă!

110 Lumnările din sală
Licăresc filfiitoare;
Sună tobele puternic,
Țipă vesele fanfare.

— Mîinile-ți sunt sloi de gheață!
Geme Clara-n aiureală.
115 — Tu mi-ai spus să viu la nuntă!
Și se pierd din nou în sală.

— Lasă-mă, Ramiro, du-te!
Răsuflarea-ți mă-nspăimîntă...
Surd Ramiro îi răspunde:
120 — Tu mi-ai spus să viu la nuntă!

Arde, fumează pămîntul,
Veselă orchestra cîntă—
Ca-ntr-un haos prins de vrajă
Sala toată se frămîntă.

125 — Lasă-mă, Ramiro! Du-te!
Stîns din vălmășag pătrunde.
— Tu mi-ai spus să viu la nuntă!
Glasu-ntunecat răspunde.

— Du-te, du-te atunci cu Domnul!
130 Țipă Clara cu putere...
Dar abia sfișii cuvîntul,
Și pe loc Ramiro piere.

Clara-i dusă: întuneric
S-a făcut în toată sala;
135 În împărăția-i neagră
Stă s-o fure amețeala.

În sfișit, își vine-n fire,
Negura-n sfișit dispăre...
Și frumoșii ochi acuma
140 Se deschid mari de mirare:

Căci, de cînd pornise danțul,
Stă pe jeț în neclintire;
Stă și-acum, de mire-alături,
Care-i zice cu-ngrijire:

145 — Ah, de ce ți-e fața pală
Și sinistră ți-e privirea?
— Și Ramiro...-ngîină Clara;
Groaza i-a curmat vorbirea.

Dungi posomorite fruntea
150 Mirelui sever brăzdează:
— Doamnă, află că Ramiro
A murit chiar azi de-amiază.

BELSĂZAR

E noapte-ntunecată și ceasul e tirziu;
În Babilon domnește tăcere și pustiu.

Sus numai în palatul regesc e chef nespus:
Cohorta lui Belsăzar benchetuieste sus.

5 În sala triumfală ferestrele lucesc,
Stă regele în frunte la praznicul regesc.

Scлипesc în juru-i sclavii și sorb din cupe vinul
Înflăcărat ca focul și roșu ca rubinul.

10 Ciocnesc din cupe sclavii cu urlete de bestii:
Belsăzar află farmec petrecerii acestii.

Ci iată-l că s-aprinde sălbăticit la față,
Căci vinul vechi sporește pornirea-i îndrăzneată.

Pornirea-i mi-l orbește și-i răzvrătește firea:
El spune vorbe grele, cirtind dumnezeirea,

15 Și bleastă-mă năprasnic în prada oarbei furii:
Urlau în hohot sclavii când el scrișnea injurii.

Semețul rege strigă, semețul rege țipă, —
Un servitor aleargă și iar se-ntoarce-n pripă,

20 Purtind pe cap o tavă cu multe-odoare sfinte
Din templul¹ lui Iehovah furate mai-nainte.

Nelegiuitul rege o cupă sfint-alege,
Un sclav îi umple cupa din mina sacrilege;

Belsăzar o ridică, și pină-n fund o soarbe;
Și hohotă-n desfrul miniei sale oarbe;

25 „Iehovah, nu mi-e teamă de tronul tău nemernic:
În Babilon, Belsăzar e rege-atotputernic!“

De-abia rostise însă cuvântul plin de faimă,
Cuprins a fost Belsăzar de-o nențeleasă spaimă.

30 Îngrozitorul hohot a înghețat în sală,
Și-n urma lui se face tăcere mormintală.

Și uite!... uite-acolo! pe zidul alb deodată
Răsare ca o mină, o mină minunată,

Și scrie, scrie, scrie, în groaznica tăcere,
Cu litere de pară, pe zidul alb, — și piere...

¹ În Tălmăcirii: templu.

35 Belsazar vede totul cu mintea aiurită,
Pe-obrajii lui cei palizi sta groaza-ntipărită.

A sclavilor cohortă a-ncremenit de frică:
Nici un cuvânt nu scoate, nici ochii nu ridică...

40 Veniră magi în urmă, dar în zadar cercară
Să tâlmăcească rostul acelu scris de pară.

Dar sclavii-n răzvrătire atunci au tăbărit,
Și peste noapte fuse Belsazar omorît.

INCHINARE

Cu trandafiri, cu aur și crângi de chiparos
Aș vrea această carte s-o-mpodobesc frumos,
Ca pe-un sicriu în care dorm cinturile mele...
O, de-aș putea iubirea s-o-ngrop aici cu ele!

5 Odihna peste groapa iubirii înflorește,
Pe urm-atitui zbucium senină floarea-i crește.
Ci numai pentru mine răsare prea tirziu:
Ea va-nflori când insumi în groapă am să fiu!

10 Aici sunt dar acele cîntări ce-odinioară,
Ca lava ce din Etna aruncă foc și pară,
Zbucniră din adîncul simțirii-mi arzătoare
Și-n jur împrăștiară scînteii fulgerătoare!

15 Acum pare că-s moarte, zac înghețate, mute,
Și palide așteaptă în negură pierdute.
Dar tresări-vor iarăși vii cînturile mele
Cînd s-o abate duhul iubirii peste ele...

Și inima-mi șoptește că vremea va să vie,
Acel duh al iubirii cu rouă să le-nvie:
Îți va cădea în mină această carte-odată,
20 Tu, dulcea mea iubire din țară depărtată!

Atunci puterea vrăjii, iubito, va-nceta,
Și palidele slove cu jale vor căta
În ochii tăi ce mindri, făcîndu-te să tremuri,
Șopti-vor melancolic povești din alte vremuri...

[DIMINEAȚA-NTREB ZADARNIC]

Dimineața-ntreb zadarnic:
Vine ingerașul azi?
Seara însă plîng amarnic:
N-a venit nici azi, nici azi!

5 Noaptea dorul mi-e tovarăș
Și mă face să veghez;
Ziua toată umblu iarăși
Dormitînd, parcă visez.

PE INIMĂ, IUBITO...

Pe inimă-mi, iubito, minuța ta așează;
Auzi tu-n cămăruță cum sună a pustiu?
Stă un dulgher acolo, cioplește și lucrează
Și-mi face un sicriu.

- 5 Tot bate și răsbate acolo zi și noapte:
Mi-a speriat și somnul, de m-am luat de gînd...
Hai, meștere dulghere, dă-i zor și isprăvește,
S-adorm cît mai curînd!

... CÎND MOR TINERE INIMI...

Cînd mor tinere inimi
Zdrobite de dezastre,
Rîd stelele voioase
Din depărtări albastre:

- 5 „Ah, bieții oameni, dinșii
De trist sfișit au partel
Cred în amor, și-n urmă
Se zbat pînă la moarte.

- 10 Noi nu știm ce-i amorul,
Blestemul care-i doare
Și-i mistuie; de-aceea
Sintem nemuritoare!“

[ÎN MAI, CÎND MUGURII-NCOLȚESC...]

În mai, cînd mugurii-ncolțesc
Și ride toată firea,
A răsărit și-a înflorit
În inimă-mi iubirea.

- 5 În mai, cînd tot văzduhu-i plin
De vîers de păsărele,
Mi-am pus în versuri jalea mea
Și dorurile mele!

SĂRUTĂ, NU JURA...

- Sărută, nu jura! Temei
Nu pun pe vorbe de femeii!
Oricit de dulce-ai fi la grai,
Dar și mai dulce gură ai!
5 Sărutul pentru mine-i sfînt:
Cuvîntul este fum și vînt!...

- O, jură, dragă, cum jurai!
Cred tot ce-mi spui și tot ce vrei!
Cînd, fericit, la sin m-alinți,
10 Nu pot să cred atunci că minți,
Cred că ți-s drag pe veci și chiar
Mai mult, — dincolo de hotar!

MI-S CINTURILE OTRĂVITE...

Mi-s cinturile otrăvite
Și-n veci eu n-am tăgăduit-o:
Pe primăvara vieții mele
Otravă, revărsași, iubito.

5 Mi-s cinturile otrăvite
Și-n veci eu n-am tăgăduit-o:
Eu port atîția șerpi în suflet,
Te port pe tine chiar, iubito!

IN VIS...

În vis văzui un om gătit, mic de statură,
Merzea cu pași de-o șchioapă pe labe răschirate;
Purta o haină nouă și albituri curate,
Ci răsărea-n lumină moșica lui făptură.

5 În fond era nemernic, meschin, — o stîrpitură;
Pe dinafară, însă — cu multă demnitate;
Răzbunător și țanțoș, trîntea cuvinte late.
Cu ifos fără margini vorbind despre bravură.

10 „Știi cine este? Vino și-l vezi!“ Zîmbînd îmi spune,
Cu viclenie, Zeul, stînd înaintea mea,
Și magica-i oglindă sub ochii mei o pune.

Văd un altar, și-n față-i stetea piticul famen,
Cu draga mea alături; rostiră ambii: „Da!“
Și mii de draci strigară rîzînd cu hohot: „Amen!“

N-AM ÎMPOTRIVA TA NIMICA...

N-am împotriva ta nimica, chiar de-aș innebuni
de jale,
Pe veci pierduto! n-am nimica, nimic n-am împo-
triva ta:
Oricit de mindră-n strălucirea de diamante-ai arăta,
Nu vei putea s-arunci o rază în noaptea inimioarei
tale...

5 Știam de mult. În vis, odată, văzui viața ta ursită.
Văzui și noaptea-ntunecată ce inima ți-a fost
robit-o,
Văzui și vipera ce mușcă ascunsă-n inimă-ți,
iubito,
Și-am înțeles, pe veci pierduto, cit ești de mult
nefericită!

10 Și dacă ești nefericită, nimic n-am împotriva ta:
Iubito, soarta blestemată vrea ca să fim nefericiți!...
Pîn'ce tot zbugiumul acestor nebune inimi
va-nceta,
Iubito, soarta blestemată vrea ca să fim nefericiți!

Ci văd eu zîmbetul ironic pîndind prilej ca să
zbugnească,
Văd ochii tăi mărind cu ciudă fulgerătoarele
lumine,
15 Și văd pornirea de orgoliu ce face sinul tău să
crească —
Și totuși ești nefericită, nefericită, ca și mine!

În preajma gurei tale totuși durerea tremură-n
neștire,
De lacrimi tănuite-n umbră ți-s ochii împăinjeniți
Și sinul tău superb ascunde o rană fără lecuire —
20 Iubito, soarta blestemată vrea ca să fim nefericiți!

Să uiți durerile din lume,
20 Și-acolo să rămâi pe veci!

Ah, mîndra asta-mpărăție
Mi-apare în somn adeseori;
Dar, ca o negură pustie,
Se stinge totdeauna-n zorii

DIN BASME VECHI...

Din basme vechi o albă mină
Te cheamă fluturînd în zări
Și-auzi cîntînd o mîndră zîină
De peste nouă mări și țări...

5 Ea cîntă despre-o-mpărăție
Fantastică din soare-apus:
Flori mari, necunoscute ție,
Acolo strălucesc nespuse...

Toți arborii acolo sună
10 Și cîntă parc-ar fi un cor:
Ca muzică de danț răsună
Sonore glasuri de izvor,

Și doine dragi, cum niciodată
Tu n-ai mai auzit, socot,
15 Te leagănă și te desfată,
Pin'ce te farmecă de tot.

Ah, dac-ai ști-ncotro anume?
Acolo cum ai vrea să pleci!

CÎND DOI ÎȘI ZIC ADIO...

Cînd doi își zic adio,
De mîni cu drag se string,
Și plîng amar, oftează
Amar, și iarăși plîng.

- 5 Ci noi la despărțire
N-am plîns, nici n-am oftat,
Și lacrimi și suspine
Pe urmă ne-au aflat.

FRUMOS E PE LUME...

- Frumos e pe lume și-n cer e senin,
Și vîntul adie șagalnic și lin,
Și rîd fericite cîmpiile-n floare,
Și tremură-n roua bătută de soare,
5 Și-i tot veselie, și tot sărbătoare,
Și totuși spre groapă dorința mă poartă,
S-adorm lîngă tine, mireasa mea moartă!

PRIN CRÎNGUL VERDE...

Prin crîngul verde rătăceam
Ca să-mi ascund de lume plînsul;
Un sturz sălta din ram în ram:
— De ce plîngi tu? mă-ntrecăbă dînsul.

5 — Întreabă tu pe rîndunici
De ce sunt trist, să-ți spună ele,
Ce stau în cuiburile mici
De subt fereastra mîndrei mele.

ÎNVĂLIȚI ÎN NOURI, ZEII...

Învăliți în nouri, zeii
Dorm uitați: i-aud în zare
Sforăind, — și noi, pigmeii,
Vreme rea avem pe mare!...

5 Vreme rea! Minia mării
Stă să spargă biata navă.
Cine, vai! să stăpînească
Astă cumpănă grozavă?

10 Saltă nava și trosnește,
Zguduită de furtună.
Mă-nvălesc și eu ca zeii
În manta... și noapte bună!

AFARĂ-I NOAPTE...

Afară-i noapte, plouă, ninge!
Pe cer aleargă repezi norii;
Ah, unde-i strălucesc iubitei,
Pe vremea asta, ochişorii?...

5 O văd lipită de fereastră,
În cămăruţa-i solitară;
Cu ochii-ntunecaţi în lacrimi
Priveşte viscolul de-afară...

ATÎT DE DRĂGĂLAŞĂ...

Atît¹ de drăgălaşă, albă,
Frumoasă — parcă ești o floare!
Și-ades rămîn pierdut pe gânduri
Cînd mi te-arăți surizătoare;

5 Cu mîinile-amîndouă parcă
Te-aș binecuvînta, copilă;
Plecînd genunchiul către Domnul,
Aș vrea să-mplor cereasca-i milă,

10 Ca veșnic să te aibă-n pază
Și să rămîi surizătoare,
Atît de albă și frumoasă
Și drăgălaşă ca o floare!

¹ În *Tălmăciri*, greșeală de tipar: *Atito*.

GLAS DE PRIMĂVARĂ...

Glas de primăvară, blînd,
Tainic mă-nfioară...
Zboară-n depărtări, curînd,
Dulce cîntec, zboară!

- 5 La căsuța unde-n șir
Rîd flori răsfațate,
De-i zări un trandafir,
Spune-i sănătate!

SOCOATA VREMII...

- Socoata vremii-n ore, minute și secunde, —
Întîiul ornic, — cine le-a născocit? Răspunde!
A fost un singuratec, un suflet trist, pustiu...
În nopțile de iarnă sta și-asculta, tîrziu,
5 Cum șoarecii se mișcă prin umbră de unghere,
Și cariul ritmic toacă în tainica tăcere...

- Dar sărutarea cine mi-a născocit-o-n lume?
O gură fericită și dornică de glume...
Ea săruta cu sete; era în luna mai.
10 Natura-ntreagă parcă se preschimbăse-n rai,
În rai cu flori frumoase și ciripire vie,
Și soarele-n văzduhuri rîdea de bucurie!...

SPUMEGĂ MAREA...

Spumegă marea sub stîncă runică,
Pe stîncă stau pierdut pe gînduri...
Șuieră vîntul, zarea se-ntunecă,
Păsări de pradă țipînd alunecă,
5 Trec valurile rînduri-rînduri...

Mîndrele fete, bunii prieteni
Și-atîtea scumpe idealuri
Unde-s acuma?...
10 Șuieră vîntul, dănuie spuma,
Aleargă miile de valuri...

Hölderlin

CÎNTECUL URSITOAREI

Umblați, acolo, sus în lumină
Pe dulce plai, voi, fericite genii!
Strălucitoare adieri
V-ating ușor, plutind
5 Ca degetele-artistei
Pe strune sfinte...

Neștiutori de soartă
Ca pruncul în somn,
Respiră zeii:
10 Cast ocrotit în mugur născînd
Înflorește etern spiritul lor,
Și ochii lor fericiți
Privesc în tăcută,
Eternă seninătate.

15 Ci noi am fost ursiți
Să nu aflăm nicăierea odihnă:
Dispar și cad
Sărmanii oameni,
Orbește, de la un ceas la altul,
20 Ca apa zvirlită din stîncă
În stîncă,
De-a lungul vremii, în necunoscut.

Gottfried Keller

CÎNTECUL LUI PAN

Brațe-n brațe stau stejarii în pădurea seculară,
Azi, fiind cu voce bună, vechiul cîntec și-l cîntară.

• A-nceput departe-n margeni cel mai tînăr să s-alinte
Și un freamăt și un cîlatin s-au pornit apoi-nainte:

5 Alergă un vajnic ropot, se umflau bogate valuri,
Și vîrtejul printre vîrfuri se rostogoli pe dealuri.

Iar acum cînta-n coroane, șuiera-n văzduh furtuna,
Pînă-n rădăcini de-a valma duduia trosnind
într-una.

Cînd și cînd huia stejarul cel mai nalt din creștet,
falnic,
10 Codru-n cor întreg pe urmă răspundea vîind
năvalnic!

Mindru joc era, asemeni unei mări cînd se revarsă,
Albă se bătea-n sclipire frunza spre nord-est
întoarsă.

Tata Pan făcea doar însuși vechea ceteră să sune,
Învățînd copiii, codrii, melodiile străbune.

15 Și din cele șapte tonuri ce cuprind în ele toate
Cîntecele, vechiul meșter ce minuni de cîntec
scoate!

Tinerii poeți și cîntezi stau și-ascultă în tăcere;
Pitulați în tufe dese sorb cîntarea cu plăcere...

CURCUBEUL

Cădea-n apus o ploaie lină,
În care soarele bătea:
Drumețul pe cărarea-ngustă
Cu suflet obidit trecea...

5 Vedeă cum stropii în cădere
Sclipesc prin raze aurii;
Reci îi simțea picînd pe frunte-i,
Și-nfiorat, duios șopti:

— Știu că deasupra frunții mele
10 Plutește-acum un curcubeu,
Senina depărtare-l vede
Jucînd măreț pe drumul meu.

Iar cei ce merg de mine-aproape
Și mă cunosc ca nimeni alt,
15 Nu pot vedea ce plin de pace
Mă luminează din înalt.

Așa, cînd alte zile poate
În cea de azi s-or fi răsfrînt,
Pe numele meu șters, departe,
20 Luci-va curcubeu sfînt.

GÎNDURI

O mare inima-mi de-ar fi,
Dușmanul ei — o navă,
Cum ar izbi-o crunt de stînci
Minia ei grozavă!

5 Și ca s-o-nghit-apoi la fund,
Adîncu-i s-ar desface,
Spre-a se-nchega deasupra iar
Măreața mării pace.

Dar nu-i decît un vălurel
10 Din mii de vălurele,
Ci spuma-i roade nencetat
Din putrețele schele.

Noi, valurile, ne urmăm
Mereu, — și sintem una:
15 Pe-același dușman îl gonim
Și-l urmărim într-una.

Virtejul, duhul răzvrătit,
Ne biciuie sălbatic,
Pin'ce cu toatele tresar
20 Din somnul lor acvatic.

Iar cînd tot ce-am purtat din greu
S-afundă făr' de veste,
Hei, cum mai tresăltăm atunci,
Lovindu-ne în creste!

- 25 Răsun-atunci din țărni în țărni
Și hohot-oceanul:
„S-a dus cu nava lui cu tot,
S-a dus la fund Vicleanul!“

L e n a u

VINTUL

Depart, în străini plecăm...
Privii în urma mea pierdut;
Spunînd ceva, mi-a apărut
Iubita, sus, la geam.

- 5 Ea mi-a trimis un blind cuvînt —
Tovarăș bun pe drum pustiu...
Dar ce mi-a spus, nu pot să știu,
Că s-a pierdut în vînt.

- 10 Și dacă n-oi mai întîlni-o,
Tu, vînt sălbatec, rău ce-mi ești,
Nu ți-e de-ajuns?... Să-mi mai răpești
Și cel din urm-adio?

RANA-N SUFLET

Eu port în suflet o adîncă rană,
Dar nici un geamăt buzele nu-mi scapă;
Simt cum mereu tot mai adînc mă sapă
Și cum se farmă viața mea sărmană.

5 Doar una poate jalea să-mi priceapă:
La sinu-i dulce, fără de prihană,
Aș plînge-n hohot... dar dorința-i vană:
Acea una pîtrezește-n groapă!...

10 O, mamă, vin', copilul tău te cheamă!
De mai tresare inima ta moartă
Și, ca pe vremuri, grija de mi-o poartă,

Atunci eu vreau de viața-mă desface...
Ajut-ajută suferinții, mamă,
Copilul tău trudit să ți-l dezbrace!...

ECOU

Un cîntec vesel cîntă călătorul,
Dispare în brădet, și-acuma tace.
Doream să-l mai ascult, dar n-am ce face:
Neimplinit îmi va rămîne dorul.

5 El tace, dar acum mi-aduce corul
Acelor stînci răsnetu-i incoace,
Parc-ar voi cîntarea să-i evoace...
Și-acum aud cum sare doar izvorul.

10 Mergi sănătos, drumețe! — suspinînd
I-am zis; — dar pentru ce-s mai trist eu oare
Că i s-a stîns ecoul prea curînd

Decît de-ar fi murit chiar omul, cînd
Cîtiva ici-colo-l pomenesc arare,
Pin' ce-amuțesc cu toții, rînd pe rînd?

INTREBARE

Nu te-ai treziț vreodată fără vrere
În zori, întunecat și abătut,
Făr-a-nțelege oricît te-ai zbatut
De unde izvorăște-a ta durere?

5 Simțezi doar că visași, și-au dispărut
Din minte-ți ale visului himere,
Dar că te-ncearc-ascunsa lor putere,
Încît să plîngi cu hohot te-au făcut.

10 Cînd vei scăpa de noaptea pămînteană
Și crezi că poate-atuncea, în lumină,
De visul tău cel sarbăd vei uita,

Ah, cine știe dacă vina ta
Nu va veni ca tainică dojană
Să-ți tulbure și veșnica hodină?...

SURUGIUL

Vraja dulcei nopți de mai
Stăpinea afară,
Sus, de-argint, pluteau bălai
Nori de primăvară.

5 N-auzeai pe lunci și văi
Nici un glas să sune,
Singură umbla pe căi
Raza blondei lune.

10 Molcom fremăta abia
Numai vîntul serii,
Spre a nu trezi cumva
Pruncii primăverii.

15 Chiar și tainicul izvor
Parcă amuțise,
Ca să cruțe-a florilor
Parfumate vise.

20 Cornul său la gură-atunci
Surugiul pune
Și-l făcu prin văi și lunci
Vesel să răsune.

Și sunau cei patru cai
Sprinteni din copite,
Ce prin infloritul rai
Ropoteau grăbite.

25 Și părea că trec în zbor
Și aleargă toate,
Speriind în goana lor
Liniștea din sate.

30 Când, prin raiul ce-l zărim,
Cum străbatem, iată,
Fără veste-un țintirim
Ochilor s-arată.

35 Zidul mohorit stetea
Sprijinit de stîncă,
Crucifixul sfînt veghea
Sus, în jale-adîncă.

40 Surugiul domolind
Dintr-o dată trapul,
Sus, la crucifix privind,
Trist întoarce capul.

„Ierți, măria-ta, de-oprim,
Însă n-am ce face:
Colo, sus, în țintirim
Un tovarăș zace.

45 Și de cîte ori mă-ntorn,
Mă îneacă plînsul:
Nimeni nu suna din corn
Mai frumos ca dînsul!

50 Și de cîte ori revin
Pe-aste locuri iarăși,
Trebuie să-i cînt puțin
Bunului tovarăș!“

Către țintirim deci el
Cornul și-l îmbie,
55 Să-l audă-n somn acel
Ațipit sub glie;

Și-un atît de dulce zvon
Dintre stînci pătrunde,
60 Parcă mortul postilion
Din mormînt răspunde.

Repede porni la drum
Goana cea nebună;
Tinguiosul corn și-acum
În auz îmi sună...

CLAR DE LUNĂ

Lîngă patul unde stau
Bate luna pe podele,
Nu ştiu, luna bate, sau
A căzut omăt pe ele.

5 Fruntea mi-o ridic, privesc
Luciul zărilor deşarte;
Fruntea-mi cade şi gîndesc
Trist la ţara mea, departe...

EXCELSIOR!

Spre seară, printr-un sătişor
Din Alpi, un tînăr călător
Trecea purtînd prin nea şi vînt
Un steag cu-acest străin cuvînt:

5 Excelsior!

Supt geană-i, ochiu-ntunecos
Sclipea ca paloşul tăios,
Şi ca din corn de-argint, senin,
Şuna cuvîntul cel străin:

10 Excelsior!

Lumini de prin bordeie, rar,
Băteau în faţă-i, şi, bizar,
Gheţarii-n noapte străluceau,
Şi straniu buzele-i şopteau:

15 Excelsior!

— E un prăpăd în munţi acum! —
Îl sfătuieste-un moş pe drum —
Pîrăul e şivoi turbat...
El murmură nenduplecat:

20 Excelsior!

— O, vin', o fată i-a șoptit,
La pieptul meu, pribeag trudit!
În ochi-albaștri-nlăcrămați
25 Privește-oftînd, înalț-un braț:
Excelsior!

— O, nu intra-n brădetul des,
Lavinele în drum îți ies!
Îi strigă-n vale un păstor.
30 El pasă drept, nepăsător:
Excelsior!

Și-n zori, cînd clopotul din schit,
Vibrînd sonor și lămurit,
Pe frați la rugă i-a chemat,
35 Din stele-un glas a răsunit:
Excelsior!

Și cinele-a descoperit
Un pelerin întroienit.
Pe pieptul său un steag — drept scut —
40 Cu-acel cuvînt necunoscut:
Excelsior!

Și tainic mortul surîdea
Spre soarele ce răsărea,
Și mindru, ca o stea căzînd,
45 Căzu din cer un strigăt blînd:
Excelsior!

Meerheimb

VESTITORUL BIRUINȚII DE LA MARATON

(29 septembrie 490 a. Chr.)

Am biruit, bărbați atenieni!
HERODOT

(Călduros și nobil, cu putere crescîndă.)

Akropolis!
O, sfîntă cetate de zei;
Cum te înalți aurie-n adîncul nopții albastre
5 Și îmi vestești de departe, măreț,
Că am ajuns,
Am ajuns, în sfîrșit!
Cădeți acum, genunchi slăbiți,
Sfîrșiți de goana îndelungă.
10 Țișnește-acum șiroi de purpură
Din pieptul meu rănit de moarte!
O clipă numai dăruieți-mi suflet,
O zei, nemuritori,
Să le vestesc atenienilor!
15 Elada e liberă!
Zdrobit e pumnul perșilor
Ce amenința s-o puie-n jug,
Și-i mintuită țara grecilor!
(Cu glas puternic.)
20 Ascultă-mă, cărunț portar! Deschidel
Dă-mi drumul între zidurile-Atenei,
Aduc biruința,
Aduc biruința de la Maraton!

(Pauză. Sfirșit, dar cu inimă.)

25 Moșnege, mulțumesc. Dă-mi umărul
Și sprijinește-mă în ceasul morții.
O-nghițitură încă, sunt topit de sete,
Uscat mi-e cerul gurei de praf și de arșiță, —
30 Și-acum, din răspuțeri răsună,
Răsună, scutule, izbit de spadă,
Trezește-mi Atena din somn!

(Strigînd.)

Aici, aici, cetățeni! Sculați-vă!
Treziiți din somn femeile, copiii!

35 Aici! Aici!

(Pauză. Vesel, mișcat.)

O, iată! Gloata zgomotos aleargă,
Minată de voioasa presimțire,
Și umple străzile!

40 (Refuzînd cu dragoste.)

Lăsați, lăsați, iubiților, aveți răbdare,
Nu fiecărui în parte,
Poporului vreau să-i vestesc
Cum au căzut copiii lui și — au învins!

45 Eladă sfîntă, te apără încă
Pallas Atena,
Mai oțelește încă puterea lui Hercule,
Al grecilor braț!

Mai bate inima argonauților
50 În pieptul Eladei!

Căci, fără glumă, suflet de erou
Îți trebuie cînd vezi năvălind,
Ca valuri aprinse de aur topit,
Cumplita armată a dușmanului —

55 De unsprezece ori zece mii —
Să-i ții tu piept cu zece mii!

Și groaznica flot-a barbarilor oare
Nu cotropise de jur împrejur
Cu armele marea ce părea că este

60 Spinarea cu solzi monstruoși
A unui crocodil uriaș,

Ce crește și se-ntinde spre apus
Din țărmurile Asiei Mici,
Căscîndu-și gura lacom,
65 Amenințînd Elada?

(Cu putere crescîndă.)

Zădarnică amenințare!
Înarmați, săltară copiii Minervei!
Pe scuturile lor se răsfrînse în flăcări
70 Rușinea etern-a barbarilor crunți —
Eubea strigă, Eretria răspunse.

(Pauză. Sfirșit.)

Iertați, părinți cinstiți ai cetății,
Sălbatica aprindere a miniei,
75 Ci amintirea faptei colosale
Îmi umple iarăși sufletul de-avînt
Și-mi năbușește fiorii reci ai morții!

(Răstimp. Înviorat.)

Păharul acesta — mulțămesc —
80 Mă face să bănuiesc nectarul.
Tie-l închin, eroul cel mai de frunte al Atenei,
Tie-l închin, Miltiade!

Miltiade, el a fost, îndrăznețul,
Cel ce, narmat cu scutul zeilor,
85 A smuls din șanțuri mica noastră ceată
Și-o aruncă în cîmp deschis,
Năvalnic, contra puterii de fier a perșilor!

(Cu un gest.)

Priviți, vă rog, bătrîni părinți,
90 Spre miazănoapte, unde din Kytheron
Coboară valea, lungă, strîmtorată-ntr-una
De Penos și Penthelikon,
Cum se deschide-apoi spre șes
La Maraton.

95 De-aici vedeai sclipînd,
În vuietul îndepărtat de valuri,
Norii de pînze ai flotei barbarilor,

Și lingă țarm, pestrițele corturi
Ale lui Datis, căpetenia mezilor,
100 Și-ale tovarășului său de arme, Hippias,
Cel care-a fost tiran odată al Atenei,
Azi — trădător de patrie!

(Pauză.)

Și iată, când Eos cu obraji trandafirii
105 Creștea din spuma de valuri,
Înecînd în lumina-i vioaie
Cuprinsul adînc ce vuia de arme,
Pluteau presimțiri de moarte în aer:
„Aleși sunteți de Styx,
110 O, voi, copii ai Aticeii!”

(Cu nobil avînt.)

Ci vechiul avînt spre jertf-al Eladei
Inflăcără din nou ceata aleșilor:
Barbarii dirji căleau în picioare
115 Al Greciei suflet frumos!

(Insuflețit.)

O, suflet de viteaz, tu, Miltiadel
Tu ai fost care, plin de-nțelepciune,
Ai cumpănit, și slăbiciunei noastre
120 I-ai dat putere uriașă,
Tu, care ai silit colosul perșilor
Să-și stringă-aripele ca vulturul rănit,
Tu, care ai împins înapoi
Îndrăznețul potop de călări,
125 Silindu-i să rămînă pe loc,
Înghesuți, cu sabia-n teacă:
Căci slabele noastre aripe,
Ferite de munți și copaci răsturnați,
Îngrădeau orice atac din afară.

130 (Beat de amintiri, vesel și cu energie.)

Atunci, deodată, sunară cimbale și-oboae
Și, vijîind, năpădi pe șes
O mare de arme!
Dar noi n-adăstarăm năvala furtunii;
135 Ca și marinaru-ndrăzneț ce s-aruncă

Cu capul în jos în sălbatecul clocot
Al apelor!
Astfel și noi!

(Repede, insuflețit.)

140 În semicerc, în munți,
În pas de atac, neștiut pîn-atunci,
Așa năvălea stînga și dreapta.
Înainte și drept în zidul de sulți,
De lănci și scuturi ale dușmanului
145 Plin de uimire!
Și-n stînga și-n dreapta, și-n dreapta și-n stînga
Șovăiau aripele perșilor,
Șovăiau — se-ndoiau — se plecau — alergau!
Fugeau ca antilopele iuți de picioare,
150 Și noi, luptînd din greu cu grindina
De lănci și săgeți,
Noi după ei — spre mare!

(Cu spaimă.)

Dar miezul oștirii, slăbit de tot,
155 Deși purtat de mindrii viteji
Temistocle și Aristide,
Nu mai putea să țină piept năvalei
Ce ca un orcan îl izbea
Din mijlocul falangelor dușmane,
160 Străpungînd inima grecilor
Cu măciuci ghintuite!

(Pauză.)

Un vaier străbate pînă la aripi.
Helenii biruitori aud
165 Cum strigă frații lor ajutor.
Brusc încetară goana, și atunci,
Ca două clește de fier, uriașe,
Ce se-nconvoaie să prindă prada
Și-o string într-o cumplită-mbrățișare,
170 Astfel, deodată se văzu barbarul
Apucat din ceafă,
Și-n dreapta și-n stînga drumul închis
Spre portul mîntuitor!

(Pauză. Cu gesturi hotărîte.)

175 Oștirea grecească își vine în fire,
Ușoarele lănci se-ntorc înainte,
Al dușmanului hohot se schimbă-n prohod,
Și spadele șuieră, ghioagele trosnesc,
Falange fugare se sfarmă-ntre ele,
180 Și călărimea răpede-a pustiului
Se spulberă spre mare, ca nisipul!
(*Cu pornire crescîndă.*)
„La flotă! Toți, la flotă!” se aude
Zadarnica strigare a perșilor.
185 Ci-n stînga și în dreapta fiii grecilor
Opresc năvala spre țărîm,
Și-n lupta cruntă moartea se-nmiește,
Și fierbe, roșie, întunecată,
Albastra Mare Ionică!
190 (*Mîndru, triumfător.*)
Trofeele și corturile, ale noastre!
Cirezile de dromaderi și elefanți,
Încărcate cu comorile Răsăritului,
Cu perle și podoabe, ale noastre!
195 Și Datis, capul perșilor, mort!
Mort, trădătorul Hippias,
Înecat în mocirlă!
Morți pîn' la zece mii de barbari!
În portul Pireu se oprește
200 Podoaba semeată a galerelor,
Încărcată de grelele lanțuri
Pe seama noastră făurite,
Ducînd și blocul de marmoră
Ce trebuia să rămîie
205 Monument al rușinii noastre,
Acum stîlp de rușine-al înfrîngerii lor!
(*Pauză mai lungă. Slăbit de tot.*)
De-acum am sfîrșit!
Bătăile slabe ale inimei mele
210 Îmi spun că mi-s numărate clipele.
(*Pauză. Elegic, plin de melancolie.*)
Și-acum o dată încă, dulce vînt,
Ce-adîi ușor dinspre pădurea sacră,
Ca o chemare din Eliseu,

215 Mai amintește-mi farmecul vieții,
Să mai respir o dată aerul Greciei!
(*Cu mina-ntinsă, inflăcărat de adîncă dragoste.*)
Nu, mamă-mamă, scumpă, bună mamă,
Nu te-arunca, bocînd, în genunchii!
220 Eu am adus cea mai frumoasă veste!
Ești mama unui fiu viteaz,
Și Hellas — liberă!
(*Sfîrșit, frînt și totuși insuflețit.*)
Ce-mi pasă de aci nainte
225 De lumea pămîntească!
Dă-mi mîna ta, dă-mi mîna, dulce mamă,
Și-așază-mă cu fața,
Ridică-mi fața,
Cuprînsă de sudoarea morții,
230 Spre locul unde noi
Ne-am cîștigat nemurirea,
Să pot privi murînd
Spre cîmpul de biruință al Eladei,
Spre Maraton!

CINTECUL LUI SAİDJAH

Eu nu știu unde am să mor.
Văzui marea cea mare la țărnuț mării,
Cînd tatăl meu m-a dus acolo
Să facem sare.
5 De voi muri pe mare
Și de m-or azvirli în apa-adîncă,
Veni-vor chiții lacomi,
Vor înota în preajmă-mi și vor întreba:
Care din ei să-nghită leșul
10 Ce cade către fund?
Eu nu voi auzi.

Eu nu știu unde am să mor,
Văzui arzînd căsuța lui Pa'ansu, —
El însuși puse foc.
15 Și-a fost ieșit din minți.
De voi muri în flacări,
Cădea-vor birne-aprinse
Pe leșul meu,
Și-afară vor fi țipete grozave
20 De oameni cari aruncă apa
Ca să omoare focul.
Eu nu voi auzi.

Eu nu știu unde am să mor.
Văzui căzînd pe micul Si-unah din pom, —
25 El culegea un rod al pomului
Să-l ducă maicei sale.
De voi cădea din mărul cel înalt,
Zăcea-voi mort lingă tulpina lui,
Ca Si-unah,
30 Dar mama nu va plînge, ea e moartă,
Ci alții vor striga cu glasul aspru
„Uitați-vă, Saïdjah e mort!“
Eu nu voi auzi.

Eu nu știu unde am să mor.
35 Văzui mort pe Pa-lisus,
El s-a fost stîns de bătrînețe,
Albite-i erau pletele.
De voi muri bătrîn, cu plete albe,
Veni-vor bocitoarele
40 În jurul meu;
Mă vor boci ca bocitoarele
Pe Pa-lisus, și toți nepoții,
Și ei, vor plînge cu amar.
Eu nu voi auzi.
45 Eu nu știu unde am să mor.
Văzui atîția morți în satul meu:
I-a-nveșmîntat în haine albe,
Și-apoi i-au coborît în groapă.
De voi muri acasă și m-or îngropa
50 La capul satului, spre răsărit, pe deal,
Acolo unde iarba crește-naltă,
Adînda va veni, și haina-i de mătase
Încet, încet de tot o să atingă
În treacăt iarba-naltă...
55 Și eu voi auzi.

MUGUR, MUGUR, MUGUREL...

În orașul ăsta am deschis eu ochii;
Salutare, locuri mindre, scumpe mie!
Doina doicei mele din copilărie
Sună-n tot orașul: doica-mi cîntă mie?
5 Glasul ei e-acesta? ori poate mă-nșel:
„Mugur, mugur, mugurel!...”

A plecat, odată, un copil voios,
Azi, bătrîn, se-ntoarce tot pe-aceeași cale...
Hei, de-atunci ce mult e... griji, năcazuri, boale,
10 Bucurii puține, și atîta jale!
„Cum mai trece vremea...” trist îngîină el.
„Mugur, mugur, mugurel!...”

Oare unde sunteți, tovarăși de joc?
De-aș vedea pe unul barem dintre voi!
15 Să mai stăm de vorbă, veseli amîndoi,
Să ne reîntoarcem anii înapoi,
Anii cei de basme, să cînt iar cu el:
„Mugur, mugur, mugurel!...”

Fără de hodină, pasere pribeagă
20 Care-și cată cuibul cald de-odinioară
Cînd se-ntoarce iară mîndra primăvară,
Gîndul meu colindă, pretutîndeni zboară,
Și mă mir eu singur cîte-mi spune el:
„Mugur, mugur, mugurel!...”

Sunt copil acuma, iarăși sunt copil!
Pe-o nuia încalec... lumea e a mea!
Sare și nechează murgul meu-nuia,
Merg la jgheab, devale, și îi dau să bea...
Hii, murguț, in lume, zboară, rîndunel...
30 „Mugur, mugur, mugurel!...”

Clătînat răsună clopotul din turn,
Calul, călărețul cad de obosală...
E-n amurg... acasă doica mă ia-n poală...
Ațipesc, și visuri mindre mă înșală;
35 Doica mă alintă, cîntă-ncetinel:
„Mugur, mugur, mugurel!...”

TOAMNĂ...

Pe plai pustiu și noroios
Atîrnă trist ceața de toamnă.
Spre vremurile din trecut
A jale inima mă-ndeamnă...

5 Lumina soarelui se urcă
Și-mparte-a negurei perdea...
Tot astfel, cu un zîmbet numai,
Tu luminezi inima mea!

10 Dar tu nu fă ca mîndrul soare
Ce rupe negura anume
Ca să se vadă și mai bine
Pustiul ce domnește-n lume...

IUBITEI

Au fost și alții mai vestiți,
Uitat e azi numele lor...
Dară pe voi, dragi cîntece,
Ce vă așteaptă-n viitor?

5 Trăi-veți cînd la capul meu
Vor crește buruieni, pustiu...
Cum strunele, cari au plesnit,
Tot mai păstrează sunet viu?

10 Ci uite-se, nu-mi pare rău,
Tot ce am scris odinioară.
Numai ce scriu de dragul ei,
De-a pururi vreau să nu mai piară...

15 Trăi-vor aste cîntece,
Ș-o vor slăvi-o-n rînd cu aștrii,
Căci ele-s sfinte, vin din cer,
Din cerul ochilor albaștri.

AM STAT LÎNGĂ MORMÎNT...

Am stat lângă mormîntul ei...
Asemenea unei statui,
Cu brațele încrucișate,
Cu ochii în pămînt stătui...

- 5 Stă corăbierul trist pe țărmuri...
Se uită peste marea lată
Ce-l lasă cerșetor, pe drumuri,
Căci i-a-necat comoara toată...

SOARELUI

Soare, am o piră veche
Împotrivă-ți... Știi tu oare?
Ești zgircit de n-ai pereche,
Cît te ții de sfînt și mare!

- 5 Tuturor, ca om de treabă,
Dai lumină și viață.
Numai mica mea cocioabă
N-a văzut cinstita-ți față.

- Vino și te încredințează...
10 Ai puțină omenie:
Mai trimete-mi cite-o rază,
Măcar de parigorie;

- Poate știi, slăvite soare,
Că scriu versuri: mai știi, poate,
15 Că-n așa împrejurare
Nu pot sta eu în palate.

- Cum să nu știi! Că din liră
N-ai cîntat și tu un timp,
Pin' ce nu îl izgoniră
20 Pe Jupiter din Olimp?

Fie-ți milă, deci, slăvite,
Fost coleg al meu, Apolo...
Și o rază-mi mai trimite
Cînd și cînd, d-aci încolo...

ÎN TINDĂ AM INTRAT...

În tindă am intrat o clipă,
Să iau cărbune pentru pipă...
Aș fi luat, desigur, focul,
Dar ea ardea, bat-o norocul!

5 Ardea ea, pipa, de minune...
La ce intrai atunci? Spune!
Intrai, căci am zărit în casă
O fată... și era frumoasă!

10 Sufla în foc ca să-l aprindă,
Și flacăra bătea în tindă...
Dar mai cu seamă-n ochii ei...
Ce flacăra juca în ei!

15 Ea mă privi așa ciudat,
Încît simțeam că-s fermecat...
Și, iată... pipa mea s-a stins,
Iar inima mi s-a aprins.

LA MARGINEA SATULUI

Lingă sat e-o gîrlă mare,
Crișma, sus, pe mal apare.
Ferestruiele-n lumină
S-oglesc în unda lină.

5 E tîrziu și noaptea-i sumbră,
Luntrea stă proptită-n umbră,
Neclintită stă la stîină
Cumpăna de la fintînă.

Dar în crișmă-i vuiet mare
10 De țîmbal și de vioare!
Geamurile țiuie,
Și flăcăii chiurie:

— Crișmăriță, dragă, hăil
Adă vin bun la flăcăil!
15 Vechi ca moșu-meu, colea,
Zvăpăiat ca mîndra mea!

— Zi, măi cioară, din vioară,
Că mă-mbăt în astă-sară!
Zi, mă!... că-ți plătesc să-mi zici:
20 Vroi să crăp jucînd aici!...

Bate cineva-n fereastră:
— N-aveți cumpăt dumneavoastră?
Hai, destul cu-atîta larmă,
Că boierul vrea să doarmă!

25 — Ieie-l dracu, n-am ce-i face!
Tu, potaie, dă-ne pace!
Zi, mă!... iaca numa-n ciudă,
Zi-i, încalte să ne-audă!

Cineva la geam iar bate:
30 — Mai încetinel se poate?
Maica mea așa vă roagă,
Că, sărmana,-i greu beteagă...

Stau flăcăii, nu răspund,
Toți beau vinul până-n fund;
35 Muzicei fac semn să tacă
Și, frumos, acasă pleacă...

RÎUL

Rîul și-a ieșit din matcă
Și-a-necat cimpia-ntreagă;
Dincolo, pe mal, ți-e casa,
Azi să nu m-aștepți tu, dragă.

5 Apele au rupt zăgazul,
Au luat și podul tot,
Cel din urmă stîlp, acolo,
Se rostogolește-not.

10 Singur stau pe deal și caut
Spre căsuță, peste ape;
Fîlfiind din aripi albe,
Zboar-un porumbel pe-aproape.

15 Fîlfiie din albe aripi
Și își ia spre tine zborul:
Nu știu, dragă, porumbiel e,
Ori e dorul?

PASTEL

Pe pustă crișme sunt destule...
Dar știu eu una, — ciardă¹ veche! —
Pe pustă și în toată lumea
Mă prind că nu-i găsești păreche.

5 Ca omul beat, tot vrea să plece,
Dar stă la gînduri, amețită!
Și strimb i-atîrnă invelișul,
Ca pălăria lui pleoștită...

¹ *Csárda* — crișmă, han (*n.a.*, în *Poezii alese*)

PLANURI DE PRISOS

Toată calea către casă
Intr-un gând am petrecut-o:
Ce s-aduc eu mamei scumpe
Ce de mult n-am mai văzut-o?

5 Când cu drag ea va deschide
Brațele, eu ce să-i zic?
Ce ales cuvint acelei
Ce mă legănase mic?

Și-mi veniră sumedenii
10 De gândiri frumoase-n minte!
Vremea parcă se oprise...
Carul doar fugea-nainte...

Și-am intrat în casă mică...
Și-mi zbură în brațe mama:
15 Mut... îi atirnam de buze...
Cum de vreji atirună poama.

I-AȘ SPUNE...

I-aș spune: „Stăi, copilă dragă,
Oprește-te în calea mea...
O inimă, atita am...
Ți-o dau, și fă ce vrei cu ea!”

5 I-aș spune: „Inima-mi e-o mare,
Fii tu stăpînă peste mare!
În ea s-ascunde cel mai mîndru,
Mai rar dintre mărgăritare!

Credința e mărgăritarul,
10 Eternă-i strălucirea lui...“
I-aș spune asta ș-alte multe...
Dar nu le spun, că nu am cui!

DEPARTE

Stă departe-n plaiul Dunării cel mare
O căsuță albă, neîncăpătoare.
Ochii mei înoată-n lacrimi de căință
Cînd îmi vine-n minte mica locuință.

5 Dac-aș fi rămas acolo pin' la moartea
Dar pe om îl poartă tot dorinți deșarte...
Aripe de vultur cînd întinde dorul,
Nimenea nu poate să-i oprească zborul.

10 Sta pierdută mama-n deznădăjduire
Cînd cerșeam sărutul ei la despărțire.
Ah, nici pînă astăzi lacrimile-i încă
N-au putut să stingă jalea ei adîncă!

15 Tremurînd, întins-a brațele și plîns-a
Să rămîn acolo, liniștit, cu dînsa.
De vedeam atuncea toate-așa de clar,
N-ar fi plîns, sărmana, poate, în zadar!

20 A speranței noastre stea strălucitoare
Ne arată basme fermecate-n zare;
Numai cînd zărim pustiul dinainte,
Ne trezim plîngînd din basmul ce ne minte.

Că pe mine tot un vis frumos, nebun,
M-a purtat în lume, trebuie să spun...?
Și că lumea singur de cînd o străbat
Mii de ghimpi în cale m-au însingerat?...

25 ...Pămînteni se-ntorc în țara mea frumoasă:
Ce să-i spună mamei de-or ajunge-acasă?
„Spuneți-i, prieteni — drumul de vă este
Pe la pragul nostru — spuneți bună veste...

30 Spuneți că zadarnic își boceste-odorul,
Că-i petrece-n lume norocos feciorul.“
Ah, de-ar ști ea numai viața-mi zbuciumată,
Inima ei poate-ar înceta să bată...

CLOPOTELE TRIST VIBREAZĂ...

Clopotele trist vibrează...
Dar pe cine-nmormîntează?
Cine-o fi! Îl fericesc:
Nu mai e rob pămîntesc.

- 5 Chiar mi-l duc pe sub fereastă,
Plîng copiii, plînge nevastă...
Cum nu zac eu în sicriu!
Nimeni nu m-ar plînge, ştiu...

DOLIU

Pinteni au prins rugină,
Colbăită-i şuba-mi veche,
Şi mustăţile neunse;
Nu port şapca pe-o ureche...

- 5 Ce zor are-un biet ibovnic
Cînd drăguţa nu-l răsfată?...
Căci ea zace-adînc în groapă,
Nici n-o pot zări la faţă...

NOBIL

La scară l-au întins pe ticălos,
Să-l bată, căci a fost nelegiuit,
Căci a mințit, și a furat, și dracul știe
Ce răutăți și crime-a săvârșit.

5 Dar el se împotriva mereu, strigînd:
„Să nu v-atingeți voi de trupul meu!
Căci n-aveți dreptul ăsta, după lege...
Sunt nobil eu!”

10 Ați auzit, voi, duhuri strămoșești,
Acest cuvînt, această provocare?
De-acum nici n-ar mai trebui bătut,
Ci dus d-a dreptul la spinzurătoare!

HUSARII

Un tropot — trîmbița răsună,
Cresc nouri de praf treptat.
Husarii sunt! Ei vin în goană
Și-au ordin ca să mie-n sat.

5 Abia sosiți aici, spre seară,
Ai patriei apărători,
Și bucurie, dar și teamă
Cuprinde pe locuitori.

Nici bucuria lor, nici teama
10 Nu poate naște din senin:
Sunt chipeși, buni băieți, husarii,
Dar... cam rivnesc la bun străin.

— Ia seama, fata mea, la toate
— Șoptește mama serioasă —
15 Cumva să nu călătorească
Vreun lucru mai de preț din casă.

*

O dat' cu zorile, husarul
E treaz, și toți sărînd pe cai,
Dau pinteni, sună de plecare,
20 Dispar departe peste plai.

Cu o durere negrăită
Se uită fata după ei:
Frumoșii ochi încoată-n lacrimi,
Oftînd se umflă pieptul ei.

- 25 — De ce ești, fata mea, tu tristă?
Vorbește, ce s-a întîmplat?
— Ah, mamă, a plecat husarul,
Și inima el mi-a furat!

EROI ÎN ZDRENȚE

Să-mbrac în haine pe măsură
Și-n rime mindre versul meu,
Să poată mai ușor străbate
Azi prin saloane, — pot și eu.

- 5 Ci gîndurile mele sfinte
Nu-s tineri leneși cari se-mbracă
La modă, în mănuși și fracuri,
Și cari trăiesc ca să petreacă.

- 10 Azi spada nu mai zingănește,
Și pușca ruginită doarme.
Dar e război!... în luptă însă
Slujesc idei în loc de arme.

- 15 Acolo stau și eu în luptă,
Între soldații ăstui veac!
Eu lupt cu versuri: un războinic
E orice cîntec care-l fac.

- 20 Ostași în zdrențe, dar eroici,
Dintr-înșii laș nici unul nu-i...
Și vitejia face cinstea
Unui ostaș, nu haina lui!

Și nu mă-ntreb eu: după moarte-mi
Trăi-vor cîntecele mele?
Să piară, de li-i scris, în luptă,
Eu nu mă îngrijesc de ele.

- 25 Dar sfintă-i cartea unde-or zace
Ideile-mi de mult uitate:
Mormînt d-eroi care muriră
În lupta pentru libertate!

UN VIS

Iubesc, cum încă om pe lume
N-a fost în stare să iubească.
Iubita mea e sfintă, mare,
Dar nu-i ființă pămîntească.

- 5 Iubesc o zee exilată
Din cer, și-n veci o voi iubi:
E libertatea. Dar, durerea!
În vis numai o pot zări.

- 10 În visurile mele însă
Mi-apare falnica iubită.
Chiar astă-noapte-a fost cu mine
Într-o grădină înflorită.

- 15 Ingenunchind, i-am spus iubirea-mi
Și m-am plecat să rup o floare
Ca să i-o dau — o mică jertfă...
Atunci — cu spada sclipitoare —

- 20 La spate-mi apăru călăul,
Și capul meu căzu trunchiat...
În mini chiar îmi căzu, și dinsei
În loc de floare i l-am dat.

STELELOR

Eu v-am cîntat atît de-adesea,
Cu drag, în versurile mele,
Și vă mai cînt și astăzi încă,
Scinteietoare stele!

5 O lume mai frumoasă parcă
Făgăduiește raza voastră,
Și vă iubesc că-mi tot surideți
Din depărtarea-albastră.

10 Și drag mi-e să privesc de-a pururi
Acolo unde mai există
Puțină veselie încă
Pe lumea asta tristă!

ZĂDĂRNICIA

Zădărnicia-i rege peste regi,
Palatul ei e largul lumii-ntregi,
Cutreieră palatu-n lung și-n lat,
Nimic nu lasă ea necercetat.

5 Și unde merge... toate se desfac,
Se prăbușesc și pier... în juru-i zac
Coroane sparte, tronuri sfărîmate,
Flori veștejite, inimi sfișiate.

UN INȚELEPT ODINIOARĂ...

Un înțelept odinioară
Pe un măgar călătorea.
Dar vremea este schimbătoare,
Și lumea s-a întors pe dos;
5 Măgarii azi umblă călare...
Un înțelept merge pe jos.

MĂREAȚĂ NOAPTE!

Măreață noapte!
Pe ceruri luna strălucește,
Suita ei o însoțește;
Măreață noapte!
5 În iarbă zac mărgăritare,
Cântă-n tufiș privighetoare;
Măreață noapte!
Amanții-s fericiți acum...
Și-acum stă ucigașu-n drum:
10 Măreață noapte!

ROZELE SE SCUTUR', MOARTE...
(Cîntec)

Rozele se scutur', moarte...
Dragă, eu mă duc departe.
Bun rămas, tu, mititico,
Bun rămas, tu, frumușico,
5 Bun rămas!

Luna tremură în ceață,
Galbenă, ca noi, la față.
Bun rămas, tu, mititico,
Bun rămas, tu, frumușico,
10 Bun rămas!

Valea-i umedă de rouă,
Umezi ni sunt ochii nouă.
Bun rămas, tu, mititico,
Bun rămas, tu, frumușico,
15 Bun rămas!

Rozele-nfloresc la vară,
Cînd mă întorc și eu în țară...
Bun rămas, tu, mititico,
Bun rămas, tu, frumușico,
20 Bun rămas!

CÎNTECUL

În leagăn plînge copilașul,
Și doica-l leagănă cîntînd;
Copilul stă din plîns, ascultă
Și-adoarme în curînd.

5 În pieptu-mi plînge-un alt copil.
Copilul multor patimi grele:
Durerea; cînt și mi-l adorm
Prin cîntecele mele.

SĂ BEM!

Cine nu are amantă,
Vin să bea,
Și că fetele-l adoră
Va jura!

5 Vin să bea și-acel ce n-are
Nici un ban,
Și-o să-și pară cel mai mare
Bogătan.

10 Vin să bea și-acel ce este
Întristat;
Și-ntr-o clipă tot necazul
L-a uitat.

15 N-am amantă, n-am parale,
Trist sint eu;
Întreit deci am eu dreptul
Ca să beau!

Goethe

Poezii

Poezii sînt ferestre rugărite!
Se vede din prate în templu înăuntru
Că toate sînt înhinate și pustii,
și - așa se caută dormind filistinii
Cari pot și în acea timpotă pentru
și viața toată în aita desprins

Venite înși numai odată înăuntru!
Salutați ofea capelă și cea sfîrșită!
Întreindă așezări cîntă
și rugăvite lumii noase
Cun se cade și împrițelita
In se grabă cu se la pompoasă
O nobila lumina
O mbraca, aicasta pentru foronca
Fosmulinu, în lava mearu,
Zi dește vruă și desfata psonica
și aduce la suflet toată strălucirea!

Șt. O. Iosif

ST. O. IOSIF

Talmăcirii

„MINERVA”
BUCUREȘTI

Copertile volume-
lor *Romante și cîn-
tece* de Heine și
Talmăcirii

SUNT CATANĂ

Am slujit în oaste și am fost catană,
Nici căprar n-am fost eu, ci mereu catană.
Mîndra tinerețe-n oaste mi-am lăsat,
Și cu bătrînețea m-am întors în sat.

- 5 Îmi făceam corvada, stam la toate gata,
N-am luat pedeapsă un minut măcar,
Iar, la liberare, care mi-a fost plata?...
M-a bătut pe umăr domnu ghinărar!

MORMÎNTUL MEU

Dacă voi muri, la groapă-mi
Îmi vor pune ca un semn
Nu un monument de piatră,
Ci o cruce doar de lemn.

- 5 Dar de-ar împietri durerea
Care-n sufletu-mi încape,
Piramidă înălța-s-ar
Deasupra simplei groape.

INTĂIUL ROL

Eram actor. Întăiu-mi rol
Cînd apărui în scenă
A fost un rol de caraghios...
Și-am ris fără de jenă,

- 5 Am ris din toată inima,
Am ris ca un nătîng...
În cariera mea, știam,
Am timp destul să plîng!

STROFE

Lumea-i mare, uriașă,
Tu ești mică, drăgălașă;
Dar de te-aș avea eu, dragă,
Nu te-aș da pe lumea întreagă!

5 Tu ești ca o zi frumoasă,
Eu, o noapte întunecoasă...
Cînd un gînd ne-ar însoți,
Mîndre zori mi-ar răsări!

DUMNEZEU N-O SĂ MĂ BATĂ...

Dumnezeu n-o să mă bată
Că iubesc o altă fată,
Tu m-ai părăsit intii,
Și stingher n-am să rămii.

5 Am crescut de școli departe,
Nu știu să citesc în carte,
Dar din ochii tăi citesc
Lămurit chin sufletesc;

Nu fi tristă în zadar,
10 Dacă m-ai mîhnit amar...
Nu fi tristă nicidecum:
A trecut ce-a fost de-acum;

Mi-am găsit eu alta. Poate
Îți găsești și tu un altul;
15 Să vă deie sănătate
Dumnezeu din tot înaltul!

NOAPTE

Eu stau la geam, cocheta lună
Mă spionează prin perdele;
Și drăgăstos ea poleiește
Fereastra odăiței mele.

5 Nebuno, ce zimbești tu galeș?
Ori poate îți inchipuiești
Că stau, ca alți poeți, la pîndă,
Cu drag aștept să te ivești?

Dar nici nu mi-a trecut prin minte
10 Așa ceva. Mergi sănătoasă!
Îndeosebi în astă seară
De tine prea puțin îmi pasă!

Acolo vezi acea fereastră?
E locuința adoratei;
15 Aștept, 'nainte de culcare,
Să-mi mai apară după gratii...

DIMINEAȚA, ZI DE TOAMNĂ...

Dimineată.
Timp de toamnă mohorit;
Pe ținutul plin de ceață
Cade ploaia liniștit.

5 Stăm în casă
Eu și-un oaspe-ngrozitor:
E uritul. Greu m-apasă,
Dar îl amăgesc ușor.

Tainic, iute
10 Zboară gîndul meu pribeag...
O, departe du-te, du-te,
Spre apus, gîndule drag...

Lumea-mi toată
Stă acolo, în apus:
15 Stau bătrînii și o fată,
Și toți cari mi-s dragi nespul!

Doar spre seară,
Tîrzior, acas' să vii,
Ca albina, cu povară
20 Dulce de prin florăriil

ÎNȚIIA MEA IUBIRE

Trecutu-i florărie-n care
Albina-i amintire,
Și mierea ce-mi aduce-n suflet
E-ntia mea iubire.

5 Veniți numai, icoane scumpe
Din vremi de mult uitate!
În proza vecinică a zilei
Poetul greu se zbate...

10 Iubeam pe fata gazdei mele
Pe cînd umblam la școală;
Era o dragoste nebună
Și-atît de ideală!

15 Cum mă iubea! Ca fată mare,
Ea împărțea la masă,
Și eu aveam întotdeauna
Bucata cea aleasă.

20 Și șuncă-mi da cînd, de la școală,
Veneam flămînd, spre seară,
Și alte bunătăți aduse
În taină din cămară.

Adesea străbăteam grădina
În nopțile cu lună:
Simțeam atîta fericire
Stînd singuri împreună.

25 Sărbătorește, firea-ntreagă
Tăcea în noaptea-naltă,
Doar corul broaștelor, armonic,
Cînta devale-n baltă.

30 Ca în romane de iubire,
Ne-ndrăgosteam cu șoapte...
Și ce șopteam? „Cum bate luna!“
„Ah, ce frumoasă noaptele!“...

S-a dus, de-a pururi, poate, vremea
Atît de fericită!
35 Și azi eu nu mai am pe lume
Nici șuncă, nici iubită...

APĂ BEU!

- Priviți la mine, oh, prietini,
Și vă cruciți de fapta mea:
La noi așa minune mare
Cam rar s-a mai putut vedea!
5 De-așa ceva
Mă mir și eu,
Dar adevărului mă-nchin:
Nu vin... ci apă beu,
Da, apă beu!
- 10 Mă întrebați, nu cumva oare
O grindină a dat prin vîi,
Ori frigul a stricat recolta
Și viile-au rămas pustii?
O, nui căci vin,
15 Pe cit știu eu,
A fost ăst an destul și bun.
Și totuși... apă beu,
Da, apă beu!
- 20 Ori mă invinuiți voi, poate,
Că nu-s setos? Accasta-i grav!
Pe dracu! Dimpotrivă, setea
Mă arde in gitlej grozav.
Și chiar de vin

- Setos sunt eu!
25 Și totuși... apă beu!
Pe Dumnezeuul meu!

- Dar ca să nu vă doară capul
De-atita ce vă minunați,
Vă lămuresc eu într-o clipă
30 Această taină. Ascultați:
E mănios
Crișmarul meu,
Parale n-am, nici credit n-am...
De aceea... apă beu,
35 De-aceea, zeu!

BĂTRINUL

Viața domnului bătrîn
E plină de amar:
Iubirea-l chinuie adînc,
Bătrînul e zular.

5 Nepotul lui e-așa stricat,
Frumoasă e nevasta
Bătrînului, și-i tină ră;
Din cap nu-i iese asta.

Cît timp era încă holtei,
10 Mergea la slujba lui,
Lucra atît de liniștit...
Acu, nici vorbă nu-i.

Cît timp era încă holtei,
Sta la cazin cu drag.
15 Acuma, noaptea, nu e chip
Să calce peste prag.

Cît timp era încă holtei,
Dormea și peste zi;
Acum veghează; nopți întregi
20 Nu poate ațipi.

Bătrîne, totuși e-n zadar;
Nevasta ta frumoasă
Nu-i dragă doar nepotului...
I-e dragă fata-n casă.

LUNTRAȘUL

Poemă

Soarele de multă vreme s-a ascuns în asfințit,
Obosiți de munca zilei, toți luntrașii-au adormit.
Dorm luntrașii în colibă și e liniște adincă,
Numai Ștefan Sila singur n-a închis nici ochii încă.

5 — Ștefan Sila, o-ntrebare vreau să-ți pun,
răspunde-mi drept:
Obosit ești tu, și totuși pentru ce rămii deștept?
— La această întrebare eu răspund numai atât:
Dragostea mi-alungă somnul și îmi ține de urit...

10 Luminoasă era noaptea. Ștefan Sila desfăcea
De la țârm luntrea lui mică, după ce sărea în ea,
Apuca în mină visla și, plutind ușor pe ape,
Cît clipești, intra-n ostrovul care nu-i păru aproape.

15 Căci acolo, în mijlocul Dunării, insula mică,
Veselă ca o grădină înflorită, se ridică,
Însă floarea cea mai mindră în al insulei hotar
Este tinăra copilă a bătrînului pescar.

În coliba lui săracă, tolănit pe șuba-i mare,
Doarme tatăl ei; moșneagul sforăie destul de tare;
Iară tinăra copilă a pescarului bătrîn,
20 Stînd pe țârm, cu drag așteaptă pe al inimii
stăpîn.

Cînd ajunse mindrul tinăr, de-i sări iubita-n
drum,
Bucuria întîlnirii n-a fost proastă nicidecum.
Mai întii se sărutară... dar mai bine tac din gură:
Lumea e clevetitoare și pornită către ură.

25 Cel mai strașnic vin nu face cît sărutul mindrei
fetei
Un sărut al ei e-n stare, ca prin farmec, să te-mbete,
Pare-mi-se și lui Sila mintea i se tulburase,
De-i venea să spuie-ntr-una vorbe-așa de curioase:

— Lidi, Lidi, dragă Lidi, tu-mi ești singurul
tezaur!
30 Porumbița mea cea albă, peștișorul meu de aur,
Floarea mea de nestemate, steaua mea strălucitoare
Pînă-n zori de zi alungă-mi grijile cu-o sărutare!

Blînd albastra ta privire genele o adumbresc,
Și precum, fără de veste, nourii se risipesc,
35 Deschizînd frumoasă zare de albastru luminos,
Ca și steaua în albastru arde ochiul tău frumos!

De s-ar împleti-n cunună florile din lumea toată,
Dragostea să mi-o cuprindă n-ar ajunge niciodată,
Căci e mai nemărginită decît lumea asta-ncreagă,
40 Și a ta e toată, dragă!

Da, e mai nemărginită decît lumea asta mare,
Însă dragostea ta, dragă, tot așa să fie oare?
Nu cumva s-ajungi vreodată la al dragostei hotar,
Căci atunci... amar de mine și de amîndoi amar!

45 Doarme-un uriaș acolo, pus de dragoste drept
paznic,
Este patima mea oarbă uriașul cel năprasnic:
Cum ajungem noi acolo, se deșteaptă, și apoi
Ne sfișie p-amîndoi!...

50 Multă vreme-și povestivă cite-n lună și în soare...
Din tufiș suna în preajmă cîntec de privighetoare,
Unii spun că n-a fost cîntec de privighetoare
poate,
Ci era doar numai imnul inimilor fermecate.

55 În sfîrșit, se despărțiră. Își luară bun rămas
După ce se-mbrățișară... Fata se întoarse-acas',
Promițînd e-o să-l aștepte noaptea viitoare iarăși.
Tinărul se-ntoarse vesel în colibă, la tovarăși.

60 În ținutu-ntreg domnește acum liniște deplină,
Luna palidă, frumoasă, spre apusu-i se înclină,
Ruda carului din ceruri e-ndreptată spre apus,
Licărește-n miezul-noptii cloșca și cu puii, sus.

E tîrziu de tot, și hanul barcagiilor e-nchis,
Zăuitat de vînt zăvoiul doarme adîncit în vis,
Nu s-aude doar un zgomot: cînd și cînd un molcom
val,
Șopotînd, atinge barca ce se leagănă la mal.

II

Este tîrg de săptămînă; spre oraș în sus pornește
Azi pescarul, și în barcă ducе la vînzare pește.
— Vrei să vii cu mine, dragă? o întrebă el pe
fată.
Fata grabnic îi răspunde: — Dacă vrei tu, dragă
tată!...

5 Astfel la oraș plecară tatăl, fata, împreună...
Hei, de n-ar fi fost chiar vineri! Ziua asta n-a
fost bună.

Se ducea întîia oară la oraș frumoasa fată,
D-aia nu-i plăcu lui Lidi ziua asta niciodată.

10 Însă vălmășagul, larma negrăită din cetate
O făcură ca să uite și de grije, și de toate,
Chipeși domnișori veniră, ca-ndeobște, prin piață,
Și-ncepură să glumească cu fetița cea isteată.

Zise-un domnișor cu fața palidă și zimbitoare,
Stînd alături de dînsa: — Unde te-ai născut tu,
floare?

15 — Nu-i departe, zise Lidi, locul unde m-am născut:
În ostrovul mic, devale, dacă-ți este cunoscut.

Zise-atuncea domnișorul: — Minunat! Ce bine-mi
pare,

20 Că și eu sunt tot din partea locului. Dar o-ntrebare:
Spune-mi mie, mindră fată, ai ibovnic? Dacă ai,
Uită-l; dacă n-ai, atuncea dar pe mine nu mă
vrai?

- Dacă am sau nu ibovnic, Lidi i-a răspuns
degrabă,
N-am să dau eu socoteală, despre asta, cui
mă-ntreabă.
Însă dacă vrea să afle domnișorul și oricine:
Sînt țigănci cari dau cu bobii și ghicesc din cărți
mai bine.
- 25 Deci se duse domnișorul. Ii plăcuse mult fetica,
Însă la răspunsu-i neted nu a mai răspuns
nimica...
Totuși, inima de fată fără de prihană nu-i:
Lidi mai privi o dată, pe furiș, în urma lui.
- După vreme-ndelungată
30 Lidi sta pe țarm, odată;
Flori sălbatică în preajmă-i o făceau și mai
frumoasă,
Mina ei mică și albă harnic impletea o plasă.
- Soarele-notind în aur scăpăta către apus
Și vopsea tufișurile cu un colorit nespuz:
35 Cînd cu roșu, cînd cu galben; și pe
Dunăre-ntindea
Aurita lui perdea.
- Lidi apărea-n lumină ca o zină din poveste...
Cînd un zgomot se aude în tufiș, fără de veste...
40 Cine este? Cine vine?... E un chipeș vinător.
— Bună seara, puiculiță; ce lucrezi cu-atita zor?
— Cine are ochi să vadă, vede! dacă nu, ce-mi
pasă?!
Păi nu vede domnișorul că stau și-mpletesc la
plasă?!
Astfel fu răspunsul fetii, fără-ncunjur și hain,
45 Și pași de ea aproape vinătorul cel străin.

- Zise vinătorul mîndru: — Ce mai bobocel de fată!
Trandafir fără de ghimpe s-a mai pomenit
vreodată?
Văd eu că ești tot cea veche, nu te-ai mai schimbat
de-atunci;
Vorba, ochii tăi, șireato, fac în suflet răni adînci.
- 50 Dar tu mă cunoști pe mine? Nu cumva ți-aduci
aminte
Că ne-am întîlnit odată și-am vorbit, mai
înainte?
La un tîrg de săptămîină ne-am văzut și am
vorbit...
Adu-ți numai bine-aminte, ingerașul meu iubit...
- Și răspunse-atuncea Lidi: — Poate, nici eu nu
zic ba,
55 Că m-a întîlnit vreodată domnișorul undeva.
Dar nici fața dumisale nu îmi pare-așa podoabă
Ca s-o vezi o dată numai și să n-o mai uiți degrabă!
- Astfel, n-apuca să-i pună vinătorul o-ntrebare,
Căci, la toată vorba, fata nu îi rămînea datoare.
60 Totuși, vinătorul tînăr nu simțea de fel minie
Către fata asta mică, și haină, și hazlie.
- Dar nici nu luase seama, tilcuind la vorbe-alese,
Că încet, pe nesimțite, neagra noapte se-ntinsese.
— Știi tu, dragă, zise-atuncea vinătorul prefăcut,
65 Că de vreme ce e noapte, drumul nu mi-e
cunoscut?
- Singur și străin, vezi bine, e îngrozitor, copilă...
Însă tu ești fată bună, și o să te înduri de milă.
Vrei să-mi fii tu călăuză pînă la zăvoi afară,
Ori chiar pîn' la mine-n casă? nu-i așa departe
doară...

70 Lidi se gindi o clipă și își zise-apoi în sine:
„...Domnul ăsta, orice-aș zice, a grăit frumos cu
mine;
Blind, cu inima deschisă și atit de cuviincios,
Cum să fiu cu el mojică dacă s-a purtat frumos?

Pentru lumea asta-ntreagă nu pot să mă port
mojică!...”

75 Zise Lidi hotărîtă, adică era să zică.
Și pe urmă zise tare, cu un glas tremurător,
Ațintind cu ochii limpezi pe frumosul vînător:

— Eu călăuzesc pe domnul, să poftescă dar cu
mine,

80 Însă chiar pînă acasă, nu, căci nici nu se cuvine;
Pin' la marginea pădurii pot să te călăuzesc...
Căci pe seama unei fete cîte nu se iscodesc?

Și plecară. Se întoarse singură la țarm copila...
Acolo, de multă vreme, o așteaptă Ștefan Sila.
— Te aștept de multă vreme, unde-ai fost, drăguța
mea?

85 Lidi nu știu degrabă să răspundă cum vroia.

III

Nu-i plăcu lui Ștefan Sila nicidecum răspunsul
dat,

Lidi în această seară se purtă foarte ciudat,
Tresărea la orice vorbă și părea îngindurată...
Și o neagră bănuială îl cuprinse-atunci îndată.

5 Hei, și bănuiala este un copil care se naște
Din nimic, fără de veste, la-nceput nu se cunoaște.
Însă e flămînd, e lacom, n-are sațiu niciodată,
Și cînd e hrănit, se schimbă în dihanie turbată.

10 Ce făcu deci Ștefan Sila? Chiar în seara următoare
S-a ascuns la pîndă-n taină... Stînd acolo-n
așteptare,
Singur nu știa ce-nsamnă teama asta, nerăbdarea...
Aștepta numai să vadă ce aduce întimplarea.

15 Nu trecu prea multă vreme, iacă vine vînătorul...
Ea se împotrivea la vorbă, el o ia cu binișorul,
Lidi-l asculta sfioasă, toată roșie ca mărul,
Și simți odată Sila cum i se zburlește părul.

De-ar fi fost atita numai! Vorbe dulci, spuse în
glumă,

20 Dar acuma vînătorul către fată se îndrumă,
O cuprinde, o sărută... se înmlădie copila...
Mii de iaduri răzvrătite fierb în sufletul lui Sila.

Sare-n sus și dă năvală către domnul aiurit:
— Ucigaș, hoț, gide, diavol, ticălos, nelegiuit!
Astfel îți bați joc tu, cîne, de o dragoste?

Și smulgînd din briu cuțitul, către dînsul îl
Așteaptă!
îndreaptă.

25 O, de-ar fi ajuns cuțitul, drept la inimă țintise!
Dar din pușcă scut făcîndu-și, vînătorul se ferise...
Iute-apoi cu patul puștii, cît ai zice un cuvînt,
Îl izbește-n cap pe Sila și-l lungește la pămînt.

30 Cînd și-a revenit în fire, se ridică binișor,
Caută în dreapta,-n stînga... nu e nici un vînător,
Nu-i nici Lidi.. parcă-ntrase în pămînt... și stă
mirat,
Nu-și aduce bine-aminte... i se pare c-a visat.

35 Dar că n-a fost vis acesta se incredință-n curind,
Cînd simți pe fruntea-i rece singele cald picurînd.
În nebuna lui durere începu atunci a plînge,
Și spălară lacrimile fața lui scăldată în singe...

IV

Zilnic vînătorul mîndru prin ostrov își face drum,
Și pe Lidi fără grijă o îmbrățișează-acum.
Nu mai are nici un dușman de acuma de temut:
Ștefan Sila, ca prin farmec, dispăruse din tînut.

5 În durerea lui cea mare, Ștefan Sila pribegise;
Unde rătăcește oare, alungat de negre vise?
Turburarea-i sufletească fu puternic uragan
Și îl azvirli departe pe luntrașul meu sărman...

10 Pribegi fără odihnă, făr' să cate-n urma lui,
Pin'ce se trezi odată în adîncul codrului.
Se opri atunci acolo, și în codru secular
Se trînti la rădăcina unui uriaș stejar.

15 Acolo a stat, dar numai trupul lui avu odihnă,
Sufletul, rănit de moarte, nu putea să aibă tihnă,
Trupul lui era ca iazul, sufletu-i într-însul pește —
Iazul stă, peștele-n apă neoprit se zvîrcolește.

„Am să fiu tilhar de codri, să așin la oameni calea,
În spînzurători, pe urmă, poate o să-mi mîntui
jalea.

20 Cînd voi atîrna acolo într-o bună dimineață,
O să-mi fie ceasul ăsta cel mai fericit din viață!“

Și se pironi în largul drumului în așteptare,
Aștepta să-i cadă-n palmă vreun boier cu stare
mare,
Un boier care să poarte bani atîți în portofel
Cît curaj și vitejie-n inimă avea și el.

25 Nici nu trebui s-aștepte pînă să i se urască,
Patru armăsari în goană aduceau într-o calească
Pe un boier. Mîndră calească, și ce telegari voinicii!
Surugiu, fecior pe capră, în vestminte cu panglici.

— Stați pe loc! cu mina-ntinsă Ștefan Sila le

30 Să mai facă o mișcare cine moartea și-o dorește!
Însă nu-i veni în minte dor de moarte nimănui,
Și cu toții inghețară tresărînd la vorba lui.

Se apropie de dinșii, îi luă la cercetare,
Strînse frumușel toți banii ce-i găsi prin buzunare;
35 Ca un hoț care se simte, ca un vrednic, bun tilhar,
Nu le mai lăsă în pungă nici să bea un vin măcar.

— Hai, porniți! strigă pe urmă Ștefan Sila mîndru.
Heil

Stați pe loc! strigă el iarăși și s-apropie de ei.
Vizitiul chiar plesnise biciul, gata de plecare...

40 — Nu-s născut eu hoț de codru, ca să prăd la
drumul mare!

Ia-ți, boierule, toți banii! numără-i, că nu te-nșel.
Tremurînd stetea boierul și privea mirat la el.
Nu știa ce să mai creadă și nimic nu-nțelegea,
Își zicea: „Poate tilharul numai să glumească
vrea?“

45 Dară Sila-i dete banii, nu știa el să glumească,
Fluierind apoi întoarse spatele către caleașcă
Și porni ducînd cu sine, fără gînduri, fără țintă,
Sufletu-i cuprins de ciudă, inima-i de jale frîntă.

50 Cîtă vreme rătăcit-a și-a bătut cale pustie,
Unde-a fost, în care parte? Sila singur el nu știe,
Cînd o dată se trezește, prin al întîmplării joc,
Chiar la Dunăre acasă, și, mirat, se oprește-n loc.

55 Vede hanul și coliba și se uită-n preajmă-i dus,
Toate parcă-s neschimbate în lumina din apus,
Insula — de ceea parte — se răsfață în tăcere...
Și oftează Ștefan Sila în adîncea lui durere:

60 „Lidi, Lidi, dragă Lidi, cum de-ai fost înșelătoare?
Ci, sărmană fată, poate plîngi acum și rău îți pare,
Poate ți-ai bocit iubitul, care nu poate uita,
Căci a suferit atîta numai din pricina ta!

Dacă ai căleat credința ce-mi jurași cu lacrimi
sfinte,
Uit eu cele întîmplante de acuma înainte.
Fii tu numai cumsecade, și pe tine te cinstește,
Căci ușor poate să ierte inima care iubește.“

65 Astfel zise el și sprinten puse mîna pe lopată, —
După ce sări în barcă, — vrînd să plece-acu îndată
Spre ostrov, să-și vadă mîndra și să-i spună bieteii
fete

Toate cite își spusese singur el, pe îndelete.

70 Dar abia visli o dată, se întoarse înapoi:
— Hei, luntrașule, ascultă, poți să ne aștepti pe noi?
Că și noi dorim să trecem peste apă chiar acum,
O să ai o bună plată dacă faci același drum.

75 Cît p-aci să cadă Sila, apucat de ameteală,
Se uită la dinșii bine, îi păru că se înșală.
Dar deși erau departe amîndoi și inserase,
El recunoscuse pe Lidi și p-acela ce strigase.

80 Oțerit, cu fața întoarsă, așteptă deci Ștefan Sila
Pin' ce coborîră-n luntre vînătorul și copila.
Hei, dar cînd se pomeniră cu luntrașul față-n față,
Galbeni amîndoi ca ceara; inima — un sloi de
gheață!

Ștefan Sila sta la cîrmă și vislea cu bărbățic.
Ei tăceau, cuprinși de spaimă... Cine ar putea
descrie
Chinul ce-i muncea acuma p-amîndoi? Stăteau ca
muți,
Nu știau cum să înceapă vorba și priveau pierduți.

85 Molcom sta și Ștefan Sila, dar vislea neincetat,
Insula creștea din ceață, apa plescăia-necat,
Însă cînd văzu că barca nu mai e de țarm departe,
Repede-și veni în fire și-o cîrmi în altă parte.

90 — Unde? întrebă atuncea domnișorul speriat.
Înapoi? — O, nu, răspunse Ștefan Sila așezat.
Numai pînă la mijlocul Dunării; departe nu-i.
Am cu voi o socoteală: acolo am să v-o spui!

Și abia rosti acestea, începu iar să vislească;
Luntrea luneca greoaie, valul începea să crească.
95 Cînd sosi aici, departe aruncă lopata-n apă,
Și-așezîndu-se-ntr-o parte, zise rar, ca să-l priceapă:

— Știți voi, dragii mei, un lucru?... Nu mi-e
dragă viața mie,
Și e numai vina voastră că mi-e inima pustie,
Aș pleca pe ceea lume ca să nu mai viu 'napoi...
100 Mi-e urit să plec eu singur... o să mă-nsoțiți și voi!

Zice și pe loc răstoarnă barca dintr-o smincitură.
Apa năvăli setoasă, citeșitrei în riu căzură,
El cuprinse-atunci în brațe pe iubita-nșelătoare,
S-o mai strîngă înc-o dată lingă piept, măcar cînd
moare.

105 Însă cînd băgă de seamă că începe să inoate
Domnișorul, că inoată bine și-o să scape poate,
Îl ajunse-not și-l prinse strîns în brațe, ca de fiară,
Și luptară împreună pînă ce se cufundară.

PROFEȚIE

— Tu, mamă, zici că visurile noastre
Ni le trimite Atoateștiutorul,
Că visu-i o fereastră fermecată
Prin care ne surîde viitorul.

5 Visai și eu un vis, iubită mamă,
Un vis frumos... Mi-l lămurești tu mie?
Visai azi-noapte că-mi crescuse aripi,
Și am zburat cu ele-n veșnicie!

— Copile, tu, lumina vieții mele!
10 Luceafăr blînd al sufletului meu!
Fii vesel, vesel, că-ți făgăduiește
Îndelungate zile Dumnezeu.

...Crescu băiatul -- mare și puternic:
Din pieptu-i tînăr izbucni deodată
15 Sălbateca văpaie-a tinereții,
Ce-n inimă-i gemuse-ncătușată.

El prinde harfa și izbește-n strune.
Dus în extazul sfânt al inspirării:
Simțirea lui — măreț vultur — plutește
20 În lumea largă pe-aripa cîntării.

Se-nalță pin'la porțile tăriei
Al cîntecului glas înaripat,
Desprinde stelele din cer să-nconuneze
Cu raze fruntea lui de inspirat.

25 Dar e venin a cîntecului miere;
Cu fiecare cîntec smuls din strune
El pierde-o floare din cununa vieții,
Și înc-o zi din viața lui apune...

Se schimbă-n iad simțirea-i arzătoare;
30 Se mistuie, dat flacărilor pradă;
Un singur ram din arborele vieții,
Și cea din urmă frunză stă să cadă.

Acolo zace-acum, pe patul morții,
Copilul suferinții... Biata mamă,
35 Nebună de durere, plînge-n hohot...
El, ca prin vis, aude cum blestemă:

— Nu mi-l răpi din brațe, moarte hidă,
Nu-mi stinge, moarte, steaua vieții mele!
Ah, visul îi menise multe zile...
40 Ori visele, atunci, ne mint și ele?!

— Nu minte, mamă, visul, niciodată:
La groapă numai lutul mi-l petrecei,
Dar numele poetului trăiește,
Și va trăi mereu — în veci de veci...

APOSTOLUL

Întunecat e-orașul, noaptea-l stăpînește.
Colindă luna alte-impărății,
Închisu-și-au și stelele
Pleoapele de aur.
5 Și neagră este lumea
Ca sufletul vîndut.

O zare de lumină
Mai licărește sus,
Trudindu-se cu întunerecul,
10 Ca ochiul obositului pribeag,
Ca ultima speranță.

E palidul opaiț din mansardă,
Dar cine stă de strajă la lumina lui?
Acolo sus cine veghează? Două
15 Surori: mizeria, virtutea!

E mare-aci mizeria, e mare,
Abia încape în odaia mică.
E strîmt aici ca într-un cuib de rîndunele
Și nici nu e mai multă bogăție
20 Ca într-un cuib de rîndunele.
Pustii sunt cei patru pereți,

Ar fi și mai pustii
De n-ar fi-mpodobiți cu flori de mucigai,
Și ploile, curgind prin pod,
25 Nu i-ar fi zugrăvit cu dungi...
Pe ziduri șerpuind
Vezi urma neagră de șiroaie,
Ca în saloanele bogate
Cordonul de la sonerie.
30 Ce greu e aerul de-atit oftat
Și de duhoarea mucigaiului!
Nici ciinii boierești
Cari sunt deprinși
Cu locuință mai curată
35 Nu ar putea trăi aici.

Un pat de brad, o masă tot de brad,
Ce nu s-ar vinde nici cu toba,
Jos, lângă pat,
Un vechi mindir de paie;
40 La masă, două scaune
Cu paiul rupt;
La căpătiul patului,
Un laiț găurit de cari —
Aceasta-i toată mobila din casă.

45 Și cine locuiesc aici?
În vilvătaia roșie de opaiț
Se luptă ceața cu lumina obosită...
Și ca-ntr-un vis
Icoanele sunt șterse și nesigure...
50 În întunec cresc
Fantastice, infricoșate.

Opaițul înșală ochii?
Ori cei ce locuiesc aici
Sunt chiar așa de palizi toți,
55 Că par stafii?
Sărmanii!

Stă lângă pat, pe laiț, mama,
Cu copilaș de țîță.
Nenorocit micuț!
60 Scincește răgușit, sugind
La pieptul ei uscat, tot suge
Să-l stoarcă — și zadarnic suge!
Femeia cugetă...
Ce dureroase trebuie să fie
65 Acele gânduri!...
Cum picură din streșini ploaia,
Așa curg lacrimile dese
Pe fața ei în jos,
Pe fața copilașului...
70 Ori poate nici nu cugetă,
Ci numai din deprindere
Și fără să-și dea seama,
Se rup din ochii-i lacrimi,
Ca un izvor din stincă?

75 Băiatul cel mai mare,
Har Domnului, a admit
(Ori numai s-ar părea că doarme?),
În pat, cu fața spre părete,
Pe așternutul aspru,
80 Sub care paiele stau grămădite.
Dormi lin, copile, dormi! Visează
Că ai în mână pîine,
Și visul tău va fi împărătesc!

Bărbatul tânăr șade lângă masă
85 Cu fruntea-ntunecată...
Această frunte răspîndește oare
Atita negură în casă?
Această frunte e o carte-ntreagă, unde
Stau scrise toate gândurile lumii,
90 Această frunte-i o icoană, unde
Stau zugrăvite toate
Durerile și lipsele
Atitor milioane de vieți.

- Dar sub această frunte ard
95 Doi ochi mari, luminoși,
Ca două stele rătăcitoare
Ce nu se tem de nime,
De care toți se tem.
Privirea lui
100 Tot mai departe, tot mai sus plutește,
Pin'ce se pierde-acolo în nemărginire,
Ca vulturul în nori.

II

E liniște în lumea mare,
E liniște-n odaia mică,
Doar cînd și cînd oftează vîntul,
Doar cînd și cînd oftează mama.

- 5 Băietul se ridică-ncet din pat,
Cu minile uscate răzemat de zid,
Și, plîngător,
Parc-ar veni din criptă glasul,
Suspină: — Tată,
10 Mi-e foame! Tată, foamea
Mă doare. Dă-mi puțină pîine,
Ori numai să-mi arăți,
Că ș-asta-mi face bine...

- Așteaptă pînă mîini, draguță,
15 Așteaptă pînă mîini, că mîine
Ți-oi da eu pîine albă, caldă.

- Mai bine astăzi pîine neagră și uscată
Decît mîini pîine albă, tată,
Că pînă mîine pot să mor,
20 Am să și mor, să știi...
De cînd tot nu mai vine „mîine“!
De cînd îmi tot spui mîine, mîine,
Și e tot azi, și-s tot flămînd.
Dar dacă om muri noi, tată,
25 Dacă ne duce în mormînt,
Mai flămînzim ș-acolo?

— Nu, dragul meu, dacă murim,
Acolo nu mai flămînzim.

- Atuncea cheamă moartea, tată,
30 Te rog, fă-mi mie un cosciug,
Să fie mic și alb cosciugul,
Așa de alb ca fața mamii,
Și să mă duci în cimitir
Și să mă-ngropi acolo...
35 Așa de fericiți sunt morții,
Că nu mai flămînzesc de fel!

- Dar cine zice că-i nevinovat
Copilul?
Dar unde e pumnalul care
40 Putea să taie-n inimă
O rană mai înfricoșată
Și mai otrăvitoare
Ca vorbele copilului
În inima de tată?
45 Sărmanul tată!
S-a stăpînit,
Dar lacrimile l-au pălit dodată,
Și-acoperindu-și fața,
Le-a șters cu mîini tremurătoare,
50 Crezuse că din inima lui sfișiată
Țișnise singele în lacrimi!

În veci el nu se tînguia. Acum
A izbucnit din el neînfrînat:
— O! Doamne, Doamne, la ce m-ai făcut?
55 De ce nu m-ai lăsat tot în neantul,
În care aş dori să mă întorc?
Sau pentru că m-ai plăsmuit ca om
Şi pentru ce mi-ai dat familie,
Dacă nu pot să o nutresc,
60 Ca pelicanul, cu singele meu?...
Dar — să pun lacăt gurii mele,
Că ştie Dumnezeu ce face,
Sub planurile-i nalte omu-i orb,
Şi nu-i permis să-i cerem seamă!
65 El m-a trimis asupra mării,
Mi-a pus în suflet o busolă,
Oriîncotro mă poartă ea, mă duc. —
Aci e fătul meu, aci
Un zdrob de piine, na-l, mănîncă-l
70 Şi satură-te, că e cel din urmă,
Ţi l-am păstrat pe miine, dar Ţi-l dau,
Şi miine, ştie Dumnezeu...
Cu bucurie lacomă
S-a repezit micuţul după piine.
75 S-a zgrebuit din nou în pat
Şi cu atîta poftă înghiţea
Din piinea veche şi uscată,
Că ochii îi scilipeau în cap
Ca doi licurici îndrăgostiţi.
80 Iar cînd a isprăvit-o toată,
Un dulce somn s-a coborît asupră-i,
Ca negura amurgului pe vale,
Şi aplecîndu-şi capul mic pe pernă
Dormea... visa, cu faţa zîmbitoare...
85 Dar ce visa el oare? Despre ce?
Despre cociug? Sau despre piine?

În vis s-a tînguit şi mama,
Culcase copilaşul lingă frăţior,
Şi i-a cuprins în braţe p-amîndoi,
90 În lungul aşternutului,
Astfel şi adormise.

Bărbatul s-a sculat de lingă masă,
Păşind în virful degetelor,
S-apropie de pat şi se opri
95 Cu braţele încrucişate
Şi se gîndea:

„În fine, sunteţi fericiţi,
Drăguţii mei!
Nu mai simţiţi viaţa,
100 Că visul v-a luat din spate
Povara grea, pe care-o purtaţi
Şi zi şi noapte, o sărmani,
Sărmani iubiţi ai mei!
O, Doamne, aşadară somnul
105 Îi are mult mai dragi ca mine,
De-i face-aşa de fericiţi
Cum eu nu pot să fiu?
Ci totuna-i, destul că-s fericiţi,
Dormiţi voi, dragii mei, dormiţi
110 Şi noapte bună!“

A sărutat pe cei trei adormiţi:
Treimea sfîntă a familiei lui,
Şi binecuvîntîndu-i
A ridicat blind mîna peste ei
115 (Cum nu putea el să le dea mai mult
Decît o binecuvîntare!)
Şi s-a întors încetinel la locul lui.
Înc-o privire blindă
A aruncat asupra lor,
120 Privire-aşa de blindă, dulce,
Încît cei ce dormeau, în vis,

Văzură numai flori și ingeri, —
Apoi privi pe geam, afară,
Privi o dată-n întineric
125 Cu-atîta îndrăzneală, de parcă ar fi vrut
Să-l aprindă cu lumina
Înflăcăraților lui ochi,
Ca zorile de miazănoapte.

III

Pe unde umblă sufletul acestui
Bărbat de stă veghiînd?
Ce cale ș-a ales, pe cine caută!
Acolo sus, străbate-acele înălțimi,
5 Unde nebuni numai și semizei
Se încumet și pot ajunge!

A lepădat orișice griji; ca paserei,
Ce părăsește cuibul,
Îi cresc aripi și zboară.
10 În el e omul mort, trăiește cetățeanul!
Cel ce fusese al citorva,
Acu-i al lumii-ntregi,
Cel ce îmbrățișează trei
Acum îmbrățișează milioane.

15 Acolo sus, din aripi sufletul lui bate,
De unde-abia zărești pămîntul nostru
Ca într-un ocean de spuză
Scinteia rătăcită.
Ș-alunecînd, în zboru-i repede,
20 Pe lingă-o stea, aceasta tremură o clipă
Ca lumina-n adierea vîntului.

Zbură, zbură,
De la un corp ceresc la altul
Sunt căi de mii și mii de poște,
25 Și, totuși, pîn' să prinzi de veste,
Așa de iute rămîneau în urmă-i
Ca arborii din codrul des,
Cînd trece călărețu-n goană.

Și cînd pluti apoi
30 Dăsupra miliardelor de stele,
Sosi...
Ori la sfîrșitul tuturor?
Nu, chiar în centrul lor!
Acolo stă-nainte-i
35 Cel care guvernează lumile
Cu o privire,
Ș-a căruia ființă e lumină,
Și din ai căruia ochi
40 Orice scinteie e un soare,
În jurul cărui soare-aleargă
Pămînturile cu lumile lor;

Și sufletul grăi,
Scăldat în vecinică lumină,
Cum lebăda se scaldă
45 În ape străvezii:
„O, Doamne, fii slăvit, fii binecuvîntat!
Ș-a ridicat la tine
Un fir de praf al tău, ca să se-nchine ție,
Să-ți spună: sunt fiu cu credință!
50 Mi-ai hărăzit drum aspru,
Eu însă nu cîrtesc,
Ci te binecuvînt, căci asta mi-e dovadă
Că mă iubești și că îți sunt alesul.
Degenerat-au pămîntenii,
5 Te-au părăsit și deveniră robi...
Robia-i mama tuturor păcatelor.
Un om se-nchină altui om!
Cel care pleacă fruntea

Naintea seamănului său,
60 Pe tine, Doamne, te batjocorește!
Tu ești batjocorit, o, Doamne, pe pământ.
Ci asta nu va fi așa în veci,
Mărirea ta va fi reinnoită.
Mi-ai dăruit o viață mie, tată,
65 Și viața asta ție o închin.
Ce plată voi primi? ori voi primi eu plată?
Nu vroi să întreb;
Și cel din urmă rob e gata
S-alerge dacă-i dai simbrerie.
70 Eu fără plată, fără s-o doresc
Lucrat-am și voi mai lucra.
Ci răsplătit voi fi și încă strălucit!
Se va vedea, că oamenii
Din robi s-or face iarăși oameni,
75 Căci ei mi-s dragi, deși sunt păcătoși.
Cu tot păcatul lor, mi-s dragi.
Dă-mi, Doamne, dă-mi lumină și putere,
Ca să mă pot trudi spre fericirea lor!"

Așa grăi dar sufletul
80 Și coborî din cerurile'nalte
În odăița scundă, pe pământ,
Acolo corpul amorțit îl aștepta.

Bărbatul tresări,
Un frig îl zgudui adînc
85 Și nădușeala picura pe frunte-i...
Nedomirit, dacă a fost aieve
Ori a visat...
A fost aieve, căci acuma ațipește,
Apasă somnul grelele-i pleoape, —
90 Își ridică truditul corp
Și-l duse șovăind
Jos, pe mindir.
Cel ce cutreierase cerul,
Acuma zace pe-un mindir de paie,
95 Pe cînd călăii lumii

Se hodinesc în perne de mătase,
El, binefăcătorul lumii,
Adoarme chinuit pe paie.
Opaițul mai pîlpăie o dată
100 Și i se stinge viața obosită.
Se risipește-afară noaptea
Ca un mister împărtășit
Tot mai departe, mai departe;
Iar aurora, vesela grădinăreasă,
105 Pe ferestruici înșiră trandafiri
Și îi anină de pereții triști ai casei;
Și raza cea dintîi a soarelui
Atinge fruntea adormitului bărbat
Ca o coroană d-aur:
110 O luminoasă, caldă sărutare
Trimisă de la Dumnezeu.

IV

Dar cine ești, făptură minunată, cine
Ești tu, bărbat măreț?
Vestmîntul sufletului tău —
Palat țesut din razele de stele;
5 Și corpul tău —
Acoperit de zdrențe putrede.
Flămîndă ți-e familia, flămînd și tu;
E sărbătoare ziua cînd,
Din întimplare, se găsește pline albă
10 La masa ta neașternută.
Și pe cînd tu nu ești în stare să ciștiți
Pentru ai tăi și pentru tine,
Te zbați, vrei lumea mare
S-o fericesti!
15 În cer ți-e slobodă intrarea,
Și de-ai păși pe prag, la un palat,
Ți s-ar închide ușa dinainte.
Tu cuvîntezi lui Dumnezeu,
Și dacă ai intra în vorbă c-un boier,
20 Boierul nici nu ți-ar răspunde.
O parte dintre oameni

Îți zic apostol sfint,
Și ceealaltă parte —
Păgin fără de lege.
25 Cine ești tu? Cine te-a zămislit?
Părinții tăi sunt mindri că tu ești
Copilul lor, ori al tău nume
Le dogorește fața de rușine?
Și unde te-ai născut? Pe țoale sau pe catifea?

30 Să spun povestea,
Viața ăstui om?
O spun... De-aș zugrăvi-o,
Aș zugrăvi-o astfel, ca pe un izvor,
Ce cade dintre stinci necunoscute,
35 Își taie drum prin văi
Înguste și întunecate, unde
Trec stoluri-stoluri corbi croncănitori;
La fiecare pas de-o piatră se izbește,
Și în eterne frământări gem valurile lui.

V

Vestise limba clopotului miezul nopții.
Era o noapte crincenă de iarnă.
Cei doi tirani ai nopților de iarnă
Domneau:
5 Gerul și bezna.
La adăpost sta lumea toată;
Căci cine ar fi înfruntat acum
Urgia cerului întunecat?
Acuma străzile, pe care, nu demult,
10 Vuind umblară gloatele de oameni,
Sunt amuțite și pustii ca albia
Din care riul a secat... Pe străzile
Nepopulate rătăcește
O singură nebună:
15 E vijelia!
Aleargă peste ulițe-n galop,
Satana parcă-i saltă-n spate

Și o izbește-n burtă
Cu pintenii de foc.
20 În furia-i sălbatică s-azvirle
Pe creștetele caselor
Și țipă lung pe hornuri;
Iar dă năvală și, din răspuțeri,
Răcnește în urechea surdă
25 A nopții celei oarbe;
Apoi de nori s-agață,
Cu ghearele-ascuțite face numai trențe,
De se cutremură chiar stelele-ngrozite.
Trist luna se rostogolește
30 Printre bucățile de nori,
Ca un cadavru între valuri.
Cît ai clipi,
Cu un răsuflet iarăși stringe vijelia
Toți norii laolaltă,
35 Și din văzduhuri cade pe pământ,
Asemeni unei pasăre de pradă,
Smîncind, apuc-o tablă de oblon,
O zguduie ș-o scoate din țîțini,
Și cînd locuitorii
40 Țipînd tresar din somn,
Ea fuge valvirtej,
Trîntind un hohot groaznic.
Pustiu e tot orașul... Cine ar ieși
Acuma în oraș?... Și totuși, totuși,
45 Acolo-i o ființă... ori poate o stafie?
La umblet seamănă unei stafii.
S-apropie, s-apropie, se vede chiar
Că e femeie, însă
E taina întunericului
50 De-i cerșetoare sau o doamnă mare.
Se uită spionînd jur-impjur,
Zărește-n colț o birjă care-așteaptă.
Cu pași de hoț alunecă spre ea,
Birjarul doar me dus pe capră.
55 Încet deschide ușa la caretă
Și fură poate?... Dimpotrivă,
Așază ceva-n ea, închide ușa,
Apoi dispăre repede, ca gîndul.

Puțin trecu, și poarta scirții,
60 Ieșiră un boier și o cocoană,
Ei urcă în caretă, vizitiul
Îndeamnă caii, goană...
Jos, în caretă, geamăt, țipete...
Cocoana a țipat,
65 Căci la picioare-i un copil gemuse.

Trăsura a sosit la țintă,
Coboară domnul și cocoana,
Iar dinsa zice vizitiului:
— Jupine, uite-ți plata,
70 Bacșiful o pe canapea-n trăsură,
Un copilaș draguț, neînțârcat,
Să-i porți de grijă, că-i de la Dumnezeu.
Așa vorbi cocoana, și
Se depărtă perechea boierească.
75 Sărman micuț, acolo, în trăsură!
La ce nu te-ai născut tu cine?

Ai fi crescut în brațele
Acestei doamne mari!
Te-ar fi nutrit duios de drag;
80 Ci pentru că ești om,
Și nu ești cine, știe Dumnezeu
Ce soartă te așteaptă!

Birjarul meu se scărpină în ceafă
Și s-a închinat ori a-njurat, nu știu.
85 Destul că bombăni ceva:
Nu i-a plăcut cu ce-l dăruise Dumnezeu...
Se răzgîndi. Ce-i de făcut cu plodul?
De-l duce acasă,
Acolo gazda i-l aruncă-n cap
90 Și-i dă pe ușă-afară p-amîndoi.
Dă bice cailor de ciudă
Și mină crunt.

Afară din oraș, într-o tavernă scundă
E chef, și de lumina lămpii
95 E roșu geamul
Ca nasul omului bețiv,
Birjarul n-a mai stat pe gânduri:
Așază darul Domnului acolo,
În pragul crișmei, și porni.

100 Abia mi se cărăbănișe,
Și iaca, zice „noapte bună“ la tovarăși
Un crai bătrîn, cam chefuit.
Și cum pășește-afară-n prag,
Se-mpiedică o dată, dar așa de rău,
105 Că-și tipărește chipul în zăpadă.
Înjură respectabilul bărbat,
Jenit în demnitatea sa:
— Poate că pragul a crescut de ieri?
Își zice. Ieri n-a fost așa înalt,
110 Că d-ar fi fost așa înalt și ieri,
M-aș fi împiedecat,
Păi ieri nu m-am împiedecat!
Și n-am băut ieri mai puțin ca azi,
Că-i hotărît o dată pentru totdeauna:
115 Deopotrivă beau în fiecare zi.

Și mormăind așa, se ridică,
Porni, urmîndu-și mormăiala:
— Degeaba spun! Tot pragu-i mai înalt,
Pre legea mea!
120 N-am ridicat eu cît colea piciorul,
Și totuși am pățit rușinea asta?!
De, pragul ăla a crescut de ieri...
Ori mi-a pus cineva o piatră-n drum?
Se poate; hei, ce lume rea!
125 Îi place mult să-și bată joc de alții,
Mi-aruncă bolovanii sub picioare,
Picioarele-mi sunt oarbe,

Și nasul meu, pe urmă, ispășește...
 Da' las', că și ceilalți
 130 Cînd or ieși, tot astfel or s-o pată.
 De drag să stai la pîndă, undeva,
 Să-i vezi cum se mai poticnesc
 Cînd or ieși afară, he-he-he...
 Da' ce tot spui tu, om bătrîn, ce spui?
 135 Nu ți-e rușine
 Să fii așa răutăcios?
 Nu, nu-i lucru cîstit,
 Și ca să fiu om drept, mă duc
 S-arunc din drum cît colo bolovanul!
 140 Sunt hoț și, la nevoie,
 Chiar și tîlhar, și dacă nu e chip,
 Dau și la mir, ci asta,
 Să las pe om ca să-și belească nasul,
 Vezi, asta nu mi-o iartă cugetul.

 145 Și s-a întors, bălăbănindu-se,
 Ca să arunce blestematul bolovan.
 S-apleacă... îl urnește... hah,
 Ce țipăt!
 Se sperie bătrînul și,
 150 Crucindu-se, își zice:
 „Hah, drace! ce-o fi asta?
 Așa un bolovan, mai rar!
 E moale, ba și țipă încă!
 Un bolovan să țipe, nu-i lucru curat!
 155 Ia să-l vedem la geam... Hoho!
 Păi e copil într-adevăr!...
 Hei, bună seară, frățioare,
 Ori surioară... nici nu știu, ce ești?
 Cum naiba te culcași p-aici?
 160 Așa e c-ai fugit de la părinți,
 Drac neastîmpărat ce ești?
 Da' ce tot trîncănesc eu iară?
 Ce vorbe proaste sunt aceste?
 Doar bietul mititel e-n fașe
 165 Și poate chiar azi e născut.
 Al cui o fi? D-aș ști eu numai,

L-aș duce îndărăt.
 Dar totuși e neomenie
 S-arunci copilul astfel, fără milă,
 170 Ca p-o opincă ruptă, e neomeniel
 Nici porcii, ba nici chiar tîlharii
 Nu fac una ca asta.
 Ce cirpe vechi și putre del
 O fi copilul unei cerșetoare...
 175 Dar dacă e bogată mă-sa
 Și l-a îmbrăcat în zdrențe
 S-alunge orice bănuială?
 Nu-i chip să aflu, nu se poate ști.
 E un mister, și-n veci va rămînea.
 180 Dar cine ți-o fi tată, sărăcuț de tine?
 Cum cine? Eu!
 Pe legea mea, am să fiu tată bun!
 Și de ce nu? Am să te cresc cîstit,
 Furînd pe seama ta, cît oi mai fi în stare,
 185 Și dacă oi îmbătrîni, atunci
 Tu vei fura pe seama mea. Așa merg toate,
 O mină spală pe cealaltă.
 Și o să fie minunat. Vor fi
 Îndreptățite furturile mele
 190 Ba mai puțin o să mă mustre
 Și cugetul!
 Dar uite lucrul dracului, că ție
 Îți trebuie și lapte doar... Hm, nu face nimic,
 Că acolo-i vecina mea și chiar
 195 Ieri și-a-ngropat copilul.
 Mi-l alăptează ea, îl alăptează, zău,
 Că pentru plată bună
 Ar alăpta chiar și pe Aghiuță!“

 Gîndind așa, se trăgăna spre casă
 200 Bătrînul bun. Înguste ulicioare
 Duceau spre locuința lui ascunsă,
 Care era o hrubă subterană.
 Și, după obicei, bătu cu pumnii
 În ușa care scîrțâi, —
 205 Și se trezi vecina.

— Vecină, adă lampă, luminare!
Grăi bătrînul, fă lumină, iute,
De unde nu, aprind eu toată casa!
La ce? La ce? nu întreba.
210 Lumină! din pămînt, că-i foc!
Aşa... acuma iute şi degrabă
Dă-i țiță mititelului.
De unde-l am? Ce-ți pasă? L-am găsit,
Chiar Dumnezeu m-a dăruit cu el.
215 Eu pururea ți-am spus că Dumnezeu
Mă are drag. Aşa, zău, mă iubeşte
Mai mult decît ar crede popii.
Hm, ce comoară! ți-o încredințez,
Vecină, da' să-l îngrijești
220 Mai bine ca pe-un prinț.
Să-l crești pe socoteala mea,
Ne împăcăm noi, cum o fi mai bine.
Ne înțelegem noi unul pe altul.
Ce-i drept, e drept, că-s banii scumpi,
225 Că, naiba, știe, oamenii
Au ochii-n patru astăzi; dar
Am să-ți plătesc împărătește.
Aşa să îmi ajute Dumnezeu!
Dar îți mai spun odat', păzește-l
230 Ca pe lumina ochilor din cap,
Că, vezi, copilul ăsta e
Speranța bătrîneții mele!

Căzură la-nvoială.
Micuțul rebeșit se încălzi la sinul
235 De care, alipindu-și gura, supse dulce
Viața cea amară.
Numai de-o zi, și cit a rătăcit!
Și cit o să mai rătăcească încă!

VI

Cealaltă zi, jupinul cel bătrîn
Își viră capul curios pe ușe
Și-ntreabă pe vecina:

— Hei, ce mai face musafirul? Bine?
5 Da' e cam frig aci, cocoană,
La dracu, ce-nsemnează asta?
Fă foc... De cite ori să-ți spun
Că e pe socoteala mea?... Ia stăi!
Băiet e, ori e fată, nici nu știu.
10 — Băiet, măria-ta, băiet,
Și un băiet voinic!
— Atît mai bine! Șapte, opt ani treacă,
Ș-ajunge un hoț cum nu s-a mai văzut!
L-oi face hoț cu fală.
15 Ce-i sfînt, e sfînt, la asta mă pricep,
Știu cum să cresc copii
De nu mă-ntrece nimeni.
Tot eu crescui pe Toma chiorul,
Pe care, știi, mai ieri îl spinzurară...
20 Vezi, ala hoț! avea numai un ochi,
Și tot fura chiar și pe Dumnezeu,
Cel cu o mie!
Băiete, n-avea grijă, am jurat
Că nici tu n-o să fii cîrpaci.
25 Vecină, dar să-i dăm un nume,
Ca să-l cunoască lumea toată!
Ce crezi, vecină dragă,
Cum să-l numim?... Ia să vedem...
Ce fuse ieri... Silvestru... bun!
30 Silvestru fie! Eu sunt popa;
Vecină, tu ești nașa,
Să-l botezăm, ca după lege
Să-și poarte numele,
Și nu păgîn, creștin să fie,
35 Ca sfîntu Petru, după moarte,
Să nu-l gonească de la ușa raiului.
E apă în cazanul ăsta?... E.
Ridică-l numai pe copil
Și dă-l aci... dar stăi o clipă,
40 Că-s popă doar, n-am patrahir...
Dă-mi sacul să mi-l prind la git...

Bătrînul își legă un sac la gît,
Luă în mînă cazanul plin cu apă.
Cu toată pompa și alaiul
45 Il botezără pe băiet:
Silvestru fu numele lui.

VII

Trecură patru ani
Și se făcuse mare.
Crescu acolo sub pămînt,
În întuneric, cu păcatul,
5 Cu viermii la un loc.
Nu respira aer curat,
Nici nu știa de frumusețile pămîntului,
Trăia, și era astfel ca un mort.
Bătrînul îl sorbea din ochi,
10 Că scăpăra din el o minte ageră
Cum sar scînteii din cremene.
Și se gindea bătrînul:
Că din scînteii se naște flacăra.
Abia de patru ani, și pungășea
15 Pe precupețele de poame,
Apoi știa să fure gologanul
Din pălăria orbului.
Stăpînul, pentru astfel de isprăvi,
Vorbea frumos cu el și îi da pline,
20 Ci-l injura amarnic dacă
Pierdea o zi și nu fura nimic.
Dar asta se-ntimpla arare,
Speranțele jupînului bătrîn
Creșteau văzînd cu ochii,
25 Neobosit bătrînul își clădea
Palate-n aer
Pe stîncă viitorului,
Și-atîta tot clădi mereu,
Pin' ce-a rămas odată sus,
30 Acolo atîrnat în aer,
Bătrînul bun, neîntrecutul dascăl!
A fost s-ajungă la spinzurătoare

Cel care merita mai mult decît atît.
A fost de față și vecina
35 La înălțarea lui și a văzut
Cînd i-au pus ștreangu-n gît,
Și el a scos de-un cot afară limba,
Semn de batjocură spre lumea
Care-l batjocorise — așa.
40 Și după ceremonie,
Cînd s-a întors acasă jupîneasa,
Grăi așa de blînd micuțului:
— Acu să te mai cari, băiete; du-te
Cu Dumnezeu la dracu!
45 Simbria azi mi se-mplinește.
Ce? doară n-oi pofti
Să te îndop pe socoteala mea?
Haidi, îți mai fac un bine încă,
Să te petrec pînă la poartă, dar
50 De vii 'napoi, te-azvîrl coale-n canal!
Micuțul nu-nțelese asta.
Ascultător, n-a zis nimic.
Cînd poarta s-a închis cu zgomot,
S-a mai uitat o clipă îndărăt,
5 Apoi porni la drum încetinel...
S-a dus și s-a tot dus.
Ieșea, intra din stradă-n stradă.
Așa drum lung
Nu mai făcuse niciodată.
60 Nou pentru el era tot ce vedea...
Frumoase, mîndre prăvălii, și mîndri oameni;
Mirat sta-n loc, mirat pornea iar mai departe.
Și cum lăsa o stradă, hei, cealaltă
Era alătura, acolo,
65 Și fără de sfîrșit, mereu așa,
N-a mai ajuns la capătul orașului.

De multe ce văzu, de umblet mult,
Micuțul, rupt de oboseală
Se așeză-ntr-un colț de stradă,
70 Își rezemă căpșorul de o piatră;
În fața lui, cițiva copii vioi

Săreau și petreceau cu jucării.
Privi la ei, și suridea, părînd
Că și el ia parte la joacă,
75 Și-atîta tot privi la ei mereu-mereu,
Pin'ce-adormi frumos acolo.

Dormi mult timp, o dată numai
Visă... și se făcea că două
Piroane lungi și înroșite-n foc
80 Plutesc asupra lui, tot mai aproape
Veneau d-asupra ochilor, să-i arză...
Gemu cu spaimă și
În disperare se trezi...

Era tîrzie noapte,
85 În ceruri erau stele,
Pe străzi nu erau oameni,
Doar o baborniță urită
Îi sta-nainte
Cu doi ochi răi, străpungători,
90 Ce speriară pe copil mai tare
Decît piroanele din vis... Acolo
Se grămădi el iute-n colț, încît
Era să-și spargă capu-n piatră,
Și nici nu cuteză s-o vadă,
95 Dar să-și ridice ochii către babă!

Bătrina-l mîngăie pe față
Și-l întrebă așa de blînd
Precît știu:
— Drăguță, cum te cheamă?
100 Ai tată, mamă? Unde stau?
Că eu te duc la ei acasă,
Hai, adă mina.
— Silvestru... tată n-am, nici mamă,
Nici n-am avut, că sunt găsit,
105 Și nu mai pot să merg acasă,
Vecina noastră doar a zis:
„De vii napoi, te-azvîrlu în canal!”

— Prea bine, hai cu mine, băiețaș,
Să vii la mine, ai găsit
110 O mamă bună, blîndă... vino...
Femeia-l apucă de mină pe copil.
El o urma cu inima-nclăștată,
Și tremurînd, aproape leșinat,
Nici nu știa pe care lume este.

115 — Vezi, fătul meu, aci stau eu —
Grăi acas' babornița urită —
Odaia asta-i locuința mea
A ta-i afară în tindă.
N-o să fii singur... heih, Burcuș,
120 Hai... iacătă-l, aci e.

Așa-i că e frumos cățelul?
Cu el o să petreci aici.
E un culcuș destul de larg,
Și-i numai bun, mai bun nici că se poate,
125 Și cinele îți ține cald.
N-ai frică, nu-ți face nimic,
E un cățel drăguț, cuminte,
Te uiți ce blînd clipește,
Cum se mai gudură și dă din coadă?
130 O să trăiți ca frații voi
Și o să vă iubiți, așa e?
Hai, culcă-te alături și dormi, băiete.
Ți-e foame, poate? Da' e prea tîrziu
Ca să mîninci, și văd eu că ți-e somn.
135 Da' nici nu-i bună, mai ales pentru copii,
Mîncarea înainte de culcare:
Visezi urît apoi.
Hai, culcă-te și dormi, băiete!

Acolo l-a lăsat babornița;
140 Timid, se-ntinse lingă cățelul
Și se zguli pe țol.
Nu îndrăzne să se apropie.

Dar cinele,
Prietenos, se alipi de dinsul,
145 Și ochii îi scilipeau
În întuneric, și scilipeau
Așa de blînd și de frățește,
Că-i insuflă încredere
Și-i cîștigă prietenia.
150 Tot mai aproape, mai aproape
Se alipiră ei unul de altul.
Copilu-l mîngia pe păr,
Cățelul îl lingea pe față,
Vorbi cu el copilul,
155 Și animalul, drept răspuns,
Gemu încetîșor. Legară
Prietenie caldă, arzătoare.
Dar în cealaltă zi bătrîna zgriptoroaică
A zis copilului așa:
160 — Acum ia seama, fătul meu,
Poți ști că nu te țiu degeaba,
Că nici coșciugul lui Hristos
Nu se păzește pe degeaba.
Ai să muncești, că-i scris:
165 Cel care nu muncește nici să nu mîncească!
Dar munca asta e ușoară,
Aproape mai nimic...
Ai să cerșești, atîta tot.
Eu nu mai pot, că mi-e rușine,
170 M-am îngărășat prea tare,
Toți mă gonesc dacă mă văd cerșind,
Oamenii-s răi, toți mă gonesc.
Tu vei cerși în locul meu,
De tine-o să le fie milă
175 Și te vor milui.
Vei spune tuturor că ești orfan,
Că tata a murit acu, și mama,
Flămîndă și beteagă, zace-acasă.
Eu am să stau la pîndă, mai departe,
180 Ca să-ți iau seama, dar ia și tu seama,
Că altfel nu-i de trai cu mine,
Ți-o spun, pre legea mea!
Sunt foarte bună, cînd sunt bună.

Da-s foarte rea cînd sunt eu rea,
185 Aceasta să ți-o scrii în minte
Și-n inimă, băiete dragă!
Aleargă după toți aceia
Cu hainele mai bune decît ale tale.
Sunt ei destui de ăștia, nu te teme
190 Întinde mina înainte,
Apleacă-ți capul într-o parte,
Închide și deschide ochii,
Strimbînd din gură, parcă plîngi,
Și tînguieste-te amar
195 În numele sărmanei mame
Și al lui Dumnezeu din cer.
Ai înțeles, băiete?
Dacă n-ai înțeles, îți mai esplic o dată,
200 Nu-nveți această meserie,
Te-nvață ea bătaia!

Băietul zise-atunci
Că știe tot și n-o să uite.
Femeia-l ascultă de probă
205 Și se cruci ea singură
De dibăcia băiețașului.

— Comoară de aur am găsit
În tine, dragă, hihihil...
Rinji strigoaica cea bătrînă,
210 O să trăim noi boierește,
O să trăim chiar boierește!
Ia să vedem acu îndată...
Ți-e foame? Las', cînd ne-om întoarce,
Atunci o să mîncească mai bine...
215 De altfel, nici n-ai voie tu
Ca să mîncești prea mult,
Că te îngărăși, ș-apoi
Putem sufla din buze;
Cînd cerșetoru-i gras,
220 Pomana-i slabă.

Intrară într-o uliță mai vie.
Acolo scorpia bătrină
Il așeză pe copilaș,
Și ea se-ntoarse într-o crișmă,
225 Și d-acolo pindea mereu.
De câte ori cei cari treceau
Li aruncau ceva copilului,
Ea ridica în sus clondirul cu rachiu
Și, dindu-l peste cap, rinjea.

VIII

Trecea, la fel, zi după zi,
Cerșea și flămânzea băietul:
Babornîța-ngrijea ca nu cumva
Să se ingrașe, sărăcuțul;
5 Cerșea și flămânzea, aceste două
Le-nțelegea el din viață, și nimic mai mult.
Privea de multe ori
Cînd se jucau copii de vîrsta lui,
Privea la ei, înmărmurit,
10 Și se gîndea ce dulce trebuie să fie
Ca să te joci și să te bucuri!
Și mintea lui creștea pe zi ce merge,
Și începu să simtă, presimți
Că e nefericit...
15 Erau doi ani de cînd
Purta toiagul de cerșetorie.
Acum nu mai era nevoie
Să-și ude singur ochii,
Că tot mai des i se umpleau cu lacrimi.
20 Era o singură ființă
Ce se uita la el atît de blind,
Pe care o iubea, care-l iubea,
Cu care-și împărțea frățeste
Tainul de acasă
25 Și biet ce cîștiga pe stradă...
Acest prieten era ciinele,
Tovarășul din tindă.

Cum i-era dor de el, cînd dimineța
Il părăsea, și seara, cînd se-ntorcea acasă,
30 Ce bucurii avea cu dinsul!
Bunica nu vedea cu ochii buni
Prietenia asta
Și îi era necaz că dobitocul
Ținea la băiețaș mai mult decît la ea.
35 Și îl bătea adeseori. Cînd dobitocul
Țipa amarnic de durere,
Plîngea copilul, plins cu hohote.
Și baba l-a gonit apoi
Pe bunul cățeluș...
40 În multe rînduri l-a gonit,
Ci iar se întorcea sărmanul
Și tot mai blind se alipi de copilaș.
Așa trăia băietul...
Era abia de șase ani,
45 Trăise șase veacuri de mizerie
Și bucuria oarbă
A cîtorva stinghere clipe.
Odată sta acolo, într-un colț de stradă,
Și dirdîia... era o noapte
50 De toamnă-ntîrziată;
Pe stradă glod, și ceață peste glod,
Adîncă, tristă negură,
Și el prin glod, prin negură,
Desculț, în capul gol.
55 Și către trecători, gemind,
Trist întindea minuțele lui galbene.
Așa răzbea în inimi vocea lui,
Ca o durere arzătoare,
Ca glasul ascuțit de clopot
60 Ce sună la îngropăciune.

Un domn bătrîn, posomorit,
Stătu din cale și privi la dinsul lung,
Adînc, tăcut, pătrunzător;
Copilul se găti de fugă.
65 — Aci să-mi stai! amenință bătrînul.
Copilul ingheță pe loc, nu îndrăznea să miște.
Și domnul zise: — Ai părinți?

„Am... vru să zică,
Am mamă, e flămîndă și beteagă,
70 Și tata mi-a murit acu“,
Ci înaintea domnului ursuz
Nu îndrăzni să mintă.
I se legase limba-n gură,
Credea că așa știe tot, și zise:
75 — Părinți eu n-am,
Ori nici nu știu de am sau nu...
Că sunt găsit.
— Urmează-mă! grăi bătrînul cel posomorit,
Și copilașul se supuse.
80 Babornița sări atunci
De unde sta ascunsă,
Strigînd: — Aci rămii,
Copil mișel și mincinos!
Al meu e, domnule, copilul!

85 — Măria-ta, se tingui micuțul,
Măria-ta, nu sunt băietul ei.
O, scapă-mă, o, du-mă tu cu tine,
Te rog, în numele lui Dumnezeu!
Mi s-a urit cerșind,
90 Că pentru dînsa cer,
Și nu-mi dă de mincare,
Numai să fiu tot slab și prăpădit,
Să-i fie milă cui mă vede.
Oh, Doamne, și acuma sunt flămînd!
95 Așa grăi copilul,
Cu ochii rugători
Spre domnul cel posomorit,
Și lacrimi curgeau din ochii
Pierduți în fundul capului,
100 O grindină de lacrimi.

— Oh, proclat, oh, nelegiuitule,
Tu, diavol, pui de drac afurisit!
Zbieră strigoaica cea bătrînă.
Nemernic, ticălos ce ești,

105 Cum te induri să minți așa?
Tu, răule, nimic nu-i bun în tine!
Cum să-mi cerșească, Doamne,
Cînd de rușine intru în pămînt
De cite ori il prind cerșind,
110 E o deprindere urită,
Și nu-l pot dezbara de asta;
De cite ori nu-l bat,
Că-mi face-așa rușine!
Săracă sunt, dar n-am nevoie
115 Ca să cerșesc cînd pot trăi
Muncind cinstit.
Și zice el că-l țiu flămînd!
Eu l de la gura mea
Rup cea mai bună bucățică
120 Și o îndop în el!
Dar asta nu-i nimic...
Mă și tăgăduiește încă,
Dar nu te doare inima, oh, suflet blestemat?!
Să spui că nu-ți sunt mamă,
125 Eu, mama care te-a născut?...
Cum nu se rupe rinza-n tine,
Și splina, și ficatul
Vorbînd așa?
Nu-i pe pămînt bunică mai blajină
130 Ca mine, și ce rău nepot!
Da' nu-i departe nici osînda...
Tăgăduiește blestematul
Pe mama lui, pe însăși mama lui,
Ce l-a purtat în pîntece!

135 Atît hodorogi moara strîcată
Dintr-un răsuflet;
Aci boierul cel bătrîn
Ajunse la cuvînt și zise:
— Destul! n-am chef de vorbă,
140 Ori, dacă nu, te-oi face eu să tac!
Te-ai îmbătat,
Abia stai pe picioare;
Cînd ți-ei veni în ori,

145 Să vii cu cartea de botez la mine
(În casa ceea mare locuiesc),
Și poți să-ți iei copilul,
Că numai dacă vii cu cartea de botez!
Acu, te cară... Tu,
Băiete, vino după mine!

150 Copilul îl urmă;
Din cînd în cînd se tot uita-ndărăt,
I se părea că baba
Se-ntinde după el și că l-a prins de guler,
Dar ea nu îndrăznea să se apropie,
155 Că a rămas pe loc, în umbră,
Numai cu pumnul îl amenința
Și își rotea în cap ochii aprinși,
Precum fierarul învirtește
Potcoavele roșite-n foc.

IX

Mai bine o ducea băietul,
Că nu mai trebuia să fure
Și nu mai trebuia să ceară...
Ce fericire, ce noroc!
5 Doar cîteodată spaima
Îl biruia: dar dacă vine
Cu cartea de botez strigoaica,
Ce poate face el atunci?
Și altă dată negura tristeții
10 Îl invelea cînd îi venea în minte
Frumosul cățeluș,
Tovarășul iubit și bun.
De dragul lui adeseori
S-ar fi întors la babă singur,
15 Ca să cerșească, numai
Să fie împreună.
De multe ori visa cu el;
Visa că îl ținea în brațe,
Și ciinele, gemînd,
20 Blînd îl lingea pe față și pe mîini...

Și cînd se deșteptă și nu-l găsi alături,
L-a podidit un plîns,
Și-a plîns amarnic multă vreme.

Cînd a sosit acasă cu băietul,
25 Boierul cel bătrîn l-a dat
Pe mîna slugilor. L-au mîntuit
Din vechea murdărie.
În locul zdrențelor a căpătat
Vestminte noi, frumoase.
30 Ce bine se simțea!
I se părea că nici n-a mai trăit,
I se părea că-i nou născut, de azi.
Atuncea l-a chemat la sine
Boierul și-i grăi cu-asprime:

35 — Băiete, vezi pe domnișorul ăsta?
E fiul meu, tu ai să-i zici: „Stăpîne“,
Și trebuie s-ascuți de el,
El este domn, tu slugă.
Alt lucru n-ai, doar să ascuți.
40 Dar să fii treaz și sprinten!
De-i fi cuminte, bine o să-ți fie,
Mîncare bună, haine bune...
De unde nu, ți-atîrn de git
Zdrențele vechi în care te-am găsit,
45 Pe urmă poți pleca în lume
Cerșetorînd ca pîn-acum.

Sluji orfanul
Pe domnișor.
Umbla cu el, stătea cu el,
50 Ca umbra lui era.
Și îi pîndea mișcarea buzelor.
Abia era porunca zisă,
Deja o și îndeplinise,
Și cîte n-a mai pătimit,
55 Sărmanul bun băiet!

Căci domnișorul
Era așa un cîine de copil,
Cum sunt de obicei
Toți domnișorii:
60 Făcea să-l simtă că-i stăpîn,
Căta prilej la asta.
De se frigea cu ciorba,
Bătea pe micul servitor;
Cînd cineva nu-l saluta
65 Ori nu-l lua în seamă,
Îi azvirlea căciula de pe cap;
Și-l inhăța de păr pe servitor
Cînd pieptenul i se-ncurca în-păr.
Și n-a fost răutate sau batjocură
70 Pe care să n-o fi făcut-o
Îndată ce-i trăsnea prin minte.
Călcîndu-l pe picioare dinadins,
Îl imbrîncea, de ce-i stă în drum.
Îi arunca noroi în față,
75 Pe urmă îl certa că-i un murdar
Și îl stropea cu apă-n ochi,
Și dacă începea să plîngă,
Îl poreclea gură-căscată.

Necazuri multe îndură, sărmanul,
80 Din zi în zi mai multe.
Ci pașnic le răbda pe toate,
Și hotărit ca un bărbat
Cu suflet mare.

Și pentru ce răbda el astfel?
85 De ce nu părăsea odată iadul ăsta,
Precum voise în mai multe rînduri?
De-ați ști voi pentru ce-a rămas!

Nu pîinea albă, nu straiete bune
Îl ispiteau să se întorcă de pleca
90 Să-și piardă urma-n lumea toată.

Nu era el, ca oarăle din curte,
Cari pribegesc, și cînd li-i foame
Se-ntorc din nou după mîncare,
Pe cînd privighetoarea, ciocîrlia,
95 Cînd le-ai deschis porțița închisorii,
Se duc pe veci și-s mulțumite
Cu ce găsesc în aer liber.
Așa era și dînsul,
Ca păsările prizoniere,
100 Și totuși a rămas acolo,
Și de pornea, venea iar înapoi.
Ce-l ispitea pe el?
Învățătura.

Putea să-nvețe-alături de stăpîn:
105 Neobservat îi sta la spate
Și, pe furiș, citea din carte;
Mereu era atent
La vorbele învățătorului;
Tot ce-nvăța o dată
110 Nu mai uita
Mult mai devreme ca stăpînul
Știu să scrie, să citească.

Și cum sporea în ani,
Așa-i sporeau și cunoștințele,
115 Ca ramii coarnelor la cerb,
Și se fălea cu ele,
Iar cînd odrasla de boier
Spunea cite-o dobitocie,
El o-ndrepta în gînd,
120 Zîmbind la vorba proastă.

Nici înaintea pedagogului
Nu a trecut neobservată
Deosebirea dintre slugă
Și domnișor,

125 Și cînd acesta nu știa
 La lecții să răspundă,
 Învățătorul îl mustra,
 Punînd pe slugă să răspundă,
 Că el știa întotdeauna.

130 Era o cinste mare pentru el,
 Dar nu și bucurie, asta nu,
 Întotdeauna ispășea amarnic
 C-a îndrăznit să-l facă de rușine
 Pe coconaș.

135 Din zi în zi mai crude prigoniri
 Îl grămădiră pe orfan,
 Din zi în zi simțea sărmanul
 Cît sunt nedrepte și urite;
 Ș-acum cînd îl lovea,

140 Părea că-l vatămă în suflet,
 Roșea nu pentru că-l durea,
 Ci pentru că-i era rușine.

Era de șaisprezece ani.
 Și fiecare zi îi trimetea o rază

145 Ce risipea negura minții lui,
 Și fiecare rază
 Era slovă de foc.
 Din slove se-nchegară
 Aceste gînduri¹:

150 „Ce drept au să mă bată ei pe mine?
 Cu ce drept bate om pe om?
 Alcătuit-a Dumnezeu
 Deosebit pe vreunul dintre noi?
 Ei spun că Dumnezeu e drept,

155 Dar dacă-i drept,
 Nu a putut-o face asta,
 Pe orice om iubind deopotrivă;
 Și eu n-am să mai rabd așa,
 Orice s-ar întîmpla cu mine!

160 Îmi dau mincare, straie, adăpost,
 Dar nu slujesc în schimb?

¹ În textul de bază, greșeală de tipar: *rînduri*.

Nu răsplătesc eu fapta bună?
 Au drept să-mi dea de lucru,
 Dar să mă bată, nicidecum!

165 Și jur: d-azi înainte,
 O dată mă vor mai lovi,
 A doua oară, nu!“
 Așa a fost. Cu cel dintîi prilej
 (Și nici n-a trebuit s-aștepte)

170 Cînd ridică stăpînul mina,
 El îi strigă:
 — Oprește-te!
 Să nu mă vatem, că
 De te-oi izbi o dată,

175 Mă pomenești în veci!
 Destul ți-am fost eu ciine,
 Bun de bătut, de îmbrîncit,
 Acuma-s om,
 Că om e doar și sluga!

180 Eu recunosc: aici o mină
 M-a încărcat de binefaceri,
 Ci altă mină dărima cu bita
 Tot ce clădea cealaltă.
 Așa că n-am rămas dator

185 Nimic unul altuia.

La vorba asta nemaipomenită,
 Stăpînul se schimbă la față
 Și dirz, de furie, urlă:
 — Hah, neam de slugă!

190 Hah, ticălos răzvrătitor!
 Și tînărul așa răspunse
 Cu voce disprețuitoare:
 — Hm, neam de slugă? dacă ne-am lua
 După origină, apoi

195 A fost mai nobil tatăl meu
 Ca toți străbunii tăi!
 Și dacă el m-a aruncat pe stradă,
 Greșeala e a lui, și nu-i a mea.
 Și dacă domnii toți sunt răi ca tine,

200 Apoi mai bine a făcut așa,

Că niciodată nu puteam să fiu
Un om cinstit.
Și-mi zici răzvrătitor?... Dacă e răzvrătire
Când omul simte și mărturisește
205 Că și el este om ca orișicare altul,
Atunci zic cu mândrie: sunt un răzvrătitor!
Și de-aș putea eu spune tot ce simt,
Așa cum simt de aș putea eu spune,
Atunci s-ar răzvrăti cu mine milioane,
210 Și-ar tremura o lume,
Precum tremura Roma de Spartac,
Pe cînd gladiatorii
Cu lanțurile rupte
Băteau a sale ziduri!
215 Rămii cu bine!
Nu mai puteam sta împreună,
Eu ți-am vorbit ca om.
Și cînd un rob se-nalță
Pînă la om,
220 Moare de foame, piere-n ștreang,
Ci slugă nu mai poate fi!
Zicînd așa, s-a-ntors și a plecat,
A părăsit de-a pururi casa unde
A înnotat copilăria lui
225 Ca floarea în noroi.

Porni unde vedea cu ochii,
Mergea în lume fără țintă.
În inima lui veselă
Se aprinsese tinerețea
230 S-ardea cum arde un oraș aprins,
În vijelie, biciuit de flacări...
Și ce miraculoase
Fantasme din povești
Juceau în aste flăcări!

235 La capătul orașului l-ajunse
Bătrînul profesor.
Abia-și mai trăgea sufletul,
Fugise mult ca să-l ajungă.

Sudoarea-i brobonase fața,
240 Zadarnic o ștergea cu mina
Pe cînd vorbea cu tînărul.
Și-n vorba lui
Nu era multă legătură:
— Na, pune-ți banii ăștia bine.
245 E leafa mea pe an,
O să-ți ajungă ani întregi
Dacă-i grijești.
Om mare vei ajunge tu,
O spun eu asta de la mine.
250 Băiat mai zdravăn decît tine
N-am întîlnit în viața mea!
Eu simt aidoma ca tine, tot,
Dar nu am îndrăznit s-o spun,
M-am speriat de tine și te-am admirat
255 Cînd ai vorbit.
Să-ți deie Dumnezeu noroc, băietel!
Îți poruncesc, îți poruncesc,
Da, eu îți poruncesc să-nvoți,
Să isprăvești cu școala;
260 De unde nu,
Te blestem, și blestemul meu
O să te-ajungă unde-i fi!
Nu ești născut tu pentru tine,
Ci patriei, întregii lumi.
265 Atît îți zic, învață mai departe,
Deși n-ar trebui să ți-o mai spun,
Că ție doar îți place cartea.
Și-acuma, Dumnezeu cu tine!
Fii norocos și amintește-ți
270 Cîteodată și de mine,
Ci dacă n-o să mă ascuți,
Atuncea uită-mă!

Se inclină băiatul
Ca să-i sărute mina bunului moșneag,
275 Ci dinsul nu voi și-l ridică pe tînăr,
Il sărută și il îmbrățișă,
Apoi se depărtă cu lacrimile-n ochi.

Ce bine i-a făcut orfanului,
Ce bine i-a făcut lui asta!
280 Acesta fuse cel dintîi sărut
Pe care l-a-nțilnit.
Șaisprece ani au trebuit să treacă
Și să se chinuie,
Pin' ce a dat d-un om
285 Ce nu-l respinse, nu-l goni,
Ci l-a îmbrățșat!

X

Ieșise tînărul afară din oraș.
Cînd a scăpat din străzile înguste,
Gîndea: „Din închisoare am scăpat“.
Sorbea cu lăcomie aerul curat,
5 Cel mai scump dar al cerului,
Ce dă tărîe corpului,
Și sufletului — aripi.

Tirziu privi o dată înapoi:
Mersese mult, departe sta orașul,
10 Și casele lui se topeau
Una într-alte, turnurile
Se înecau în ceața depărtării.
Și vuietul atîtor mii
Era un murmur de albine.
15 Dar tînărul își zise:
„Departe, mai departe!
Să nu aud nimic,
Nimic să nu mai văd
D-acolo unde-am viețuit odată,
20 Dacă a fost și asta o viață!“
Și alergă ca cela ce
E alungat de bici.

Iar cînd a dispărut orașul
Și sta acolo
25 El singur în nemărginire,

Abia atunci simți că-i liber.
— Liber! strigă,
Sunt liber!
Atît putu să zică,
30 Dar lacrămile lui vorbiră
Mai lămurit...
Oh, ce beție, ce gînd fericit
Cînd omul este liber,
Întîia oară liber!
35 Și merse tînărul, mergea într-una;
Oriunde-l ispiteau frumoase plaiuri,
Acolo-și îndrepta el pașii.
Se minuna de șes, de munți,
De cîmpul neted și de codrii munților,
40 De tot ce îi sărea în ochi,
Că nou era tot ce zărea.
Vedea natura cea dintîia oară,
Minunile naturei.
Și colo, în virtej de vînt,
45 În nori,
În codri, între stînci,
Unde e tunet cursul riului
Și tunetul e țîpătul sălbatic
Al zilei de apoi...
50 Sau pe întinse bărăganuri,
Pe care șerpuie o vînă de pîriu,
Și unde cel mai mare zgomot
E zuzătul de muște...
Acolo s-a oprit flăcăul
55 Și a privit jur-împrejur,
Iar cînd a răscolit cu gîndul
Adîncul depărtărilor,
L-a biruit evlavia,
Îngenunche și se rugă:
60 — O, Doamne, ție mă închin:
Acum știu cine ești!
De multe ori am auzit,
Am cuvîntat de multe ori
Numele tău și nu l-am înțeles.

- 65 Natura asta mare
Mi-a lămurit puterea ta...
Fii preamărit, fii preamărit în veacuri!
O, Doamne, ție mă închin:
Acum știi cine ești!
- 70 Oriunde alerga, vedea
Așa frumoasă pretutindeni
Natura, și pe om într-insa
Așa nenorocit.
Mizerii, pretutindeni, tot mizerii.
- 75 Luă aminte în curînd
Că nu-i cel mai nenorocit,
Și îl durea așa de mult
Că sunt și alții mai de plîns ca el...
Mai mică, tot mai mică îi părea
- 80 Durerea lui,
Pin' ce-o uită cu totul,
Și nu vedea și nu simțea
Decît durerea altora;
Atunci își alipi trist fruntea
- 85 De-o piatră rece,
Ș-a plîns cu lacrimi de foc.

XI

- Își aminti tot ce-i spusese
Piosul profesor
Cînd și-a luat rămas bun de la el
Și i-a dat bani;
- 5 Își aminti cu drag
De sfaturile lui.
Intră în școli
Și învăță cu sîrguință,
Și strălucea între tovarăși
- 10 Ca luna între stele.
Îl admirau, ci nu-l iubeau colegii,
Căci înălțimea sufletului său
Îi apăsa prea tare;
Batjocura și pizma

- 15 Se ridicară împotriva-i
Și îndreptară către el
Săgețile lor otrăvite.
- De ce vreți voi să mă jigniți?
Grăia el blînd, cu inima deschisă,
- 20 Adeseori către băieți —
De ce mă vătămați, prieteni?
Eu nu învăț pe seama mea,
Ci pentru voi învăț.
Un altul va culege roadele
- 25 Învățăturii mele,
Oricine altul, dar eu nu,
Dac-ați ceti în sufletul meu bine,
V-ați alipi de mine, dragii mei,
Și m-ați iubi atuncea deopotrivă
- 30 Cum vă iubesc și eu,
Și n-ați tăia cu ură crîngile
Ce vor aduce-odinioară
Dulci roade, dulce umbră vouă,
Sărmani băieți neștiutori ce sunteți!
- 35 Dar trebuie să mă iubiți,
Odată tot mă veți iubi!

- Ci risete urmau
Acestor fel de vorbe,
Și ironia îl rănea adînc,
Și s-a sălbăticit încet de oameni,
- 40 Tot mai adînc s-a coborît în sine,
Și-i ocolea pe toți... avea doar un prieten:
Singurătatea fără de prieteni;
Trăia între icoanele acelea
- 45 Pe care lumea le socoate
De fantasmagorii deșerte,
Ci despre care el știa
Că viețuiesc aieva;
Icoana lumii viitoare
- 50 Se oglindea în mintea lui.
Acolo, în singurătate,

Cetea nepregetat,
Cum ar ceti un musulman *Coranul*,
Cum ar ceti evreul *Biblia*,
55 Așa cetea el zi și noapte
Istoria acestei lumi.
Istoria lumii! Ce minunată cartel
Tot altceva cetește fiecare
În cartea asta.
60 Unuia slavă, altuia blestem,
Unuia viață, moarte altuia,
Unuia-i zice astfel și-i întinde spada:
„Te du și luptă! Tu nu vei lupta în van,
Folositor ești omenirii.“
65 Altuia: „Tu aruncă spada,
Zadarnic ai lupta,
În veci va fi nefericită lumea,
Cum e de mii de ani încoace“.

Ce a cetit într-însa tinărul
70 Și ce și-a zis când a închis
Cu mâini tremurătoare cartea?...
A zis așa:
„E mică poamă strugurul
Și tot îi trebuie o vară pîn' se coace.
75 Pămîntu-i tot o poamă,
O poamă uriașă,
Și dacă unei boabe
Îi trebuie o vară, dar pămîntului?
Vor trece mii de ani, ori poate milioane,
80 Odată totuși se va întîmpla,
Și oamenii atuncea ferice vor petrece
Pîn' la sfîrșitul lumii.
Se coace strugurul în razele de soare.
Ci pîn' să fie dulce cîte raze
85 Și-au risipit căldura vieții lor?
Atîtea mii, atîtea milioane raze...
Pămîntul tot de raze e-ndulcit, dar
Nu-s razele de soare, ci
Sunt sufletele oamenilor.
90 O rază-i orice suflet mare, dar

Numai sufletul mare, și
Sunt rare sufletele mari;
Cum ați dori voi așadară ca
Pămîntul să ajungă mai curînd
95 O poamă coaptă?...
Simt că și eu-s o rază
Ce nu se pierde în zadar.
O zi trăiește raza;
Știu că atunci cînd va sosi
100 Culesul cel de veci
De mult voi fi apus,
Și opera-mi de-o zi
Ș-o pierde-n munca uriașă,
Dar conștiința-mi dă
105 Puterea vieței, morței liniștire,
Că și eu, și eu sunt o rază!
La muncă dar,
La muncă, suflete!
Problema-i mare, timpul zboară,
110 Și viața-i scurtă.
Ce țintă are lumea? Fericirea!
Un drum spre asta? Libertatea!
Să lupt dar pentru libertate,
Cum au luptat atîția încă!
115 De e nevoie, singerez
Precum au singerat atîția!
Primiți-mă, eroi ai libertății,
Primiți-mă în rîndurile voastre,
Credință jur în sfîntul vostru steag,
20 Și dacă e măcar o picătură
De indoială în singele meu,
O izgonesc afară, chiar d-ar fi
În mijlocul inimei mele!“

Așa jură... suflet de om
125 Nu auzise aste vorbe,
Dar Dumnezeu le auzi din cer,
Luă în mină cartea-i sfîntă unde
Stau însemnați martirii
Și scrise-ntr-însa numele: Silvestru.

XII

Copilul deveni flăcău,
 Flăcăul deveni bărbat.
 Ani după ani soseau
 Și cercetau pământul,
 5 Apoi se depărtau în veacuri.
 Nu-l ocoliră anii nici pe el,
 Venea la dînsul fiecare,
 Lăsindu-i urme-adînci
 Pe față și în suflet.
 10 Umblase toate școlile,
 De mult le mintuise,
 Umbla acum în lume,
 În viață, între oameni, unde
 La orice pas e cineva izbit,
 15 Și fiecare lovitură
 Întunecă și șterge
 Din inimi bucuria.

Ce altfel vedea lumea
 Precum și-a fost inchipuit-o!
 20 Din zi în zi mai mic vedea pe om,
 Tot mai adînc împovărat,
 Omul, ce trebuie să cate
 Cu ochii țintă-n soare,
 Și, dimpotrivă, caută
 25 În jos, în praf, la viermi,
 Ca să învețe de la ei tirirea.
 Cu cît mai mic vedea pe om,
 Cu-atît mai mare îi părea
 Și munca pentru care
 30 Simțea că e chemat.
 Dar tot n-a șovăit:
 Lucra cît un păianjen,
 Dar tot așa neobosit;
 Strîmt era cercul lui,
 35 Dar plin de strălucire.

Virtutea și știința lui
 Îi cîștigară nume de prin școli,
 Și cînd a isprăvit cu școala,
 Mai mulți domni îl chemară
 40 La slujbe mari și grase
 Cu astfel de cuvinte:
 — La mine dacă intri, vei fi slugă,
 Dar a sluji p-un domn așa de mare
 Ca mine e și mare cinste,
 45 Și pentru că te vei pleca-naintea mea,
 Se vor pleca mii înainte-ți.
 Alt lucru n-ai decît doar să despoi,
 Cum te-i pricepe, miile acestea
 Și o să te îmbogățesti
 50 Din munca asta prea ușoară!

Silvestru închină frumos
 Această muncă prea ușoară
 Și zise astfel:
 — Numai ca să am slugi,
 55 Eu nu voi fi altuia slugă,
 Eu nu doresc să se închine mie
 Semenii mei,
 Nici altul nu dorească, deci,
 Să mă închin eu lui;
 60 Nu recunosc pe nimenea mai mic
 Și nici mai mare decît mine.
 Iar cît privește bogăția,
 Apoi eu n-o cer, nici n-o vreau,
 Și mai puțin cu preț așa de mare,
 65 Ca să despoi pe alții pentru ea!
 Așa obicinuia el să grăiască,
 Cu pălăria-n mină, dar cu fruntea sus.

Nu a primit slujbele mari,
 Dar au venit oameni sărmani
 70 Și l-au chemat în satul lor
 Notar, și tinărul se duse,
 Se duse vesel, fericit.

Iar cînd intră în sat,
Și oamenii-l înconjurau,
75 El le vorbi așa, cu ochii plini de pară:
— Sărman popor! Încrede-te în mine
Ca într-un drept povățuitor.
Din leagăn îți bătură capul toți,
Toți îți vorbiră despre datorii:
80 Am să te-nvăț eu drepturile tale!

Și implini făgăduința,
Nu mai umblau apoi prin crișme
Sărmanii muncitori,
Precum umblau de la-nceputul lumii:
85 Se adunau în curtea comunală
Și ascultau bătrînii
Pe tinărul notar,
Și mai cu drag îl ascultau decît pe popa lor,
Căci le vorbea mai bine decît popa.
90 Și ce-nvățau duceau cu ei acasă
Și povesteau copiilor,
Și îl cinsteau mult pe notar.

Erau în sat două clădiri; acolo,
În loc de binecuvîntare,
95 Îl blestemau pe tinărul apostol;
Acele două case unde
Sta popa și boierul,
Castelul una, alta parohia.
Din zi în zi tot mai urît și mai temut
100 Ajunse în aceste două case
Numele tinărului,
Și puseră la cale
Să-l piardă, căci vedeau:
Dacă rămîne-n sat notarul,
105 Îi pierde el pe ei.

Dar în castel era și o ființă
Care-l cinstea pe omul
Poporului, ca și poporul însuși,

Se bucura din inimă
110 Cînd auzea că-l laudă
Și o durea cînd îl vorbeau de rău.
Cine era ființa asta
Care-n așa lumină stranie
Ghicise totuși adevărul?
115 Cine era?... Domnița din castel.
Cine putea fi altul!
E sfîntă inima femeilor,
Străină egoismului;
Tot ce-i frumos și bun,
120 Dreptatea prigonită
Găsește-ntotdeauna
Acolo mîntuire.
E sfîntă, sfîntă inima femeilor!

Nu bănuia notarul
125 Că are un prieten
Sus în castel, acolo,
Așa frumos protector!
Văzuse pe copilă
Odată, se plimba prin sat;
130 Ori, în castel, cum sta la geam
Și se uita peste cîmpie.
Cînd o vedea, cădea pe gînduri,
Atunci un simțimint ciudat
Se ridica în inimă-i
135 Și își zicea:
„Nu-i omul numai cetățean,
Ci mai întîi de toate-i om;
Întotdeauna pentru alții,
Și niciodată pentru tine?”
140 Sărman orfan, cînd vei trăi
Tu pentru tine singur?
Ori vei avea tu vreme să trăiești?
Tu îți împarți inima ta la toți,
Dar îți va da cineva ție
145 Inima sa măcar pe jumătate,
Sau numai o privire chiar,
Din care să poți bănuși și tu

Ce este fericirea?...
150 Mi-e însetată inima, atît de însetată
Că ar zvînta potopul,
Și nici un strop de rouă
Nu-mi pică niciodată!
Fii mulțămît cu soarta ta, băiete,
Suportă-ți viața ta cea aspră;
155 Pe alții fericeste-i, dacă poți,
Și tu rămii singur nefericit.
Fii tu pămînt ce dă bucate
Pe care alții le culeg,
Fii lampă care luminează altora,
160 Pe cînd se mistuie de propria-i văpaie!"

Un geniu bun sau rău făcu așa
Că fata se-ntilni cu el,
Și-au stat de vorbă...
165 Ce scurtă fuse întîlnirea
Și ce puțin vorbiră!
Dar ei de atunci se vedeau mai des,
Din întîmplare ori chiar dinadins?
Nici ea, nici el nu-și dădeau seamă.
Tot mai prieteni, mai încrezători
170 Vorbeau ceasuri întregi acum,
Ci despre dinșii nu vorbeau de fel.

Dar într-o zi (copila îl rugase,
Ori inima i s-a deschis ea singură,
Nu ține minte) tînărul
175 Și-a povestit viața.
A povestit ce singur e pe lume,
Că nu e om și nici n-a fost vreodată
Care să-i zică frate sau prieten,
A povestit, cum îi veni aminte,
180 Că un tîlhar l-a fost găsit pe stradă,
Apoi o cerșetoare l-a găsit,
Apoi cum a crescut ca servitor;
Furînd, cerșind, slujind... așa trecu
Copilăria și junetea lui.

185 A povestit mizeria îngrozitoare
În care a trăit copil,
Și chinurile sufletesti
Ce-mpovărară tinerețea lui
Și cari sunt mai îngrozitoare
190 Decît mizeria.
Și cînd își revăzu trecutul,
Jos, în prăpastia din care se urcase,
În care ca o apă neagră
Urla potopul chinurilor sale,
195 Pierzîndu-și cumpătul, din ochii lui
Zbucniră lacrimi peste lacrimi,
Ca armia pusă pe goană...
Și plînze lîngă el copila.

XIII

Din ziua asta chiar avu
Cu tatăl ei altă purtare.
Semețul nobil îl chemă la sine
Și îl muștră amar
5 De ce arată căi greșite
Iobagilor,
De ce îi cheamă la răscoală;
Și încheie zicînd
Că dacă nu s-astîmpără,
10 Îl dă afar' din sat.

Senin răspunse tînărul:
— De lecții n-am nevoie, domnule,
Că nu mai sunt la școală,
Și nici acolo nu eram deprins cu ele.
15 Dar dacă sunt greșit, răzvrătit,
Acolo-s legile, să mă condamne;
Iar dacă nu, cu ce drept
Mă dojenîți?
Iar cît privește-amenințarea,

20 Nu mă-nspăimint de fel;
Gădesc oriunde-atît ca să trăiesc.
Dar tot nu vreau să plec din sat
Pin' ce mă simt folositor.
25 Și vrei să mă goniți? apoi
Ar fi mai bine pentru voi
Să părăsiți ideea asta, căci:
Ori vine tot satul cu mine,
Ori voi vă depărtați...
N-o spun aceasta ca amenințare,
30 Că e mai mult un sfat al meu,
Ca unul ce cunosc poporul
Și știu ce mult ține la mine
Și ce-i în stare el să facă...

Așa vorbi notarul; salutînd, plecă.
35 În cea dintii duminică
Amvonul glăsui în contra lui;
Cu groază spuse popa către credincioși
Ce rău, păgîn e omul ăsta,
Răzvrătitor, fără de lege!
40 Și dacă îl mai rabdă între ei,
Vor fi pierduți în veci
Pe lumea asta și pe ceealaltă,
Că pe tovarășii unui răzvrătitor
Pe toți i-omoară împăratul,
45 Și pe prietenii unui păgîn
Nici cerul nu-i primește.
Le aminti și îi rugă
Să se îndrepte, cît mai este vreme,
Pin' ce nu se va năpusti
50 Urgia cerului asupra lor.
Cu lacrimi îi rugă să-și amintească
De fericirea celor două lumi,
Să nu aleagă moartea, iadul
În locul vieții și al mîntuirii.

55 Înfuriat lăsă norodul
Biserica

(Locașul Domnului și-al păcii)
Și năvăliră toți ca fiarele
La tînărul pe care
60 Chiar ieri îl binecuvintau
Și-i porunciră ca să plece pînă mîini,
Că dacă nu, au să-l omoare.
Vorbi atuncea tînărul, vorbi
Așa însuflețit, ca niciodată.
65 Zadarnic. Unde popa
A ridicat cuvînt, nu mai încapе vorbă,
E adevărul răstignit.
Un diavol stă-naintea
Cuvîntului pe care-l spune popa,
70 Și diavolul nu-i mai puternic,
Dar mult mai elocvent ca Dumnezeu,
Și cînd prin fapte nu învinge,
El știe și să mintă.
Cu blestem și cu-amenințări
75 Îl părăsi norodul pe notar.

O clipă sufletu-i era zdrobit,
Disperătoare gînduri s-abătură
Asupra minții lui,
Precum un stol de corbi.
80 „Asta-i poporul! izbucni atunci,
Asta-i poporul ce-l slăvesc și pentru care
Trăiesc și vreau să mor!
Așa a fost acuma ani o mie...
Dar nu-i nimic, că după altă mie
85 N-o să mai fie tot așa;
Acum e încă un copil pe care
Îl poți înnebuni ușor,
Va crește și va deveni bărbat,
Și tocmai pentru că-i copil
90 Ar trebui cruțat.
Nu-i nici mirare că de veacuri
D-aceea fură popi și regi,
Acești zei pămîntești,
Ca să orbească pe norod,
95 Căci ei vor să domnească.

Sărman, sărman popor, cât e de plin!
Și dacă pîn-acuma
M-am străduit spre fericirea lui,
Lupta-voi cu puterile-ndoite
100 D-acuma înainte!"

Seara veni, noaptea veni,
Ultima noapte pentru el aici.
Stă acolo în umbra de alee
Și caută sus la fereastra
105 Castelului, de unde
Obicinuia domnița să privească.
Dar geamul e pustiu,
Nu-i floarea, nu-i copila,
Și tinărul se uită totuși,
110 Se uită-ncremenit,
Ca o nălucă prefăcută-n piatră;
Lumina lunii și durerea mută
Pe față-i azvîrlea un palid vâl.

Odată numai ce simți că-i prins de mină...
115 Întîi nici nu luă în seamă
Atingerea, așa sta dus pe gînduri...
Cînd s-a întors, văzu alături
Pe cine căuta la geam.

— Te așteptam, îi zise tinărul,
120 Te așteptam, că tot speram
Să te mai văd o dată la fereastră,
Un mut adio să-ți trimit,
Apoi să plec, pe veci, departe.
S-a întîmplat să-ți pot vorbi,
125 Să string minuța ta.
Rămii cu bine,
Ființă scumpă, scumpă mie!
Tu singură mi-ai fost prieten.
Eu amintiri nu am,
130 Tu singură-mi vei străluci

130 În inimă, ca în coliba-ntunecată
Icoana sfîntă,
În fața căreia, în fiecare seară,
Îngenunchind, omul sărac se roagă.
135 Ci dac-ar fi inima-mi plină
De amintirile cele mai strălucite,
Le-aș alunga pe toate și
Te-aș așeza pe tine singură acolo.
Rămii cu bine!... Dacă
140 Vei auzi de mine,
Vei auzi lucruri frumoase,
O, crede-mă că-s pentru tine toate!
Și vreau să fiu om bun și mare,
Ca nu cumva să-ți pară rău,
145 Ci să fii mîndră
Că m-ai numit prieten.
Rămii cu bine, înger blind de pază!

Plecă tinărul, ș-ar fi mers,
Dar îl ținea de mină fata
150 Și îl stringea nebună, pățimaș,
Vrea să vorbească și
O părăsise vocea,
Tirziu abia putu să-nceapă
Cu intreruperi:

155 — Te duci... O, du-te... du-te,
Tu, cel mai nobil dintre tineri!
Te duci... cum aș veni și eu cu tine!
Cum aș veni de bucuros,
Așa de dulce bucuros!
160 Dar niciodată, niciodată
N-o să ne mai vedem?
Apui din cerul meu, tu, stea senină?
Că, vezi, eu te iubesc
Și trebuie să-ți spun aceste vorbe,
165 De teamă ca să nu-mi zbucească
Din suflet, ca și lava din Vezuviu.
Eu te iubesc și nu pot fi a ta!

Dar jur
Că dacă nu-s a ta,
170 Nu am să fiu a nimănuil
Îți dau inelul ăsta...
Inelul de logodnă...
Se va sfărma mai iute diamantul
Decît credința mea.
175 O, du-te, vis frumos al vieței mele!

Tot cerul s-a deschis
Cu harurile raiului,
Și tinărul căzu în fața ei,
Imbrățișă, îi sărută genunchii.

180 A doua zi, cînd a plecat din sat,
Pe drum, mereu și iar mereu privea
Inelul; numai dacă îl vedea pe deget,
Atuncea nu se îndoia
C-a fost în adevăr această noapte
185 Și nu-i un vis nebun
Al frigurilor sale.

Porni (de ce?
El singur nu știa)
Spre marele oraș în care-odinioară
190 A fost tilhar și cerșetor și slugă.
La marginea orașului
Închirie el o mansardă mică,
Și încă nu știa
Ce-o să înceapă.
195 Odată
Aude o bătaie-n ușă,
Intră o doamnă cu un vâl pe obraz,
Și cum intră, își ridică voalul
Și, mută, nemișcată se opri...
200 El tresări... mintea-i stătu în loc...
Era prietena lui din castel.

— Te-am urmărit, zise copila,
Te-am urmărit... De-ți cade greu,
Alungă-mă din casa asta,
205 Și, nu te teme, nu mă tînguiesc,
Atunci voi sta afară jos, pe prag,
Voi sta acolo pînă cînd
Se rupe inima din mine.
Te-am urmărit, nu mai puteam rămîne,
210 În toate părțile te-am urmărit,
Pînă aci, acuma sunt aci,
O, spune-mi tu, ce ai să faci cu mine?

Căzu la pieptul lui
Și plînseseră mult, fericiți.

215 — Nu mă gonești? a zis copila.
Pot să rămîn?... să stau cu tine,
Să fie ș-ale mele
O parte din dureri,
Și toată bucuria mea, a ta?
220 Cu tine voi să sufăr
Amar și lipsă,
Și numai cînd voi fi nemulțămîtită,
Atunci nu crede tu că te iubesc,
Că te-am iubit vreodată!

XIV

Rămaseră-mpreună
Femeie și bărbat,
Nu-i cunună vreun preot,
Ci Dumnezeu și dragostea.
5 Credință nu-și jurară,
Nu le veni pe buze vorba asta,
Ci o lăsară neatînsă,
Cum trebuia să stea acolo,
Și chiar de aceea a rămas curată
10 Ca steaua-n cer.

Trecură fericite zile
Și luni... iar lumea nu știa
Că ei trăiesc, și nici ei nu știau
Că este lume în afar' de ei.

- 15 Dar vocea sufletului său
Se ridică în tinăr
Și aspru îi vorbi:
„Deșteaptă-te, deșteaptă-te,
Tu, care te-ai născut
20 Pe seama altora, nu pentru tine!
Ori ți-ai uitat chemarea?
Sus, sus, începe-ți opera!“
Și zise și mai aspru încă
O altă voce, grija zilnică:
25 „La lucru, că altfel
Muriți de foame amândoi,
Și mîine-poimîine, toți trei!“
Se așternu la muncă și a scris așa
Cum îi șopti în taină sufletul —
30 Vrednic de el și liber.
Pe urmă dete unui editor
Să-i tipărească scrierea.
Acela o ceti și zise:
— Ești un om mare, domnule,
35 Și un mare nebun.
E minunat, e splendid tot ce-ai scris,
Ba nici Rousseau n-a scris așa frumos,
Ci ești nebun de crezi
Că poți să tipărești așa ceva!
40 N-ai auzit de faima
Cenzurei?... Dacă nu,
Apoi să-ți spun eu ce-i cenzura
Cenzura e batoza iadului,
Ce imblătește snopii noștri,
45 Răgindu-le sămința, adevărul,
Iar pleava o azvirle-apoi
În ochii celor mulți.
De nu mă crezi, încearcă;
Și eu mă leg să-nghit un glonț de plumb

- 50 De fiecare fir de adevăr
Pe care l-o scăpa batoza.
Iar dacă nu-ți convine,
Atuncea scrie numai pleavă
Ce căpiază și innebunește;
55 În toate părțile o poți găsi,
Ba te și premiază încă...

- Dar tinărul
Se-ntoarse buimăcit acasă, parcă
S-ar fi izbit cu capul de un zid.
60 Se așeză la masă și se hotări
Să scrie blind, frumos, ușor
Și atît de neted,
Ca mina cenzorului
S-alunece ca și pe catifea.
65 Cînd isprăvi de scris,
Văzu cu spaimă că e și mai liber,
Și mai amar ca înainte,
Așa de zeci de ori, de-o sută,
Scria și iar scria din nou,
70 Apoi rupea ce-a scris, văzînd
Că nu se dă pe brazdă.
Acuma se incredință
Că toate ce se tipăresc
Sunt vorbe fără de folos,
75 Iar ce-i folositor mulțimii
Nu iese la lumina zilei.

- Îngrozitor! strigă atunci,
Nu-i chip să-mi spun și eu cuvîntul?
Și trebuie ca să-mi înăduș
80 Văpaia sufletului meu,
Ce ar aprinde lumea-ntreagă,
Și să mă mistui în tăcere?
Ori să-mi reneg credința,
Credința mea cea sfîntă?
85 Cu răii să mă prind tovarăș,
Cu cioclii omenirii?

Nu, asta nu se poate!
Mai bine mort de foame,
Sfârșesc viața mea așa
90 Precum am început-o —
Să fur, să cer și să slujesc mai bine
Decît să scriu o literă măcar
Ce nu s-ar ridica
Senină din izvorul minței mele,
95 Decît să bat
Pe cel mai palid gînd al meu
Pecetea nemerniciei!
Vă zic adio, gînduri sfinte,
Voi robi încarcerăți,
100 Creierul meu va fi sicriul vostru...
Oh, totuși, nu,
Voi nu puteți muri,
Ci va veni odată ziua cînd
Se va deschide închisoarea voastră,
105 Și veți cutreiera pămîntul
Blînd răspîndind lumină și căldură,
Ca razele de soare!

Și astfel tinărul
Lăsă în tihnă gîndurile sale,
110 Și ca să aibă pîine-n casă,
Le prescria pe ale altora.
Amară muncă. Poate mai amară
Decît a unui tăietor de lemne!
De dimineața începea și seara isprăvea,
115 Adeseori și lampa îl vedea
Cum își petrece nopțile,
Și adormea ea înaintea lui.
Și după-atîta oboseală,
Destule ori era pustie masa,
120 Și iarna albă
Îi zugrăvea pe geamuri flori de gheață,
Și lăcrămile înghețau
În ochii tinerei femei...
Ci nu putea să-nghețe

125 Simțirea lui aprinsă, vecinică.
Așa veniră ani, trecură ani,
Spori familia,
Trei la-nceput, pe urmă patru.
Și împătrită e mizeria
130 Sus în mansarda mică,
Ai căreia păreți
Sunt zugrăviți de ploii, în dungi,
Și-i înflorește mucigaiul,
Și unde dorm cei trei în pat,
135 Copiii și cu mama,
Iar la picioarele lor,
Pe un mindir de paie,
Bărbatul zace... Raza cea dintîia
A soarelui, care răsare,
140 Atingea fruntea adormitului bărbat,
Ca o coroană d-aur:
O luminoasă, caldă sărutare
Trimisă de la Dumnezeu.

XV

Pe rînd s-a deșteptat familia. Întîi
Bărbatul, care adormise cel din urmă,
Iar după dînsul, mama și apoi
Băietul... dar micuțul?
5 El nu se redeșteaptă, doarme-adînc.
Părinții, frățiorul umblă
În virful degetelor,
Și vorba lor e șoaptă lină,
Ca să nu-l sperie din somn.
10 Bun frate, buni părinți,
La ce atîta grijă-n umblet,
La ce atîta șoaptă?
Vorbiți, strigați și tropăiți...
O, nu vă temeți,
15 Că micul tot nu se deșteaptă,
Că n-aud morții zgomotul...
Micuțu-i mort, de foame-i mort!

Ce simte, ce ar fi în stare
 Să simtă un părinte
 20 Când i-a murit copilul?
 Dar când copilul ăsta
 S-a prăpădit prin foame,
 Copilul frumos, nevinovat?!
 Când Dumnezeu ar revărsa
 25 Puterea minei sale drepte
 În mina mea, atunci ea poate
 Aș îndrăzni descrie și durerea
 Ce sfișia cu mii de gheare inima
 Bietei femei.

30 Lăsați-o dar trinită pe cadavru,
 Să plingă, plingă, plingă,
 Să geamă-n hohote, să urle!
 Și din prăpastia adîncă a durerii sale,
 Să tipe către cerurile 'nalte,
 35 Cu blestem, cu noroiul sufletului ei
 Să ponegrească
 Pe Dumnezeu!...
 Lăsați-o, lăsați-o,
 N-o vătămați în sfînta ei turbare!

40 Bărbatul, cu durere mută,
 Sta lîngă micul mort, ori, poate, cine știe?
 Cu dureroasă bucurie,
 Că micul e scăpat de chin.
 Iar băiețașul se uita
 45 Incremenit la frățiorul lui
 Și se gîndea că și el o să fie
 Atît de palid, alb și nemișcat
 Când o muri,
 Când n-o mai flămînze.

50 Încet, încet
 Se perindară orele, și mama,
 Bocîndu-l pe copilul mort,
 A leșinat acolo,
 Inima i s-a ușurat,

55 Și valurile sufletului ei
 Nu se mai ridicau spre cer cu furie,
 Ci se mișcau încet și lin,
 Ca spicele de vînt.
 Se deșteptă, luă în brațe mortul
 60 Și-l legăna încetișor.
 Șoptea, cîntînd pe jumătate,
 Cum cîntă codrul, lin,
 Într-un amurg de toamnă:

— Dormi, dormi ușor,
 65 Micuț odor,
 Și spune-mi tu
 Ce vezi în vis?
 Un rai deschis?...
 Că încă nu
 70 Dormi în pămînt,
 Nici în sicriu,
 Ci eu te țiu
 La piept și-ți cînt,
 Te alint la sin.
 75 Dormi lin, dormi lin,
 Comoara mea,
 Tu, floare albă,
 Tu, rază albă,
 Ce mi te ia
 80 Negrul pămînt.
 Ce roșii sunt
 Frumoșii nori!
 Ard în sărut
 De soare-apus...
 85 Eu îți sărut
 De mii de ori
 Obrajii reci,
 Și roșii nu-s.
 Și nici n-or mai fi
 90 În veci de veci!
 O, de-ai zîmbi
 O dată doar
 Spre maica ta

95 Ce plînge-amar...
Viața mea,
Care se duce
Mormînt cu flori...
O albă cruce...
Tu în mormînt...

100 Eu pe mormînt...
Cad stropii grei
Deasupra lui...
Nu-i ploaie, nu-i,
Ci lacrimi sunt
105 Din ochii mei.
Tăcere, voi,
Salcîmi uscați
Din țintirim,
Și ascultați
110 Cum povestim
Noi amîndoi.
Te doare capul?
Te doare pieptul?
E greu pămîntul?
115 Ți-e drag mormîntul?...
Ori e mai bine
În brațe, la mine?
Dormi, dormi ușor,
Pierdut odor,
120 Și noapte bună...
Visează-mă,
Sufletul meu,
Să fim mereu
Tot împreună!

125 Tot alintîndu-l, îl culcă frumos
Și așipi alături, lingă el.
Pe cînd dormea, bărbatul se trudea cu gîndul:
De unde ia sicriul?
Cine să-i sape groapa?
130 Că nu era un ban în toată casa.

Privi o dată prin odaie,
Doar o găsi ceva de preț,
Să poată vinde...
Nimic, nimic nu mai era!

135 Ce i-a venit în minte, că la gîndul ăsta
Odată s-a îngălbenit
Și s-a cutremurat?
Era inelul de logodnă,
Comoara sufletului său...
140 Să-l vindă, trebuia să-l vindă,
Ca să nu-i meargă mititelul
Desculț în groapă?
Să se despartă pe vecie
D-acest odor ce îi era mai scump
145 Decît lumina ochilor?
Pe care nu l-a putut smulge
Mizeriile atîtor ani?
Să se despartă pe vecie?

I-albise părul grija asta... totuși,
150 Nu era altă mintuire!

Dar cînd și-a tras inelul de pe deget,
I se părea, așa, că cineva
Îi rupe inima din piept...
Trecutul, viitorul lui
155 Se sfișie în două,
Se frînge-n două puntea
Ce-mpreunase vara
Cu iarna vieții lui,
Se prăbușește pragul
160 Pe care el trecea
De pe pămînt în rail
Dar trebui să se întîmple astfel
Ca să nu meargă în pămînt
Băietul lor desculț.

165 Frumos îl îngropară.
Din lemn de brad era sicriul,
Și giulgiul, de mătase,
Și pe mormint i-au pus o piatră mare,
Că prețuise mult inelul.
170 Și-l cheltuiră tot la-ngropăciune.
Nu se-ndură să ia măcar o piine
Din banii pe inel,
Deși aveau mare nevoie,
Dar piinea asta ar fi fost
175 Otravă pentru el, ce l-ar fi omorât.
Și încă mult mai are să trăiască!

XVI

A spus-o el că gândurile sale
Nu-i pot muri în creier,
Că va veni odată ziua când
Vor năvăli din închisoarea lor
5 Și vor cutreiera pământul.

Așa a fost. Ce n-au adus
Mulți ani de zbucium,
Zadarnica strădanie,
O clipă a putut aduce.
10 Descoperise o tipografie
Secretă, jos, ascunsă în pământ,
Și acolo își tipări el cărțile.
Și ce era în aste cărți? Era
Că popii nu sunt oameni,
15 Ci diavoli,
Și regii nu sunt dumnezei,
Ci oameni,
Că omul n-are numai dreptul,
Dar și o datorie naturală
20 Să fie liber,
Că cel ce nu cinstește
Cel mai frumos dar al lui Dumnezeu,
Îl necinstește chiar pe Dumnezeu!

Cartea ieși; în lumea toată
25 Se răspîndi cu miile,
Așa de iute, parcă
Ar fi purtat-o fulgere
În toate părțile.
Și lacomă sorbi lumea-nsetată
30 Această băutură limpede, răcoritoare,
Și parcă-ntinerise, — dar
Îngălbeni Puterea, fruntea ei
Și încreți de furie
Și detună cu voce minioasă:
35 „E sacrilej această carte,
Că vatămă religia și drepturile sacre,
Și după lege trebuie
S-o ispășească autorul ei!“
Iar îngrozit poporul repeta:
40 „Într-adevăr, e sacrilej,
Că vatămă religia și drepturile sacre,
Și după lege trebuie
Să ispășească autorul ei!
E sfîntă legea!“
45 Și autorul groaznic ispăși.
În uliță au pus mina pe el
Și-l hărțuiră.
— Opriți-vă! strigă el rugător.
Opriți-vă, oh, îndurați-vă!
50 Nu vreau să fug, nu vreau să scap,
Mă duc oriunde liniștit.
Priviți colo, fereastra ceea,
Acolo-i locuința mea,
Acolo stă nevasta mea, copilul meu,
55 Duceți-mă la dinșii sus,
O clipă numai, doar o clipă.
Să-i mai îmbrățișez o dată,
Să le mai zic adio!
Pe urmă nu-mi mai pasă,
60 Legați-mă, băteți-mă
Și faceți tot ce știți,
Dar nu pot merge fără să-i mai văd;
Mai bucuros aș merge-n iad,
După adio,

65 Decît în ceruri fără să-i mai văd!...
Nu sunteți voi bărbați, părinți?
Ce-ați zice voi cînd alții
V-ar face vouă astfel?
Eu n-am pe nimenea pe lume,
70 Decît nevasta și copilul,
Nici ei nu au pe nimenea,
Pe nimenea, decît pe mine;
Lăsați-mă, oh, oameni buni,
Lăsați-mă să ne mai revedem
75 O dată, poate cea din urmă oară!
De mine nu vă fie milă,
Dar fie-vă milă de ei,
Că sunt nevinovați, că n-au păcătuit
În contra legilor, nici vouă,
80 Nu-i omoriți!...
Oh, Doamne, dacă nu vă-nduioșează
Nici ruga mea, atunci
Cu lacrimi vreau să vă înduplec!...

Plîngînd amar, ingenunchie
85 Și le îmbrățișă genunchii zbirilor,
Precum îmbrățișase-odinioară
În timpuri mai frumoase
Genunchii mult iubitei.
Ci ei cu rinjet crud, ironic,
90 Îl ridicară-n sus și-l duseră
Spre duba care-l aștepta.
Cînd a văzut că orice rugă
Se pierde-n vînt, furiile l-au cuprins,
Își adună toate puterile,
95 Să-i biruie pe toți, să fugă.
Cu vitejia unui leu turbat
Lupta nebun, dar în zadar!
Mi-l doborîră, mi-l striviră-n fiare
Și-l aruncară-n dubă.
100 Și d-acolo urla, ieșit din minți,
Urla așa blesteme:

— Blestem asupra voastră
Ș-asupra neamului întreg
De fiare și strigoi sălbatici
105 Cu chip de om!
Cangrenă otrăvită
Să vă inece corpul,
Ca mîrșăvia sufletul,
Și să vă roază viermii
110 Gunoaielor!
Blestem asupra-vă, ș-asupra craiului,
În numele căruia duceți
La eșafod virtutea!
Blestem asupra-ți, rege hrăpitor,
115 Tilhar nelegiuit,
Cel ce te crezi un dumnezeu
Și ești un demon, demonul minciunii!
Cine-ți incredințează milioanele?
Cine a-ncredințat pe lup
120 Cu paza oilor?
Ți-e mina roșie, ca purpura-ți;
Ți-e fața galbenă, ca și coroana ta;
Și neagră-ți este inima, ca doliul
Ce se întinde-n urma ta
125 Ca umbra uriaș-a nopții.
Dar pînă cînd vei uzurpa, nelegiuitule,
Puterea tilhărită și drepturile altora?
Să se răscoale toți, ca uraganul,
Supușii tăi!
130 Și de le vei ieși'nainte
Cu sutele-ți de mii de mercenari,
Să nu dea Dumnezeu să mori ca un bărbat,
Pe cîmpul de bătaie, vitejește,
Ci tu să fii întiiul laș ce fuge,
135 Să fugi, să te ascunzi sub tron,
Ca un cățel amenințat, sub pat,
Și d-acolo să te cotrobăiască și, rîzînd,
Să scuipe-n ochii-ți rugători
Muierile bătrîne și copiii!
140 Și cei ce-ți sărutau picioarele,
Acelora să le săruți pe ale lor,
Aceia să-ți zdrobească

Măselele rinjite,
Aceia să sugrume-n tine
145 Viața ta nemernică!
Să crăpi în desperarea
În care m-azvîrliși pe mine!...
Nevasta mea... copilul meu...

XVII

Dormise și s-a deșteptat?
Ori își pierduse mintea și își vine-n fire?
Un ceas ori luni întregi
A fost nebun?... Silvestru nu știa,
5 Se tot gîndi, se tot gîndi
Ce s-a-ntîmplat cu el și ce se mai întîmplă?
Privi în jur și nu zări nimic,
Era-ntunerice pretutîndeni.
Își zice atunci: „E încă noapte,
10 Eu am dormit și am visat.
Nu-mi aduc bine-aminte visul,
Dar înspăimîntător a fost,
Nici n-am să-l povestesc nevestii,
Nu vreau s-o tulbur.
15 Dar de s-ar revărsa de ziuă!
Așa grozavă noapte
N-am mai avut eu niciodată.
Dormi, dragoste? Dormi, iubito?...
Desigur doarme, dacă nu-mi răspunde...
20 Dormiți iubii mei,
Dormiți frumos și liniștit.
Și tot nu-i încă ziuă! Cînd se face ziuă?
Mă înspăimîntă noaptea asta lungă.
Ridică-ți, auroră, fața luminoasă,
25 Arată-ți numai virful degetelor...
Așa îmi arde capul, parcă
Ar fierbe un vulcan în el
Și stă să-mi zboare creierii!“
30 Și ca să-și șteargă fruntea-nădușită,
Ridică mina... hah,

Ce zuruit!
Sunase lanțul greu pe braț,
Acum își amintea de toate,
35 Și-un frig de moarte îi cutreieră prin oase
Ca vîntul prin ruine.

Își amintea bine de tot...
L-au prins în uliță,
L-au ferecat în fiare
Și n-a fost chip să-și vadă
40 Nevasta și copilul,
Nu a putut să-și ia
Rămas bun de la ei, nici să privească
O dată încă-n ochii lor iubiți,
În care se-ncheia
45 Și fericirea și averea lui!
Și-acum e în închisoarea asta subterană,
Mult mai adînc înmormîntat
Ca morții care putrezesc
Pe fundul gropilor!
50 Și cînd o să mai vadă el lumina zilei?
Cînd o să mai revadă pe ai lui?
Poate că niciodată!
Și pentru ce ajunge el
În locul ăsta blestemat?
55 Fiîndcă a vestit la oameni
Acea ce-i lăsase Dumnezeu:
Că e un bun comun, din care
Își are fiecare partea lui,
Și-aceasta-i libertatea!
60 „Oh, sfîntă libertate, sufăr pentru tine,
Gemu cu disperare robul,
Și dac-aș fi pe lumea asta singur,
Precum eram odinioară,
Aș sta cu liniște pe bolovanul ăsta,
65 Și mîndru, ca și regele pe tronul lui furat,
Și lanțul l-aș purta atît de fericit,
Cum am purtat odinioară
Inelul de logodnă!
Dar am nevestă, am copil...

70 Ce se fac ei fără de mine?
Cine o să-i nutrească
Cu piine și cu dragoste?
Și ce mă fac eu fără ei?
Oh, inimă, de nu poți fi de piatră,
75 La ce nu te zdrobești?
A plins, s-a văietat, s-a-nfuriat,
Și întunerecul etern
Nepăsător îl asculta...
Încet-încet, s-a liniștit apoi,
80 Învins se dete sufletu-i trudit,
Și mut și nemișcat era,
Nesimțitor ca piatra
Pe care sta, ca întunerecul
Ce îl acoperea.

85 Nu mai simțea, ci numai cugeta.
Și gândurile lui zburau
Aproape de pământ,
Ca pasărea cu aripa rănită.

„Tu, închisoare, rudă cu sicriul,
90 Cine te-o fi zidit
Și cine te va dărâma?
De câte veacuri stai tu în picioare
Și câte veacuri vei mai sta?
Cine-a șezut aici, în locul meu, pe piatră?
95 Tot un martir, ca mine, sau
Vreun tâlhar fără de lege?
Aci îi putreziră oasele,
Sau a văzut iar soarele?
Frumoasă-i lumea, codrii și cîmpiile,
100 Și văile și luncile, și florile și stelele...
Eu n-am să le mai văd în veci,
Sau poate-așa tîrziu, încît
Am să le uit și numele...
Ce-ar fi să stau un an
105 Aicea, unde clipa e un veac,
Și unde timpul umblă

Încet ca cerșetorul schiop, bătrîn,
Cu două cirji?...
Un an? Și poate zece, douăzeci,
110 Ori și mai mulți?
Veniți la mine, morților,
Voi, cari ați suferit aci vreodată,
Să stăm puțin de vorbă...
Și învățați-mă, cum se omoară timpul?
115 Veniți la mine, morților,
Că și eu parcă sunt un mort,
Și în mormînt visez...
Sunt mort... mă îngroapă
De viu...
120 Sunt mort... nici inima nu-mi bate,
Ceea ce-mi tremură în piept
E agonia sufletului meu.“

În fine, încetă și să mai cugete,
Nu-i era-n inimă-i și nici în creier
125 Nici o simțire, nici un gând.
Sta mai incremenit decît statuia,
Îi amorțiră membrele
Și începu să-și piardă cugetul,
Lin capul i se clătină și
130 Căzu lungit pe pietre...
A leșinat? A adormit?

Mult timp zăcu acolo nemișcat
Și poate nici nu respira.
O dată numai, ca și cînd
135 L-ai fi izbit cu bici de flacăra,
Sări în sus
Și cu un glas
Așa sfișietor de inimi,
Că zidurile reci gemură după el,
140 Strigă: — Oprește-te... oprește-te!
Și-ntinse mîinele.
Mult, mult a stat așa, apoi
Lăsă să-i cadă brațele

145 Și, istovit, căzu pe scaunul de piatră,
Iar capul îi căzu în piept.
Cu două lacrimi mari în ochi,
Gemu încet:
—Nu s-a oprit... s-a dus... m-a părăsit aici.
Și totul s-a sfârșit...!
150 Ce i-a venit? Cine l-a părăsit aici...
Ce s-a sfârșit?... Ori a visat?

Nu a visat, n-a fost un vis deșert...
Nu poate fi adevărat,
Și totuși e!
155 Pe când zăcea acolo, apărui
În fața lui o umbră de femeie;
El o recunoscui,
Ea se plecă jos, lângă el,
Și îi șopti-n ureche:
160 „Eu am scăpat de chin,
Rămii cu bine!”
Și-l sărută pe față...
Atunci sări în sus... și când
Deschise ochii,
165 O mai văzu, dar, mai curînd de-o clipă,
A dispărut, și bolțile se-ntunecară
Ca-n miezul nopții după fulger.

— „Eu am scăpat de chin, rămii cu bine...”
Trist repetă el vorbele-auzite.
170 Așa mi-a zis un dulce glas pe care
Nu-l voi mai auzi eu niciodată:
„Eu am scăpat de chin, rămii cu bine...”
Te du cu bine dar, iubito,
Podoaba sufletului meu;
175 Pe care mi-a răpit-o vijelia.
Pe tine dacă te-a răpit,
Ce nu mă duce și pe mine?
Ce prețuiește, ce mai prețuiește
Un arbore pustiu de frunză?
180 Și unde mi te-a dus furtuna?

Și unde te voi mai găsi,
Măcar și veștejită, moartă,
Ca să-mi pot plînge rămășița vieții
Pe sfintele tale ruini?!...
185 Nici nu-mi mai trebuie viața mie,
Căci i-am pierdut tot rostul;
Tu ai fost ținta vieții mele,
Căci pentru tine și prin tine am trăit,
Femeie-dumnezeu!
190 Tu singură ai fost în adevăr;
Și celelalte? omenire, libertate,
Tot vorbe goale, fantezii deșarte,
Nebuni sunt cei ce luptă pentru ele!
Tu singură ai fost în adevăr,
195 Femeie-dumnezeu!
Și eu de-a pururi te-am pierdut?
De-aș răscoli pămîntul ca sobolul,
Întreg pămîntul, nu te-oi mai găsi...
Că tot un praf s-alege și din tine,
200 Același praf din toți, și urma ta se șterge,
Ca și cînd ai fi fost un animal sau plantă.
Dar liniștit aș îndura
Nenorocirea mea, povara uriașă,
Pin, ce-aș cădea zdrobit,
205 De i-aș fi zis măcar adio,
Măcar o vorbă să-i fi spus,
O vorbă mică... toate, toate s-au sfârșit!
Și Dumnezeu n-a fost îndurător.
Ce crud e Dumnezeu! ăsta!
210 Și noi plecăm genunchii înaintea lui,
Îi zicem tată și îl preamărim...
Ești un tiran, și eu
Te blestem, Dumnezeule!
Tu stai în tronul tău ceresc,
215 Nepăsător și trufaș,
Întocmai ca tiranii pămîntești,
Văpsindu-ți purpura cu zorile,
Cu singele din inimi sfișiate!
Fii blestemat, tu, mai tiran ca toți tiranii!
220 Precum m-ai renegat pe mine,
Tot astfel și eu te reneg!

Să-ți iei viața înapoi, pe care
Mi-ai aruncat-o de pomană,
Ia-o-napoi și dă-o altuia,
225 Ca să se chinuie și ăla,
Nu-mi trebuie viață de pomană,
Și o azvirl în fața ta, să se sfărime
Ca un netrebnic vas!

Așa urlă apostolul. Iar întunerecul
230 Se îngrozi și se cutremură...
Așa urlă, nebun de furie;
Izbindu-și capu-n zid, căzu,
Și zidul răsună de groaznica izbire:
Un vaier surd și dureros.

235 Acolo zace el cu fruntea sfărîmată
În singele-nchegat pe pietre,
Acolo zace, și nu-i mort, e viu!

S-a înrădăcinat viața-ntr-însul,
S-a intrupat adînc în el,
240 Ca suferința în sufletul lui,
Ca întunerecul în temniță.

XVIII

Sunt zece ani de cînd
Stă între cele patru ziduri!
Și zece ani sunt mulți chiar cînd ești liber,
Dar acolo, în groaznica celulă!
5 Cum îi crescuse barba, părul!
Adesea se uita să vadă, nu e alb?
Și totdeauna negru îl vedea,
Dar era alb ca iarna tot,
Decit în beznă nu se cunoștea.
10 Sunt zece ani, și pentru el
N-au fost decit o nesfîrșită noapte,
Și aștepta mereu s-apară zorile...
Î se părea adesea că
De veacuri stă, de mii de ani,
15 Acolo, și că lumea a trecut de mult
De ziua de apoi, de mult
S-a prăbușit pămîntul,

Și numai închisoarea a rămas
Și l-au uitat pe el în închisoare!
20 În inima-i murise suferința
Și nu mai blestema pe Dumnezeu.
Că nu-i venea în minte Dumnezeu,
Nici om, nimic...
Muriseră în el părerile de rău,
25 Doar uneori plîngea, atuncea cînd
Se deștepta din vis; din cînd în cînd
Îl cerceta acea frumoasă arătare,
Icoana veșnic adorată a iubitei lui,
Dar cum se deștepta,
30 Pierea vedenia în întuneric...
Atunci plîngea robul, plîngea.

Dar pentru ce nu-l cerceta băietul lui?
Că el avea și un băiet;
De ce nu s-arăta lui niciodată?
35 Așa se întrebă și își răspunse
„Trăiește încă fiul meu; aci
Vin numai morți,
Vii numai tu, blînd înger!
Trăiește... Trebuie să fie mare,
40 Dar ce s-o fi ales din tine,
Sărman copil orfan al meu?
O, cine știe unde l-a împins mizeria,
O fi ajuns tâlhar și a pierit în ștreang...
Dar dacă a urmat opera mea,
45 Și-acuma zace sub pămînt,
Închis și el ca tatăl lui?
Și poate chiar în închisoarea asta,
Și poate e vecinul meu?
O, fiul meu, mă mai iubești?
50 Îți mai aduci aminte tu de mine?“

Dar ia auzi, ce zvon, ce note stranii!
Ascultă robul, tot mai mult ascultă,
Și e atît de adîncit în ascultare,
Că nu cuteză nici să mai respire,

55 Și sufletu-i închis se luminează,
Cum se deschide floarea-n soare,
Și prinde robul să zîmbească
Întîia oară după zece ani!
60 O păsărică s-a oprit pe zidul temniței
Aproape de fereastră,
Acolo stă și cîntă mica pasăre;
Ah, dulce, dulce ciripește!

Și zise robul, ori gîndi numai,
Nu îndrăznea să spuie-o vorbă,
65 Ca nu cumva să fugă micul oaspe!
„Oh, Doamne, Doamne, ce bine mă simt!
Aud întîia oară ciripiri
De cînd trăiesc aci,
Și-i mult, așa de mult d-atunci!
70 Mai cîntă, păsărică dragă, cîntă!...
Cînd te ascult, mi-aduc aminte
Că am trăit și eu odată, că
Și azi trăiesc,
Imi vine-n minte tinerețea,
75 De mult pierduta tinerețe.
Frumoasa primăvară, floarea
Acestei primăveri, frumoasa dragoste!
Mai cîntă, păsărică dragă, cîntă!...
Tu-mi redeștepți durerile,
80 Dar totodată mă și mîngăii
Și o durere mîngiată
Mai dulce e ca bucuria.
Mai cîntă, păsărică dragă, cîntă!...
Dar cine te-a trimis aci?
85 Cine ți-a spus să te cobori
Pe zidurile astea negre, unde
Blestemul doar coboară?...
O, Doamne sfinte, presimțirea asta
Pe mine mă omoară,
90 Cu fericirea ei prea mare mă omoară!
O presimțire am
Că voi fi liber
Și n-o să mor sub bolțile acestea, ci

Sub cerul liber și frumos...
95 Tu, pasăre ciripitoare,
Tu, liber călător din lumea liberă,
Tu ești solia libertății!
Așa e, simt că e așa.
Fii tare, inimă, de nu te-a frînt durerea,
100 Să nu te-omoare bucuria.
Sătulă-i lumea
De jug și de ticăloșie,
Și mai întîi deschide porțile
Mormintelor acestora.
105 Acei ce pentru libertate
Au pătimit
Vor plînge cei dintîi de bucurie!
Tu, pasăre ciripitoare,
Tu, liber călător din lumea liberă,
110 Tu ești solia libertății!

În broasca porței scîrțîie o cheie,
Și păsărică zboară speriată;
Deschisă-i poarta, temnicerul
Îi spune robului: — Ești liber.
115 Gemu de bucurie robul
Și s-apucă de cap cu minile,
Parcă voia să-și ție în loc mintea
Ce începea să-l părăsească.

— Aci-i! strigă copilăros de vesel.
120 Aci e! N-o lăsați să zboare,
Nu am innebunit... Știu tot
Ce s-a-ntîmplat: sunt liber...
E liber deci poporul, patria?
— Ce ai cu patria, nemernice,
125 Răspunse temnicerul mormăind,
Fii mulțumit că tu ești liber...

Dar robul nu-l mai auzi, că mintea lui
Era departe... într-o clipă

- Cutreierase jumătate lumea
 130 Și căuta mormintul
 În care doarme dulcea lui iubită.
 „Întii la tine, moartă scumpă sufletului meu,
 Întii la tine; cum m-ai căutat,
 Așa am să te caut eu acum,
 135 Ca să sărut pământul
 Ce-ți dă odihnă ție!...
 Oh, ce mult ține pină să-mi dezlege
 Din lanțuri mâinile, picioarele;
 Mai lungi sunt elipele acestea
 140 De cum au fost toți anii lungi și triști
 Din închisoare!”

XIX

- Cum suge un copil al mamei lapte,
 Așa de lacom, așa dulce
 Sorbea el aerul cel liber,
 Și tot răsufletul îi descărca
 5 Un an de chin din obositu-i suflet,
 Pin' ce a devenit ușor
 Ca fluturul, și-acum zbură
 Din floare-n floare prin grădina
 Frumoaselor, vechi amintiri,
 10 Întinerise sufletul,
 Întinerise-n aer sănătos,
 Dar corpul a rămas bătrîn și subred,
 Și, șovăind, se sprijinea de băț;
 Părul lui lung, alb, barba-i albă
 15 Trist filfiiau în vînturi.
 În zece ani trăise zece sute.

- Veni la casa unde în mansardă
 A locuit odinioară,
 Privi adînc la oamenii străini,
 20 Că nu găsi vrun cunoscut,
 Erau alți chiriași, ori poate
 Nu-i mai știa el, îi uitase.

- Îi întrebă: își mai aduc aminte
 De o familie săracă
 25 Ce sta acolo sus, dar este mult d-atunci?
 Erau așa și-așa...

- Ah, eu mi-aduc aminte, da, mi-aduc aminte,
 Grăi o babă cuvioasă.
 Biata femeiel ea, frumoasă-chip,
 30 Așa un suflet bun... ci dinsul
 Era un om nelegiuit,
 Dar ș-a luat pedeapsa,
 Că mi l-au prins și l-au băgat în temniță,
 Și dacă n-a murit, ș-acuma-i tot acolo...
 35 Cînd auzi nevasta lui
 Că el e prins și n-o să-l mai revadă,
 Căzu jos moartă, îi plesnise inima.
 Eu nu pricep cum poate cineva
 Iubi p-un om așa de rău ca ăsta,
 40 Încit să moară pentru el...

- Silvestru ascultă nesimțitor,
 Ca și cînd n-ar fi el de care se vorbește,
 Și întrebă: — Unde-o îngropară
 Pe tinăra femeie,
 45 Și de copilul ei ce s-a ales?
 — Băiatul nu știu ce s-a mai făcut,
 Răspunse baba, nu l-am mai zărit
 După îngropăciune niciodată.
 Și nu știu unde-i groapa...
 50 Am vrut să merg și eu la-ngropăciune,
 Dar chiar atunci aveam o cumetrie.

- „Las' că-l găsesc, își zise el,
 Am să-i găsesc afară-n cimitir,
 Să iau mormintele pe rînd,
 55 Și dau și de al ei...”

Și se tîri în cimitir.
Umblă mormintele în șir, pe toate,
Și se oprea la fiecare.
Și cînd a dat de capăt, începu din nou,
60 Dar n-a găsit mormîntul mult iubitei.
Nimic, nimic n-a mai rămas în urmă-i!
S-a stîns făptura ei măreață,
S-a stîns fără de urmă, ca o rază.
I-a rupt furtuna crucea de la cap,
65 Și grindina i-a risipit mormîntul.
S-o ierte Dumnezeu!...

Mult îl dorea, mult greu îl mai dorea
Că n-a găsit ce căutase
Și că din lacrimi, cîte i-au rămas,
70 După atîta lungă suferință,
Nu le mai poate plînge
Pe pulberea iubită, sfîntă... dar
Un singur gînd îl mîngîia,
Că în viața lui
75 Va fi durerea cea din urmă asta,
Că pentru veci a încheiat
Cu bucuria și durerea;
Și de acum va rătăci prin lume, ca
Neîntrupată umbră cu trup nensuflețit.

80 Ci se-nșelase:
N-a fost durerea cea din urmă asta!
Cînd a ieșit din închisoare
A întreat: „E liber așadară
Poporul, patria?”
85 Și n-a mai așteptat răspuns,
Așa credea, orbește, că e liber.

Și ce putu să vadă în curînd?
Că neamul lui, că omenirea
E și mai decăzută ca
90 Acuma zece ani, cînd înălța el steagul;

Că vrednicia-n oameni pe zi ce merge scade,
Și tirania se urieșește.

Zadarnice au fost atîtea patimi,
Zadarnice atîtea jertfe
95 Pe care cele mai mărețe inimi le-au adus
Acestei omeniri?... Și-i fără de folos
Orișice zbucium, orice luptă?
Ah, nu, nu-i cu puțință,
De mii de ori nu-i cu puțință!

100 Se oțeri la gîndul ăsta,
A înviat iar focul învelit,
Plecata-i frunte se-nălță spre cer,
Din girbovul bătrîn
A devenit tînăr vînjos,
105 Luă atunci o hotărîre tainică,
O hotărîre mare, îndrăzneată,
De care-atîrnă soarta unui neam,
Ori poate chiar a omenirii-ntregi.
Și nu e nouă hotărîrea asta,
110 A nimicuit mii de vieți;
Dar dacă unui izbuteste,
Și el va fi acesta unul?...
Adînc își tîinu el planul,
Nici nu mergea să doarm-aproape
115 De oameni, nu cumva să-l spuie-n vis
Și nu cumva să-l nimicească
Lumina zilei.
Nu-și întovărăși pe nime,
Nu pentru gloria ca singur el
120 Să îplinească fapta uriașă,
Ci ca să nu zdrobească și pe alții
Cînd nu va izbuti.

...Orașul-noată-n vuiet și lumină,
Și gloata mișuie cu miile.
125 Pe uliți se rostogolește strigătul: „Trăiască!”

Ca riul revărsat din matcă,
 Și fețele și hainele-s de sărbătoare;
 Cu ce prilej, ce sărbătoare-i asta,
 Ori poate Dumnezeu s-a coborât din cer
 130 Și chiar cu mâna lui
 Le dăruiește oamenilor-robi
 De mult pierduta libertate,
 Că e așa lumină și atita veselie?

Nu; nu e Dumnezeu, ci altul e,
 135 Cu mult mai mic ca Dumnezeu, dar el
 Mai mare se socoate: regele!...
 Trufaș și disprețuitor el trece printre oameni,
 Ca și dulăii printre ciini mai mici.
 Oriincotro se uită,
 140 Genunchi și capete i se înclină,
 Ca trestii-le-n vijelie,
 Și strigă turmele de slugi, din răspuțeri:
 „Trăiască regele!“
 Și cine-ar îndrăzni ca să nu strige,
 145 Ori chiar să strige altfel,
 Între atâtea mii de mii?...
 Cine?... E unul... Unul între mulți,
 Și ăsta unul, cu o voce care
 Străbate gloatele, răcnește altfel,
 150 El strigă: „Moarte regelui!“
 Răpede arma, și trufașul rege
 Se tăvăleşte-n pulbere...

Ridică-te, tiran mișel,
 Că arma nu te-a nemerit,
 155 În haină, nu în inimă-ți,
 A rătăcit pumnalul.
 Satana, căreia te-ai dat,
 Ți-a apărat viața.
 Ridică-te, tiran mișel,
 160 Și șterge-ți fața ta de praf!

Cine-i, unde-i?...
 Acolo stă... dar zace, nu mai stă,
 Aproape mort; l-au doborât
 Jos la pământ și-i fericit acela
 165 Ce scui-pă-n fața lui zbircită
 Și-i smulge părul alb.
 Nefericit popor, de ce-ți aprinzi
 Blestemul cerului asupra capului?
 Nu e destul blestemul ce te bintuie?
 170 N-a fost destul e-ai răstignit pe Christ?
 Pe orișice mintuitor ți-l răstignești?
 Nefericit, de mii de ori nefericit popor!

Cîteva zile-n urmă
 Sta eșafodul în piață,
 175 Și-un om bătrîn — pe eșafod.
 Cînd i-a pășit călăul mai aproape,
 Cu paloșul strălucitor al morții negre,
 Bătrînul se uită în toate părțile
 La gloatele sălbatice care-l priveau,
 180 Și-o lacrimă de milă
 Îi tremură pe gene,
 Compătimea pe cei ce l-au lovit
 Și cari se desfătau acum la moartea lui...
 Huiește paloșul, îngrozitor huiește,
 185 Și cade capul... capul lui Silvestru.
 Norodul a urlat: „Trăiască regele!“
 Și slugile călăului
 Au îngropat pe mort lingă spinzurători.

XX

A vecuit, s-a stins neamul de slugi,
 Și altă generație veni, alți oameni,
 Ce-și aminteau cu hulă și rușine de părinți
 Și-au vrut mai buni să fie decît ei,
 5 Și au și fost mai buni,
 Că trebuie numai să vrei!...
 S-a ridicat eroic neamul nou

- S-au rupt ale robiei lanțuri,
Și de pe brațe toți le-au azvirlit
10 Pe groapa celor ce le făuriseră,
Să se cutremure de zăngănitul lor
Și să roșească în mormint aceia...
Și amintitu-și-au biruatorii
De acei sfinți și mari,
15 Cei cari în robie au fost liberi
Și au vestit cuvântul,
Și moartea-a fost răsplata lor,
O rușinoasă moarte!...
Și-au amintit triumfătorii de aceia,
20 Și-n bucuria biruinței lor au împletit
Numele sfinte drept cunună,
Și i-ar fi dus pe ei
În templul gloriei,
Ci unde să-i mai caute,
25 De unde să-i mai afle?
De mult au putrezit sub furci.

Sfârșit

Enea Roncinni

ÎNTR-UN ALBUM

Cântă marea, uriașa mare:
„Mare-s eu, și nimeni nu mă-nvinge!
Tot pământul, cât îl vezi de mare,
Brațul meu puternic îl incinge.“

- 5 Cântă cerul cel albastru: „N-are
Margini largu-mpărăției mele!
Eu cuprind pământ și mare-n vălu-mi
De mătase presărat cu stele.“

- 10 Cântă mica inimă: „Mai mare
Sunt ca voi, cari vă cereți mărirea,
Căci în mine iadul stă și raiul
Cu iubirea, — și dumnezeirea!“

Rosegger

DORUL DIN URMĂ

Și care-i cel din urmă dor
Al meu, atunci cînd am să mor?
O groapă simplă, tăinuită
Pe-o măgură nelocuită,
5 Pe dealul pururea-nsorit.

Acolo, cînd eram copil,
Întîiul flutur am zărit
Și-am tresărit
La-ntîiul tril
10 De ciocirle în april!

Mi-e drag acolo să rămîi...
Dar semnul negru, visul rău
Ce strînge-n brațe omenirea,
Pătăt pe veci de răstignirea
15 Celui mai bun copil al său —
Nu mi-l sădiți la căpătîi!

Sădiți-mi doar un copăcel,
Să crească năzuind spre cer...
Veni-va poate un dulgher
20 Cu barda-n mină să-l doboare,
Spre-a face-o albie din el...

Veni-va poate-o mamă care
Va pune-n mica albioară
Un prunc ce, poate, e chemat
25 Să mintuiască de păcat
Această lume-a doua oară —
Și nu va fi crucificat!

Saadi

THOGRUL¹ ȘI STRĂJERUL

Odată, cînd, pe-o noapte furtunoasă,
Thogrul trecea pe ling-un biet străjer
Și l-a văzut în bunda-i zdrențeroasă
Cum zgribura, învinețit de ger,
5 Ii zise, căci era milos din fire:
— Am să-ți trimit pe loc o haină groasă.
Zicînd așa, cu inima-mpăcată
Intră-n palatu-i plin de strălucire:
Acolo însă-i răsări în prag
10 Soția lui, făptură minunată,
Care-l primi zîmbind cu-atîta drag,
Încît uită făgăduiala dată
Precum uită și pe străjer și gerul.

Dar ia aminte tu ce-a zis străjerul:

15 A zis: — O, rege, tu m-ai dat uitării,
Căci ai dormit în raiul desfătării,
Ai dus-o noaptea într-un vis plăcut,
Ce-ți pasă noaptea mea cum a trecut!
Ce-i pasă caravanei care scapă
20 De-aceia ce-n nisip își află groapă!
Un blînd noroc te leagănă în somn,

¹ Un principe al turcilor (n.a.).

Ai călăuză bună și ești domn,
Nu te oprește dealul, valea, nu.
La cei rămași gindești vreodată tu?...
25 De pe cămila-naltă cit un munte,
Simți tu ce-i valea grijilor mărunte?
Voi, cari, sub cald poclit, trăiți ca-n cer,
Gîndiți la cei ce-n frig și foame pier.

SFAT ÎN PUSTIE

Dormeam odată în pustiul mare,
Furat de visul unei nopți senine,
Dar călăuzul de cămile vine,
Mă scutură din somn și-mi strigă tare:

5 „Sus, și la drum! gătește-te degrabă,
Că vremea trece, vremea un te-ntreabă,
Și ceasul de pornire bate-acum!...
Ori poate vrei să mori rătăcit pe drum?

10 Hei, sunt trudit și eu, și de-ar fi chip,
Aș mai dormi măcar și eu oarecă,
Dar caravana pleacă,
Și, vai — o mare largă de nisip —
Pustiul fără de hotar se pierde,
Și ce departe este oaza verde!“

*

15 Tu, care dormi cu zîmbetul pe buze
Și nu ascuți de glasuri călăuze,
Trecește-te, fii gata de plecare,
Că, uite, se urnește caravana...
20 Auzi, departe, mai departe-n zare
Ce veselă răsună darabana!

Și-acela care cel dintîi pornește
Și nu se lasă îmbrăcat, firește
Că și ajunge cel dintîi la țel...

25 De-aceea zic: e fericit acel
Ce și-a urcat desagii în spinare
C-un ceas chiar mai-nainte de plecare,
Căci ce folos că tresărim în vis
Cînd mîna morții ochii ne-a deschis?

Schiller

MĂNUȘA

- 5 În fața grădinei sale cu lei,
Cind gata-i să-nceapă lupta de fiare,
Stă regele Francisc pe tron.
În preajmă-i stîlpii coroanei,
Și de jur împrejur, pe înaltul balcon,
Cunună de mindre femei.
- 10 Și la un semn s-a deschis colivia,
Și grav, în arenă, un leu
Își poartă mîndria
Și caută mut, de jur împrejur,
Căscind fioros.
Își scutură coama-ncurcată
Și se încovoaic o dată,
Apoi se culcă jos.
- 15 Și regele dă un semn iară,
Și prin poarta cealaltă
Un tigru sălbatec saltă.
- 20 Cum vede pe leu, răcnește,
Și în cerc, fricos, îl înconjoară
Cu limba-n cordată-n afară,
Cu coada vilvoi

Și sforăie turbat, furios
Și mîrlie dîrz, apoi
Se culcă alătura, jos.

- 25 Și craiul mai dă un semnal,
Și pe două guri colivia
Stupește doi leoparzi deodată.
Ei cad furtunateci, cu lăcomia
De luptă-ndrăzneată,
- 30 Pe tigru năval,
Acesta turbat îi înhață
Cu laba-n cruntată,
Dar leul în sus
Se-nalță urlînd, și toți s-au supus.
- 35 Și tac imbufnate,
În cerc intinse,
De setea singelui aprinse
Felinele infricoșate.
- 40 Atunci, din balcon
Cade-o mînușe din mini delicate
Între tigru și leu, la mijloc.
- 45 Iar Cunigunda-n bătaie de joc
Se-ntoarce spre cavalerul Delorges:
— De-ți este amorul așa de aprins
Și vrei să mi-o dovedești dinadins,
Ei, adă-mi atunci mînușă de jos!
- 50 Și cavalerul pornește în pripă,
Coboară-n arena îngrozitoare
Cu pas apăsător, îndrăzneț,
Și dintre fiare
Smîncește mînușă c-un gest de dispreț.

Și cu uimire, cu groază,
Cavaleri și nobile dame
Se grămădesc să-l vază.
55 Și el, liniștit, aduce mânușa-napoi.
Curtanii prind să-l aclame.
Iar Cunigunda jubilează,
Norocu-i ride în ochii vioi:
Ce gingaș zîmbește primind pe viteaz!...
60 El, mindru, i-aruncă mânușa-n obraz:
— Răsplata, doamnă, n-o mai vroi!
Și pleacă, fără să cate-napoi.

COPILA DIN STRĂINI

Într-un cătun, pe la Florii,
Venea în orice primăvară,
Cu cele dintii ciocirlii,
O mindră, tainică fecioară.

5 Ea nu era născută-n plai,
Nu se știa de unde este,
Și urmele i le pierdeai
La despărțire, făr' de veste.

10 În sfînta ei apropiere
Era atîta-n sufletețire,
Dar o nobleță, o putere
O-ndepărta de iscodire.

15 Venea cu fructe și cu flori,
Le aducea din depărtare,
Din cîmpii cei mai roditori,
De rouă plini și plini de soare,

20 Cu drag le împărțea apoi,
Unuia fructe — altuia flori:
Bătrîni în cîrji și jûni vioi
Mergeau spre casă zîmbitori.

Și toți erau bineveniți,
Dar când să plece din cătun,
Ea dete darul cel mai bun
Unei perechi de-ndrăgostiți.

Shelley

LA O CIOCÎRLIE

Salut, zeiță a cîntării! Căci pasere nu poți să fii
Tu, care, plină de simțire,
Prin viersu-ți măiestrit din fire,
Reverși din bolțile tăriei așa voioase melodii.

5 Întocmai unui nor de pară mai sus și tot mai sus
te-avînți:

Și-n adîncimile albastre
Răsuni dasupra lumii noastre,
Și tot cîntînd te urci într-una, precum urcînd
într-una cînți.

10 În slava soarelui ce-apune scăldat în valuri aurii,
Te legeni tu, fermecătoare,
Bătînd cu drag din aripioare,
Asemeni unei ideale, nețărîmurate bucurii.

Plutînd prin purpura-nserării, te pierzi și nu te
mai zărim;

15 Cum piere steaua cînd o-nghite
Lumina zilei strălucite,
Dar eu ți-aud, ca și-năinte, recitativul tău
sublim;

Precum în amijit de ziuă luceafărul ne-apare șters.
Și-ndepărtata-i scinteiere,
Deși se stinge din vedere,
20 Ne urmărește mai departe, urmindu-și calea-n
univers,

Tot astfel cantecele tale triumfă pe pământ și-n cer,
Precum din norul ce-o ascunde,
Lumina lunii blind pătrunde
Și-nseninează firmamentul în noaptea plină de
mister.

25 Cu ce-aș putea să te asemăn? Nu plouă norii aurii,
Cînd rîde curcubeu-n zare,
Mai vesele mărgăritare
Ca ploaia trilurilor tale armonioase și zglobii!

30 Precum în lumea-i ideală poetul cîntă solitar;
Smulgînd superbe-accente lirii,
Sădește-n sinul omenirii
Fiori de temeri și speranțe de cari ea nici n-avea
habar;

Precum o nobilă fecioară, în turnul vechiului
palat,
35 Vrajită de iubirea-i castă,
Își cîntă dorul la fereastră,
În ceasuri de singurătate visînd subt cerul
instelat;

Precum un licurici spre seară, cînd roua proaspăt-
a căzut,
40 Cu licăritul lui eteric
Atrage ochii-n întuneric,
Dar, adumbrît de flori și ierburi, rămîne totuși
nevăzut;

Precum, în adieri ușoare, un trandafir imbobocit
S-alintă risipind pe drumuri
Amețitoarele-i parfumuri,
Încit, rotindu-se împrejurii, tilharul zboară
buimăcit;

45 Nici ropotul primăvăratesc pe dîmburi verzi
curgînd pîrău,
Nici frunzele foșnind vioaie
Înviorate după ploaie,
Nimic nu-i falnic și zburdalnic și limpede ca
versul tău!

50 Ce tainice simțiri te-nspiră, o! pasăre sau heruvim!
Cîntăm noi vinul și iubirea,
Dar unde este fericirea
Dumnezeieștilor avînturi ce ne cuprind, cînd
te-auzim?

Cîntările de biruință și corul nostru nupțial
Pe lingă immurile tale
55 Sunt scincete pustii și goale:
Simțim în cantecele noastre un nu-știu-ce lipsind
fatal.

Ci spune-mi, de-unde-și ia izvorul și zborul
glasul tău divin?
Din care cer? Din care valuri,
Fînețe, cîmpuri? văi sau dealuri?
60 Ce dragoste de tine însăți? Ce neștiință de-orice
chin?

Căci în eternă veselie tu viața toată o petreci,
Nici umbra grijii-ntunecate
În veci asupra-ți nu s-abate:
Iubești, dar patima iubirii nu poți să o cunoști
în veci!

65 Aievea sau visînd tu, poate, vezi altă lume decît
noi,

Cunoşti secretul morţii poate,
Şi le pricepi mai bine toate —
Cum ai cînta altminteri oare aşa de clar şi de
vioi?

70 Noi iscodim trecutul searbăd, ori viitorul indoios,
Şi-n viaţa noastră-atît de tristă
Rîvnim mereu ce nu există,
Şi cel mai dulce cînt al nostru e plînsul cel mai
dureros.

Şi chiar de-am fi străini de rele, de-am rămînea
de-a pururi prunci,

75 Şi-n veci cu lacrimi durerea
Să nu ne-ntunece vederea,
Socot că n-am putea cuprinde norocul tău, ah,
nici atunci!

Poetul s-ar cădea să pună pe arta ta mai mare
preţ

80 Ca-n tot ce-a grămădit de veacuri
Gîndirea omenească-n bracuri,
O, cîntăreţ ce-ascuns în ceruri măsoară pămîntul
cu dispreţ!

Dă-mi mie numai jumătate din toată veselia ta,
Şi-un imn măreţ, în toată slava,
Atunci din pieptu-mi răsuna-va,
Atunci, cum eu te-ascult acuma, pămîntu-ntreg
m-ar asculta!

U h l a n d

BLESTEMUL BARDULUI

A fost de mult un mindru castel, cu vilfă mare,
Strălucitor departe pin' la albastra mare,
Şi-n jurul lui prin parcuri, cu in florite-alee,
Săltau fîntini vioaie în joc de curcubee.

5 Domnea un crai acolo, în ţări şi prăzi avut.
În tron de fier sta palid şi de supuşi temut;
Căci cugetu-i e spaimă, privirea lui — urgie,
Şi bici e tot ce spune, şi singe-i tot ce serie.

10 Spre-acest castel veniră doi călăreţi de frunte,
Cu plete blonde unul, iar celălalt — cărunte.
Bătrînul bard cu harfa-i, pe-un roib împodobit;
Păşea alături sprinten tovarăşul iubit.

— Copilul meu, fii gata, grăi bătrînul lin,
Adînc din pieptu-ţi smulge şi cîntă viers deplin.
15 Revarsă dor şi patimi, tot sufletul în el,
Să-nduioşem pe craiul cu inimă de-oţel.

Sub bolţi străvechi, în sala măreaţă ei intrau;
Şi craiul şi crăiasa pe tron acolo stau:
El — fioros ca zarea din norduri sîngerată.
20 Ea — gingaşă ca luna, la dreapta lui s-arată.

Și unde prinde-a zice din strune bardul falnic,
Adînc vrăjește harfa ce clocote năvalnic;
Dar glasul tînar urcă divin răsunător,
Bătrînul parcă cheamă al duhurilor cor...

25 Ei cîntă veacul de-aur, mărirea cea străbună,
Și dulcea primăvară, și dragostea nebună;
Ei cîntă tot ce-ncîntă viața pe pămînt,
Ei cîntă tot ce-i mindru și-nălțător și sfînt.

30 Curtenii cei mai trufași stau cu plecate frunți,
Induioșați ascultă oștenii cei mai crunți;
Crăiasa, aiurită de dor și chin nespus,
Aruncă de la sinu-i un trandafir, de sus.

— Mi-ați scos din minți poporul, acum femeia
vreți?...
Răcnește groaznic craiul țintind pe cîntăreți.

35 De sus azvîrle spada-i ce fulgere răstrînge,
Și-n loc de vîers de aur, zbucesc-un val de
sînge.

Ca risipiți de vîfor, toți se trezesc din vis.
Bătrînu-și ia pe brațe tovarășul ucis,
Îl urcă-n șa, așază mantaua peste el,
40 Îl leagă drept și iese cu dînsul din castel...

Ci-n fața porții-nalte a stat bătrînul bard:
De-un stîlp de marmur harfa cea fără preț și-a
spart,

Apoi în glas puternic se-ntoarce cu blestem,
Încît și bolți și parcuri infiorate gem:

45 — Vai vouă, ziduri mindre! În veci să nu mai sune
În încăperea voastră nici vîers, nici glas de strune!

Nu, ci fricoase pasuri de selav, suspin și plîngerii,
Pîn' veți cădea trăsните de-al răzbunării înger!

Vai vouă, mindre parcuri strălucitoare-n rouă!
50 Cadavru-acestui tînar vi-l pun în față vouă,
Să veștejiți ca dînsul, secînd orice izvoare:
Să fiți un loc de spaimă în zile viitoare!

Vai ție, crai sălbatic! A barzilor urgie!
Deșartă lupta-ți cruntă spre glorie să fie!
55 Și piară negru-ți nume în negura uitării,
Cum cel din urmă geamăt se stînge-n hăul zării!

Strigă bătrînul; cerul îi auzi cuvîntul.
Zidurile-s ruină, prin săli vuieste vîntul.
Din fosta slavă numai un stîlp mai stă dovadă,
60 Și-acela, rupt, în două, la noapte va să cadă...

Zac parcurile moarte și-s prăzile pustiei.
Iar craiul n-are nume în cartea vitejiei!
Nici un hrisov nu-l scrie, și nici în cîntec nu-i:
Pierdut, uitat! Acesta-i blestemul bardului.

TAINA

Stă la fereastra din castel,
Pierdută-n visuri, principesa.
Jos, la păstorul tinereț
Se uită și oftează-adesa.

5 De dor ascuns ea moare; el
Din ochi convoiul i-l petrece.
Iubirea doamnei din castel
Lui nici prin gând măcar nu-i trece.

10 La groapă-i doar, făcînd popas,
De cruce rezemat, adese
În visuri dulci se simte-atras,
De dor și chinuri neînțelese...

PÎNEA CEA DE TOATE ZILELE

— Mi-e foame, dragă mamă; nu e pine?
Mi-e foame, și să știi că am să mor!

— Mai rabdă, puiul mamei, pină mine,
Că mine iese plugul în ogor.

5 — Mi-e foame, dragă mamă; nu e pine?
De-amar de vreme tot m-ai amînat...

— Mai rabdă, puiul mamei, pină mine,
Că mine vom ieși la semănat...

10 — Mi-e foame, dragă mamă; nu e pine?
Nu-ți este teamă, oare, c-oi muri?

— Mai rabdă, puiul mamei, pină mine,
Că griul pină mini va răsări...

— Mi-e foame, dragă mamă; nu e pine?
Vezi, inima mea bate tot mai rar...

15 — Mai rabdă, puiul mamei, pină mine,
Că griul nostru este la morar.

— Mi-e foame, dragă mamă, nu e pine?
Ah, tare mi-este teamă c-o să mor...

20 — Mai rabdă, puiul mamei, pină mine,
Că mine scoatem pinea din cuptor...

Dar cînd cresc mirosul pînii coapte,
Odorul mamei, galben ca un spic,
Își inchinase fruntea peste noapte,
Și de atunci n-a mai cerut nimic.

Baladă din Litvania

CREDINȚĂ

De cîntece răsună codrul
În faptul mindrei dimineți;
La casa mică din poiană
Descalacă un călăreț.

5 — Hei, bună vremea, mătușică,
Drăguța unde mi s-a dus?
— Pe pat de moarte-i, sărmanica,
Acolo-n cămăruță, sus.

10 Voinicul urcă scara-n pripă,
Cu gînd pierdut, cu suflet stîns —
De ușă, biet, se sprijinește,
Nu poate-nainta de plîns.

— O, vino, vino, mult doriți,
Căci în curînd mă vei dori:
15 Curînd acești doi ochi albaștri
Cu pînză s-or acoperi.

În haină albă de mireasă
Mireasa-ți va dormi-n sicriu,
Și n-o vei duce tu la nuntă,
20 Și nici acasă, mai tîrziu.

M-or duce cioclii să mă-ngroape,
Vei plînge tu nemîngăiat,
Apoi t-ei logodi cu alta,
Căci sint destule fete-n sat...

25 — Tu, ce mi-ai fost de-a pururi dragă
Și-n veci de veci nu mă-ntristai,
De-ai ști în inima-mi, sărmană,
Cu vorba ta ce rană tail

30 Lung se priviră, plini de jale,
Așa duios, cei doi iubiți,
Cu mîinile împreunate,
Copii de moarte logodiți.

35 Atunci ea lin închide ochii;
El scoate-atunci incetinel
Inelul ce-l purta pe deget;
Pe gură-i puse-acel inel.

40 Și dac-a plîns în clip-aceea
Mă-ntrebi pe mine-acuma tu?
Chiar eu am izbucnit în lacrimi
Și n-am văzut: a plîns ori nu!

Groparul ins-avu de lucru
Să sape două gropi în șir:
Și amîndoi acum alături
Dorm fericiți în cimitir...

DAINE DIN LITVANIA

I DOR DE ȚARĂ

Aș vrea s-adorm, să dorm mereu,
Și n-aflu loc în nici o parte.
Și dor mi-e, dor de satul meu,
Și satul meu e-așa departe!

5 S-aș vrea să merg, să merg mereu,
Și dor mi-e, dor mi-e de-o grădină,
Grădină mindră-n satul meu,
Acolo aș găsi hodină,

10 Acolo vîntul pe-nserat
Adie dulce și suspină,
S-aș tot dormi netulburat
Sub flori de cimbru și sulfină.

II DOR DE MAMĂ

Și cînd mă scol de dimineață,
De-mi spăl cu rouă ochii mei,
Mindruța-i galbenă la față
Și plîși sunt ochisorii ei.

5 — Mindrufo, pentru ce plingi, dragă?
Ți s-a urit de casa mea?
De ce suspini tu noaptea-ntreagă?
Ești supărată de ceva?

10 — Și chiar de nu sunt supărată,
De dor, bădiță, mă usuc;
Dă-mi drumul numai înc-o dată
Acas' la mama să mă duc.

15 — Dar pin' la casa mamei tale,
Mindrufo, cum o să te duci?
Răsuri și maci crescură-n cale
Și nu știi încotro s-apuci.

20 — Ruga-mă-voi de flori cu jale
Ca să-mi arate drumul lung,
Și ele mi-or deschide cale,
Și la măicuța tot ajung!

III PRIVIGHETOAREA

— De ce tinjești neminghiată,
Drăguța mea privighetoare?
De ce cîntarea-ți fermecată
Nu mai răsună-n luncă oare?

5 — Cum mi-aș cînta de-acuma dorul
Și n-aș fi tristă, cînd păstorii
Îmi dărimară cuibușorul
Și-mi omoriră puișorii?

10 În fiecare dimineată
Plugarul năcăjit îmi zice
Că peste noapte, ca o hoță,
I-aș fi luat, din holdă, spice.

Cînd eu stăteam cuminte-n luncă,
Privind la toate liniștită,
15 Și mi-am durat, cu multă muncă,
Un cuib la umbră de răchită.

Și mă rugam întotdeauna,
La Cel-atoateșitorul,
Să poarte grije ca furtuna
20 Să nu-mi sfărîme cuibușorul!

POPULARE MAGHIARE

I DE-AȘ FI REGE

Ah, rege dac-aș fi, iubită,
Stăpin pe-o-mpărăție-ntreagă,
Te-aș îmbrăca în straie de-aur,
Atît de mult, de mult mi-ești dragă!

5 Dar sunt sărac de tot, iubită,
Și aur n-am, tu știi prea bine,
Am numai brațele amîndouă:
Le-nalț cu dor, cu dor spre tine...

10 Străluce aurul... De gheață
E strălucirea lui, iubită!
Dar cînd te voi cuprinde-n brațe,
Vei fi cu mult mai fericită...

II IUBIRE

Tu mi-ai destăinuit iubirea,
Și, ca prin farmec, am zărit
Întunecatul cer al nopții
Zîmbind voios la răsărit...

5 Chiar gerul și-a uitat urgia:
Blînd ațipind, fără de veste,
Visează flori d-atunci, și uitel
Le zugrăvește pe ferestre...

III AȘTEPTARE

Plouă și te-aștept acasă...
Cum aud un pas, tresar.
Ah! mă tem să nu-mi rămînă
Așteptarea în zadar!

5 Zăbovește-n altă parte
Dragul meu de nu mai vine?
Ori s-a rătăcit prin nopte?
Roibul știe drumul bine...

10 Las' să plouă!... Tu, iubite,
Numai tu să-mi vii acasă...
Ți-oi zvînta obrazii umezi
Cu năframă de mătasă!...

DIN PERIODICE

Goethe

CRAIUL IELELOR

Cin' zboară prin viscol așa de tirziu
În noapte? E tatăl cu scumpul lui fiu.
El ține copilul lipit de-al său piept,
Veghează asupra-i cu ochiul deștept.

- 5 — Copile, tu tremuri; ți-e frică, ce ai?
— Nu vezi, tată dragă, pe-al ielelor crai,
Cu lungă lui coadă, coroană purtînd?
— Copile, e ceață purtată de vînt.

- 10 „O, dragă copile, o, vin ca să-ți fac
La jocuri frumoase, să-ți fie pe plac.
Flori mîndre, pestrițe, din plai strînge-vei,
Și maica te-mbracă în aur de vrei!”

- Ah, tată, ei, tată, auzi ce mi-a zis,
Ce craiul în umbră șoptînd mi-a promis?
15 — Taci molcom, copile, și fii liniștit:
E vîntul ce-n veștedul crîng a vuit.

- „O, vrei, tu, copile, cu mine să vii?
Surorile mele cu drag te-or păzi.
Din apă ies ele cînd este senin
20 Și-n cînturi și-n jocuri te leagă lin!”

— Dar, tată, ah, tată, nu vezi la un loc,
Prin negură, ielele prinse în joc?
— Văd, dragă copile, eu văd lămurit
Cum ramii își mișcă un plop gârbovit.

- 25 „Frumos ești, copile, și drag tu îmi ești;
Te smulg cu puterea, deși te ferești!”
— Ah, tată, iată-l, mă prinde-acum, vai!
Acum mă strivește al ielelor crai.

- Bătrînul cu groază fugaru-ntetește;
30 Copilul ce geme de sîn și-l lipește.
Abia el ajunge acasă cu chin...
Copilul de spaimă-i murise la sîn.

CIT E LUMEA...

Cit e lumea de întinsă,
Aşa mică eşti tu. Însă
De mi te-aş avea eu, dragă,
Nu te-aş da pe lumea-ntreagă.

5 Dacă-s noapte, tu-mi eşti soare:
Inimele noastre oare
Într-un gând de s-ar topi,
Ce zori mândri mi-ar ieşi!

10 Ci nu mă privi! Ai milă,
Că-mi frigi inima, copilă...
Dar eu nu-s iubit de tine:
Ardă, deci, ardă mai bine!

DACĂ VINE PRIMĂVARA...

Dacă vine primăvara dulce, — înflorirea
Florilor îmbobocite nu se poate opri:
Primăvara e fecioara, floarea e iubirea,
Care-o dat' cu primăvara prinde a-nflori.

5 Ş-a fost scris a mea privire ca să te surprindă,
Te-am iubit, cum te văzusem, şi-ţi slăvesc, copilă,
Sufletul frumos, cum ride blînd şi plin de milă
În a ochilor tăi clară-magică oglindă.

10 Dar în mine două gânduri se gonesc într-una,
Cum se-ngină norii-n toamnă cu raze de soare:
Lăcrămioară, scumpă miel! mă iubeşti tu oare?
Ori iubeşti pe altul? Astfel mă-ntreb totdeauna.

Vezi, de-aş şti că altul cere să-ţi sărute faţa
— Trandafiri scăldaţi în lapte — dac-aş şti

15 N-aş zice nimic atuncea! Aş pleca în lume,
Ori chemare-aş moartea-n grabă, ca să-mi stingă
anume,
viaţa!

Strălucește-mi dară, steaua fericirii mele,
Ca să nu-mi fie viața noapte grea de jale,
Dă-mi iubirea ta, copilă, dacă poți iubi...
20 Deie-ți Dumnezeu și ție tot ce poți dori!

SMINTITUL

...Ce-mi tot bodogăniți? Cărăbăniți-vă d-aci. Mă
tot gindesc, și sunt grăbit. Împletesc un bici, un
bici de flacări, din razele soarelui: voi să biciui lu-
meal Urla-vor toți în bocete, eu am să rid cu hohote,
5 precum rideau, cînd eu plingeam. Ha! ha! ha!

Doar așa e viața. Ridem și plingem, dar moartea
zice: sst! Murisem și eu într-o vreme. Cei ce-mi băură
vinul, turnară în apa mea otravă. Și ce făcură ucigașii
mei ca să-și ascundă crima? Cum stam eu smirna, — in-
10 tins: să aruncară pe mine, și lăcrimau. Cum aș fi
vrut să sar în sus, să-i mușc de nas, să-l rup din ră-
dăcină. De ce l-aș rupe? m-am gindit; las' să aibă
nas, să simtă cînd voi putrezi, și să crape. Ha, ha, ha!

Și unde mă îngropară! În Africa. Din fericire o
15 hienă m-a dezgropat. O fiară a fost singurul meu
binefăcător și am înșelat-o. A vrut să-mi roadă pulpa,
însă i-am azyirlit inima mea. Ci asta fu așa amară,
incît pe loc s-a otrăvit. Ha, ha, ha!

Dar zadarnic! Asta e plata celor ce fac omului
20 bine. Ce este omul? Unii zic: rădăcina unei flori
care-nflorește numai în cer. Dar nu-i așa. E floare
omul, cu rădăcinile implintate adînc în talpa iadului.
Un filozof m-a învățat aceasta, care a fost așa nebun
de a murit flămînd. De ce n-a înșelat? De ce n-a furat?
25 Ha, ha, ha!

Dar ce tot rid ca un smintit; ar trebui să plîng,
vezi bine, să plîng că lumea este așa de rea! Și Dum-

nezeu adesea plînge, cu ochii lui de nouri, plînge:
la ce a mai alcătuit-o? Ei și? — Ce folosesc lacrimile
30 cerului? Cad la pămînt, pe pămîntul acesta depravat,
și oamenii le calcă în picioare. Și — ce se alege apoi
din lacrimile cerești? Noroi. Ha, ha, ha!

Oh, cer, oh, cer, ești un soldat îmbătrînit! pe piep-
tu-ți porți soarele ca medalie, și haina, haina ta zdren-
35 tuită — norii. Hm, așa-s răsplățiți veteranii: răsplata
slujbii îndelungate e o medalie și-o zdreanță de haină.
Ha, ha, ha!

Și știți voi oare ce-nsamnă, cînd prepelița zice:
„Pitpalac?“ Însamnă: „femeia e drac!“ Femeia atrage
40 la sine pe bărbați, cum atrage marea riurile. De ce?
ca să-i înghită. Frumoasă făptură e muierea, frumoasă
și primejdioasă: Otravă în pahar de aur! Eu te-am
sorbit, oh, iubire. Un pic de rouă din tine-i mai dulce
ca o mare schimbată în miere; dar un pic de rouă
45 din tine-i mai ucigătoare ca o mare schimbată în
otravă. Dar ați văzut vrodată marea? cînd viforul
ară pe dînsa și aruncă în valuri semințe de moarte!
văzut-ați vrodată viforul, pe acest țăran întunecat,
stringînd în pumni așchii de fulgere? Ha, ha, ha!

50 Dacă e coaptă poama: cade de pe creangă. Ești
poamă coaptă, pămîntule, trebuie să cazi. Mai aș-
tept pînă mine; și dacă nici pînă mine nu e jude-
cata din urmă, — sap pămîntul pînă în centru, cobor
55 praf de pușcă într-însul și spulber în aer lumea. Ha,
ha, ha!

Imitații

ÎN CER

— Al cui e cerul cel senin,
Ah, spune-mi, mamă, știi,
Unde străluce luna blind
Și ard stelele mii?

5 Acolo-n cer e un palat
Măreț, dumnezeiesc,
Și Dumnezeu cu ingerii
Acolo locuiesc.

10 Și cerul e așa înalt,
Albastru și frumos.
Să mergem și noi, mamă, sus,
Eu aș zbura voios.

— Tu poți să mergi... Eu, dragul meu,
N-oi merge niciodat',
15 Că¹ neagră-mi este inima
Și plină de păcat...

¹ În revistă, greșeală de tipar: *Ce*.

— Dar dacă tu nu vrei să vii
În cer, la Dumnezeu,
Atuncea... vezi că te iubesc,
20 Și nu mă duc nici eu.

Ce plîngi?... Să știi că la Isus
Cu drag am să te cer,
Să-l rog mereu, pîn'vei putea
Să vii cu mine-n cer!

POVESTE

Trei copilași
Într-un bordei
Se tînguiesc
Și plîng toți trei:

5 „Mămucă,-i frig,
Și tu-ntîrzii...
Te-ai supărat
De nu mai vii?

10 Așa-i de frig!
Tu, unde ești
Să ne adormi
Spunînd povești?

15 De dorul tău
Stingheri, tînjim...“
Mămuca lor
E-n țîntirim.

*

20 Dar iat-o-n prag
Cu blind suris...
E mama lor,
Ori e un vis?

Orfanii tac
Și nu mai plîng,
În jurul ei
Cu drag se string...

25 Pe lăvicer
Le-a așezat
Hăinuțele...
Îi culcă-n pat;

30 Dereticînd
Ca de-obicei,
Ea mătură
Micul bordei.

S-așază-apoi
La căpătii:
35 Acopere
Pe cel dintii,

Și, legăbind
Pe cel mezin,
Spre celălalt
40 S-apleacă lin;

De cite ori
I-a sărutat!...
S-aud cocoși
Cîntînd în sat...

45 S-oprește-n prag...
Încetișor
Se întoarce iar
La patul lor,

Să le mai dea
50 Un lung sărut.
... A fost un vis
Ș-a dispărut.

Heine

TREI SONETE

(*Traumbilder*¹, III)

În vis, părea la nuntă că mă-nvită;
Și se făcea că eu plecam de-acasă
În frac de gală, vestă de mătase;
În fața mea sta dulcea mea iubită.

5 M-am inclinat și-am zis: „Sinteți mireasă?
Eh, vă doresc viață fericită!“
Dar vorba mea era așa silită,
Pe cit de rece și politicoasă.

10 Atunci iubita izbucni în plîns,
Și-n lacrimile ce-i curgeau într-una,
Încântătorul chip al ei s-a stîns.

O, dulcii ochi, evlavioase stele,
De mă mințesc aievea-ntotdeauna,
Măcar în vis mă-ncred cu drag în ele.

¹ Imagini din vis.

(*Mamei sale, B. Heine, născută von Gelden*)

Sunt învățat să port sus a mea frunte,
Căci firea mea e dirză și-ndrăzneată;
Chiar regele de m-ar privi în față,
Privirea mea ar ști cum să-l infrunte.

5 Dar, scumpă mamă, oricît de semeță
Figura mea ar sta să se încrunte,
Eu șovăiesc, cu pletele cărunte,
Cînd mi te-apropii, sfîntă și măreață.

10 Spiritul tău poate mă umilește,
Spirit înalt, ce nu cunoaște frică
Și fulgerînd spre ceruri se ridică.

O amintire mă neliniștește,
Purtarea mea cea rea posomorit-a
Inima care m-a iubit atîta?

Ca un nebun te-am părăsit odată,
În lumea largă dorul mă gonise
Să cat iubirea-ntrevăzută-n vise,
Ca s-o cuprind în inima mea toată.

5 Și am cerșit pomana nensemnată
Rătăcitor, cu brațele deschise,
Și am bătut la porțile închise,
Dar numai ură-mi dară ca răsplată.

10 Ci eu doream iubirea,-n veci iubirea,
Și asta n-am găsit-o nicăierea.
Bolnav și trist m-am reîntors acasă.

Tu mi-ai ieșit atunci în prag duiosă,
Și, ah, în ochii tăi sta zugrăvită
Iubirea sfântă, dulce, mult dorită.

STELELE

Când inimile se zdrobesc,
Stelele rid de soarta noastră,
Stelele rid și licăresc,
Șoptind în depărtare-albastră:

5 „Sărmanii oameni, cum se zbat
Și-și pun tot sufletu-n amor:
Când văd ce trist s-au înșelat,
Se zbuciumă pînă ce mor.

10 Noi nici nu știm, amorul ce-i?
Nu știm nimic din ce îi doare
Și ce îi mistuie pe ei,
Căci noi suntem nemuritoare!”

IN PUSTIUL VIETII...

În pustiul vieții-mi negre
Blind un chip mi-a strălucit,
Ci s-a stins, lăsînd în urmă-i
Noapte fără de sfîrșit.

5 Cînd copiii-s la-ntuneric,
Tot curajul lor s-a stins,
Și ca să-și înșele spaima,
Prind să cînte dinadins.

10 Eu, copil nebun, tot astfel
Prin întunecime cînt.
Dacă nu-i vreun cîntec vesel,
Cel puțin nu mă-nspăimînt.

ȘTIAM DE MULT

Știam de mult că mă iubești,
Mi-o tănuiam eu dinadins,
Dar cînd mi-ai spus-o însăși tu,
Ce spaim-adîncă m-a coprîns!

5 Și m-am urcat cîntînd pe deal,
Și îmi venea să sar în sus
De bucurie! Și am plîns,
Pe țărmul mării, în apus.

Ah, inima mea e un soare
10 Pe care voi o să-l vedeți
Cum într-o mare de iubire
Apune-nflăcărat, măreț!

CONSILII

Ibovnica dacă te-a amăgit,
Tu cată alta să-ți placă;
Ori lasă mai bine orașul iubit,
Ia-ți traista în spate și pleacă.

- 5 Un lac lin, albastru, găsi-vei ușor,
Și sălcii sălbatice, triste.
Acolo-ți vei plinge îngustul tău dor,
Durerile mici, egoiste.

- 10 Ci dacă te urci la munți, cu păduri,
Durerea-ți va fi mai ușoară;
Pe stîncile sure vezi numai vulturi,
Și țipătul lor te-nfioară.

- 15 Acolo devii tu însuți vultur,
Renaști din senin ș-o să-ți pară
Că lumea-i a ta, cînd cauți în jur,
Și nici n-ai pierdut vro comoară!

Din poezia populară maghiară

ROMANȚĂ

— Spune-mi, of, cumetre dragă,
N-ai văzut pe omul meu?
A plecat în țirg, din ceartă,
Și-l aștept de ieri mereu.

- 5 Ieri la masă n-a venit.
Unde s-o fi rătăcit?
Unde-l bate gîndul, vîntul?
Doar nu l-a-nghițit pămîntul...

- 10 — Vrei să-ți spun, cumătră dragă?
Iacă, -ți spun... și de ce nu?
Ieri, plîngînd, în zori de ziuă
Pe la poarta mea trecu.
Cum își blăstăma viața!
N-a dat bună dimineața...

- 15 — Dar nu știi, cumetre dragă,
Unde-a mers, în care parte?
Am să plec în lumea toată
Să-l găsesc, cit de departe:
Să mă bată, să mă certe,
20 O să-l rog ca să mă ierte!

— Vrei să știi, cumătră dragă?
Nu-l mai căuta-n zadar,
Că s-a spînzurat, sărmanul!
De o cracă de stejar,
25 Colo-n crîng, ieri dimineța...
Astfel și-a sfîrșit viața.

— Of, ce rău sunt blestemată,
Că mi-am omorît bărbatul!
De-aș posti o viață-ntreagă,
30 Tot nu-mi ispășesc păcatul;
Dă-mi un ștreang, că vreau să mor,
Vreau și eu să mă omor!...

— Dumneata ai gînduri rele,
Văd că s-a-ntrecut cu gluma;
35 Dacă juri c-ai fi cuminte
Și că nu-l mai faci de-acuma
Să-și mai ieie lumea-n cap,
Vorbe multe nu încap:
E la han, joacă și bea,
40 Ca să uite de belea!

Lessing

EPIGRAMATICE

AMĂGIRE

Obraznică, cu sîinii goi,
Cu un cățel pe braț,
Sta Lote... Cîți n-au tresărit
Rîvnind-o cu neșaf!

5 Privind spre ea pe gînduri dus,
M-apropiai încet...
„Hai! și-asta-i prins“, își zise ea,
Și-mi rîse-n nas, șiret.

10 Decît, rămină între noi,
S-a înșelat amar,
Privisem la cățelul ei:
Un soi de ciine rar.

DUEL

De ce-au scos, dirji de neagră ură,
Sistan și celălalt tovarăș
Din teacă spadele?... Oroare!...
Ca... să le bage-n teacă iarăși.

CURIOSI

Îmi pare foarte curios —
Zicea Păcală unei rude-a sale —
Că numai oamenii bogați
Au cele mai multe parole!

Lenau

PREVESTIRE

Dup-atita ger, ce dulce
Bate vîntul pe cîmpii!
Un copil zdrențos mi-aduce
Viorele timpurii.

5 Dureros e ca salutul
Cel dintîi al primăverii
Să-l primești tu chiar din mîna
Umilită a mizerii.

10 Dar a zilelor frumoase
Îmbucurătoare veste,
Cînd mi-o dă nenorocirea,
Mie mult mai scumpă-mi este:

15 Astfel, suferința noastră
Generației ce vine
Îi aduce blînd solia
Unor vremuri mai senine.

Longfellow

VÎNTUL DIMINEȚII

Un vint s-a ridicat strigînd
Pe mări: „Voi, neguri, dați-mi rînd!”

Năierilor, pe năvi, le-ă spus:
„Matrozi, e-n zori! La pinze, sus!”

5 În lumea mare s-abătu:
„Al deșteptării ceas bătu!”

Intră în codri: „Vîjiți!
Mișcați toți ramii înfloriți!”

10 Atinse aripe ușoare:
„Voi ciripiți, dragi cîntătoare!”

Cocoșii, prin ogrăzi, trezi:
„Vestiți! s-a luminat de zi!”

Șopti pe cîmp, prin grai de aur:
„Desfășură al tău tezaur!”

15 Intră în turn vijelios:
„Voi, clopote, sunați voios!”

Iar atingînd morminte reci,
Șopti: „Dormiți, dormiți pe veci!”

Platen

CEL DIN URMĂ OASPE

Baladă

BĂTRINUL

Ce faci aici? E o urgie
În ulița deșartă.
De-ar ști că stai în vijelie
Stăpinul meu, mă ceartă.

5 În mîndrele saloane vină!
Auzi cum muzicii cîntă?
Vezi danțul vesel în lumină?
E praznicul de nuntă!

10 La sărbătoarea cea voioasă
În lumea toată parte,
Și numai palida mireasă
Stă tristă deoparte.

Fii inimos, n-ai nici o teamă
Că vei veni cu mine:
15 Stăpinul e care te cheamă;
Bine-i venit oricine!

TÎNĂRUL

Bătrine, mulțumesc. Mă lasă
Proptit de colonadă;
Mi-e muzică mai prețioasă
20 Vifornița din stradă.

Nu merg acolo unde cură
Șampania-n pahare,
Ș-amestec dulcea băutură
Cu ura mea amară.

25 N-ar fulgera nici ochii mei
De-a pururi bucurie;
Mireasa ce-ndrăgiră ei
Nu mi-e ursită mie!

Dar nici stăpinul tău voios
30 Nu-și fericească soarta,
Că-l mai așteapt-un oaspe jos
Spre-a-l logodi cu moartea!

UN VIS

La Daghestan, în valea cea pustie,
Rănit în piept, zăceam în nemișcare:
Bătea în flăcări rana încă vie,
Și singele zbucea în picuri rare...

5 Zăceam însetoșat; nesimțitoare
Stau stincile plesuve-n jurul meu,
Și scinteia în arșița de soare
Nisipul galben. Eu dormeam mereu...

10 Visam că-n țara mea e sărbătoare,
Vedeam saloane strălucite, pline
De musafiri voioși; și, zimbitoare,
Femei frumoase se gindeau la mine...

Doar una sta-ntr-un colț uitat de lume,
Părea că nici nu vrea s-o ia în seamă;
15 N-o atrăgeau pe ea nici danț, nici glume,
Ea urmărea un vis cu multă teamă:

Departa-n vale un rănit zărea
Și-i cunoștea atât de bine chipul!
În agonie rana tresărea,
20 Și-un val de singe înroșea nisipul...

TREI FECIORI

Și a zis bătrînul tată
Fiului celui mai mare,
Care-și înșălase calul
Și sta gata de plecare:
5 — Scoate șeaua, lasă murgul,
Nu pleca acum, copile...
Pe bătrînul tău părinte
Vrei tu să-l omori cu zile?

Însă fiul îi răspunse:
10 — Tată, vreau să plec în lume,
În războaie singeroase
Să-mi cîștig un mare nume!
Și sărînd pe murgul sprinten,
Cu picioarele în scări,
15 A plecat peste hotare
Și-a pierit în negre zări.

S-a întors acasă murgul,
Singur stă în fața porții;
Nechezînd prelung, aduce
20 Vestea-ngrozitoare-a morții.
Unde și-a lăsat stăpinul?
Grea urgie l-a ajuns:
A căzut în bătălie
De o lanceie străpuns.

25 Și a zis bătrînul tată
Celuilalt mai mic fecior,
Care-și înșălase calul
Și-aștepta nerăbdător:
— Scoate șeaua, lasă murgul,
30 Nu pleca acum, copile...
Pe bătrînul tău părinte
Vrei tu să-l omori cu zile?

Dar feciorul îi răspunse:
— Tată, trebuie să plec,
35 Vreau să string comori și-n urmă
Fără grije să petrec.
Și sărînd pe murgul sprinten,
Cu picioarele în scări,
A plecat peste hotare,
40 Dispărînd în negre zări.

S-a întors acasă murgul,
Singur stă în fața porții;
Nechezînd prelung, aduce
Vestea-ngrozitoare-a morții.
45 Unde și-a lăsat stăpînul?
L-a ajuns o grea urgie:
Cu tîlhari pe drumul mare
El a prins tovărășie.

Intr-o noapte, cu tîlharii
50 Sta în inima pădurii
Și-mpărțea comori furate...
L-au înconjurat pandurii,
Prins, l-au pus să putrezească
Într-o umedă-nchisoare,
55 Și apoi, ca să-l usuce,
Sus, într-o spînzurătoare.

Către fiul cel din urmă
Bietul tată se îndreaptă:
— Du-te-acum, și tu, în lume,
60 Ea te cheamă, te așteaptă.
Du-te de-ți cîștigă nume
Și comori... o, pleacă iute...
Pe bătrînul tău părinte
Lasă-l morții singur... du-te!

65 Dar feciorul îi răspunse:
— Tată, eu rămîn cu tine,
Glorie, comori de-a pururi
Nu m-ademenesc pe mine.
Nici gîndirea mea nu zboară
70 Dincolo de sat, departe.
Tată, eu rămîn cu tine,
Numai moartea ne desparte.

Și-a ținut făgăduința,
Și-a rămas acasă-n sat,
75 Fără glorie și-avere
A trăit indestulat...
Doarme-n cimitir alături
Cu iubitul său părinte,
Și cea mai frumoasă floare
80 Le-nflorește pe morminte.

VISUL LUI AENEAS

*Tempus erat quo prima quies mortalibus degris
Incipit et dono diuom gratissima serpit.
In somnis ecce ante oculos maetissimus Hector
Visus adesse mihi... etc.*

(Din Aeneida, C. II)

Era acum răstimpul cind primul somn inșală —
Alunecînd în suflet fermecător de blînd —
Pe muritorii palizi de griji și de-obosală...
Și iată, n vis, a Troiei neîntrecută fală
5 Mi se arată: Hector, cu hohote plîngînd.

Așa cum fu de-a valma, din goana nendurată,
La glezne de curele pătruns, tîrit de roți,
Negrit de colbu-n sînge, vai, astfel mi s-arată!
Ce depărtat de Hector acel pe care-odată
10 L-am cunoscut, de Hector temut de-acheii toți.

Era-nclcită barba-i, și pletele lui grele
În sînge incheigate, stropite de noroi,
Și acoperit tot trupul cu rănile acele
Ce le primise — parte mai mare dintre ele —
15 Luptînd sub murii Troiei, alătura de noi.

Am izbucnit, privindu-l, în bocete nebune:
„O, tu, lumina Troiei, speranța noastră, tu!
Ce-n vremuri de restriște, ca și în vremuri bune,
Ne-ai strălucit! Ce-nsamnă zăbava asta? Spune,
20 Pe ce tărîmuri triste, ce vînt te abătu?

Mulți frați căzuți în luptă avurăm noi a plînge
De cînd te-ai dus, și multe dureri de îndurat!
Dar ce fărădelege asupra-ți se răsfrînge,
Scăldîndu-ți fața mîndră în lacrimi și-n sînge,
25 Ca să te-arăți nainte-mi atît de tulburat?“

Atunci pornește umbra a geme cu durere,
Și nici nu se oprește la vorbele-mi pustii:
„O! fugi, fiu al zeiței, fugi fără-ntîrziere!
Dușmanu-i în cetate, Teucru-n flăcări piere:
30 Se prăbușește Troia-n ruini din temelii!“

Ajung atite jertfe și trec peste măsură!
Ursită e pieirii domnia lui Priam,
Și patria-i pierdută, căci zeii nu se-ndură,
Cînd nici aceste brațe viteze nu putură
35 S-abată-n drum căderea mărețului Pergam!“

Penăți și-obiecte sacre îți sunt incredințate:
Vei pribegi cu ele, pe ocean, fugar,
Îndelungată vreme, spre țarmuri depărtate...
Acolo-ntemeia-vei o falnică cetate
40 Ce va întinde umbră p-al lumii-ntregi hotar!“

Astfel grăindu-mi Hector cu voce-mpunătoare,
Se depărtează clipă, se-ntoarce iar zorit:
Mi-aduce focul vecinic și sfintele odoare
Și chipul sfînt al Vestei, al falnicei fecioare,
45 În vreme ce eu caut la el înmărmurit.

Atunci mi-atinge-azul o larmă depărtată,
Ce crește tot mai vajnic afară, iar și iar...
Surd, vuietul de arme ajunge să străbată
La casa lui Anchize, a scumpului meu tată,
50 Deși zăcea ascunsă în parcul solitar...

Tresar din somn... urc grabnic pe-acoperiș și, iată!
O groaznică icoană vederii mi s-arată!...

55 ...Tot astfel, cînd potopul de flăcări năvălește,
Pornit de vînt, în holde, sălbatec, furios,
Tot astfel, cînd șuvoiul de munte vine, crește,
Urlînd grozav, la vale, și smulge, și tirește
Păduri întregi și turme în riul spumegos,

60 Si-neacă într-o clipă frumoasa arătură
Și tot ce-agonisise plugarul biet, din greu —
Pe stîncă stă păstorul, și parcă nu se-ndură
Să cread-aieve cele ce ochii lui văzură,
Cum de pe culmea casei privind, nu cred nici eu...

Petöfi

VÎNTUL

Astăzi sunt zefirul care
Știe numai să dezmierde,
Hoinărînd cît ține ziua,
Vesel, pe cîmpia verde.

5 Drăgăstos sărut în treacăt
Florile îmbobocite,
Și-n săruturile calde
Florile tresar vrăjite.

10 „Dragi copii ai primăverii,
Înfloriți și vă deschideți!
Le șoptesc eu la ureche —
Înfloriți, trăiți, surideți!”

15 Iară florile, sfioase,
Se desfac încetîșor;
Și, împovărat de visuri,
Blînd adorm pe sinul lor.

★

Miine sunt virtej sălbatec
Ce răstoarnă, vuie, geme.

20 Tremură de groază cringul,
Căci de ura mea se teme:

Vede-n mina mea cuțitul
Cu o mie de tăişuri,
Care-i spulberă-ntr-o clipă
Toată frunza din stufişuri.

25 Florilor pe cîmp, le şuiet:
„Slabi copii încrezători,
Veştejiţi-vă!“ — şi ele
Cad, cuprinse de fiori,

30 Şi pe sinul rece-al toamnei
Într-o clipă toate mor,
Iar eu hohotesc ironic,
Filfăind deasupra lor.

35 Astăzi sunt o adiere,
Ca o apă lină, mută;
Muscă veselă pluteşte
În tăcerea mea pierdută;

40 Şi de mine are ştire
Numai harnica albină,
Cînd îşi ia spre casă zborul,
Obosită, din grădină,

Cînd povara ce o duce
Ca din ea să facă miere,
Prea de tot îi oboseşte
Aripa fără putere.

45 Eu o iau atunci cu mine
Şi, bătînd încetîşor,
Îi ajut să-şi înfiripe
Zborul ei şovăitor.

★

50 Mîine sint furtună oarbă,
Dezmăţată, grea furtună.
Zbor pe-un armăsar sălbatec
Peste mare, ca nebună!...

55 Şi, cum dascălul îi ceartă
Pe copii cînd nu-l ascultă,
Pletele verzi i le scuţur
Şi o cert cu ciudă multă.

60 Dac-atunci în largul mării
Vreo corabie se-ntimplă,
Rup vîntrele, funii, totul,
Şi-o izbesc de stînci în timplă.

Prînd catargul, şi din mină
Ca o pană-l zvîrl şi-l port,
Şi cu virfu-i scriu pe valuri:
„Nu te mai întorci în port!“

TABLOUL DIN SAIS

Cu mintea insetată de adevăr, un tânăr
 Veni-n Egipt la Sais, dorind ca să învețe
 Știința cea ocultă a magilor.. Curind
 Ajunse să-nțeleagă ce se putea-nțelege;
 5 Dar setea de știință îl chinuia amarnic.
 Căta hierofantul în van să-l infrineze...

— Ce pot avea pe lume când nu am *totul* oare?
 Așa grăia adesea nerăbdătorul tânăr.

— Încăpe oare vorbă de mult sau de puțin?
 10 E oare adevărul sau bogăția minții
 O simplă sumă numai mai mică sau mai mare,
 Pe care totuși însă o poți avea mereu!
Un singur ton desprinde-mi din armonia-ntreagă,
 O *singură culoare* să-mi furi din curcubeu,
 15 Și tot ce mai rămâne nimic nu mai înseamnă,
 Căci toată frumusețea întregului dispare
 Din tonuri și culori...

Pe când vorbeau ei astfel,
 Intrară în rotonda pustie și tăcută,
 20 Și ochii lui căzură pe un uriaș tablou
 Acoperit... Se-ntoarce și-ntreabă cu uimire
 Pe preot: — Ce ascunde perdeaua?

— Adevărul,

Acesta fu răspunsul.
 25 — Cum? tânărul strigă.
 Eu caut adevărul cu-atita dor, și-aici,
 Când sunt atît de-aproape de el, mi se ascunde?

— Așa vor zeii, zise atunci hierofantul.
 Ei spun că n-are voie pe lume un muritor
 30 Să dea în lături vâlul ce-acopere tabloul
 Pin' ce sosi-va vremea să cadă de la sine.
 Și cine dintre oameni ar încerca vreodată
 Asupra-i să ridice o mină sacrilege,
 Spun zeii...

35 — Ce spun zeii? — Zărește adevărul.
 — Misterios oracul! Tu însuși, așadară,
 N-ai ridicat perdeaua? — Eu? Niciodată, nu!

40 Nici n-am simțit vreodată ispita s-o ridic.
 — Eu nu te pot pricepe. Cum! când de *adevăr*
 Mătasa asta numai m-ar despărți.

Și legea...
 Uîți legea, întrerupse hierofantul brusc.
 45 Oricît de ușor îți pare acest vâl de mătase,
 Pe cuget el apasă de mii de ori mai greu.

Și tânărul se duce acasă gînditor.
 Nu poate-nchide ochii, căci patima științei
 Mereu i-alungă somnul. Se zbate-n așternut
 50 Și, turburat, ascultă cum miezul nopții bate...
 Spre templu se îndreaptă, răpit fără de voie,
 Ușor, ca o pisică, se cațără pe muri
 Și, dintr-o săritură, ajunge în rotondă.

Și stă acum acolo, în liniștea pustie,
 55 O clipă turburată de-al pașilor răsunset.
 Din ceruri, prin spărtura cupolei negre, luna
 Aruncă, o lumină albastră-argintie,

Și, ca o arătare de minte nepătrunsă,
Se-nalță-nfricoșată sub bolți întunecate
60 Icoana uriașă...

Cu pași sfioși, nesiguri,
S-apropie de dinsa cutezătorul tinăr.
Vrea să ridice brațul... Dar, zguduit de friguri,
S-oprește-n loc cu spaimă, căci nevăzute brațe
65 Parcă-l atrag... „Nebune, nenorocit ce ești!
Ce vrei să faci? — îi strigă al conștiinței glas —
Să ispitești puterea dumnezeirii vrei?
Dar știi — după oracul — că nici un muritor
Nu poate să ridice perdeaua de mătase
70 Pin' ce sosi-va vremea să cadă de la sine.“
„Dar n-a spus tot același oracul mai târziu:
Acela ce-o ridică zărește adevărul?
Ce-o fi, de-acum să fie! Dar eu voi ridica-o!
Eu vreau să văd tabloul! Să-l văd!“

75 Un lung ecou,
Izbit de bolți, răsună ironic, și din nou
Se pierde în tăcerea adâncă de cavou...
A ridicat perdeaua. Dar mă-ntrebați acum
Ce i-a fost dat să vadă... Nici eu nu pot să știu.
80 Căzut în nesimțire și palid îl găsiră,
A doua zi, în fața lui Isus... Ce-a văzut
Și ce-a aflat, la nimini el n-a putut să spună:
De bucuria vieții rămas pe veci străin,
O întristare-adâncă îl omori-n curînd...

*Din literatura
populară maghiară*

PREVESTIRE

Ah, Doamne, Doamne, mult mi-e teamă!
Azi-noapte a căzut o stea,
Căzu din cer, căci adormise
Un inger care o păzea.

5 Spun oameni pricepuți acuma,
Și vorba află crezămînt,
Că trebuie să moară fata
Cea mai frumoasă pe pămînt.

10 Ah, Doamne, Doamne, mult mi-e teamă,
E văduv cerul de o stea,
Mă tem că-mi va muri iubita —
Sunt ingerii geloși de ea...

SUSĂNICA

Frumoasa Susănica zace,
Sărmana, mai pe pat de moarte;
De sete arde toată-n pară,
Dar vail părăul e departe.

5 — Ia, mamă, repede cofița
Și adă-mi apă din părău...
Pin' ce bătrina dă o fugă,
Stă cu bolnava un flăcău.

10 — Ce bună ești tu, dragă mamă,
Mă simt cu mult mai bine-acum;
Mai adă-mi încă, dar, mămucă,
Nu te grăbi așa pe drum...

FATA CRIȘMARULUI

5 Dacă-mi fac în crișmă vacul,
Dus cu una nu mă dau!
Crezi, crișmare, și te-ai prinde
Că mantaua eu mi-oi vinde
Ca să beau?

10 Eu din vinurile-ți scumpe,
N-aș sorbi o linguriță!
Fetei tale doar i-aș cere
Ca să-mi dea un pic de miere
Din guriță...

IN CER

Pe munte m-am urcat eu singur,
Pe virful muntelui, și iată!
În poarta cerului bătut-am,
Și raiul s-a deschis îndată.

5 Pe dinaintea mea trecură
Toți îngerașii, cete-cete;
Și-am stat îndelungată vreme
Să-i văd pe toți pe indelete...

10 Dar oacheș n-am găsit nici unul
Din ceata îngerească-ntreagă,
Și-aflai că nici un inger nu e
Așa frumos ca tine, dragă!

Lenau

PREA CURÎND!

O, primăvară, încă tot
Mai pui zăbavă să te-arăți
Pe valea unde te-nfilneam
Surizătoare-n alte dăți...

5 În calea ta, copacii goi,
Trisți așteptindu-te să vii,
Întind, ca niște cerșetori,
Spre tine brațele pustii.

10 Flori timpurii au răsărit
Crezînd c-o să cobori din cer,
Te prevestesc, tinjind de dor,
Dar neputînd s-aștepte, pier.

15 Și rîndunica tremurînd
Se uită zăpăcită-n zări
Și-i pare rău că prea curînd
S-a-tors și ea de peste mări...

Longfellow

GLONTELE

E mort de-acum frumosul tînăr, căzut viteaz și
neînvinc, și inima-i învăpăiată și-obrajii lui aprinși s-au
stîns!
El — sufletul nădejzii noastre, el — răsfațatul de
noroc
Pe care cu mîndrie ochii îl urmăreau din loc în loc,
5 A cărui voce mîngăioasă, al cărui zîmbet plin de
vrajă
Făcea să crezi că pretutindeni un înger bun îi
stă de strajă...

Ieri noapte-naintam o ceată prin pas, în munte,
spre pîchet,
Eram feriți de întuneric; — el călărea cîntînd
încet:

10 „Port două roze roșii
La pălăria mea,
A treia-n vîrful spadei
Îmi va-nflori și ea...”

Atunci, din margine de codru un glonte șuierînd
ieși:
Cîntarea-i amuți pe buze și, brusc, un trup se
prăbuși,

15 Simții că singele-mi îngheață, fiori de groază
m-au pătruns,
Și l-am strigat ușor pe nume, dar, vail n-am
căpătat răspuns!

L-am rădicat pe cal cu trudă și-ncet, prin ploaie
și noroi,
Prin noapte și prin ceață, iată-l adus la tabără-
napoi!
La raza unei mici lanterne, sub cort, văzut-am
dup-aceea
20 Pe față-i două roze *albe*, — la piept îi singera
a treia...

Și-un vis acum mi-arată însă același glonte
ucigaș
Cum șuieră zburind departe, se duce șuierind în
zbor,
Străbate munți și văi, ajunge departe-n nordicul
oraș,
Și-n mijlocul unei căscioare
25 Din ulița plină de soare,
Atinge-o inimă, oprindu-i bătăile, fulgerător!

De-acolo, dinspre nord, departe, aud un clopot
trist sunînd:
Vecinul *Ei* se minunează cum de-a murit așa
curînd!

Traducere

PESIMISM

Ce-ntunecat și trist e cerul,
Și lumea cît e de pustie!
Așa-mi ziceam pierdut în gînduri,
Ascuns în umeda chilie.

5 Plecai afară, și senină,
Rîdea dasupra-mi bolt-albastră:
Un noraș întunecase
În treacăt mica mea fereastră.

PRIMĂVARĂ

Primăvărâteci ochi albaştri
Mă-ntîmpină zîbind pe cale:
Sînt viorelele drăguțe,
Ce le culeg cuprins de jale.

5 Și toate gindurile triste
Ce tainic sufletu-mi frămîntă
Răsună viu în tînguirea
Privighetoarei care cîntă.

Da, tot ce cuget eu în taină
10 Privighetoarea-n crîng repetă:
Tot crîngul potopit de floare
Cunoaște jalea mea secretă...

DIN HEINE

Iubito, te-oi duce departe în zborul
Cîntărilor mele nebune,
Pe mîndrele șesuri udate de Ganges
Cunosc o grădină-minune!

5 Visează încărcată de roșii podoabe
Sub tainica lunei văpaie.
Flori albe de lotus așteaptă acolo
Pe dulcea lor soră bălaie.

În taină șoptesc viorelele-albastre,
10 Surid și se uită la stele;
Povești parfumate își spun la ureche
Frumoasele roze-ntre ele.

Gazele sfioase scot capul din iarbă
Și sprintene-ți sar înainte,
15 Iar riul măreț își urmează departe
Descintecul apelor sfinte.

Acolo, la umbra ce-o dă palmierul,
Din floare un pat ne-om așterne,
Sorbi-vom odihnă, cu inima beată
20 De visul iubirii eterne.

DESPĂRTIRE

O, uite, draga mea copilă,
La poartă cine stă și scrie?
Sunt ofițeri cari vin să-l ducă
Pe fecioraș în cătănie.

5 Cu păr bălai, cu-obrajii rumeni,
Cînd îl vedea, ridea cîmpia;
Și, ridicîndu-se-n văzduhuri,
Cînta voioasă ciocirlia.

Și cine-i stă acum alături?
10 Stă mîndra. Plînge și suspină.
„Nu suspina și nu mai plînge,
Tu, mîndră floare de grădină,

Ți-oi scrie un răvaș, mîndruțo;
Rămii acasă tu și toarce,
15 Căluțul meu ți-l va aduce,
De cumva nu m-oi mai întoarce.

În ladă să-mi grijești răvașul,
Drăguța mea, frumos mi-l strînge,
Și-ades cînd vei deschide lada,
20 Gîndind la mine, tu vei plînge...”

CÎNTEC DIN CAUCAZ

Sînt tristă, mi-e urît, mi-e frică,
Și ce să fac, eu nu mai știu,
Căci dragu-i dus și e tîrziu:
L-aștept acasă singurică.

5 Aș vrea să torc, dar nu pot, iată,
Se rupe firul, fusu-i greu...
Oi toarce mini... Ce Dumnezeu!
Prea-s tristă azi și supărată.

Eu stau și plîng de dor în casă,
10 Cînd poate dînsul m-a lăsat...
Va fi găsit pe alta-n sat,
Și azi de mine nu-i mai pasă.

De-aș ști că pe alta dezmiardă
Și m-a lăsat fără noroc,
15 Mai bine satul tot să ardă,
Să ard cu satul la un loc!

„Pastişare“ după Goethe

HILARIANTĂ

Am invitat un biet pirlit la masă,
Şi nu mi-a fost prea greu să-l mulţumesc;
Aveam mîncarea mea de casă;
Pirlitul a mîncat cît şapte,
5 Desertul tot şi chiar un şvarţ cu lapte —
Şi-abia s-a săturat, mă pomenesc
Că-l duce dracu la vecin în drum
Şi tacticos mă judecă acum:
„Putea să fie şi mai grasă supa,
10 Mai friptă carnea, mai spumoasă cupa.“
Afurisit de cioflingar!
La cap să-i dai! E-un critic de ziar!

Mörike

DUNĂREA

Baladă

Pe Dunăre uşor plutea
O barcă, doi copii în ea,
El — de o parte, ea — de alta.

Ea zice: — Dragă, spune dar,
5 Ce lucru vrei să-ţi dau în dar?

Ea minica şi-o sufleca
Şi peste apă se pleca.

Băiatul rise şi, la fel,
Pe apă s-aplecă şi el.

10 — Ah, dă-mi un dar, frumoasă Dună,
Tu, care eşti aşa de bună!

O mindră spadă scoase ea,
De mult băiatul o dorea.

Băiatul însă-n mîni ce are?
15 O salbă de mărgăritare!

I-o așeză în negru-i păr,
Părea-o prințesă-n adevăr!

— Mai dă-mi un dar, frumoasă Dună,
Tu, care ești așa de bună!

20 Copila mai încearcă iară
Și scoate-un scut de-oțel afară.

Băiatul ride aiurit
Și-i scoate-un piepten aurit.

25 A treia oară ea încearcă,
Dar, ah! alunecă din barcă.

El sare după ea s-o scape,
Dar Duna-i fură între ape.

Îi pare rău de comoara ei
Și se răzbună acum pe ei.

30 Pustie barca se scufundă,
Și soarele stă să s-ascundă,

Iar luna când ieși pe deal,
Iubiții morți pluteau spre mal,
El — de o parte, ea — de alta.

Un poet chinez

CHEF PE LUNĂ

Stau în chioșcul luminat de lună,
Înainte-mi, un ulcior cu vin.
N-am tovarăș, dar ce-mi pasă mie?
Singur eu cu mine am să-nchin.

5 Haide dar! ridic voios paharul,
Lună, tu, să-mi ții de-urît nu vrei?
Iată, măi, și umbra mea de colol
Hei, acuma sintem tocmai trei!

10 Dar cu vinul parcă nu-i deprinsă
Drăgălașa mea amică, luna.
Umbra mea în schimb e bun tovarăș,
Cel puțin o văd că bea într-una.

15 Eu încep să cînt de voie bună,
Luna saltă-n colo și incoace...
Prind să joc, și iată că începe
Umbra mea pe loc și ea să joace.

20 Luna trece peste chioșc acuma,
Norii-ncet-încet îi dau ocol,
Umbra nu știu unde-a dispărut, și singur
Înainte-mi stă ulciorul gol...

UN VIS

Azi-noapte avui un vis bizar:
Purtat eram de mini streine
La cimitir, și nici un prieten
N-aveam, să plîngă după mine.

- 5 M-am deșteptat. Pe lumea asta
De n-am prieten iubitor
La groapa mea o dat' să plîngă,
Atunci mai bine nu mai mor!

CATARACTA LODOREI

- Cum vine oare apa la Lodora?
Odrasla într-o bună zi imi cere
Să-i povestesc. Eu, vrînd să-i fac plăcere,
Numaidecît s-alătură și sora,
5 Și-o altă surioară mai veni.
Și mare fu dorința tuturoră
Și toți voiau cu orice preț a ști
Cum se coboară apa la Lodora,
În furia și măreția ei,
10 Așa precum o mai văzuse ei.
Deci, nu mă las nici eu prea mult rugat,
Căci, îndrăgit al rimelor sonore,
Sunt și al lor, în anumite ore,
Și-al regelui poet laureat.
- 15 Din obirșia plină de izvoară
Care țîșnesc într-un adînc bazin
Al muntelui stîncos, apele vin
Și se preling încet și se strecoară,
Alunecă-n zigzaguri, dau ocol,
20 Prin feregă și mușchi făcîndu-și cale,
Se duc aproape nesimțit la vale,
Apoi adorm ici-colo-n cite-un ghiol;
De-acolo apa ce părea că-i moartă
Deodată-și sparge singură o poartă,
25 Și-acum curgînd prin stuf o întrevezi,

Printre mesteceni, pajiști și livezi,
Prin rariști trece vesel strălucind,
Sau umbrele pădurii o cuprind.
30 Sărind ca o războinică vitează
Zăgazele ce drumul i-l brăzdează
Pin' la-nălțimea malului răpos.
Cum curge apa la Lodora-n jos?
Aicea, iat-o viu fierbînd în clocot,
Dincoace, iat-o iarăși ațipită,
35 Iei spumegînd, vuind, fugind cu ropot,
Înfuriată și nepotolită,
Urmîndu-și calea-n goană nentreruptă,
Săltînd în sus și-n jos, chemînd la luptă
Și-amenințînd să surpe, să prăvale
40 Știnci, peșteri — tot ce i se pune-n cale.

Sărind șagalnică,
Crescînd năvalnică,
Slăbind, tîrîndu-se,
45 Țîșnînd, lăfăindu-se,
Fugind, azvîrlindu-se,
Aiurînd, zvircolindu-se,
Ocolînd, plecîndu-se,
Săltînd, rentorcîndu-se,
De peste tot și-adună
50 În goana-i ce detună
Șuvițele ei săltărețe,
Din care sar alte răzlețe,
Pe care-apoi iarăși le-ndrugă
Pin' la o nouă fugă.

Scurmînd și opintindu-se,
Luptînd și despletindu-se,
Ea își urzește țesătura ei,
Că stai uimit, și pleoapele
60 Le-nchizi fără să vrei.
Rămii așa nedumerit,
Și asurzit, și aiurit
De larma ce-o fac apele

În cursul lor nemaioprit.
Săgeată pornind,
65 Șoptînd, forfotînd,
Clocotînd și cotînd,
Smorcăind, horcăind,
Iei picînd strop cu strop,
Iei jucînd în potop,
70 Năruînd, stăruînd,
Tremurînd, murmurînd,
Țîrlînd, pîrlînd,
Ropotînd, bobotînd,
Duduînd, zguduînd,
75 Vijăind, gifăind,
Aromînd și momînd,
Și murînd, tresărînd și sărînd,
Și fierbînd și turbînd.

Galopînd și săpînd și rupînd și surpînd,
80 Strălucînd, clipocînd, nălucînd, rătăcînd,
Lunecînd, zdromaticînd, și jucînd și trecînd,
Unduînd, șerpuînd, și suind și vuind,
Spumegînd, fumegînd, răpăgînd și strigînd,
Dăntuînd, chefuînd, duduînd și huînd,
85 Bolborosînd, regăsînd, poposînd și sosînd,
Șopăind, ropăind, țopăind, hopăind,
Framîntînd și cîntînd, desfătînd și săltînd,

Mereu, mereu coboară, domoală ori zglobie,
Bătrîna cataractă, vulcan de apă vie,
90 Împreunînd tot soiul de zgomote ciudate,
Cu-a valurilor sale schimbări neincetate,
Și-și trimbiță sonoră
Și vesela solie...

Așa coboară apa-n cădere la Lodora...

Lenau

ÎN PRIMĂVARĂ

Pe-a trilurilor sale scară
Se urcă ciocirliia-n zori;
De-a cîntăreților fanfară
Răsună codrul plin de flori.

5 Clădite-s peste tot altare,
Și miile de inimi bat,
Chemînd stăruitor și tare
La sfîntul dragostei sabat.

10 În dom ard trandafirii roșii
Pe cruguri de smaragd și curg
Prinos jertfindu-i credincioșii
Din zori de zi pînă-n amurg...

A. Stöbec

CĂTRE POET ȘI CETITOR

Poetule, cînd scrii, te reculege,
Precum te reculegi la rugăciune,
Ca luminoasă-n minte-ți să se-nchege
A frumuseții tainică minune,
Să poți zări-n întrea-ga-i strălucire
Icoana ei cum e, adevărată,
Și-n urmă cu credință și iubire
Să o cioplești ca-n marmură curată.

Și tu, o cetitor, te reculege,
10 Precum te reculegi la rugăciune,
Ca luminoasă-n minte-ți să se-nchege
Icoana ce sub ochii tăi o pune
Poetul, și-nălțînd în sus privirea,
De pe pămînt, asemeni cu poezii,
15 Să poți zări în toată strălucirea
Eternul prototip al frumuseții.

Alice, baroneasă de Gaudy

BĂTRINA TOARCE

Stă dusă, la vatră, bătrina și toarce,
Cu ochii-n văpaie; cu gândul se-ntoarce
În vremea trecută, de parc-a fost ieri,
Și gustă din nou bucurii și dureri.

- 5 Un vreasc se fărâșă... Văpaia răsfringe,
Pe zid și podele, o baltă de sînge.
Ea-și vede — o clipă îi tremură mîna —
Zdrobit sub o stîncă, bărbatul căzut.
Era călăuză vestită-n ținut...
10 Oftează; și toarce-nainte bătrîna...

- Alt vreasc... O, ursită nedreaptă și crudă!
Avea trei băieți, îi crescuse cu trudă...
Cel mare voinic și frumos ca bujorul,
Cu ochi de vultan¹, luminoși și vioi.
15 Se face cu țara Italiei război,
Și la Solferino...
Îi tremură mîna
Cînd smulge fuiorul;
Și toarce bătrîna...

¹ În revistă, greșit: *sultan*.

- 20 Și-al doilea vreasc spulberat în schintei...
Mezinul, comoara nădejților eil
Ce mîndru cînta el duminica-n strană,
Și-n zile de lucru, din zori pînă-n sară,
Munca să cîștige puțina lor hrană.
25 Dar molima, cînd s-abătu peste țară...
Vai, molima...

Mîna îi tremură iară...

- Se farmă și vreascul din urmă-n jăratec;
Și zbirnie fusul, se-nvirte sălbatec,
30 Și firul se rupse...
Cel mic, zvăpăiatul,
I-aduse pe cap și păcatul.
Și noaptea, pe ceață, fugi într-ascuns...
Pe unde-o fi oare?... Și ce-o fi ajuns?
35 În temniță poate... Ori poate-a murit?
O, Doamne! Ce-ar fi să-l revadă întors?
Văpaia se stinge încet... S-a oprit
Și fusul din tors...

Goethe

REGELE DIN THULE

Era în Thule, departe,
Un rege lăudat
Și căruia iubită, la moarte,
O cupă de aur i-a dat.

5 El bea din ea la ospete,
Ținea nespus la ea,
Și ochii-i mureau de tristețe
De câte ori o sorbea.

10 Și când a fost să moară,
Urmașilor lăsă
Orașele toate din țară,
Dar cupa o păstră.

15 Acolo, pe țărmul mării,
În sala din vechiul castel,
Cu toți fruntașii țării
La masă șade el.

20 Bătrînul crai se scoală,
Închină înc-odat'
Și-azvîrle cupa goală
În valul înpumat.

Cu ochii stinși sub pleoape,
O vede cum căzu
Luată-ncet de ape,
Și-n veci nu mai bău!

Fr. Evers

POEZII

De cînd pămîntul, tagma noastră este;
A lumilor vechi mări clocotitoare
Trăiesc în noi cu-ntreaga lor poveste.

5 Încătușați de flacări arzătoare,
Oglinda zilei, prada nopții grele,
Cu inimi pline și cutezătoare,

Așa umblăm pribegi, făr-adăpost,
Și-un prag o clipă poate să ne-nșele,
Dar azi și mini vom fi ce ieri am fost.

10 Ne-mbie doar în faptul dimineții
Luceferii speranțelor și sori
Ce stau dasupra morții și-a vieții,

15 Și-n cei mai sfinți ai facerii fiori
Ni se arată taina vieții-ntregi,
Și ne simțim atotbiruitori,

Căci viața noastră nouă doar ni-i dragă.
Ai aspirației puternici regi,
Noi o-nnoim și-i sintem împărații,
Și-n vorba noastră basmul ei se-ncheagă!

Martin Hornung

ADIO

Nu pot să cred că-mi stai așa departe!
Nu pot să cred, te simt infiorat
Și-mi este ca și cum m-ai sărutat,
Tu ești, iubito, nu-s păreri deșarte.

- 5 Ieri pe veranda îmbrăcată-n floare
Bătea voios intrauritul soare...
Ne-am despărțit... O vorbă, numai una...
Iubește-mă mereu și-ntotdeauna,
Aș fi dorit să fiu sub ochii tăi,
10 Să-ți simt iar ale inimii bății...
O dată încă, cea din urmă dată
Să te alinți la sinu-mi, răsflățată...
Precum te-am strâns cu drag la sinul meu,
O dată încă, cea din urmă oară...
15 Rămii cu bine, veselă mereu!
Și soarele rămîne, și afară
Posomorită toamna se coboară,
Așa de palidă și întristată
Cum nu am mai văzut-o niciodată.

POSTUME

Heine

CÎNTEC

Din multele-mi năcazuri grele
Fac cîntecele mititele;
Sonore se-nalță ele
Și bat din aripe rebele!

Aflară către tine cale;
Se-ntorc, și plîng de-amar și jale,
Și plîng că nu mai vor să creadă
Că-n inima ta pot să vadă!...

VISUL

În visul dulce-al nopții line
O vrajă asupra-mi tainic vine
Cu un descîntec, era ea,
Plutea iubita-n casa mea.

5 Mă uit la ea... O! ce frumoasă!
Ea se uita zîbind duioasă...
Și, surzînd, inima mea
Îmi crește, năvălind spre ea:

10 „Ia-mi tot, ia-mi tot, tot ce-am avut!
Iubito, vai, eu te-am pierdut!
Dar de-aș putea fi adorat
Cînd nu-i cocoșul deșteptat!“

Ea se înclină și se miră
Și ochii-i vineți străluciră
15 Așa de trist și de intim.
„Ia-mi fericirea, Serăfim!“

Ia-mi viața, ia-mi singele meu
Cel tînăr; către tine eu,
Copilă, îngere, ce ești,
20 Implor, ci-n rai nu mă găsești!“

Blind sună vorba-mi temerară
Și inflorește-a primăvară,
Minune de frumoasă fată
Îmi strigă: „Dă-mi inima toată!“

25 Și sumbru sună vorba ei,
Și ochii ei azvîrl scînteii
În al simțirii mele spațiu,
Și-ascult, pierdut, fără de sațiu.

Și iată că vin îngerei
30 Să impresoare fruntea ei,
Și-apoi sălbateci vin și cad
O gloată de cobolzi din iad.

Ei luptă cu îngerii mei,
Și-atunci sărmanii îngerei
35 Fug în sfîrșit; macabru cor
În negură dispăre-n zbor!

Eu însă mă topesc de dor,
Cu brațul strîns o înfășor
Pe dulcea mea, ca pe o ciută,
40 Și plîng, și dulcea mă sărută.

Și dulcea fină plînge; eu
Cum plîng, mă știe Dumnezeu!
Ah, gura ei de trandafir
E-o floare mută-n cimitir!

45 „Dă-mi fericirea, viața ta!...“
Atunci deodată parcă-mi sta
În vine singele și îngheață,
Și albă-n zori pieri în ceață!

50 Fantastic filfiind, deodată,
Din negru fund de-abis, o ceată
Întunecoasă urcă-n sus,
Și eu rămân pierdut și dus...

Atuncea joacă minunat
În hori măiestre legănat
55 Întunecata ceată-n zbor
Și hohotește-ngrozitor...

Și tot mai strimt e cercul lor
Și murmură jalnicul cor:
„De-acum în noaptea morții treci,
60 Și-al nostru ești tu pentru veci!“

— D R A M A T I C E —

Goethe

DRAGOSTE CU TOANE
Pastorală într-un act și în versuri

P E R S O A N E L E

EGLEA
AMINA
ERIDON
LAMON

S C E N A I

AMINA și EGLEA șed într-o parte a scenei și împletesc cununi. LAMON vine și aduce un coșuleț cu flori.

LAMON

(punând jos coșulețul)

5 Aici sunt flori.

EGLEA

Prea bine.

LAMON

Sunt mindre, nu-i așa?

10 A ta-i garoafa.

EGLEA

Ruja!

LAMON

Ba nu, draguța mea!

15 Minunea verii astăzi Aminei i se cade;
În păru-i negru ruja nespus de bine-i șade.

EGLEA

Și crezi că e cu cale și e frumos ce faci?

LAMON

- 20 Ți-s drag de-atîta vreme, și nu te mai împaci
Cu firea mea? Că singur ți-s drag o știu eu bine.
Și inima îmi bate — o știu — doar pentru tine.
Dar poate vrei ca pururi să-ți fiu un rob plecat.
25 Și dacă-mi par frumoase și altele-i păcat?
Eu nu mă tem a-ți spune: Drăguță e cutare,
Sau: Ce frumoasă-i alta! Să mint nu sunt în stare.
Nici să mă supăr...

EGLEA

- Bine, nici eu; ne-am înțeles.
30 Greșim doar deopotrivă. De vorbă stau ades
Zîmbind, cu unul-altul, iar cîtor păstorițe,
Cînd eu nu sunt de față, le spui tu că-s zeițe.
Dar inima e una și șaga este șagă.
Ușurătatea noastră chiar și mai strîns ne leagă.
35 Nu cred că gelozia ne-ar prinde de minune.

(Către AMINA)

Zîmbești la vorba noastră — ce crezi de noi tu? Spune!

AMINA

Nu mult...

EGLEA

- 40 Destul, iubito, spre a simți ce bine
O ducem noi, și traiul ce-amar e pentru tine.

AMINA

Cum asta?

EGLEA

- 45 Cum? În vreme ce noi, glumind mereu,
Gonim somnoroșia lui Amor, micul zeu,
Tu, biata, tremuri toată cînd dragul tău te vede
Un om mai îndărătnic nici c-am văzut, mă crede.
50 Socoți că te iubește? Ei așa! Nici n-are-a-facel
Te vede-așa supusă, tiranul, și îi place
Să-și chinuiască prada.

AMINA

Ah, și el mi-e supus...

EGLEA

- 55 Spre a-ți vorbi pe urmă mai dirz și mai de sus.
Cum? Orișice privire din ochii lui s-o furi?
Puterea ce natura ne-o dă-n căutături
Spre-a fermeca bărbății și-ai face blînzi ca mieii,
60 Cea mai neprețuită din armele femeii
I-ai dat-o-n dar, și-acuma te simți prea fericită,
Cînd e în toate bune. Cu fruntea încrețită,
Sprincenele-ncruntate, privirea-ntunecată,¹
De parcă tot îi plouă și-i ninge, și s-arată.
65 Și-abia cu rugă, săruturi și nu arar cu plînsul
De-l îmbunezi. Acesta, aidoma, e dînsul
Și veșnic plin de ciudă, cu fața supărată!

AMINA

- Tu nu-l cunoști, Egleo, că nu ți-e drag ca mie.
70 Nu încăpățînarea îl face-așa să fie;
Sunt toane de-ntristare ce-l prind adeseaori
Și ne-nnorează cele mai mîndre sărbători;
Ci tot sunt mulțumită cînd, de-l dezmierd oleacă,
Îi trece supărarea pe loc și iar se-mpacă.

EGLEA

- 75 De-atîta mulțumire mai bine-ai fi cruțată!
Ci spune: ce plăcere îți iartă el vreodată?
Cum tremurai de poftă cînd se vorbea de joc,
Dar domnul face mutre și tu nu joci de loc.
80 În prada veseliei nici vorbă-i să te lași —
Cînd e gelos de iarba pe care-o pleci sub pași,
Gelos de-o păsărică, fiindcă ții la ea.
Cum ar răbda cînd altul s-apropie, te ia
Și în virtej, cu brațul mijlocul și-l supune,
85 Ținîndu-te la pieptu-i și vorbe dulci îți spune?

¹ În textul de bază, dintr-o greșeală de tipar, acest vers lipsește.

AMINA

Nu fi nici tu nedreaptă, căci, uite, m-a lăsat
Cu voi să fac serbarea, fiindcă l-am rugat.

EGLEA

90 Vezi asta nu-i a bună.

AMINA

Cum?

EGLEA

El de ce nu vine?

95

AMINA

Nu prețuiește danțul.

EGLEA

Zi că-i hain, mai bine!

100 Cum vii spre el voioasă, l-auzi numai ce-ți spune:
— Ați petrecut, imi pare, grozav. — Da. — De minune!
Și ce jucarăți? — Gajuril — Hm! Damöt nu lipsea?
Și — ați dansat? — Firește! — Frumos, pe legea meal
Juca drăguț, desigur? Răsplata și-a luat-o?

AMINA

105

(zîmbind)

Ah!

EGLEA

Rizi?

AMINA

110 Da, rid, căci bine îl mai imiți, surato!
Floril!

LAMON

Iată! Pe sprinceană!

AMINA

115

Dar tot sunt măgulită,
Că orișice privire a mea e pismuită.

414

Eu văd din pism-aceasta ce mult mă are dragă
Și-atunci imi uit îndată de obida mea-întreagă.

EGLEA

120 În ochii mei, copilă, ești vrednică de jale.
Tu îți iubești robia: sunt lanțurile tale
Și vrei să crezi că-i cîntec...

AMINA

Ca să-mi innod cununa

125 Aș vrea o cordeluță...

EGLEA

(cătore LAMON)

Tu imi furaseși una.

De la Maia!l, ții minte, de mine cîștigată?

130

LAMON

Merg s-o aduc!

EGLEA

Prea bine; dar să te-ntorci îndată!

SCENA A II-A

EGLEA, AMINA

AMINA

La darurile tale, cum văd, el nu prea ține.

EGLEA

5 Aceasta mă cam pune pe gînduri și pe mine.
Ia prea puțin în samă nimicurile-acele
Ce inima ne-o-ncintă, oricît de mici sunt ele.
Dar, scumpa mea, mă crede, e mai puțin amară
Iubirea nu prea multă, ca cea din cale-afară,
10 Credința-mi place, însă atunci cînd se imbină
Deplina siguranță cu liniștea deplină.

415

AMINA

Ah, dragă! Ce tezaur e-o inimă duioasă!
Ades el mă-ntristează, dar vezi, și lui îi pasă
15 Când sufăr, și dojana-i când văd că-ntrece gluma,
E de ajuns o vorbă să-i spun, o vorbă numa,
Îndată el e altul, minia i se stinge;
Ba, când plîngînd mă vede, și el pornește-a plînge,
Îmi cade la picioare și ca să-l iert mă roagă!

20

EGLEA

Și-l ierți?

AMINA

Întotdeauna!

EGLEA

25 Și-i trai acesta, dragă?
Cînd te rănește-n suflet, și-l ierți așa, îndată?
Să faci atitea jertfe, și-n veci nici o răsplată?

AMINA

Nu poți să-l schimbi, și pace!

30

EGLEA

Să-l schimbi? Să-l îndreptezi
Nu-i nici o greutate.

AMINA

Crezi oare?

35

EGLEA

Stai, să vezi.
Necazul tău cel mare ca și obida sa
Își au izvor...

AMINA

40

De unde?

EGLEA

Din gingășia ta!

416

AMINA

Credeam că prin aceasta am să-i cîștig iubirea!

45

EGLEA

Te-nșeli; fii rea și aspră, să-l vezi că-și schimbă firea!
Încearcă doar o dată să-i dai puține friguri:
Bărbații vor să lupte, nu vor să fie siguri.
Cînd Eridon dorește să stea un ceas cu tine,
50 Îndată reușește, o știe el prea bine.
Nici de rivali nu-i pasă, căci de asemeni știe:
Oricit i-ai fi de dragă, mai mult ți-e drag el ție.
Nemăsurat de mare-i norocul său și, iacă,
Necazuri dacă n-are, vrea cu-orice preț să-și facă.
55 El vede cit de tare l-ai îndrăgit, Amină,
Și vina ta e numai că nu ai nici o vină.
Întîmpină-l, să creadă că n-ai de el nevoie,
Întii o să turbeze, dar o să-ți intre-n voie
Curînd, și o privire, atunci, îl va-ncînta
60 Cu mult mai mult ca astăzi o sărutare-a ta!
Fă-l ca să-ți ducă frica, și ai să-l fericești!

AMINA

Da, toate-s bune, însă ușor e să vorbești;
Curajul îmi lipsește...

65

EGLEA

Vrei, poate, ca plocon
Să-ți pice-atuncea totul... Privește!

AMINA

Eridon!

70

EGLEA

Da, el e. Biată fată! El vine, tu-l aștepti
Săltînd de bucurie. De vrei chiar să-l îndrepti,
Privește-l și-l ascultă mai rece, și va fi...

AMINA

75 O, lasă-mă! Amina nu știe-așa iubi!

417

SCENA A III-A

ERIDON vine încet, cu brațele încrucișate. AMINA se scoală și aleargă întru întimpinarea lui. EGLEA rămâne jos, în ocupația ei.

5 AMINA
(apucându-i mina)
Scump Eridon!

ERIDON
(ii sărută mina)
Copilă!

10 EGLEA
(aparte)
Ah!

AMINA
Ce drăguț buchet!

15 Din mina cui, iubite?

ERIDON
Nu e nici un secret:
Din mina dragei mele!

AMINA
Cum? Ah, sunt tot acele?

20 De ieri, așa păstrate?

ERIDON
E semn că țiu la ele.
Dar ale mele unde-s?...

25 AMINA
Am impletit cununi
Spre-a merge la serbare.

ERIDON
O! Ai să faci minuni,
30 Trezind necaz în fete și dor aprins în sinul
Atitor fanți!

EGLEA
Fii vesel, că tu rămii stăpinul
Acelei după care așa de mulți oftează.

35

ERIDON

N-am nici o bucurie: prea mulți mă-nvidiază.

EGLEA

Și totuși cine este mai norocos ca tine?

ERIDON

(cătore AMINA)

40

Mai spune-mi de serbare; desigur, Damöt vine?

EGLEA

(tăindu-i vorba)

Nu poate să lipsească chiar astăzi, se-nțelege.

45

ERIDON

(AMINEI)

La danț pe cine oare, iubito, vei alege?

(AMINA tace, el se întoarce către EGLEA.)

O, dă-i-l tu pe-acela ce-n taină și-l dorește!

50

AMINA

Iubite, n-o să poată, căci Eridon lipsește.

EGLEA

Nu, Eridon, ascultă, fii om de omenie!

Ce chinuiești pe-Amina cu oarba ta minie?

55

De crezi că ea te-nșală, de ce n-o părăsești?

Iar dacă nu, ei bine, n-ai drept s-o chinuiești!

ERIDON

N-o chinuiesc...

EGLEA

60

Cum? Oare ce simte biata fată,

Cînd orice bucurie, cit de nevinovată,

Tu din senin i-o tulburi și-o bănuiești mereu?

ERIDON

Poți tu să mă asiguri că mă iubește?

65

AMINA

Eu
Nu te iubesc? Eu? Doamnel!

ERIDON

70 Cui i-a furat și Damon deunăzi un buchet?
Și cui imperbul Triyrsis îi dete-o panglicuță?

AMINA

Vai, Eridon!

ERIDON

75 Așa e că n-ai fost tu, drăguță?
L-ai răsplătit incaltea? O, da, știi să săruți!

AMINA

Iubite, știi povestea, și totuși nu mă cruți?

EGLEA

80 O, taci! Nu vrea să știe! I-ai spus de-atunci ce-a fost
Și s-a-mpăcat și totuși s-a plins iar fără de rost.
La ce bun? Îi vei spune din nou și o să-și ceară
Iertare azi, ca mâine să fi năzare iară.

ERIDON

85 Și poate cu droptate!

AMINA

Vai, spui aceasta tu?
Amina să te-nșele? Crezi tu, aieve?

ERIDON

90 Nu pot să cred, și totuși... Nu!

AMINA

O, spune când ți-am dat
Prilej de bănuială?

95

ERIDON

Nu e lucru curat!

AMINA

Când ți-am călcat credința? Când ți-a greșit Amina?
Când? Unde?

100

ERIDON

Niciodată! Chiar asta-i, vezi, pricina
Amărăciunii mele de ieri, ca și de-acuma,
Că n-ai greșit cu voia, din ușurință numa,
Că ceea ce m-atrage pe tine nu te-nșintă,
105 Și prea puțin ții seama de tot ce mă frământă!

EGLEA

Bun! De-i așa Amina, ce rău îți face ție?

ERIDON

Mi-a pus și ea-ntrebarea. Îmi face rău, ea știe!

110

EGLEA

Știi că ea nu permite prea mult?

ERIDON

Puțin, o, dal
Spre-a da de bănuială, prea mult spre a nu da.

115

EGLEA

Nu vezi cum te iubește cu dragoste naivă?...

ERIDON

Și jocul, veselia și gluma deopotrivă!

EGLEA

120 Dar cui nu-i plac acestea iubească pe bunica!

AMINA

Eglee, taci! O, lasă, iubite, nu-i nimal!
Întrebă pe prieteni ce des te-am pomenit
În lipsa ta, când alții glumeau neconținut;
125 De câte ori pe gânduri cădeam fără de veste
Și întrebam cu jale: Eridon unde este?
De nu mă crezi, vin astăzi, și vei vedea tu, lasă,

De-ți este-ori ba Amina iubită credincioasă.
N-am să te las o clipă, cu tine joc și hora
130 Și tu vei fi alesul-naintea tuturor!
Iar dac-a mea purtare ți-a da vreo bănuială...

ERIDON

Iubirea nu-i iubire când e de porunceală!

EGLEA

135 Spre cinstea ta curglacrimi — le vezi? — nevinovate!
Nu te credeam în stare de-atita răutate!
Nemulțumirea-ți oarbă, ce margini nu cunoaște,
Și-oricît de-năbușită, mai lacomă renaște,
Mindria ce te face să nu poți suferi
140 Ca draga ta să aibă și alte bucurii,
Stăpine sunt cu schimbul și-ntrec orice măsură
În inima-ți haină și vrednică de ură!
Iubirea ei te lasă, ca și durerea-i, rece!
Eu ți-u la ea. De-acuma nimic nu ți se trece!
145 Din calea ta să fugă oricît de greu îi vine,
Mai greu e să iubească pe-un om cumplit ca tine!

AMINA

(siese)

Ah, inimă sărmană, de ce ți-e drag prea tare!

150

ERIDON

(rămîne o clipă liniștit, apoi se apropie sfios de
AMINA și-i apucă mina)

Amină, dulce inger! Mai pot spera iertare?

AMINA

155 Ah, n-ai avut adesea dovezi destule oare?

ERIDON

O, suflet bun și nobil, mă lasă la picioare...

AMINA

Ridică-te, iubitel!

160

EGLEA

Puține vorbe-ajung!
Simțirea prea pornită nu ține îndelung.

ERIDON

Iubirea, adorarea ce-o simt, acea pornire...

165

EGLEA

Să fie mai domoală, ar fi o fericire!
Ați duce lume albă și voi de-acîi-nainte...

ERIDON

Mai iartă-mi astă dată! De-acum oi fi cuminte...

170

AMINA

Mergi, Eridon, culege-mi vreo două flori mai bine,
M-or face mai frumoasă, știind că-s de la tine.

ERIDON

Dar ruja?

175

AMINA

De la Lamon al ei am căpătat-o;
Îmi stă frumos.

ERIDON

(atîns)

180

Desigur...

AMINA

Ți-o dau, iubite, iat-o!
Să nu te superi numai!

ERIDON

(o ia și-i sărută mina)

185

Ți-aduc și flori îndată!

SCENA A IV - A
AMINA, EGLEA, apoi LAMON

EGLEA

N-o scoți așa la capăt, sărmană, bună fată!
Pe zi ce merge crește flămîndul său arțag:
5 Ia seama, pîn'la urmă îți ia tot ce ți-e drag.

AMINA

Pe el de nu l-aș pierde, n-am alt gînd mai temut!¹

EGLEA

Frumos! Cum se cunoaște c-abia ești la-nceput!
10 Așa-i-ntii iubirea; stăm zile-ntregi de-a rîndul
Și-un gînd de-avem, la dînsul ne zboară veșnic gîndul;
Iar de ne cade-n mină și vreun roman, și-n el
Citim de oarecare cum a rămas fidel,
Ce mare în primejdii s-a arătat cutare,
15 Cum l-a-ndîrjit în luptă iubirea lui cea mare,
Apoi ne pierdem capul de tot și ne încinge
Un dor de-a fi asemeni, de-a suferi și-a-nvinge:
O carte-ncîntă lesne o inimă de fată,
Și mai ales atuncea cînd e amoretată.
20 Și-astfel iubim o vreme, pîn'ce tîrziu-nțelegem
Că din atîtea visuri cu prea puțin ne-alegem...

AMINA

Nu-i cazul meu!

EGLEA

25 De, dragă, povestea e celebră...
Ades bolnavul spune: Dar, doctore, n-am febră!
Și ce-l crede? Nimeni! Oricît ar zice nu,
Ia totuși doctoria. Așa o pați și tu!

AMINA

30 De-aș fi copil, ar merge ca să vorbești așa;
Sunt eu copil?

¹ Dintr-o greșeală de tipar, această replică a Aminei lipsește din textul de bază.

EGLEA
Dar, bine, iubești¹...

AMINA

Tu nu?

35

EGLEA

Da...

Iubește-așa ca mine. Alină vijelia
Ce bîntuie asupra-ți! Cu toată gingășia
40 Poți să iubești, și totuși să ai în suflet pace...
Nu?...

LAMON

Iată cordeluța!

AMINA

45

Ce mîndră-i!

EGLEA

Cum se face

C-ai zăbovit atîta?

LAMON

50

Să vezi ce s-a-ntimplat.
Treceam pe la colină, cînd Chloris m-a strigat
Și-mi dete pălăria să i-o gătesc îndată
Cu flori...

EGLEA

55 Și-n schimb?

LAMON

Nimica. Doar s-a lăsat pupată:
De dragul unei fete în vînt oricît te dai,
Mai mult ca o guriță nu poți în schimb să ai.

60

AMINA

(arată EGLEEI cununa cu cordeaua)

¹ În textul de bază, greșeală de tipar: iubește...

E bine-așa?

EGLEA

Da, dă-mi-o!

65 *(Amină AMINEI cununa, astfel că îi cade cordeluta pe umărul drept. În același timp vorbește cu LAMON.)*

Să fim voioși, nu șagă!

LAMON

70 Acu-i de trai! Să știți voi, nu-i bucuria-ntreagă,
Cînd iei prea multe-n seamă și tot te-ntrebi cu frică
De fapta ta iubitul sau lumea ce-o să zică?

EGLEA

Că bine zici!

LAMON

75 Nici vorbă! În ciuda tuturor...

EGLEA

Amină, stai!

(AMINA se așază, EGLEA îi prinde flori în păr, pe cînd continuă a vorbi.)

80 Dă-mi, Lamon, gurița de la Chlora.

LAMON

(o sărută)

Îndată, cu plăcere!

AMINA

85 Că nostimi mai sunteți!

EGLEA

Pe Eridon tot astfel nu poți tu să-l înveți?

AMINA

Nici vorbă, n-are voie să pupe alte fete...

90

LAMON

Dar ruja unde-mi este?...

EGLEA

Lui Eridon i-o dete

Spre-a-l îmblinzi...

95

AMINA

De teamă că iar o să mă certe...

LAMON

Da, iartă-i tot, și dînsul, la rîndul lui, să-ți ierte;
Vă faceți zile-amare, cum văd, pe întrecute!

100

EGLEA

(făcînd un semn precum că a isprăvit cu găteala părului)

Așa!

LAMON

105

E de minune!

AMINA

Ah, de-ar veni mai iute

Și Eridon...

EGLEA

110

Amină, am să te las o clipă.

Tu stai și ți-l așteaptă. Mă voi găti în pripă.
Tu, Lamon, hai cu mine... Ne-ntoarcem noi îndată!

SCENA a V - a

AMINA, apoi ERIDON

AMINA

O, cită gingășiel! Ce viață desfătăată!
Dac-aș trăi tot astfel cu Eridon al meu,
5 Ar fi și el mai vesel, mai fericită eu.
De nu-i dădeam asupra-mi putere-așa de mare,
Un vis ne-ar fi tot traiul, o dulce desfătare.
Să mă arăt mai recel! Dar n-am nici o-ndrăzneală!
Minia lui s-aprinde văzînd a mea răceală.

10 Gîndind, și mă cutremur! Îl știu eu pe de rost!
Ce greu e rolu-acesta: cum o să-l joc de prost!
Dar dacă vei ajunge, răceală arătîndu-i,
Precum te biruiește, să-l biruiești la rîndu-i?
Azi am prilej și trebui să fiu eu-ndeminare
15 De la-nceput. El vine! O, inimă, fii tare!

ERIDON

(i-aduce flori)

Nu sunt așa frumoase, iubita mea, vezi bine,
Că le-am cules în pripă.

20

AMINA

Destul, sunt de la tine.

ERIDON

Nu sunt așa învoalte ca rujele acele
Ce îți le smulse Lamon.

25

AMINA

(le prinde la piept)

Mi-s dragi, oricum sunt ele.
Le-am prins la locul unde stăpîn ești numai tu.

ERIDON

30 Sunt oare-n bună pază?

AMINA

Crezi poate altfel?

ERIDON

35 Nu cred nimic și totuși... eu vă cunosc pe voi,
Cînd muzica răsună și jocul e în toi,
În larm-amețitoare prea lesne uită unii
Porunca datoriei și glasul-nțelepciunii...
40 Vei fi gîndind la mine, ades, fără-ndoială,
Dar tot nu ai tăria să-nfrîngi acea-ndrăzneală
Pe care tineretul și-o va lua îndată,
Chiar numai dacă-n treacăt i-ar da prilej o fată.

Mindria lor deșartă prea lesne ia de bună
O vorbă spusă-n glumă.

45

AMINA

Destul, că e minciună!
În juru-mi dacă roiul de-adoratori se-ndeasă,
Tu singur ești alesul, o știi, și ce-ți mai pasă?
Măcar să mă privească îngăduie-le-oleacă:
50 Sărmani, își fac iluzii...

ERIDON

Nu trebuie să-și facă!
Vezi, asta mă omoară! A mea ești, da, dar poate
Că norocos ca mine și altul se socoate,
55 Și întîlnind privirea-ți, te și sărută-n gînd,
Ba chiar și triumfează, nemernicul, crezînd
Că mi te-a smuls...

AMINA

De-aceea, iubite, hai la bal.
60 Să vadă toți încalte că tu nu ai rival,
Că tu...

ERIDON

Ești prea gentilă și-ți foarte mulțumesc.
Ar fi prea mare jertfa și nu pot s-o primesc.
65 Un dansator ca mine e o calamitate:
Eu știu trufia voastră cui dă întîietate
La bal: acelu care danțează elegant,
Spre-a vă făli cu dînsul, nu bietului amant!

AMINA

70 În adevăr...

ERIDON

O, Doamne, de ce nu-mi este dat
Ca Damaren cel sprinten să fiu de lăudat!
Ce răpitor s-avîntă!

75

AMINA

O, da!

ERIDON

Și voi, cu toate...

AMINA

80 Il prețuim...

ERIDON

Ba încă, vi-e drag nespus...

AMINA

Se poate!

85

ERIDON

Așa?... Nelegiuire!

AMINA

Vai, dragă, ce-i cu tine?

ERIDON

90 Mă chinuiești într-una și mai întrebi?

AMINA

Dar, bine,
A cui e vina oare? O, cit ești tu de rău!

ERIDON

95 Sunt, da; și n-am ce face, că mor de dragul tău.

De nu mi-ai fi tu dragă, copilă adorată,
Te-aș chinui eu oare? m-aș plinge eu vreodată?

Tot sufletul îmi arde și inima îmi crește,

Cînd mina ta m-atinge, cînd ochiu-ți îmi zîmbește,

100 Și-mi fericesc norocul atunci, dar înțeleg
Să nu-l impart cu nimeni, să fie-al meu întreg!

AMINA

Dar cînd e-al tău cu totul, mă mir că te mai plîngi!

ERIDON

105 Și totuși tu ești bună cu toți acei nătingi...
Nu, ură li se cadel...

430

AMINA

De ce, mă rog?

ERIDON

Așa!

110

Fiindcă prea li-ești dragă...

AMINA

Frumos de tot!

ERIDON

115

O, dai
Tu nu voiești să-i superi și cruci cit poți de mult,
Altminterea plăcerea...

AMINA

Nu pot să mai ascult.

120 Ne-ndeamnă oare-amorul ca să fugim de lume?
Un suflet ce iubește pe cineva anume
Nu poate să urască pe nici un muritor!
Eu cred, chiar dimpotrivă, că gingașul amor
Nu rabd-un strop de ură; la mine una, nu!

ERIDON

125

Femeia ușurică frumos ce-o aperi tu!
Cînd douăzeci de tineri osana-n cor îi cîntă,
Pe douăzeci să-nșele — aceasta o incîntă!

Azi e o zi-nsemnată; mindria ta s-ațiță,

130 Căci azi vei fi slăvită de mulți ca o zeiță.
Robite-atîtea inimi să prinzi în mreajă poți
Și n-o să-ți mai ajungă privirea pentru toți.
Gîndește-te, cînd hora nebunilor te-o-ncinge,
Că eu sunt cel mai mare nebun!

AMINA

135

(sîeși)

Vai, el învinge!

431

Că n-am eu parte-n lume de nici o bucurie!
Ce viață zălezită!¹ Cît, vai, o să mai ție?...
140

(Cătră ERIDON.)

Tu-mi schimbi în jug iubirea și gata sint să mor
De-atita tiranie, iar eu? Eu te ador!
La furiile tale ce gingaș ți-am răspuns,
Și-n toate-ți fac pe voie, și tot nu ți-e de-ajuns!
145 Ce n-am jertfit eu, numai să pot să-ți fiu pe plac?
Vrei să-ți jertfesc și balul? Ți-l dau, ca să te-mpaci!

(*Își ia cununile din păr și de pe umăr, le aruncă
cît colo și continuă cu o liniște prefăcută.*)

Hai, Eridon! Așa e că mă privești drept dragul,
150 Cînd nu-s de bal gătită? Ei, ți-a trecut artagul?
Stai mut, întorci privirea! Ești supărat?

ERIDON

(*cade în genunchi*)

Amină!

155 Iertare! Mi-e rușine! E dragostea de vină!
O, mergi la bal.

AMINA

Nu, frate, rămîn aici. (*Sieși.*) Mi-ajunge!
(*Lui ERIDON.*)

160 O gingașă romanță uritul să mi-alunge.

ERIDON

Copil draguț, ascultă!

AMINA

Nu, du-te după flaut.

165

ERIDON

Tu zici. Tu vrei.² Prea bine! Mă duc atunci să-l caut!
(*Pleacă.*)

¹ Zălezit — amărit.

² În textul de bază, greșeală de tipar: *Tu vezi.*

SCENA a VI-a

AMINA

S-arată trist și-n taină se bucură amarnic.
Vai, toată gingășia mi-o risipesc zadarnic!
Îl mișcă jertfa asta? Aș, nici prin gînd să-ți treacă!
5 Mă crede doar datoare! Vai, inimă săracă,
Tu mirii? Ce-i cu tine? Ce greu mi-apeși tu pieptul!
Vai, merit eu?... Desigur! Nici să mă plîng n-am
dreptul!

Cînd el nu incetează a te-amări, cum vezi,
Tu a-l iubi, nebuno, de ce nu incetezi?
10 Ia! Muzica începe... O, Doamne! Mor de frică...
Cum inima-mi tresaltă și-n tăpli cum mă furnică!
Simt că mă fură pasul... Simt! Ah, că mă cuprind
Nepotolite flăcări... Hai, fuga, să mă prind
În horă! Dar zadarnic! El nu mă lasă... Vai,
15 Ce acru citeodată e al iubirii rai!

(*S-aruncă pe o brazdă și plînge; cînd intră ceilalți,
își șterge ochii și se ridică.*)

Vin! Iată-i — și-or să ridă de mine! Ah!¹

SCENA a VII-a

AMINA, EGLEA, LAMON

EGLEA

Curind!

Curind! Alaiul trece! Amino, cum? Plîngînd?

5

LAMON

(*ridică cununile*)

Cununile?

EGLEA

Ce-i asta? Cum, cine îndrăzni?

¹ În textul de bază, acest vers a fost, din eroare, omis.

10

Eu!

AMINA

EGLEA

Tu? Nu vii?...

AMINA

15 O, Doamne, cum crezi că n-aș veni,
Dar dacă nu se poate?

EGLEA

Hai, nu vorbi-n enigme și dă mai iute-oleacă!
20 Sau Eridon?...

AMINA

Da! Dinsull!

EGLEA

25 Știam mai dinainte!
Cite-ai pățit, nebuno, și tot nu capeți minte!
Ți-ai dat cuvintul, poate, c-o să rămii acasă,
Să-ți treacă-ntr-o oftare această zi frumoasă?
Nu mă-ndoiesc că astfel e încântat de tine!...

(După o scurtă tăcere, făcând un semn lui LAMON.)

30 Dar cu ghirlânzi gătită îți șade mult mai bine!
Hai, pune-o asta iarăși! Și-așa bine-o așază...
Acuma ești frumoasă...

(AMINA stă cu ochii plecați și se lasă-n voia
EGLEEI. EGLEA face semn lui LAMON.)

35

Dar, vai, se depărtează
Alaiul, vremea zboară...

LAMON

Hai, scumpa mea stăpină!

AMINA

(obidită)

40

Plecați?...

434

EGLEA

Nu vii, Amino? Vrei să te iau de mină?

AMINA

(Se uită tristă și tace.)

45

LAMON

Ci las-ol Zău, de ciudă nu mă mai rabdă locul.
A trebuit să-mi strice tot cheful azi. Căci jocul
Cu stînga și cu dreapta ea singură îl joacă
50 Așa cum se cuvine; contam pe ea, cînd, iacă,
Îi dă-n gînd să nu meargă... Să nu fii mînios?
Hai repede...

EGLEA

Pierzi jocul! Un joc așa frumos!
55 Te plîng. Rămii cu bine!
(EGLEA vrea s-o sărute. AMINA-i cade în brațe și plînge.)

AMINA

Ah! nu mai pot răbda!

EGLEA

60 Plîngi?

AMINA

Inima mă doare și plînge-n mine. Da,
Merg... Eridon, îmi pare că te urăsc!

EGLEA

65

Firește,
I s-ar cădea. Dar cine iubitul și-l urăște?
Iubește-l ca iubită, nu ca o biată roabă!
Ți-am spus odată... Haide cu noi!

LAMON

70

La danț, degrabă!

AMINA

Și Eridon?

435

28*

EGLEA

75 Mergi numai! Rămîn eu, fără tine,
Și ți-l aduc eu, lasă! Zi, n-o să-ți pară bine?...

AMINA

Nespus!

LAMON

80 Atunci, degrabă, la bal, la danț, Amino!
N-auzi cimpoiul-n vale? Ce mindru cîntă! Vino!
(Apucă pe AMINA de mină, cîntă și joacă.)

EGLEA

(cîntă)

85 Și dacă iubitul îți cată ponos
Și orice ai face, găsește pe dos
Și-ntr-una te muștră de orișice gînd,
Acopere-i glasul jucînd și cîntînd.
(LAMON o fură pe AMINA cu jocul și o duce.)

AMINA

(In treacăt)

90 O, adă-mi-l degrabă!

EGLEA

L-aduc eu, n-ai habar!

SCENA a VIII-a

EGLEA. Apoi ERIDON cu un flaut și cu note.

EGLEA

5 O să vedem acuma... De mult doream eu doar
Prilej să-l dau pe brazdă pe păstorașul meu.
Mi se-mplinește dorul acuma. Ți-arăt eu!
Îți pun oglinda-n față, să vezi chiar tu acum
Ce fel de om ești. — Iată-ll...

ERIDON

Amina unde-i?

10

EGLEA

Cum?...

Nu știi? S-a dus cu Lamon al meu la joc, îmi pare,
Devala, unde cîntă cimpoiul...

ERIDON

15

(aruncă flautul la pămînt și rupe notele)

O, trădare!

Trădare-afurisită!

EGLEA

Turbezi?

20

ERIDON

Cum n-aș turba?

Am stăruit eu oare să stea acasă?... Bal!
De ce atunci, vicleana, și-a smuls zimbînd cununa,
Spunîndu-mi că nu joacă? — O!

25

EGLEA

(pe un ton așezat)

Să te întreb eu una:

De unde-ți iai tu dreptul de-a n-o lăsa să joace,
Cînd știi așa de bine ce bucurie-i face?
30 Crezi oare că o fată ce-și dă a ei iubire
Nu poate-avea pe lume și altă mulțumire?
Și setea de petreceri crezi că s-a stîns îndată
Ce dragostea cuprinde o inimă de fată?
Atîtea ceasuri bune destul ea ți le-nchină,
35 Stă bucuros cu tine și-n lipsa ta suspină.
De-aceea-i nebunie ce faci, ia seama bine;
Ea poate să iubească și danțul — și pe tine...

ERIDON

(lasă să-i cadă brațele și se uită-n sus)

40

Ah!

EGLEA

Ce dragoste se cheamă grozava ta manie
De-a-i bănuî tot pasul? Nu, asta-i tiranie!
Tu vii — și-n bal cu tine ea trebuie să șază,
45 Tu pleci — cu tine-odată și ea se depărtează.
Ea șovăie, — pe dată ai și-ncruntat sprinceana.
Acuma te urmează, — dar inima-i, sărmana,
Prea des și-o lasă-n urmă...

ERIDON

50 Intotdeauna!

EGLEA

Frate,

I-auzi ce-amărăciune! Dar fără libertate
Nu este bucurie, nimica nu te-ncintă.
55 Vrea un copil să cînte; îi spune lumea: cîntă!
Atunci pe loc își pierde tot cumpătul — și tace.
Dă-i libertate-Aminei, căci altfel, de-i vei face
Mereu amară viața, se poate întîmpla
Să te urască fata...

ERIDON

60 Să mă urască, ea!

EGLEA

Precum ți se cuvine! De-aceea te alină
Și caută-ți norocul în dragoste senină;
65 Las-inimii în voie fireasca ei bătaie,
De vrei să nu înăbuși a dragostei văpaie:
Poți ști de-o păsărică închisă-n colivie
De-ți este credincioasă?

ERIDON

70 Nu.

EGLEA

Dar cînd ea, zglobie,
Din cracă-n cracă zboară, pe dealuri și în lunci
Și iar îți vine-acasă?

75

ERIDON

Nici vorbă, știu atunci!

EGLEA

Nu simți tu bucurie cînd vezi ce drag te are
Gîngania cea mică, și că mai bine-i pare
80 Să stea la tine-n casă decît în libertate?
Și cînd drăguța-ți vine și sinul i se zbate
De danț, vrînd să te vadă; și ochii-i stau să-ți spună
Că nu-i tihnește jocul și nu-i cu voie bună
Cînd tu, neprețuitul, tu, singurul, lipsești,
85 Cînd vezi cum ți se jură că drag nespus îi ești,
Că dulcea-ți sărutare e mai de prețuit
Ca mii de baluri, spune: nu ești de pizmuit?

ERIDON

(mișcat)

90 Egleo!

EGLEA

Te gîndește că zeei se răzbună
Pe cel ce nu-și cunoaște ursita lui cea bună.
Fii vesel, drag prieten! Să nu te-ajungă focul
95 Atîtor lacrimi plinse...

ERIDON

De nu m-ar arde locul
Cînd văd că unu-o prinde de mină, altu-i cată
În ochi, și ea se lasă de-al treilea furată...
100 Doar cit gîndesc, și-mi vine să mor de supărare!

EGLEA

Ei, las-o mai cu-ncetul! Doar nu-i vreun lucru mare!
Nici chiar o sărutare ce mare lucru nu-i!

ERIDON

105 Nici chiar o sărutare? Am înțeles ce spui?

EGLEA

Doar numai cînd și-n suflet o simți adînc și tare,

Dă de gîndit. Dar spune-mi, vrei tu să dai iertare?...
Că dacă-i porți minie, o-ndurerezi amar!

110 ERIDON

Prietenă!

EGLEA

(*lingușitoare*)

115 Tu ești și bun... Adio! (*I-apucă mina.*)
Ascultă și iart-o așadar...
Ai fierbințeală mare!

ERIDON

Îmi fierbe-n vine...

EGLEA

120 Încă? Destul... I-am dat iertare...
Alerg la ea acuma. Mă-ntreabă speriată;
Eu-i spun: E bun! iar dinsa se-nseninează-ndată,
Ba chiar acuma te-are mai drag ca mai-nainte.

(*Îl ocheste cu simțire.*)

125 Abia se sparge hora, te cată, ține minte,
Și chiar prin căutare sporește-a ei iubire.
(*EGLEA se preface tot mai tandră, se rezemă pe
umărul lui. El îi apucă mină și i-o sărută.*)

130 Și, în sfîrșit, te vede. O, cită fericire!
Cuprinde-o strîns în brațe și simte-ți tot norocul!
Pe-o fată-ntotdeauna o-nviorează jocul;
Obraji-i ard, gurița-i, zîmbind, mai viu respiră,
Șuvițele, desprinse în goană, se respiră
Pe sinii ce se mișcă; și-o vrajă înmiită
135 Îi impresoară trupul cînd zboară-n danț uimită,
Tot singele-i zvîcnește și-n leagănul plutirii
Mai vii cresc parcă toate puterile simțirii.

(*Ea afectează o gingașe uimire și cade la pieptul
lui; el o înlănțuie cu brațul.*)

140 Plăcerea asta oare nu e neasemănată?...
Tu nu te duci la baluri și n-o simți niciodată.

ERIDON

La pieptul tău, Eglee, o simt acum întreagă!

145 (*Ia pe EGLEA pe după gît, o sărută. Ea se lasă, apoi
face câțiva pași înapoi și întreabă cu un ton ștregăresc.*)

Crezi tu oare-n iubire?

EGLEA

Ți-e dragă ție-Amina?

ERIDON

150 Ca sufletul de dragă!

EGLEA

Și mă săruți pe mine? O dar așteaptă numa,
O să plătești tu asta, că s-a trecut cu gluma!
Tu, om fără credință!

155 ERIDON

Cum? crezi că eu...

EGLEA

Vezi bine!

160 M-ai sărutat, ce-i dreptul, așa cum se cuvine...
Și eu sunt mulțămîtă. Dar ție — să nu minți —
Gurița mea îți place?... Cred; buzele-ți fierbinți
Cereau mai multe... Doamne! De-ar fi văzut Amina!

ERIDON

Și-apoi!

165 ERLEA

Faci pe grozavul! Dar greu te-apasă vina!

ERIDON

170 Da, zău, ar face gură! De-aceea nu mă spune!
Te-am sărutat oleacă... Ei și? Nu-i vreo minune
Oricît de dulce știe Amina săruta,
Nu pot găsi dulceață și-n sărutarea ta?

EGLEA

Întreab-o chiar pe dinsa...

SCENA DIN URMA

AMINA, EGLEA, ERIDON

ERIDON

Ah!

AMINA

5 Unde-i, unde este?
Scump Eridon! Eglea m-a-mpins fără de veste
Să-mi calc cuvintul... Iartă! Îmi pare-asa de rău!

ERIDON

(siese)

10 Iar eu am înșelat-o!

AMINA

De ce-ntorci capul tău?
Tot îmi mai porți minie?

ERIDON

15 (siese)

Ah, Doamne, ce să fie?

AMINA

Vai, merită pedeapsă păcatul cel mai mic?
Cu tine ai dreptatea, dar las'...

20 EGLEA

Un prefăcut!
Hai, dă-l încolo, dragă! De-ai ști tu ce-a făcut!
Îl vezi, Amină dragă? M-a sărutat. Și-acum
Îi lasă gura apă...

25 AMINA

Te-a sărutat!

EGLEA

Poi cum!

AMINA

30 Ah, inimă zdrobită! Grozavă lovitură!
Așa curînd iubirea să se prefacă-n ură!
Iubitul meu mă lasă! Pe alta o sărută!
Cînd ți-am greșit eu ție așa?... Ah, sunt pierdută!
Cu mine nici un tînăr n-ar fi avut curaj;
35 Abia o sărutare de-am dat-o, la un gaj...
Mă roade gelozia, mă roade ca pe tine,
Dar eu te iert; tu numai să te întorci la mine...
O, inimă, zadarnic te aperi nencetat!
El nu te mai iubește, de cînd l-ai vătămat,
40 Și toată elocvența se risipește-n vînt...

ERIDON

O, cită gingășie! Vai, ticălos ce sunți!

AMINA

Cum, ți-a venit, Eglee, să-l scoți așa din minte?

EGLEA

45 Prietenă, n-ai grijă; e-al tău ca și-naintel!
În fond el e statornic și bun cu-adevărat.

AMINA

Și tot...

EGLEA

50 Da, ai dreptate, și tot m-a sărutat!
Eu știu ce-a fost, de-aceea îl poți ierta ușor.
Vezi cum se pocăiește!

ERIDON

55 (cade în genunchi)

Amino, scump odor!
E-atîta de șireată! Ea singură-i de vină.
Eram așa de-aproape de gura ei, Amină!
Dar înțelegi prea bine: un gust așa de mic
60 Nu va putea să-mi scadă din dragoste nimic...

EGLEA

Amină, hai, sărută-l: îl vezi cuminte ce-îl

(Către ERIDON.)

Un gust nu-ți scade-amorul, nu-l scade nici pe-al ei.

65 Așa, iubit prieten. Ți-ai dat chiar tu sentința!
Nici danțul ei nu-nseamnă că și-a călcat credința!

(Imitându-l.)

Și cînd un tînăr mina i-o stringe, altu-i cată

În ochi, iar ea se lasă de-al treilea furată,

70 Nici asta, vezi prea bine, nu-nseamnă lucru mare...
Sper ca de-aci-nainte să-ți schimbi a ta purtare
Și vii cu noi, la horă.

AMINA

Da, vino!

75

ERIDON

N-am ce face!

O mică sărutare m-a cumînțit, și pace!

EGLEA

(către AMINA)

80 Tu iartă-ne, copilă, azi sărutarea asta!
Dar de-o să mai încerce a-ți arunca năpasta,
Tu pomenește-i numai de sărutare, dragă,
Să vezi cum se-mblinzește!

(Către public.)

85

Geloși din lumea-ntreagă,
Cari chinuiți vreo fată, gîndiți-vă la voi
Întîi — și-aveți curajul să osîndiți apoi!

Pierre Corneille

CIDUL

Tragedie în cinci acte

1636

Traducere în forma originală

ACTORI

DON FERNANDO, întâiul rege al Castiliei
DONA URACCA, infântă a Castiliei
DON DIEGO, tatăl lui don Rodrigo
5 DON GOMEZ, conte de Gormaz, tatăl Ximenui
DON RODRIGO, iubitul Ximenui
DON SANCHE, îndrăgostit de Ximena
DON ARIAS, } gentilomi castilani
DON ALONSO, }
10 XIMENA¹, fiica lui don Gomez
LEONORA, guvernanta infantei
ELVIRA, guvernanta Ximenui
UN PAJ al infantei

¹ Se citește *Himena* (nota lui Iosif).

ACTUL I

SCENA I

XIMENA, ELVIRA

XIMENA

Pot să mă-ncred, Elviră, în știrile aduse?
5 N-ascunzi nimic din cele ce tatăl meu îți spuse?

ELVIRA

Sint încă fermecată de tot ce-am auzit:
Rodrig, iubit de tine, de el e prețuit
Și dacă din cuvinte i-am înțeles gândirea
10 Socot că îți va cere ca să-i ascuți iubirea.

XIMENA

O, spune-mi încă o dată, o, spune-mi-o mereu,
Ce te îndeamn-a crede că-i place-alesul meu?
Redă-mi din nou nădejdea ce-o socoteam apusă,
15 Solie-așa de dulce în veci de-ajuns nu-i spusă;
Nu poți iubirii noastre ca să-i promiți de-ajuns
Că-și poate da pe față tot focul ei ascuns.
Ce-a zis de stăruința ce-o pun pe lângă tine
Și Sancho și Rodrigo? N-ai da pe față-n fine
20 Nepotrivirea care mă face să inclin
Mai mult spre cel din urmă?

ELVIRA

Nu; cituși de puțin,

Ci tocmai dimpotrivă i-am spus că tu, senora,
 25 Aceeași nepăsare le-areți amîndurora,
 Și fără ca pe vreunul mai mult să-l prețuiești
 Te vei pleca smerită voinței părintești.
 Smerenia aceasta l-umplu de bucurie,
 Cum ochii lui și vorba-i îmi dară mărturie,
 30 Și dacă vrei să afli curatul adevăr,
 Ascultă dar ce-n grabă mi-a spus, de-a fir-a-n păr:
 „Ea-și face datoria, pot amîndoi s-o ceară,
 Căci amîndoi sînt nobili, de-o vrednicie rară;
 Sînt tineri, însă arde în ochii lor focuși
 35 Virtutea strălucită a marilor strămoși.
 Rodrig, el mai cu seamă, nu are-o trăsătură,
 Un gest să nu-ți vorbească de marea lui bravură
 Și-i dintr-un neam ce dete atîți eroi măriți,
 Încît ei nasc de-a dreptul de lauri adumbriți.
 40 Viteaz a fost și tatăl în zilele lui bune.
 Virtutea lui pe vremuri trecea drept o minune;
 În creșturile frunței săpat e-al său trecut,
 Spunîndu-ne și astăzi de cele ce-a făcut.
 Eu cred că fiul calcă pe urma lui, și dacă
 45 Ximena vrea, iubească-l și n-are să-mi displacă.“
 Mergea la adunare, și ceasul ce grăbea
 I-a întrerupt cuvîntul ce-l începuse-abea,
 Dar poți să vezi din vorba aceasta, mult-puțină,
 Gîndirea lui spre care din amîndoi înclină.
 50 Azi regele e vorba s-aleagă guvernor
 Infantei; și, sigur, acest înalt favor
 Pe don Gomez l-așteaptă, căci rara-i vrednicie
 Nu-ngăduie de altul înlăturat să fie.
 Cum marile lui fapte îl fac fără egal,
 55 În dreapta-i așteptare nu va-ntilni rival.
 Și cum Rodrig decise don Dieg să te ceară
 Chiar azi, după ședință, te las să judeci dară
 De nu-s destule semne că toate-ți merg în plin.

XIMENA

60 Vai, inima mea totuși cuprinsă e de chin
 Și pare că refuză această veselie.
 O clipă poate soarta s-o schimbe, cine știe!

Și-n fericirea-aceasta așa de mare-a mea,
 Fără să vreau, mi-e teamă de-o-ntorsătură rea!

65

ELVIRA

Din fericire, teama aceasta n-o să ție!

XIMENA

Să așteptăm sfîrșitul, oricum ar fi să fie!

SCENA a II-a

INFANTA, LEONORA, PAJUL

INFANTA

Paj, du-te la Ximena, să-i spui din partea mea
 Că astăzi zăbovește prea mult spre-a mă vedea
 5 Și lenea ei jignește iubirea mea de soră.

LEONORA

Același dor te mină, slăvita mea senoră,
 Ca să o cauți zilnic, și cînd cu ea vorbești
 Te-aud de-a lor iubire cerindu-i zilnic vești.

10

INFANTA

Nu fără de pricină; eu însămi am silit-o
 Să sufere săgeata ce-n suflet a rănit-o;
 Rodrig i-e drag și însămi eu i l-am dăruit;
 Disprețul ei prin mine Rodrig l-a biruit,
 15 Și cum iubirea-aceasta de mine-a fost legată,
 Aș vrea să se sfîrșească și chinul lor odată.

LEONORA

Cu tot succesul, doamnă, pe care îl obții,
 Te văd în prada unei dureri așa de vii:
 20 Iubirea care-i face pe dinșii să tresalte
 Pricinuiește jalea acestei inimi nalte?
 Te face oare grija pe care le-o păstrezi
 Să fii nefericită cînd fericită îi vezi?
 Merg însă prea departe și poate-s indiscretă.

25

INFANTA

Mai mare mi-este jalea de-ncere s-o țin secretă;
 Ascultă dar, ascultă ce mult m-am zbuclumiat
 Și cum mă zbuclum încă și astăzi necurmat,
 Cum dragostea mea crește oricît aș vrea s-o nărui;
 30 Da, tinărul acesta, iubitul ce i-l dărui
 Mi-e drag...

LEONORA

A!

INFANTA

35 Pune mîna aici, să știi de vrei
 Cum bate cînd aude de-nvingătorul ei
 Și cum îl recunoaște inima mea...

LEONORA

40 Mă ierți că uit respectul ce să te cert mă-ndeamnă:
 Prințesa mea pe care feciori de regi o cer
 Să-și plece ochii galeși pe-un simplu cavaler?
 Dar regele, dar țara ce spun de toate-aceste?
 Stăpîna uită, poate, a cui odraslă este?

45

INFANTA

Nu uit; și mai degrabă sînt gata ca să mor
 Decît să-mi lepăd rangul, decît să mă cobor.
 Dar ți-aș putea răspunde că vrednicia are
 Pe lumea asta dreptul s-aprindă-un suflet mare,
 50 Și dacă slăbiciunea aș vrea eu să mi-o iert,
 Exemple strălucite n-aș căuta-n deșert;
 Dar nu urmez o cale ce mi-ar scădea mărirea,
 Nu-ngădui să mă-nvingă pină-ntr-atît iubirea,
 Și-mi zic întotdeauna: fiind de neam de regi,
 55 Datoare ești un rege de mire să-ți alegi.
 Cînd am văzut că totuși slăbește-a mea putere,
 Am dărui eu însămi ce nu-ndrăzneam a cere:
 Am pus-o pe Ximena în locul meu, și-n ea
 Am așîțat văpaia ca să mi-o sting pe-a mea.
 60 Să nu te mire dară că inima mă-mbie

450

Ca să grăbesc această fatală cununie,
 Vezi că de ea atîrnă acum hodina mea;
 O dată cu nădejdea, iubirea-mi va scădea,
 Precum un foc se stinge cînd e lipsit de hrană;
 65 Și-oricît să-ndur mă face ursita mea tirană,
 Rodrigo cu Ximena o dată cununat,
 Nădejdea mea e moartă și dorul vindecat.
 Dar pin-atuncea sufăr un chin fără de nume,
 Căci azi Rodrig imi este tot ce-am mai drag pe lume.
 70 Încerc să-l pierd, și totuși, să-l pierd imi vine greu:
 De-aice izvorăște, vezi tu, tot chinul meu!
 Ființa mea sărmana-i silită să suspine
 Tînjind după un lucru ce nu e demn de mine;
 S-abate bietu-mi suflet în două sfișiat:
 75 Curajul de mă-ndeamnă, simțirile m-abat;
 Mă tem de nunta-aceasta și vreau această nuntă,
 Și-atît imi sunt de scumpe în lupta-această cruntă
 De-o parte-a mea mărirea, de alta-al meu amor,
 Încit de se va face sau nu, simt c-am să mor.

80

LEONORA

Atuncea nu-mi rămîne, senora mea cea bună,
 Decît să-ți plîng de jale cu tine dimpreună;
 Te osindeam, și-acuma te plîng văzînd ce-nduri;
 Dar pentru că în prada acestei dulci torturi
 85 Virtutea ta învinge puterea ei și vraja
 Zădărnîcind asaltu-i și respingîndu-i mreaja,
 Ea va reda hodina și sufletului tău.
 Încrede-te în vreme, ce-alină orice rău,
 Încrede-te-n virtute și speră-n provedință,
 90 Ce trebui să se-ndure de-atîta suferință!

INFANTA

Speranța cea mai dulce e-n desperarea mea!

PAJUL

Ximena, principesă, dorește-a vă vedea.

95

INFANTA

Te du și o reține puțin pe galerie.

451

29*

LEONORA

Vrei să mai stai, stăpînă, pierdută-n reverie?

INFANTA

100 Nu; dar deși în suflet ascund atîta chin,
Doresc să-mi iau un aer mai vesel, mai senin.
Viu după tine.

SCENA a III-a

INFANTA SINGURĂ

INFANTA

Doamne, tu singur de la care
În jalea-mi fără margini aștept eu vindecare,
5 Redă-mi din nou hodina! Ia-mi cîntecul paza ta!
În fericirea-altora cat fericirea mea.
Pe toți trei ne privește această cununie.
Grăbește-i ceasul, Doamne, ori dă-mi măcar tărie!
Înceată suferința-mi, se sfarmă orice lanț
10 Cînd oi vedea prin tine uniți cei doi amanți.
Dar pun prea mult răbdarea Ximenei la-ncercare;
Vorbînd cu dînsa, poate mai aflu alinare!

SCENA a IV-a

CONTELE, DON DIEGO

CONTELE

A regelui favoare vă dete în sfîrșit
Un rang ce pentru mine era mai potrivit:
5 Vă face guvernorul principelui Castiliei...

DON DIEGO

Prin naltul semn de cinste ce mi l-a dat familiei
Cît e de drept arată, și face cunoscut
Că știe să plătească serviciile din trecut.

CONTELE

10

Și regii sînt tot oameni ca noi, ca orișicare,
Și ei pot să se-nșele, și-această-mprejurare
Slujește ca o vie dovadă curții-ntregi
Că meritul de astăzi e rău plătit de regi.

DON DIEGO

15

Să nu vorbim de-un lucru menit să nu vă placă.
Favoarea sau vreun merit dac-a putut să-l facă,
Respectul către rege nu iartă nimănui
De a cîrți-mpotriva unei voinți a lui.
20 Sporiți-mi cîntecul asta mai bine cu-alta nouă:
Să-mpreună-m a noastre vechi neamuri amîndouă!
Aveți o fată numai, eu numai un fecior:
Ne-ar înfrăți de-a pururi căsătoria lor.
Fiți bun dar și primiți-mi de ginere feciorul.

CONTELE

25

Partide mai de seamă-i păstrează viitorul
Și spre-alte culmi s-aspire e azi îndrituit
De noua demnitate la care-ați fost suit.
Îndepliniți-o, faceți pe prinț ca să cunoască
30 Cum trebuie o țară un domn s-o cîrmuiască,
Să stea în fața legii smeriți supușii săi,
Să-nsufle-n buni iubire și groază în cei răi;
Uniți aceste daruri cu-acele de războinic:
Îi arătați cit trebuie să fie de destoinic,
35 S-ajungă-n meșteșugul lui Mart fără egal;
Cum să petreacă zile și nopți întregi pe cal,
Să doarmă cu armura și cum să dea asaltul,
Și orișice izbîndă s-o aibă el, nu altul.
Prin pilde, nu prin vorbe îl faceți în sfîrșit
40 Ca să ajungă-aieve un domn desăvîrșit.

DON DIEGO

Spre-a învăța din pilde, în ciuda lumii rele,
Ajunge să cunoască povestea vieții mele.
Acolo, în trecutul din fapte mari urzit,
45 El va vedea cum trebuie-un neam călăuzit,
Cum iai o cetățuie, îți rînduiești oștirea
Și pe isprăvi mărețe întemeiezi mărirea.

CONTELE

Cu mult mai mare este puterea pildei vii,
 50 Învață rău din carte un prinț a cîrmui,
 Și-al anilor tăi număr nu a putut să facă
 Nimic ce n-ar fi-n stare o zi de-a mea să-ntreacă.
 De-ai fost viteaz pe vremuri, azi cel viteaz sînt eu:
 A țării cea mai tare proptea e brațul meu;
 55 Tresar înspăimîntate Grenada și-Aragonul
 Cînd fulgeră-a mea spadă; ea ocrotește tronul;
 De n-aș fi eu, ați trece curînd sub alte legi:
 Curînd dușmanii voștri ar fi ai voștri regi;
 Pe zi, pe ceas, victorii cîștig peste victorii
 60 Și lauri peste lauri adaug vechei glorii.
 Umbrît de brațu-mi prințul ar mai avea apoi
 Prilejul să-și încerce curajul în război
 Și-ar învăța să-nvingă, văzîndu-mă pe mine,
 Și pentru ea să poată cit mai curînd, în fine,
 65 Să-și pună în lumină aleasa lui ființă
 Și caracterul nobil ce-l are...

DON DIEGO

Am știință;
 Slujiți pe rege bine, doar v-am văzut luptînd
 70 Și comandînd sub mine întîi; și-acuma, cînd
 A virstei slăbiciune a stîns în mine focul,
 Mărturisesc că-mi țineți cu vrednicie locul;
 Ca să cruțăm atîtea cuvinte fără rost:
 Voi azi sinteți eroul ce eu pe vremi am fost.
 75 Monarhul însă-n astă întrecere firește
 A vrut să dovedească pe cine prețuiește.

CONTELE

Voi mi-ați răpit aceea ce meritasem eu!

DON DIEGO

80 Deci cu atît mai mare era meritul meu!

CONTELE

Mai demn e cine poate mai multă rivnă pune...

DON DIEGO

A fi respins nu-i tocmai un semn din cele bune.

85

CONTELE

Ați amăgit pe rege prin intrigi de curtean.

DON DIEGO

Mi-a fost trecutul mare unicul partizan.

CONTELE

90 Cred că etății voastre îi dete precădere.

DON DIEGO

Curajul e măsura ce-o are în vedere.

CONTELE

Atunci onoarea asta era un drept al meu.

DON DIEGO

95

Cin' n-a putut s-o ieie n-a meritat-o.

CONTELE

Eu?

N-am meritat-o? Spune!

100

DON DIEGO

Voi.

CONTELE

O, de-a ta îndrăzneală
 Vei fi silit, n-ai teamă, să-mi dai tu socoteală.
 105 Și chiar în clipa asta, moșneag infumurat!
 (Îl pâlmuiește.)

DON DIEGO

(scoțînd spada)

Sfirșește, ia-mi și viața, vai! după-acest stigmat,
 110 Întîiul ce pătează a rasei mele faimă!

CONTELE

Atîta slăbiciune crezi tu că-mi face spaimă?

DON DIEGO

Puterile mă lasă în ceasul cel mai greu!

115

CONTELE

Păstrează-ți totuși spada; ăst rușinos trofeu
De l-aș lua cu mine, ți-ar face numai fală.
Urmeze dară prințul a vieței tale școală
În ciuda lumii rele deprinsă a cirtii,
120 În paginile-acele învață-l a citi;
Pedepsa meritată de vorba-ți temerară
Îi va sluji, firește, drept o podoabă rară!

SCENA a V - a

DON DIEGO

Turbare! Deznădejde! Dușmane bătrineți:
Acesta-i dar sfârșitul frumoasei mele vieți?
Albit-am oare-n lupte slăvit pîn-adineauri
5 Să văd o zi cum poate păli atîția lauri?
Și brațul meu de-o lume temut și prețuit,
El, care-acest imperiu ades l-am mintuit,
Și-a fost aproape-un secol a tronului tărie,
Azi îmi refuză dreptul de apărare mie?
10 O, crudă amintire a vechei vitejii!
Ispravă-atîtor zile pierdută într-o zi!
Rang nou plin de mărire și de urmări fatale,
Pripor înalt de unde onoarea-mi se prăvale!
E cu puțință oare să mor nerăzbunat?
15 Ori să trăiesc pe lume cu numele-ntînat?
O, ia-mi de-acuma, conte, această slujbă care
Nu poate s-o-mplinească un om fără onoare,
Geloasa ta trufie nevrednic mă făcu
De-nalta îndurare a regelui... Iar tu,
20 Unealtă glorioasă ce m-ai slujit o viață,
Netrebnică podoabă a unui trup de gheață,
O, fier temut pe vremuri, ce nu spre-a m-apăra,
Ci numai de paradă atîrni la coapsa mea,
Te du, mă părăsește și treci în mîni mai bune,
25 Care vor ști pe mine, cel slab, să mă răzbune!

456

SCENA a VI - a

DON DIEGO, DON RODRIGO

DON DIEGO

Ai inimă, Rodrigo?

DON RODRIGO

5 Pe loc ți-aș arăta
De nu mi-ai fi părinte!

DON DIEGO

Înflăcărarea ta
Ce dulce mi-e, și chinul cum știe să-mi aline!
10 În apriga-ți pornire mă recunosc pe mine!
Junia mea renaște în singele tău viu!
Vin, nobilul meu singe, vin, vrednicul meu fiu,
Vino și mă răzbună!

DON RODRIGO

15 De ce?

DON DIEGO

De cea mai mare
Ocară ce ucide a ta și-a mea onoare!
De-o palmă. Ticălosul pe loc mușca pămînt,
20 Dar slăbiciunea virstei mi-opri orice avînt.
Ia acest fier ce brațu-mi nu poate să-l mai poarte,
Ți-l dau să faci dreptate: să mori ori să dai moarte!
Mergi dar și pedepsește pe-acel om increzut:
Mori sau ucide-l: iată ce ai tu de făcut.
25 În singe doar se spală asemenea rușine.
Și spre-a trezi mindria strămoșilor în tine
Ți-o spun fără incunjur că ai de combătut
Un adversar puternic și mare. L-am văzut
Acoperit de singe și pulbere odată,
30 Împrăștiind teroarea într-o întreagă-armată;
O sută escadroane văzutu-l-am rupind,
Și pentru-a-ți spune încă mai mult, n-a fost nicicînd
Ca el printre războinici, nici printre căpetenii...
E...

457

35

DON RODRIGO

Spune, fie-ți milă!

DON DIEGO

Părintele Ximenui!

DON RODRIGO

40 El este...

DON DIEGO

Nici o vorbă. Cunosc iubirea ta.
 Dar poți trăi-n rușine? Insulta e mai grea,
 Cu cât mai scump îți este acel ce te insultă.
 45 Cunoști acum ocară. Știi ce-ai să faci. Ascultă:
 Răzbună-mă pe mine, răzbună-te și tu!
 Arată-te de-un tată ca mine vrednic fiu:
 Pe cînd eu-mi plîng amarul ce-asupra mea s-adună,
 Tu du-te, aleargă, zboară, Rodrig, și ne răzbună!

SCENA a VII - a

DON RODRIGO

Străfulgerat în suflet de un năprasnic chin,
 Pe care nu putuse, vai, nimeni să-l prevadă,
 Să fac o nedreptate silit de-o dreaptă sfadă
 5 Și-obiect de plîns al unui neîndurat destin,
 Stau impietrit de spaimă, și inima-mi zdrobită
 Abia de mai palpită.

Atît eram de-aproape de raiul meu dorit!
 O, ce ursită plină de triste ciudățenii!
 10 Iubitul meu părinte e crunt batjocorit
 Și vinovatul este părintele Ximenui!

O, ce grozavă luptă se dă acum în mine!
 În contra cinstei mele iubirea mea-i pornită:
 A răzbuna un tată și-a pierde o iubită!
 15 El inima-mi ațîță, ea brațul mi-l reține.
 Ca să-mi trădez iubirea ori cinstea mea hulită,

458

Durerea cea cumplită

De-o parte și de alta e tot atît de multă!
 O, ce ursită plină de triste ciudățenii!
 20 Să las fără pedeapsă așa de grea insultă?
 Să pedepsesc pe mîndrul părinte al Ximenui?

Onoare și iubire, dușmane față-n față!
 Război frumos și crîncen! Plăcută tiranie!
 Ori gloria apusă, ori inima pustie!
 25 Nefericit pe lume, sau vai! nedemn de viață!
 A unui suflet mîndru, dar dragostei dat pradă
 Chin și nădejde, — spadă,
 Al fericirii mele călău cîstit, vrei oare
 În ziua-aceasta plină de triste ciudățenii,
 30 Vrei tu acum în singe să speli a mea rușine,
 Vrei tu să-mi pierzi norocul și inima Ximenui?

Sfîrșit vieții mele mai bine vreau să-i pun!
 Și tatei, și iubitei aceasta le priește.
 De mă răzbun, Ximena mă va urî, firește,
 35 Am să-i atrag disprețul de n-am să mă răzbun!
 Ori îmi reneg credința cea mai de preț a mea,
 Ori sînt nedemn de ea;
 Nefericirea-mi crește vroind s-o înconjor:
 Hai, inimă, cutează! și dacă-i scris să mor,
 40 Murînd, să iau cu mine și dragostea Ximenui!

Dar moartea mea nu poate ocară grea s-o spele!
 Și gloria-mi o dată cu mine va s-apună!
 O, pot să rabd eu oare ca Spania să spună
 Că n-am știut să-mi apăr onoarea casei mele?
 45 Să cruț un vis pe care îl vede biata-mi minte
 Pierdut de mai-nainte!

Fugiți departe, gînduri așa puțin înalte!
 Departe de la mine, voi, josnice vedenii!
 Hai, brațul meu, onoarea să o salvăm încalte,
 50 Căci, oricum, tot pierdută e dragostea Ximenui!

Da, gîndurile mele o clipă-au rătăcit!
 Nimic pe lumea-aceasta nu-i mai presus de-onoare!

459

Și dacă mor în luptă sau mor de întristare,
Jertfi-voi al meu singe curat cum l-am primit!
55 Aleargă dar, Rodrigo, și lasă ezitarea,
Te cheamă răzbunarea!
De-atîta șovăială nedemnă-s rușinat.
Departa de la mine, o, josnice vedenii!
Căci azi al tău părinte e crincen ofensat,
60 Și-ofensatorul este părintele Ximenii!

ACTUL II

SCENA I

DON ARIAS, CONTELE

CONTELE

Cel mult pot recunoaște că singele-mi prea viu
Prea s-a aprins de-o vorbă, e însă prea tirziu,
5 Căci lovitura fără de leuire este.

DON ARIAS

Să imblinziți pe rege cercați cu toate-aceste.
El ia prea vie parte la tot spre-a nu lăsa
Ca să simțiți întreagă nemulțămirea sa.
10 Și nici n-aveți altminteri vreun drept la apărare,
Căci deopotrivă rangul înalt al celui care
A îndurat ocară, cum și mărimea ei
Cer datorii și jertfe mai mari ca de-obicei.

CONTELE

15 Pe viața mea stăpîn e monarhul, mi se pare!

DON ARIAS

Greșeala vi-i urmată de-o furie prea mare.
El vă iubește încă și-a-l împăca nu-i greu.
Puteți sta împotriva cînd domnul zice: „vreu“?

20

CONTELE

Ca să-mi păstrez, seniore, neatins-a mea onoare,
Neascultarea-mi nu e-un păcat așa de mare,

Și-orcît ar fi de mare, la urma urmei pot
Prin meritele mele ca să răscumpăr tot.

25

DON ARIAS

Poți să-i aduci servicii oricît de mari și grele,
Un rege nu-ți rămîne îndatorat de ele;
Și nu uitați un lucru: slujind pe domnitor,
Orice supus nu face decît ce e dator.

30 Vă credeți prea puternic și viața-n joc v-o spuneți.

CONTELE

Pin' ce nu văd cu ochii, nu pot să cred ce spuneți.

DON ARIAS

Monarhul e puternic și face tot ce vrea.

35

CONTELE

O zi nu poate pierde pe-un om de seama mea.
Să-mi dea cea mai cumplită pedeapsă, nu mă speriu:
De pier, cu mine piere și-ntreg acest imperiu...

DON ARIAS

40 Nesocotiți pe-acela ce ține sceptru-n mini...

CONTELE

Pe care fără mine l-ar pierde pînă mini:
Pornească împotriva-mi măria-sa prigoana:
De voi cădea, voi face să-i cadă și coroana.

45

DON ARIAS

O, cugetați mai bine la cele ce v-am zis,
Luați o deciziune mai bună.

CONTELE

M-am decis.

50

DON ARIAS

Măria-sa m-așteaptă; ce vreți să i se spună?

CONTELE

Că nici o umilință nu poate să-mi impună.

462

DON ARIAS

55 Dar regilor la place să fie ascultați.

CONTELE

Zadarnică e vorba; sint sorții aruncați.

DON ARIAS

60 Cu toți bogații lauri ce fruntea vă-ncunună
Păziți-vă de trăsnet.

CONTELE

L-aștept cu voie bună.

DON ARIAS

Dar nu fără urmare.

65

CONTELE

Atuncea, în sfîrșit,
Va fi și don Diego cu-atît mai mulțămît!

CONTELE

(*singur*)

70 Mi-e sufletul deasupra nendurătoarei soarte.
De-amenințări nu-ți pasă cînd nu te temi de moarte.
Primesc să duc mai bine un trai nefericit,
Dar nimenea nu-mi ceară să viețuiesc hulit.

SCENA a II - a

CONTELE, DON RODRIGO

DON RODRIGO

Două cuvinte, conte.

CONTELE

Zi.

5

DON RODRIGO

Fără vorbă multă:
Cunoști tu pe don Diego?

463

CONTELE

10

Da.

DON RODRIGO

Mă-ndoiesc, ascultă.
Știi oare că bătrînul acesta vrednic fu
Virtutea și mîndria epocii lui, știi tu?

15

CONTELE

Se poate.

DON RODRIGO

Știi că-i sînge de-al său văpaie vie
Ce-mi scapără-n privire? O știi?

20

CONTELE

Ce-mi pasă mie!

DON RODRIGO

La patru pași de-aice te-oi face ca s-o știi!

CONTELE

25 Copil plin de trufie!

DON RODRIGO

Nu te neliniști!
E-adevărat, sînt tînăr, dar pentru-un suflet mare
Valoarea nu așteaptă ca vîrsta s-o măsoare!

30

CONTELE

Tu, care-o spadă încă n-avuși în mină, vrei
Să te măsoari cu mine?

DON RODRIGO

Făc parte dintr-acei
35 Cari nu arată cine-s de două ori pe lume
Și de la-ntîia faptă știu să-și cîștige-un nume!

CONTELE

Curajul care-aceste cuvinte ți-l vădesc
Mă deprinsesem zilnic în ochi să ți-l cetesc:

40 Văzînd în tine noua Castiliei mărire,
În gîndul meu Ximenei te-am fost menit de mire.
Eu ți cunosc iubirea și-mi place a vedea
Că datoria-ți este mai sfîntă decît ea,
Că tot ce simți nu poate avîntul să-ți înșele,
45 Că rara ta virtute răspunde stimei mele,
Și ginere voindu-mi un cavaler întreg.
De la-nceput știut-am pe cine să aleg.
În sufletul meu mila își face totuși cale:
Ți-admir curajul, însă de anii tăi mi-e jale,
50 Deci lasă gîndul ăsta ce-ți poate fi fatal,
Căci între noi duelul ar fi prea inegal,
Mi-ar face prea puțină onoare-o biruință,
Triumfu-i fără slavă de-nvingi cu ușurință,
Te-or crede toți de-a pururi căzut de brațul meu
55 Și moartea ta la urmă am s-o depling tot eu!

DON RODRIGO

De marea ta-ndrăzneală nedemnă ți-e-ndurarea:
Se teme să-mi ia viața cel ce mi-a luat onoarea?

CONTELE

60 Te du d-aici!

DON RODRIGO

Să mergem fără-a mai discuta!

CONTELE

Ți s-a urit cu viața?

65

DON RODRIGO

Ți-o temi cumva pe-a ta?

CONTELE

Vin, tu-ți faci datoria și-i demn un fiu de jale
Cînd supraviețuiește onoarei spiței sale.

SCENA a III - a

DON FERNANDO, DON ARIAS, DON SANCHO

DON FERNANDO

E contele-ntr-atita de van și ce așteaptă?
Cutează oare-a crede că-i iert această faptă?

5

DON ARIAS

I-am zis din partea voastră tot ce aveam să-i zic,
Cu toate-acestea, sire, n-am izbutit nimic.

DON FERNANDO

O, ceruri! deci nutrește o rivnă-așa săracă
10 Și-așa puțină grijă arată ca să-mi placă!
Jignește pe don Diego, de rege-a ști nu vrea!
El vrea să facă lege aici, la curtea mea!
Oricît de brav războinic, bun căpitan să fie,
Voi ști scurta din vreme asemenea trufie.
15 De-ar fi virtutea însăși și-al bătăliei zeu,
Ce-nseamnă neascultarea i-arăt acuma eu!
Cu toate că-ndrăzneala-i cerea o grea osîndă,
Vroiam să-l judec totuși cu inima mai blîndă,
Dar pentru că s-arată prea dirz și prea semeț,
20 Plecați și puneți mîna pe el cu orice preț.

DON SANCHO

Puțin răgaz l-ar face să-și vină poate-n fire,
Îi clocotea mînia în sînge încă, sire,
Și-n cea dintîi vilvoare nici o mirare nu-i
25 Că nu se pleacă lesne un suflet cum e-al lui.
Greșeala și-o cunoaște; dar inima-i semeață
Nu-l iartă ca s-o deie așa curînd pe față.

DON FERNANDO

Don Sancho, taci și află: oricine-i inclinat
30 Să-l apere se face el însuși vinovat.

DON SANCHO

Ascult și tac; cer totuși iertare de voi pune
O vorbă ca să-l apăr.

DON FERNANDO

35

Și ce poți oare spune?

DON SANCHO

Că unuia ca dînsul, cu fapte mari deprins,
I-e greu să se coboare ca orișicare ins.
În orice lămurire el vede o rușine,
40 Și-acesta este numai cuvîntul ce-l reține.
Asprimea datoriei nu-l poate-ndupleca
Și de n-ar fi un suflet prea mîndru, s-ar pleca.
Ci dați poruncă, sire, ca brațul său cel tare
Cu ascuțișul armei insulta s-o repare,
45 Pe loc se va supune; și vină cine-o vrea,
Aci stau pentru dînsul chezaș, pîn' ce-o afla.

DON FERNANDO

Uîți cui vorbești; ci vîrsta pe care-o ai mă face
Să iert; și-nflăcărarea aceasta nu-mi displace.
50 Dar e dator un rege să cruțe pe-orice căi
Vărsările de sînge între supușii săi;
Pe-ai mei îi țin în pază, și-i am în grijă mare,
Precum un cap cuminte de membre grijă are.
Cuvîntul tău nu poate să fie deci și-al meu:
55 Tu judeci ca războinic, ca rege judec eu,
Și orice-ar vrea să spună și-ar îndrăzni să creadă,
Șupunerea nu poate pe contele să-l scadă.
Și-apoi m-atinge-ocara, căci el a degradat
Pe-acei ce-odraslei mele de guvernor l-am dat.
60 Cel ce nu ține seama de-alegere-mi făcută
Nesocotește însăși puterea absolută.
Dar să lăsăm acestea. De-altminteri, am vești noi:
S-ar fi văzut vreo zece corăbii de război
Ce chiar la gura apei au îndrăznit s-apară.

65

DON ARIAS

Dușmanii noștri mauri nu-s pentru-ntîia oară
Siliți a vă cunoaște, spre a porni din nou
Război în contra unui așa temut erou.

DON FERNANDO

- 70 De-a pururi îi va roade în suflet gelozia
Cît m-or vedea pe mine stăpîn pe-Andaluzia,
Și țara peste care au fost prea mult stăpîni
Va fi privită pururi cu ciudă de păgîni.
Acesta-i și cuvîntul că-n inima Sevillii
75 De zece ani încoace țin scaunul Castilii,
Să-i pot veghea de-aproape și să zădărnicesc
Pe loc ce bag de seamă tot ce pe-ascuns urzesc.

DON ARIAS

- Atîtea singeroase înfringeri îi învață
80 Că totul e zadarnic cît timp veți fi-n viață.
N-aveți de ce vă teme.

DON FERNANDO

- Și nici n-am ce lăsa.
Increderea atrage primejdea-n urma sa.
85 Și-apoi, la urma urmei, să nu prea dăm uitării
Că pîn-aici îi poate aduce-un flux al mării.
Ar fi cu toate-acestea greșeală orișicum
Să aruncăm teroarea în inimi de p-acum,
Fiind nesigur zvonul, fiind și pe-nnoptate,
90 S-ar răspîndi zadarnic neliniștea-n cetate.
Să se-ndoiască straja la ziduri și în port.
Ajunge pe-astă-seară.

SCENA a IV-a

DON FERNANDO, DON ALONSO, DON SANCHE, DON ARIAS

DON ALONSO

Sire, contele-i mort.
Prin fiul său, don Diego și-a răzbunat onoarea.

DON FERNANDO

5 Pe loc ce-aflai ocară, i-am prevăzut urmarea
Și-am vrut nenorocirea aceasta s-o previn.

DON ALONSO

- Ximena la picioare vă cade în suspin
10 Și toată-n lacrimi vine dreptate a vă cere.

DON FERNANDO

- Deși adînc în suflet m-atinge-a ei durere,
Socot că după fapta ce contele-o făcu
A meritat pedeapsa ce l-a ajuns acu.
15 Oricît de dreaptă-i însă pedeapsa, tot mă doare
Pierzînd din căpeteniei pe cel mai de valoare,
Căci dup-o lungă viață în slujba-acestui stat,
Și-un singe pentru mine de mii de ori vărsat,
Orice simțiri trufia lui oarbă îmi dictează,
20 Mă simt slăbit, pierzîndu-l, și moartea-i
mă-ntristează.

SCENA a V-a

DON FERNANDO, DON DIEGO, XIMENA, DON SANCHE,
DON ARIAS, DON ALONSO

XIMENA

Sire, sire, dreptate!

5

DON DIEGO

Ah, sire, m-ascultați!

XIMENA

Cad la genunchii voștri...

DON DIEGO

10

Vi-i țin îmbrățișați...

XIMENA

Vă cer dreptate!

DON DIEGO

Dați-mi o clipă de-ascultare!

15

XIMENA

O, pedepsiți-i, sire, trufașa cutezare!
Cel mai puternic sprijin al țării l-a surpat:
Mi-a ucis tatăl, sire...

DON DIEGO

20

Pe-al său l-a răzbunat!

XIMENA

Dreptate de la rege orice supus așteaptă!

DON DIEGO

Nu merită pedeapsă o răzbunare dreaptă!

25

DON FERNANDO

Sculați și unul și-altul, și-apoi am să v-ascult.
Restriștea ta, Ximenă, mă-ndurerează mult.
Mi-e inima cuprinsă, ca și a ta, de jale.
(Către don DIEGO.)

30 Așteaptă; să n-o tulburi în plingerile sale.

XIMENA

E mort tatăl meu, sire; cu ochii mei văzui
Cum singele-i în clocot curgea din pieptul lui,
Ăst singe, chezășia regeștei voastre case,

35

Ăst singe, ce atîtea victorii cîștigase,
Ce fumegă, cald încă, în minios și-voi
Că se jertfește pentru un altul decît voi,
Ăst singe, ce avuse o nobilă menire,
Rodrig la curtea voastră îl risipește, sire!

40

Am alergat pierdută și mort, ah, il aflai...
Dar povestirea, sire, mă lasă fără grai:
Iertați-mi deznădejdea, amarele-mi suspine
Și lacrimile mele vorbească pentru mine.

DON FERNANDO

45

Fă-ți inimă, copilă, că eu de grije-ți port
Și-ți voi sluji de tată în locul celui mort.

470

XIMENA

Prea multă cinste-mi dete a mea restriște, sire!
Precum spuneam, acolo l-aflai fără simțire,
50 Străpuns era de-o rană și singele-i vedeam
În pulbere scriindu-mi ce datorie am.
Ori poate vitejia-i ajunsă-n așa stare
Prin rana lui deschisă mă îndirjea mai tare,
Și-ntocmai ca o gură ce strigă către cer,
55 Mă îndemna mai grabnic dreptate să văr cer!
Nu-ngăduiți, o, rege, astfel de volnicie
Sub ocrotirea voastră stăpîină să devie,
Ca viața celor vrednici să n-aibă nici un preț,
Ca fără de pedeapsă un tinăr îndrăzneț
60 Cu ei să se măsoare, mărirea să le-o sape,
Cu singele lor nobil pămîntul să-l adape!
Nerăzbunînd-o, astfel de moarte-ar veșteji
În alți supuși oricare avînt de-a vă sluji.
Cer răzbunare, sire, și-o cer nu pentru mine,
65 Ci pentru-a voastră slavă și pentru-al vostru bine:
Voi ați pierdut într-insul un om de merit rar,
Prin altă moarte, moartea-i răscumpărați-o dar;
Jertfiți nu pentru mine, pentru dreptate, sire,
Și pentru a coroanei eternă strălucire,
70 Jertfiți spre ușurarea acestei țări întregi
Pe cel ce se mindrește cu-astfel de fărdelegi!

DON FERNANDO

Don Diego ce răspunde?

DON DIEGO

75

Că-i demn de pizmuire

Acela care moare la vremea lui, o, sire!
Că dup-un veac de slavă și strălucire plin,
Adeseaori ne-așteaptă cel mai amar destin!
Eu, ale cărui fapte uimesc și azi poporul,

80

Eu, care pretutindenii eram biruitorul,
Mă văd, slăbit de vîrstă, acum, cu părul nins,

471

- Primind o grea ocară și rămânind învins!
Ce nu putuse luptă, asediu, ambuscadă,
Nici Aragonul mindru, nici falnica Grenadă,
85 Nici toți dușmanii voștri, nici toți ai mei pizmași,
Azi contele-a făcut-o, de-aici la câțiva pași,
Gelos de noua-mi slujbă și dîrz de-o preferință
Ce i-o dedea asupra-mi a vîrstei neputință.
Astfel aceste plete albite-n vitejii,
90 Țst sînge care curse ades spre-a vă sluji,
Țst braț pe vremi teroarea dușmanelor armate
Se coborau în groapă de-ocară-mpovărate,
De nu nășteam pe lume un fiu spre-a m-ajuta,
Demn de această țară, demn de măria-ta!
95 El a ucis pe conte, luîndu-mi apărarea,
El mi-a spălat ocară, el mi-a redat onoarea!
De socotiți că totuși e-un ucigaș de rînd
Cel ce curaj arată o palmă răzbunînd,
Asupra mea să cadă blestemul și păcatul,
100 Căci de greșește brațul, e capul vinovatul!
De e sau nu o crimă, o, sire, judecați:
Eu, orișicum, sînt capul, el doar viteazul braț.
Ximena împotrivă-mi deci are a se plînge,
Căci de-o puteam eu face, el nu vărsa Țst sînge.
105 Jertfiți, deci, sire, capul ce anii-l vor răpi,
Dar îngrijiți de brațul merit a vă sluji,
Dreptate-i dați Ximenei jertfind zilele mele,
Că tot nu am ce face de-acuma eu cu ele;
Depart de-a mă plînge de-osînda ce mi-ați dat,
110 Murînd cîstit, muri-voi cu sufletu-mpăcat.

DON FERNANDO

- Pricina-i însemnată de-ajuns spre-a o aduce
În adunarea țării. Don Sancho, vei conduce
Acasă pe Ximena. Tu, don Diego, vei sta
115 Aici, drept închisoare avînd credința ta.
Cătați-mi pe Rodrigo. Am să vă fac dreptate.

XIMENA

E drept ca ucigașul să piară, maiestate!

DON FERNANDO

120 Copilă, ai răbdare, oricît ai suferi!

XIMENA

Răbdare-a-mi cere-nseamnă durerile-a-mi spori.

ACTUL III

SCENA I

DON RODRIGO, ELVIRA

ELVIRA

Tu, don Rodrig! Ce cauți aci, nenorocite?

RODRIGO

5 Vin să-mi urmez cărarea sărmanei mele-ursite!

ELVIRA

De unde-ți iei tu însă curajul, de-ai venit
Pe locurile-acestea pe care le-ai cernit?

10 Îi urmărești și umbra în casa lui, haine?
Nu l-ai ucis tu însuți?

DON RODRIGO

Viața lui, știi bine,
Era o pîngărire a numelui ce-l port.

ELVIRA

15 Dar adăpost să cauți în casa-acelui mort!
Găsi azil într-însa vreun ucigaș vreodată?

DON RODRIGO

20 Dar tocmai de aceea eu vin la judecată.
Nu mai privi la mine cu aerul mirat:
Eu moarte-am dat, și-acuma cer înapoi ce-am dat.
Ximena mea iubită îmi e judecătorul,

Și moartea mea o merit, căci i-am pierdut amorul.
Și ca supremul bine acuma vin să cer
Din gura ei osînda, de mina ei să pier!

25

ELVIRA

Mai bine fugi din față-i și nu-i mai sta în cale,
Nu mai chema asupra-ți urgia urei sale:
Te-ascunde și-ocolește întiiele porniri
La care pot s-o-mpingă minia ce-i inspiri.

30

DON RODRIGO

Nu! nu! această scumpă și gingașă făptură
Pe care am jignit-o nu are-atita ură,
Și sint în stare-o mie de morți să ocolesc,
Să pot să mor de mina-i și ura-i s-o-nzeces!

35

ELVIRA

Ximena e la Curte, în lacrimi scăldată,
Și va veni-nsoțită de-amicii săi îndată.
O, fugi, Rodrig, ai milă: nu mă mai chinui!
Ce-or spune birfitorii de te-or vedea aici?
40 Vrei tu să fie încă și-n gura lumii dată
Că rabdă pe-ucigașul sărmanului ei tată?
Are să vină, vine, o văd. O, dacă vrei
Să-i cruți, Rodrig, onoarea, te du în calea ei!

(RODRIG se ascunde.)

SCENA a II - a

DON SANCHO, XIMENA, ELVIRA

DON SANCHO

Vă trebuie, senora, prinos bogat de sînge:
Minia voastră-i dreaptă și-aveți dreptate-a plînge,
5 Și prin aceste vorbe nu vreau cit de puțin
Nici să vă-nduplec ura, nici chinul să v-alin.
Ci gura voastră numai o vorbă de mi-ar spune,
Această spadă-i gata oricînd să vă răzbane.
O, puneți la-ncercare, de vreți, al meu amor
10 Și, sub porunca voastră, voi fi biruitor.

XIMENA

Vai mie!

DON SANCHO

Indurare, primiți, din bunătate...

15

XIMENA

Aș minia pe rege, ce mi-a promis dreptate.

DON SANCHO

Știți că dreptatea merge cu-atâtea aminări,
Încît o crimă scapă ades făr' de urmări,
20 Și pîn-atuncea lacrimi prea multe sînt pierdute,
Un cavaler prin arme v-ar răzbuna mai iute.
E-un drum mai scurt, și-osînda n-ar mai întirzia.

XIMENA

E leacul cel din urmă; dar de va fi așa
25 Și dacă trista-mi soartă v-ar mai stîrni-ndurarea,
Atuncea veți fi liber să-mi răzbunați onoarea.

DON SANCHO

E un noroc la care rîvnesc neconținut
Și avînd nădejde-ntr-însul, mă duc prea mulțumit.

SCENA a III - a

XIMENA, ELVIRA

XIMENA

Sînt singură acuma și fără fățarie
Îmi pot striga întregă durerea mea cea vie!
5 Acuma pot în voie să plîng și să suspin,
Și pot să-mi dau pe față nemărginitul chin.
Vai, tata-i mort, Elviră, și viața-i e curmată
De spada ce Rodrigo o trage-ntîia dată!
O, curgeți, curgeți, lacrimi, păraie pe pămînt:

10 O jumătate-a vieții-mi mi-aruncă în mormînt
Cealaltă jumătate, și-aceea care piere
Pe-aceea ce-mi rămîne să mă răzbun îmi cere.

ELVIRA

Alină-te, stăpînă!

15

XIMENA

Ah, ce nepotrivit
Cuvîntul de-alinare pe buze ți-a venit!
Cum să-mi alin durerea cînd eu, nesocotito,
Nu pot urî pe-acela ce mi-a pricinuit-o?
20 Și ce m-așteaptă oare decît un veșnic chin,
Cînd urmăresc o crimă iubind pe asasin?

ELVIRA

Mai poți iubi pe-acela ce te-a lăsat orfană?

XIMENA

25 Dacă-l iubesc, Elviro? L-ador ca pe-o icoană!
Iubirea și minia în suflet mi se bat,
Și în dușman descopăr pe omul adorat
Și simt că-n ciuda urei în inima-mi speriata
Rodrig combate încă, ah, pe sărmanu-mi tată:
30 L-atacă, l-urmărește, se apără și-i cînd
Mai slab cînd mai puternic, și-acuma triumfînd,
Și-n lupta aceasta între iubire și minie
El sufletul mi-l lasă, dar inima-mi sfășie.
Dar nu m-adoarme-amorul, oricît m-ar stăpîni,
35 Și datoria-mi sfîntă mi-o voi îndeplini;
Alerg unde mă cheamă jignita mea onoare.
Rodrig mi-e scump, și soarta-i nespus de-adînc mă
doare,

Îi plîng de jale, totuși, oricîtă grijă-i port,
Știu cine sînt, Elviro, și tatăl meu e mort!

40

ELVIRA

Îl urmărești?

XIMENA

Ah! crudă gîndire și cumplită
Și crudă urmărire la care sînt silită!
45 Cîr capul său și totuși mă tem să-l dobîndesc!
De moare el, muri-voi și moartea i-o cerșesc!

ELVIRA

Atît de negre gînduri, alungă-le, stăpînă,
Și nu-ți impune-o lege ce-n contra ta te mîină!

50

XIMENA

Cum? Tatăl meu să aibă sfîrșit așa de crud,
Să strige răzbunare și eu să nu-l aud?
Să-l văd murind sub ochii-mi și inima-mi nătingă
Să creadă că-i ajunge să geamă ori să plîngă?
55 Să sufăr ca iubirea să-năbușe cum vrea
Prin o tăcere lașă mîndria, cinstea mea?

ELVIRA

O, crede-mă, stăpînă, n-ar fi prea mare vină
De-ai resimți în suflet mănie mai puțină;
60 În contra lui Rodrigo ai dobîndit de-ajuns,
Ai fost la rege, așteaptă în liniște răspuns.
Nu stărui-n această ciudată supărare.

XIMENA

Mi-e-n joc mîndria-ntreagă, ea-mi cere răzbunare!
65 Dulci visuri de iubire oricît m-ademenesc,
Renunț la tot mai bine decît să mă-njosesc.

ELVIRA

Dar îl iubești, senora, pe don Rodrig...

XIMENA

70

Vai mie!

ELVIRA

Și răzbunarea totuși mai poate să te-mbie?

XIMENA

Ca să-mi păstrez mîndria, sfîrșind și chinul meu,
75 L-oi urmări, l-oi pierde, și voi muri și eu!

SCENA a IV - a

DON RODRIGO, XIMENA, ELVIRA

DON RODRIGO

Ei bine, urmăritul privește-l e de față,
A ta să fie slava de-a-l izgoni din viață!

5

XIMENA

O, ce sînt eu silită, Elviro, a vedea?
Rodrig la mine-n casă! Rodrig în fața mea!

DON RODRIGO

Ucide-mă, Ximenă, și gustă fără jale
10 Plăcerea morții mele și-a răzbunării tale.

XIMENA

Vai mie!

DON RODRIGO

O, ascultă!

15

XIMENA

Fugi, lasă-mă să mor.

DON RODRIGO

O clipă.

XIMENA

20

Du-te!

DON RODRIGO

Numai o vorbă, te implor,
Și-apoi cu-această spadă viața tu mi-o stinge.

XIMENA

25 Cum? Încrunțată încă de-al tatălui meu sînge?

DON RODRIGO

Ximenă!

XIMENA

30 Fugi cu arma ce, vai, în fața mea
Mă mustră pentru viața și fărdelegea ta!

DON RODRIGO

Nu, mai curînd privind-o, mînia ta sporească,
Și ceasul morții mele să nu mai zăbovească!

XIMENA

35 Vopsită e de sînge de-al meu!

DON RODRIGO

Îți vine greu
Să o scufunzi, să-și piardă culoarea într-al meu?

XIMENA

40 Om crud care pe tată l-ucide fără milă
Prin spadă, — prin vederea ei cruntă pe copilă!
Înlătură-mi această unealtă de omor!
Vrei să te-ascult, Rodrigo, și tu mă faci să mor...

DON RODRIGO

45 Fac ce dorești, dar totuși nu părăsesc dorința
Că însăși tu, Ximenă, să-mi implinești sentința.
Căci oricît mi-ești de dragă, un laș nu pot să fiu
Ca să reneg vreodată chemarea mea de fiu.
Pe tatăl meu căzuse o grozăvnică rușine,
50 Ce mă privea-n aceeași măsură și pe mine.
Știi ce-nsemnează-o palmă pentru un om cîstit.
Am căutat să aflu făptașul, l-am găsit,
Am răzbunat onoarea-mi și pe iubitu-mi tată.
Și dac-ar fi nevoie aș face-o înc-o dată.
55 Nu crede că iubirea-mi n-a dus o luptă grea

480

Cu tatăl meu și-n urmă chiar împotriva mea!
O, judecă-i puterea: aflînd c-am fost în stare
Să mă-ndoiesc de poate să-ncapă răzbunare.

60 Silit să-ndur ocara ori, vai! disprețul tău,
Învinuiam de-o grabă prea mare brațul meu;
Mă dojeneam de-această pornire prea ne bună
Și farmecele tale erau să mă supună
De nu-mi ziceam, Ximenă, că nu te-ar merita,
Un om lipsit de-onoare, lipsit de stima ta!
65 Că ochii tăi iubirea și-ar fi schimbat-o-n ură
Văzînd mișel pe-acela ce vrednic îl știură;
Că ascultînd amorul, urmînd al său îndemn,
De-alegererea ta însăși m-aș fi făcut nedemn.
70 Ți-o spun din nou, ți-oi spune-o, deși printre suspine,
Pînă la cel din urmă: da, te-am jignit pe tine;
Da, te-am jignit amarnic, fiind silit s-o fac
Pe tine să te merit și-onoarea să mi-o-mpac.
Mi-am împăcat onoarea și pe bătrînul tată;
Viu să te-mpac pe tine acuma, adorată.
75 Am alergat aicea de mîna ta să mor;
Ce-am fost dator făcut-am și fac ce sint dator.
Un tată scump te strigă din fundul negrei groape
Și eu nu vreau victima cu nici un preț să-i scape:
Jertfește-acestui sînge pe care l-a pierdut
80 Acel ce se mindrește cu ceea ce-a făcut!

XIMENA

Rodrig, ah, ai dreptate, cu toată vrăjmășia
Nu pot blama pe-acela ce-și face datoria.
Și-n chinurile mele ce-asupra-ți să răsfrîng,
85 Eu nu te-acuz pe tine, pe mine mă deplîng:
Știu ce se cheamă cînsté și cum inflăcărează
Asemenea insultă o inimă vitează,
Tu n-ai făcut, firește, decît ce se cădea,
Dar mi-arătași de-asemeni și datoria mea;
90 Funesta-ți vitejie mi-arată prin avîntu-i
Cum îți răzbuni un tată și-onoarea cum ți-o mîntui
Aceeași rivnă cată la rîndul meu să pun
Onoarea să mi-o mîntui, pe tata să-l răzbun.
Aceasta, vai, mă face să fiu nemîngiată!
95 O altă mină dacă m-ar fi lipsit de tată,

481

Găseam, ah, în norocul dorit de-a te vedea
Unica alinare ce-o mai puteam avea;
Și-aș fi simțit un farmec în jalea mea cumplită
Să-mi zvîni aceste lacrimi cu mina ta iubită.
100 Ci caut a te pierde, cum l-am pierdut pe el,
Această despărțire mă zbuciumă la fel:
Cumplita datorie ce inima mi-o rumpe
Mă-mpinge la jertfirea vieții tale scumpe,
Căci oricît țin la tine, Rodrig, nu aștepta
105 Să simt o lașă milă față de crima ta.
Și-oricît iubirea noastră ar vrea să mă reție,
Voi ști să dau dovadă de-aceeași bărbăție:
Ca să fii demn de mine, tu n-ai dat îndărăt,
La rindul meu vreau demnă de tine să m-arăt.

110 DON RODRIGO

Nu pregeta atuncea să faci ce ești dator
Spre-a împlini o jertfă atît de-nălțătoare!
Mîndria ta îmi cere viața — vin și-o ia!
Osinda-mi va fi dulce și dulce moartea mea!
115 S-aștepți pînă ce legea își va rosti sentința,
E să-mi întîrzi moartea și ție biruința.
Prea fericit muri-voi, răpus de brațul tău.

XIMENA

Taci, dacă-ți sint dușmană, nu vreau să-ți fiu călău
120 Eu să-ți ridic viața, e cu puțință oare?
Dator ești să ți-o aperi, s-o cer eu sunt datoare,
Dar între noi e altul judecător suprem,
Și eu am numai dreptul în față-i să te chem.

DON RODRIGO

125 Oricît iubirea noastră ar vrea să te reție,
Vei da și tu dovadă de-aceeași bărbăție.
Căci, răzbunînd un tată, alt braț dacă-mprumuți,
Ximena mea, mă crede, însămnă să mă cruți.
Cum brațul meu el singur mi-a răzbunat onoarea,
130 Al tău să-și dobîndească la rindu-i răzbunarea!

XIMENA

Rodrig, la ce mai stărui? Tu ajutor nu ceri
Cînd te răzbuni, la nimeni, și mie mi-l oferi!
Sunt tot așa de mîndră și cred că se cuvîne
135 Ca slava răzbunării să n-o împart cu tine.
Deci ajutor la rîndu-mi nici eu nu voi căta
În deznădăjduirea sau în iubirea ta!

DON RODRIGO

Mîndrie neînfrîntă! vai! să nu pot obține
140 Atîta mîngăiere încalte de la tine!?
În numele iubirii și-al tatălui tău mort,
Nu mă lăsa blestemul acestei vieți să-l port!
Mai vesel e Rodrigo de mina ta să piară
Decît urît de tine, trăind o viață-amară!

145 XIMENA

Nu te urăsc eu, lasă!

DON RODRIGO

Oh, trebuie!

XIMENA

150 Nu pot.

DON RODRIGO

Așa puțin îți pasă de lume și de tot
Ce poate să scornească în umbră clevetirea
Cînd va să-mi știe crima și că-mi păstrezi iubirea?
155 Silește-le să tacă și în pofida lor
Salvează-ți bunul nume, făcîndu-mă să mor!

XIMENA

Lăsîndu-ți viața, vaza imi va luci mai vie;
Vreau ca și cel din urmă clevetitor să știe
160 Că te ador și totuși pedeapsa ta o cer,
Și toți să-mi cînte imnuri de slavă pin' la cer
Și soarta să-mi deplîngă... Rodrig, acumă du-te,
Să nu mai văd comoara de fericiri pierdute...
Ascunde-n umbra nopții plecarea ta de-aci.

165 Onoarea mea-i pierdută cumva de te-or zări.
Tot ce-ar putea birfeala să zică despre mine
E că-n această casă eu te-am primit pe tine
Și ca să fiu hulită nici tu nu o dorești...

DON RODRIGO

170 Aș vrea să mor!...

XIMENA

Vai, du-te!

DON RODRIGO

Atunci, ce hotărăști?

175 XIMENA

Deși cea mai frumoasă văpaie amenință
Să-mi mistuie mânia, fac tot ce-mi stă-n putință
Ca să răzbun pe tata, mîndria să mi-o-mpac
Și singura-mi dorință e să nu pot s-o fac.

180 DON RODRIGO

O, vrajă a iubirii!

XIMENA

O, culme-a suferinții!

DON RODRIGO

185 Ce de dureri și lacrimi ne vor costa părinții!

XIMENA

O, te-așteptai, Rodrigo?...

DON RODRIGO

Ximenă,-ai fi crezut?...

190 XIMENA

Așa curînd norocul să ni-l vedem pierdut!

DON RODRIGO

Și că așa de-aproape de țărîm a fost să vie
Nădejdea să ne-o sfarme o cruntă vijelie!

195 XIMENA

O, jale fără margini!

DON RODRIGO

O, chin așa de mult!

XIMENA

200 Rodrig, de-acuma du-te, fugi... nu te mai ascult!

DON RODRIGO

Pin' la sfîrșit cînd dreapta osîndă mi-oi primi-o,
Merg să-mi tirăsc o viață nemernică... Adio!

XIMENA

205 De-o fi așa să fie, îți dau cuvîntul meu
Că-n urma ta o clipă n-am să respir nici eu.
Adio, dar ia sama să pleci pe nesimțite...

(RODRIG *exit*.¹)

ELVIRA

210 Stăpînă, orice rele Preabunul ni trimite...

XIMENA

O, lasă-mă în pace cu sfatul tău nătîng...
Mă duc să caut pacea și noaptea, ca să plîng.

SCENA a V - a

DON DIEGO

(*singur*)

DON DIEGO

În veci nu simți pe lume deplină desfătarea;
5 În orice bucurie s-amestecă-ntristarea,

¹ *Exit* — iese.

- Și cele mai senine a noastre mulțămiri
 Ni-s veșnic turburate de griji și-nchipuiri.
 O grijă bucuria mi-o strică-n astă-seară:
 Inot în fericire și spaima mă-nfioară.
- 10 Văzui mort pe dușmanul ce-onoarea mi-a pătat,
 Și nu pot stringe mâna care m-a răzbunat.
 Cătreier tot orașul, mă zbucium în neștire,
 Și vloga mult- puțină ce mi-a rămas în fire
 Se mistuie zadarnic de trudă și necaz,
- 15 Cătînd fără de preget pe fiul meu viteaz.
 Mereu și pretutîndeni, în noaptea asta sumbră
 Socot că-l string în brațe, și string în brațe-o umbră
 Și mintea-mi tulburată, din vis cînd mă trezesc,
 Iși face mii de gînduri ce groaza mi-o sporesc.
- 20 Nu aflu nicăirea vreo urmă-a fugii sale;
 Mă tem că, cine știe, i-or fi ieșit în cale
 Cetașii ori amicii dușmanului ucis:
 Rodrig nu mai trăiește sau poate zace-nchis
 O, ceruri! m-amăgește și-acuma o părere
- 25 Sau văd tot ce-al meu suflet ca să mai vadă cere?
 El e, fără-ndoială; mi-e sufletu-mpăcat
 Și grija risipită și chinul mi-a-ncetat.

SCENA a VI - a

DON DIEGO, DON RODRIGO

DON DIEGO

Rodrig, mi-ajută cerul să te revăd în fine!

DON RODRIGO

5 Vai!

DON DIEGO

- În triumful nostru n-amesteca suspine.
 O, lasă-mă o clipă măcar să mai respir,
 Să pot să-ți laud fapta așa cum ți-o admir!
- 10 Tu mi-ai călcat pe urmă, și-n tine reinvie
 Eroii rasei mele și vechea-mi bărbăție.

- Născîndu-te din mine, din ei coborîtor,
 Întîia ta ispravă întrece pe-ale lor,
 Și anii tăi cei tineri, dar plini de-nflăcărare
- 15 Ajung al meu renume prin fapta asta mare.
 O, vino dar și-atinge, copilul meu viteaz,
 Aceste plete albe, sărută-acest obraz
 Și recunoaște locul întipărit de-ocară
 Pe care vitejia-ți și spada-ți o spălară!
- 20 DON RODRIGO
- A ta e toată cinstea; eu nu puteam uita
 Că sint născut din tine, crescut prin grija ta.
 Sint mîndru că întîia ispravă-a mea îi place
 Cui datoresc viața. Ci bucură-te-n pace,
 25 Și lasă-mă pe mine acum, la rîndul meu,
 De păsurile mele să-mi văd acum și eu,
 O, las' să-mi izbucnească nemărginita jale:
 Destul ai stînjenit-o cu drepturile tale!
 Nu simt muștrări de cuget de ceea ce-am făcut,
 30 Dar cine-mi dă azi mie norocul meu pierdut?
 Să te răzbune brațu-mi s-a înarmat anume
 Și-a biruit, răpîndu-mi ce-aveam mai scump pe lume
 Nu-mi mai vorbi nimica; prin tot ce ți-am jertfit
 De tot ce-ți datorisem mă cred acum plătit.

35

DON DIEGO

- Nu, a izbîndei tale mai scumpă e valoarea!
 Eu viața doar ți-am dat-o, tu mi-ai redat onoarea;
 Mai mult decît la viață eu la onoare țin,
 Cu-atît mai mult deci ție datornic îți rămîn.
- 40 Dar depărtează jalea din sufletul tău mare:
 Onoarea-i datorie, amorul — desfătare;
 Onoarea-i numai una; amorurile — mii.

DON RODRIGO

Ce-mi spui tu, vai?

45

DON DIEGO

Acea ce trebuie să știi!

DON RODRIGO

Mi-e inima zdrobită de-această răzbunare
Și tu-i mai ceri iubirii să fie trădătoare?
50 Sint tot așa de josnici, în mișelia lor,
Războinicul ce fuge și-amantul trădător.
O, lasă-mă mai bine cum sint, avînd putința
Să fiu și demn de tine și să-mi păstrez credința.
E prea puternic lanțul spre a putea să-l rump;
55 Ximena mea pe lume e tot ce am mai scump,
Și pentru că ursita cea crudă ne desparte,
Unica mîntuire mi-o voi găsi-o-n moarte.

DON DIEGO

Nu-i vreme mîntuire în moarte-a căuta,
60 Acum cînd e nevoie de bărbăția ta.
A maurilor flotă stă gata de năvală.
Norodu-i plin de groază, la curte zăpăceală,
N-auzi decît jălanii la fiecare pas,
De bună samă fluxul, la noapte, peste-un ceas
65 Îi va lăsa pe mauri în port pe nesimțite.
În mijlocul acestor nenorociri cumplite
Cari umplu de teroare pe mari ca și pe mici,
Norocul îmi trimise cinci sute de amici
Însuflețiți cu toții de-aceleași gînduri bune,
70 Venind de bunăvoie ocară să-mi răzbune.
Tu le-ai luat nainte; dar bravele lor mîni
Se vor scâlda mai bine în sînge de păgîni.
Mergi dar acolo unde te-așteaptă numai slavă,
Mergi și-i condu în luptă, făcînd fără zăbavă
75 Din pieptul tău, în calea păgînilor, zăgaz:
De vrei să mori, încalte să mori ca un viteaz!
Fă regele să-ți fie dator pierzării tale,
Viața sa și slava împărăției sale.
Dar nu, mai bine fruntea-ți cu lauri s-o-ncununi.
80 Nu-ți mărgeni mărirea o palmă să răzbuni;
Ci du-o mai departe; silește prin putere
Pe rege la iertare, Ximena la tăcere;
Și dacă-ți este dragă Ximena ta, să știi
Că doar pe calea asta mai poți iertat să fii.

85 Dar prea e scumpă vremea s-o pierdem în cuvinte;
Aș vrea să zbori la luptă c-un ceas mai înainte.
Învinge dar, să vadă monarhul în sfîrșit
Că ce-a pierdut în conte în tine-a dobîndit!

ACTUL IV

SCENA I

XIMENA, ELVIRA

XIMENA

Nu este un zvon numai? Știi bine tu, Elviră?

ELVIRA

5 Nici nu-ți inchipui lumea ce călduros l-admiră
Și-nalță pin' la ceruri în repetat ecou
Isprava săvârșită de tinărul erou.
A maurilor oaste e rușinos zdrobită:
Grăbit i-a fost atacul, și fuga mai grăbită.
10 Războinicilor noștri nici chiar trei ore-ntregi
Le deteră izbîndă și prizonieri doi regi...
Iar meritul e numai al lui, pe cît se spune!...

XIMENA

Cum, brațul lui Rodrigo făcu așa minune?

15

ELVIRA.

Pe-acești doi regi, Rodrigo el singur i-a învins
Cu mina sa: el singur cu mina sa i-a prins.

XIMENA

De unde-aflași tu însă aceste zvonuri stranii?

20

ELVIRA

Orașul tot răsună de imnuri și litanii,
Numindu-l fericirea întregului popor
Și ingeru-i de pază și-al său liberator.

XIMENA

25 Și regele ce spune de-atîta vitejie?

ELVIRA

Rodrig se teme încă în fața lui să vie.
Don Diego însă vesel i-aduce-ncătușați
Ca să-i înfățișeze pe robii-ncoronați,
30 Cerind măriei sale, ca o favoare rară,
Să vadă pe viteazul mîntuitor de țară.

XIMENA

N-o fi rănit?... Ci spune!...

ELVIRA

35

Nu știu dacă-i rănit.
Dar vino-ți în simțire! Cum te-ai îngălbenit!

XIMENA

Mînia mea slăbită de-asemenea-mi revine!
Să mă-ngrijesc de dînsul și să mă uit pe mine!
40 Toți îl înalță-n slavă și eu l-înalt cu ei!
Mindria mea-i uitată și mut e glasul ei!
Taci, inimă sărmană, și-năbușește-ți plînsul:
De-a-nvins doi regi, pe tatăl mi l-a ucis tot dînsul,
Și-oricîte osanale îmi sună în auz,
45 Aice însă totul mă face să-l acuz.
Această haină tristă ce spune neagra-mi jale
E cea dintîi dovadă a vitejiei sale.
Voi, ce-ntăriți un suflet muncit de indoieli,
Zăbrance și văluri, lugubrelor găteli,
50 Podoabă ce întîia izbîndă-a sa-mi prescrie,
Necontenit vorbiți-mi de trista-mi datorie,
Și cînd mînia-n mine va lîncezi din nou,
Asmuteți-o-mpotriva semetului erou!
Siliți-o ca să-mi ducă la capăt răzburarea!

55

ELVIRA

Infanta iat-o, vine; alină-ți supărarea.

SCENA a II - a

INFANTA, XIMENA, LEONORA, ELVIRA

INFANTA

Nu viu aici, Ximenă, durerea să-ți alin,
Ci ca să plîng cu tine, cu tine să suspin.

5

XIMENA

Împărtășiți mai bine obșteasca bucurie,
Lăsîndu-mi supărarea și lacrimile mie:
Azi cine alta-n lume se poate tîngui?
Primejdia din care Rodrig ne mintui
Și pacea datorită doar vitejiei sale
Sînt numai pentru mine prilej de-adîncă jale.
Da, brațul său puternic, de lume preaslăvit
E numai pentru mine funest și urgisit!

INFANTA

5 A săvîrșit, Ximeno, minuni fără păreche.

XIMENA

Supărătoarea veste mi-ajunse la ureche
Și laude răsună în gura tuturor
De marea-i vitejie și tristul său amor.

20

INFANTA

Te superi că poporul de laude-l încarcă?
Dar ți-era drag pe vremuri acest Rodrigo, parcă,
Și tu-i erai lui dragă și el ți-era supus —
Poți să te simți dar mindră că-l vezi așa de sus.

25

XIMENA

Să-l ridicai în slavă ușor vă este, vouă,
Dar pentru mine-i veșnic o suferință nouă
Această preamărire a vitejiei lui:

492

Văzînd cît prețuiește, văd astăzi ce pierdui!
30 Ah, neplăceri amare a celei ce iubește!
Cu cît îl văd mai vrednic, cu-atît iubirea-mi crește,
Și totuși datoria ce-o am, să mă răzbun,
Mai tare-i ca iubirea și-mi cere să-l răpun.

INFANTA

35 Ieri datoria-aceasta făcu pe toți curtenii
Ca să admire marea virtute a Ximenui
Și să-i deplîngă soarta, așa li s-a părut
De-nălțător curajul pe care l-ai avut.
Dar vrei s-ascuți tu sfatul unei amice bune?

40

XIMENA

Aș fi nelegiuită de nu i m-aș supune.

INFANTA

Ce-a fost ieri nu mai este îndreptățit și azi.
Al nostru singur sprijin e-acum acest viteaz,
45 El e-adoratul țării, sărbătoritul zilii,
A maurilor spaimă și razemul Castilii.
Chiar bunul nostru rege e azi incredințat
Că tatăl tău în mindrul Rodrig e renviat,
Și cu atît iți este greșeala ta mai mare
50 Că urmărești prin moarte-i a statului pierzare.
Ca să-ți răzbuni un tată, cum? crezi că e permis
Să-mpingi o țară-ntreagă pe margini de abis?
Dar către noi purtarea-ți e oare legitimă?
Luat-am oare parte și noi ceilalți la crimă?
55 De bună samă-n urma acestui trist duel
Nu te silește nimeni să te cununi cu el,
Ci dacă vrei, Ximenă, s-ascuți a mea povață:
Din inimă-ți alungă-l, dar lasă-ni-l în viață!

XIMENA

60 Atita bunătate, vai! eu nu pot avea:
Cu mult mai nendurată e datoria mea.
Deși la el mi-e gîndul în fiecare oră,
Deși-l răsfață-un rege și un popor l-adoră,

493

65 Toți străluciții lauri ce-i pun pe frunte ei,
Eu vin ca să-i întunec sub chiparoșii mei.

INFANTA

Da, e frumos, e nobil atuncea cind, în dorul
De-a-ți răzbuna un tată, știi să-ți jertfești amorul,
Dar crede-mă că-i încă mai nobil, mai frumos
70 Să te jertfești de dragul obștescului folos.
Lipsindu-l de iubirea ce-i arătai odată,
E cea mai grea pedeapsă ce-i poate fi lui dată.
În joc e mintuirea întregii-mpărății:
Și-apoi chiar de la rege ce crezi să mai obții?

75 XIMENA

Nu pot să mă astimpăr chiar de nu-mi dă dreptate.

INFANTA

Gindește-te mai bine, Ximena mea, la toate.
Adio; ca să cugeți în tihnă-acum te las.

80 XIMENA

Voi asculta, prințesă, al datoriei glas.

SCENA a III-a

DON FERNANDO, DON ARIAS, DON RODRIGO, DON SANCHE

DON FERNANDO

Urmaș viteaz și nobil al unei vechi familii
Ce-a fost un stîlp statornic al falnicei Castilii,
5 Neam de strămoși iluștri cu glorios trecut
Pe care la-ntiul tău pas l-ai întrecut.
Orișice dar din parte-mi prea mic și prea puțin e
Spre-a-ți răsplăti izbînda așa cum se cuvine.
Pămîntul țării mele de prădăciuni ferit,
10 Și sceptrul meu de tine în mîna-mi întărit,
Și maurii-n risipă goși de mica-ți ceată,
Nainte să pornească viteaza mea armată,

Nu sunt isprăvi de care mă pot plăti așa
Precum mi-ar fi dorința și cum ar merita.

15 Răsplata-ți fie regii captivi cari te admiră:
Ei *Cidul* lor pe tine în față-mi te numiră,
Și dacă *Cid* însămnă „stăpîn“ pe limba lor,
Nu-ți pizmuiesc un nume așa de sunător.
20 Fii *Cidul* deci de-acuma: l-a numelui tău faimă
Grenada și Toledo să tremure de spaimă,
Și numele acesta s-arate tuturor
Cît preț pun eu pe tine și tot ce-ți sînt dator.

DON RODRIGO

În fața voastră, sire, mă simt plin de sfială,
25 Isprava mi-e prea mică și-i dați prea multă fală,
Și laudele voastre mă fac să mă roșesc
Că nu-s destul de vrednic de cinstea ce-o primesc.
Știu că-s dator cu viața și singele din vine
Să mă jertfesc, o sire, spre-al țării voastre bine,
30 Și-n lupta-aceasta sfîntă de voi cădea răpus,
Îmi fac doar datoria ca orișice supus.

DON FERNANDO

Toți cari se string în juru-mi, chemați de datorie,
Nu și-o-implinesc cu-atîta avînt și bărbăție,
35 Și dacă tu ca dinșii te mărgineai să fii,
N-ai fi putut atare izbîndă să obții.
Deci lauda primește-o și spune-mi pe-ndelete
Povestea biruinței vitezei tale cete.

DON RODRIGO

40 Știți sire, că în spaima întiului minut,
La vestea că păgînii la porți au apărut,
Cinci sute de prieteni la noi se adunară
Și-n starea-mi tulburată de șef mă proclamară.
Iertați-mi graba dacă în zbuciumul de-atunci,
45 Din partea voastră, sire, n-am așteptat porunci,
Din pricina primejdii prea mari și-a vremii scurte:
Dar îmi riscam viața de m-arătam la Curte,
Și viața-mi osîndită mi-era mai dulce-apoi
S-o pierd în chip mai vrednic în lupta pentru voi.

Îți iert fireasca pripă de-a-ți răzbuna ocară:
Precum ai apărat-o, te apără-acum țara:
Să te acuze poate Ximena cît de mult,
Ca s-o mîngîi doar numai de-acum am s-o ascult.
55 Dar spune mai departe.

DON RODRIGO

Sub mine-naintează
Ast pile, purtînd pe frunte a bărbăției rază.
Eram cinci sute numai, dar pînă am venit
60 În port, ca prin minune, trei mii ne-am pomenit,
Așa de mult a noastră semeață-nfățișare
Redeștepta curajul în gloatele fugare!
Ascund îndată două treimi, cum am sosit,
În vasele pe care acolo le-am găsit,
65 Și restul cetei care creștea din clipă-n clipă,
Arzînd de nerăbdare, în juru-mi se-nfiripă,
Se culcă jos, și-n paza celei mai mari tăceri
Petrece-o bună parte a minunatei seri.
Din ordinul meu streaja se face nevăzută
70 La rîndul ei, și planul ea astfel mi-l ajută
Și plin de îndrăzneală eu mă prefac că am
Din partea voastră, sire, lozinca ce-o dedeam...
Sub palida lumină ce picură din stele
Spre noi, de flux aduse, vin treizeci de vintrele;
75 Le saltă apă-n spume și c-un obștească avînt
Și maurii și marea în port acumă sint.
Noi îi lăsăm să treacă; în pace tot le pare;
Nici un soldat pe ziduri și nici în port n-apare,
Și de tăcerea noastră vicleană amăgiți
80 Nici nu le vine-a crede că sint primejduiți.
La țarm trag, ancorează, coboară și se-ndreaptă
Nătemători, de-a valma, în cursa ce-i așteaptă.
Noi năvălim atuncea c-un chiotit prelung
Și strigătele noastre pînă la cer ajung.
85 La răcnitul năvalei răspund cei din corăbii
Și maurii-și pierd capul, impresurați de săbii!
De-o groază fără margini cuprinși, dau înapoi:
Ei alergau la pradă și întîlnind război

Pierduți se cred nainte ca lupta să înceapă:
90 Îi prididim pe țărături, îi prididim pe apă,
Răzbindu-i fără preget în groaznic vîlmășag,
Și nu apucă bine să-nchege un șirag,
Că pînă să s-așeze în linie de bătaie
Noi facem sînge maur să gilglie-n șiroaie!
95 Dar principii lor totuși să-i stringă reușesc,
Curajul lor renaște și-acum se rînduiesc;
Văzînd că fără luptă sint osîndiți pierzării,
Într-inșii se deșteaptă curajul desperării:
S-opresc pe loc și drumul acumă ni-l închid,
100 Făcînd în contra noastră din iatagan-e-un zid,
Și apa, și uscatul, și flota, schela¹ toată
Se schimbă-ntr-o imensă arenă-nsîngerată,
Pe care duhul morții se-ntinde-atotstăpin...
O, cîți eroi de-ai noștri necunoscuți rămîn,
105 Și ce isprăvi mărețe, ce strălucite fapte
Rămîn învăluite pe veci în neagra noapte,
În care, martor sieși, tot insul se lupta
Nebănuind izbînda de partea cui va sta!
Eu însumi pretutîndenii pe-ai noștri indemnîndu-i,
110 Îmbărbătam pe unii, pe alții stam să-i rîndui,
Ca să-i reped în luptă cînd vremea le-a veni,
Și n-am știut nimica pînă în zori de zi.
Ele ne-arată-n fine ai biruînții lauri...
Atunci își pierd curajul infricoșății mauri
115 Și dorul de-a învinge cedează spaimei lor
Cînd deslușesc că trupe ne vin într-ajutor;
S-aruncă în corăbii, odgoanele le taie
Și fug cu huiet mare din cîmpul de bătaie,
Nemaivoind să știe acești ostași mișei
120 De pot să se retragă și regii lor cu ei.
Nu simțul datoriei, ci groaza-i stăpînește...
Îi adusesse fluxul, refluxul ni-i răpește!
În vremea asta regii, de-ai noștri năpădiți,
Și apărați de-o seamă de oameni, toți răniți,
125 Mai luptă, cu nădejdea să-și vindă viața bine...
Zadarnic le dau sfatul eu însumi să se-nchine:
Cu iataganu-n mină, ei stau ne-nduplecați;

¹ Schelă — port.

130 Dar cînd își văd ostașii de moarte secerati,
Că singuri se mai luptă, că-nfringerea-i deplină,
Ei cer să vină șeful: m-arăt, și mi se-nchină.
Vi i-am trimis îndată aici, pe amîndoi...
Așa-ncetă și lupta din lipsă de eroi,
Și-n felu-acesta, sire, luptînd pentru-apărarea...

SCENA a IV - a

DON FERNANDO, DON DIEGO, DON RODRIGO,
DON ARIAS, DON ALONSO, DON SANCHE

DON ALONSO

Ximena vine, sire, să ceară judecarea.

5

DON FERNANDO

Supărătoare veste și datorie grea!
Te du, să nu te vadă; mai bine-i pentru ea.
Drept orișice răsplată te-alung acum, viteze,
Dar vin-întii la rege ca să te-mbrățișeze.

10

(Don RODRIGO *exit.*)

DON DIEGO

Ximena-l urmărește, deși să-l scape-ar vrea.

DON FERNANDO

15 Că-i este drag se spune. Acuma vom vedea.
Prefă-te plin de jale.

SCENA a V - a

DON FERNANDO, DON DIEGO, DON ARIAS,
DON SANCHE, DON ALONSO, XIMENA, ELVIRA

DON FERNANDO

5 De-acum, fii mulțumită,
Dorința ta, Ximenă, ți-a fost îndeplinită.
De-a biruit Rodrigo pe-ai noștri inamici,

De rănilor primite el a murit aici.
Poți lauda pe Domnul cu inima-impăcată.
(Cătră don DIEGO.)

10 Ia uită-te la dînsa cum a pălit deodată.

DON DIEGO

Dar iat-o că leșină, și din acest leșin
Puteți vedea dovada iubirii pe deplin.
Durerea-i dă pe față văpaia tăinuită
15 A dragostei de care e încă chinuită.

XIMENA

Cum? a murit Rodrigo!...

DON FERNANDO

20 Nu, nu; dușmanul tău
Trăiește, viu și teafăr ca și amorul său!
Nu te-ngriji, Ximenă, de soarta vieții sale.

XIMENA

25 Leșini și de plăcere, precum leșini de jale,
Prisosul bucuriei cînd vine din senin
Simțirile ni fură ca și-un prisos de chin.

DON FERNANDO

La ce încerci, Ximenă, la ce mai stăruie încă?
Nu, prea era vădită durerea ta adîncă!

XIMENA

30 Ingrămădiți dar, sire, restrîștea mea mereu!
Dovadă-a întristării numiți leșinul meu!
O ciudă prea firească m-a-impins așa departe:
De judecată dînsul ar fi scăpat prin moarte,
Căci pentru-al țării bine rănit dacă murea,
35 Era zădarnicită și răzbunarea mea!
Mi-ar fi o nedreptate o moarte-asa frumoasă:
Cer moartea lui Rodrigo, nu însă glorioasă,
Nu ridicat în slavă de rege și norod,
Nu pe un pat de-onoare, ci pe un eșafod;

10 Să moară pentru crima-i, nu pentru demn și țară
De-a pururi amintirea să-i fie de ocară!
Nu sînt de plîns aceia ce pentru țară mor,
Ei numele prin moarte și-l fac nemuritor!
45 Iubesc deci birușta-i, și nu mi-e greu păcatul,
Ea întărește țara, redindu-mi vinovatul
Mai nobil și mai mîndru acum de mii de ori,
Căci poartă astăzi lauri pe frunte-n loc de flori;
Și, ca să spun ce cuget cu-o vorbă răspicată,
Mai vrednic azi de umbra sârmanului meu tată!
50 Dar vai, în ce nădejde o clipă am crezut?
Rodrig din parte-mi n-are nimica de temut:
Ce-i strică-aceste lacrimi și jalea mea amară
Cînd pentru el azil e întreaga noastră țară?
Sub ochii voștri totul i se permite-aici:
55 Mă biruie pe mine, ca și pe inamici.
Dreptatea-năbușită cu-al maurilor singe
O nouă strălucire asupra lui răsfrînge;
Noi îi sporim alaiul, și-acest dispreț de legi
La carul său ne-njugă în rînd cu cei doi regi!

60 DON FERNANDO

Copila mea, acestea-s porniri nemăsurate.
În cumpănă pun totul atunci cînd dau dreptate.
Ucis de-ți este tatăl, el fu provocător
Și simțul echităței mă face iertător.
65 Dar cîntărindu-mi fapta, tu inima ți-o-ntreabă:
Rodrig stăpîn e-acolo și cred că mai degrabă
Ea mulțamește-n taină dreptății ce-o birfești
Că ți-l păstrează teafăr pe-acela ce-l iubești.

XIMENA

70 Cui? Mie! Pe-ucigașul sârmanului meu tată!
Pe-acela chiar pe care îl chem la judecată!
De-acestea nu vă pasă, ba v-așteptați să fiu
Mulțumitoare dacă bocesc aci-n pustiu?
O, dac-aceste lacrimi zadarnic sînt vărsate,
75 Îngăduiți prin arme să dobîndesc dreptate:
Prin arme el pe mine de tată m-a lipsit;
Prin arme se cuvine să fie urmărit!

Cer de la toți vitejii să-l cheme-n luptă, sire:
Pe-acel ce mă răzbună eu mi-l aleg de mire;
80 Să lupte toți, și-o dată Rodrigo pedeștit,
Voi fi răsplata celui ce biruie-n sfîrșit.
Deci dați poruncă, sire, să se proclame vestea...

DON FERNANDO

E-o datină străbună, dar luptele acestea,
85 Pretinse că răzbună pe drept un atentat
Stirpesc pe luptătorii cei buni ai unui stat.
Adeseaori se-ntimplă izbînda de înclină
Spre vinovat și cade cel fără nici o vină.
Scutesc deci pe Rodrigo; prea mult la dînsul țin
90 Ca să-l expun acestui prea schimbător destin,
Și-oricît de vinovat e că te-a lăsat orfană,
Î-au dus cu dîșii crima păgînii puși pe goană...

DON DIEGO

Cum? Sire, pentru dînsul călcați aceste legi
95 De-a pururi respectate de cei mai mîndri regi?
Dar ce va zice lumea și pizma ce va spune
Cînd viața lui sub scutul monarhului și-o pune,
Fugînd de locul unde oricare om cinstit
E bucuros să afle un lăudat sfîrșit?
100 Favoarea aceasta, sire, mărirea lui i-o scade;
Păstreze-și nentine a biruștei roade!
Cel ce-a știut să-nfrîngă pe-un conte de Gormaz
Dator e să rămînă pîn' la sfîrșit viteaz.

DON FERNANDO

105 Mi-o ceri și tu, deci fiel și cum i-a fi norocul!
Dar celui ce-a să cadă mii au să-i ceară locul
Și prețul ce Ximena ni l-a vestit aici
Din toți ai mei războinici îi face inamici.
Să-l las cu toți să lupte ar fi nedrept, Ximenă:
110 I-ajunge de coboară o dată în arenă.
Numeste-l dar pe care îl vrei din cavaleri,
Dar dup-această luptă nimic să nu-mi mai ceri.

DON DIEGO

Atunci cruțați pe-aceia ce de Rodrig s-ar teme.
115 Lăsați deschisă lupta — și nimeni n-o să-l cheme.
Căci după biruința-i de astăzi, nu m-aștept
Să mai cuteze vreunul să dea cu dînsul piept.
Se-ncumetă vreunul, oricît de mare-i prețul?
Cine va fi viteazul sau, mai curînd, semețul?

120 DON SANCHO

Deschideți dară lupta; și chiar de-o fi să caz,
Eu sunt semețu-acela ori poate-acel viteaz.
Ardoarea mea nu cere decît să vă răzbune:
Vă amintesc, senora, a voastră promisiune.

125 DON FERNANDO

Îți lași, Ximeno, soarta într-ale sale mini?

XIMENA

Făgăduit-am, sire.

DON FERNANDO

130 Fii gata deci pe mîni!

DON DIEGO

Nu. Sire, lupta poate să-nceapă cît mai iute:
Ești totdeauna gata atunci cînd ai virtute.

DON FERNANDO

135 Să-ncepi o luptă nouă, întors din luptă-abia!

DON DIEGO

Rodrig a prins putere pe cînd vi-o povestea!

DON FERNANDO

140 Să-i dăm un ceas sau două de liniște deplină.
Dar cum mă tem ca pildă cumva să nu devină
Și ca s-arat că-n silă s-admit m-am hotărît

Un obicei sălbatec ce pururi l-am uit,
M-abțin s-asist, și Curtea și ea se va abține.

(Către don Arias.)

145 Arbitru-al întîlnirii te rînduiesc pe tine;
Vei îngriji ca toate să meargă-n chip cinstit
Și-mi adă-nvingătorul cînd lupta s-a sfîrșit.
Aceeși e răsplata, oricare s-ar alege,
Vreau să i-l dau Ximenui cu mîna mea de rege,
150 Și ea pe veci să-i jure credință-n fața mea.

XIMENA

Cum, sire? îmi impuneți o lege-așa de grea?

DON FERNANDO

155 Te plîngi; iubirea-ți însă, departe de-a se plinge,
De biruie Rodrigu, mîndria-ți va înfrînge.
Înceată orice murmur și-ascultă-mă ce spun:
Oricare s-ar alege, cu-acela te cunun.

ACTUL V

SCENA I

DON RODRIGO, XIMENA

XIMENA

Rodrig, ce îndrăzneală! Cum? În amiaza mare?
Vrei să mă pierzi? Ascultă și fugi, aibi îndurare!

5

[DON RODRIGO

Mă duc să mor, Ximeno, și dacă viu aci,
Viu ca să-mi iau adio-nainte de-a muri;
Amorul ce mă ține sub dulcea ta robie
Dacă primește moartea, vrea să ți-o închine ține.

10

XIMENA

Te duci să mori!

DON RODRIGO

Merg vesel spre-acel minut dorit
În care-am să-ți răscumpăr tot chinul suferit!

15

XIMENA

Te duci să mori! Cum oare? Don Sancho te-nspăimintă
Și tremură de groază o inimă nenfrântă?
Ce s-a făcut avîntu-ți? De unde spaima ta?
Rodrig învins se crede-nainte de-a lupta?
20 Cel ce-a-nfruntat pe mauri și pe viteazu-mi tată

În fața lui don Sancho se pierde-așa, deodată?
Curajul ți-e de-acelea ce pot ingenunchea?

DON RODRIGO

Eu nu alerg la luptă, ci la jertfirea mea,
25 Și sufletu-mi respinge, plin de dispreț, povața
Cînd moartea tu mi-o cauți, eu să-mi mai apăr viața,
Eu am rămas același; dar nu mai poți să-mi ceri
Ca să păstrez aceea ce tu să pierd îmi ceri,
Și-aș fi căzut desigur azi-noapte-ucis de mauri
30 De-aș fi avut să-mi apăr doar propriii mei lauri;
Însă norodul, țara și tronul apărînd,
De nu-mi feream viața, ar fi-nsemnat să-i vind.
Un suflet mare viața-ntr-atitea n-o hulește,
Încît să vrea să iasă dintr-însa mișelește,
35 Dar cum e vorba numai de propriu-mi folos,
Azi, cînd îmi ceri tu moartea, eu o primesc voios.
Mînia ta o mîină străină îmi alege —
De-a ta, Rodrig să moară nu-i vrednic, se-nțelege.
De nici o lovitură nu vreau să mă feresc:
40 Cui te-apără, omagiul acesta-i dătoresc,
Și fermecat la gîndul că toate-s de la tine,
Fiîndcă-a ta onoare don Sancho o susține,
Îmi voi deschide pieptul în calea spadei lui,
Slăvind această mîină prin care mă răpui.

45

XIMENA

O, dac-asprimea unei îndatoriri severe
Ce marea-ți vitejii s-o osîndesc îmi cere
Te-mpinge pin-acolo ca să te lași sfărîmat
De-un braț ce pentru mine să lupte s-a-narmat,
50 Gîndește-te, în ceasul acesta de obînire,
Că-n joc îți e și viața, dar și a ta mîrire,
Și toți, oricît de falnic Rodrig a viețuit,
Căzut dac-or să-l știe, l-or crede biruit.
Onoarea ți-e mai scumpă decît îți sînt eu scumpă,
55 Dac-a putut chiar vraja amorului s-o rumpă
Și te-a făcut, în ciuda părerilor de tău,
Să nimicești tu însuți și visul meu și-al tău:
Și totuși, văd că-ți pasă așa puțin de-onoare,

Că, făr' să lupți, pe Sancho îl lași să te omoare?
60 Ce s-a făcut avîntul pe care-l arătai?
De ce nu-l ai și-acuma, ori pentru ce-l aveai?
Și cum? Viteaz ești numai spre-a-mi cauza durere?
Iar dacă nu, deodată și vitejia-ți pierde?
Și tatăl meu de tine-i așa desprețuit,
65 Că tu, biruitoru-i, te lași azi biruit?
Mergi, fără dor de moarte, la luptă hotărîtă
Și-ți apără onoarea, nu viața ta urită!

DON RODRIGO

Dac-am invins pe conte și maurii barbari,
70 Mai am nevoie oare de alte fapte mari?
La ce să-mi apăr slava cînd toată lumea știe
Isprăvile-mi mărețe, c-această vitejie
Să facă totul poate și că pe-acest pămînt
Afară de onoare nimic nu mi-e mai sfînt?
75 Nu, nu; în lupta-aceasta Rodrig să moară poate
Fără să-și piardă nimbul măririi cîștigate,
Și fără ca să fie de nime-nvinuit.
Că n-a căzut el însuși de sine biruit.
Dar se va zice numai: „Ximena i-a fost dragă,
80 Avea între iubirea și ura ei s-aleagă,
Și s-a supus el însuși ursitei, ce-o silea
Pe dulcea lui iubită să-i ceară moartea sa.
Ea însăși i-a cerut-o, și inima-i, firește,
Credea că de-o refuză, o crimă săvîrșește.
85 Spre-a-și răzbuna onoarea, amorul și-l pierdu;
Spre-a-și răzbuna iubita, el viața și-o dădu,
Știind ca să prefere în floarea tinereții
Onoarea sa Ximenei și pe Ximena vieții.“
Astfel această moarte, departe de-a umbri,
90 A măreției mele splendoare-o va mări,
Și voi avea, prin moartea-mi voită, mîngierea
Că nimeni decît mine nu ți-a-mpăcat durerea.

XIMENA

Viața ta și-onoarea în stare dacă nu-s
95 S-abată gîndul morții de care ești supus,
De te-a iubit vreodată Ximena ta, ei bine,
Rodrig, atunci ascultă: îndură-te de mine

Și scapă-mă de sila ce-o am să mă mărit
Cu omul care veșnic mi-a fost nesuferit.
190 Să-ți spun mai mult? Aleargă și-arată-ți vitejia
Ca să-mi impui tăcere, ca să-mi impaci mîndria,
Și de mai ții, la mine, oricît va fi de greu,
Învinge într-o luptă al cărei preș sunt eu!
Adio; vorba asta, vai, să roșese mă face...

SCENA a II - a

DON RODRIGO

Mai e dușman pe care să-l tem? Veniți încoace,
Voi, castilani, voi mauri, veniți voi, navareji,
Și tot ce țara Spaniei mai are ca viteji!
5 Uniți-vă cu toții și faceți o armată
Să biruiți o mină astfel îmbărbătată:
Spre-a-mi nimici nădejdea, o mie de vieți;
Să aibă fiecare, tot prea puțini sînteți!

SCENA a III - a

INFANTA

Vei asculta mîndria străbună care-ți cere
Acum între mărire și dragoste s-alegi?
Sau dragostea a cărei și vrajă și putere
5 Te-mbie fără preget să-nfrîngi aceste legi?
Ah, căreia din două vei da tu precădere,
Sărman vlăstar de regi?
Rodrig, ești demn de mine și te-aș putea alege,
Deși viteaz, tu însă, vai! nu ești fiu de rege!
10 Destin fără de milă, a cărui nendurare
Desparte-a mea mărire de fericirea mea!
E scris în ciuda unei virtuți așa de rare
Amorul meu să poarte o luptă-așa de grea?
Ah, inima-mi sărmană ce-o să îndure oare
5 Și cum va geme ea,
De n-o să izbutească în veci să se închine
Iubitului, nici focul iubirii să-și aline!

Dar totuși stau și cuget și nu pot înțelege:
Cînd el e-atît de vrednic, de ce-aș mai ezita?
20 Deși am fost născută pe seama unui rege,
E-o cinste pentru mine, Rodrig, să fiu a ta!
Cînd ai învins pe mauri, ar fi o fărdelege
Coroană de-ai purta?
25 Și numele tău falnic de Cid nu dovedește
Că faima ta măreață pe zi ce merge crește?

El totuși e-al Ximenui, deși e demn de mine!
Îmi pare rău de darul pe care i-l făcui.
Nici moartea unui tată nu poate să-i dezbine,
Și ea, de silă numai, proclamă vina lui.
30 În toată războirea aceasta pentru mine
Nici o nădejde nu-i,
Căci spre-a-mi mări pedeapsa, ursita, vai! permite
Iubirei să dureze și-n inimi învrăjbitel

SCENA a IV-a

XIMENA, ELVIRA

XIMENA

Elviro, vai, cît sufăr! Ce vrednică-s de jale!
Nu văd nici o nădejde, am presimțiri fatale!
5 N-am nici un gînd de care să nu mă înfior
Și fără pocăință nu pot avea un dor!
Pe doi rivali în luptă minia mea-i împinge,
Au să mă coste lacrimi, oricare ar învinge;
Și-n cartea sorții mele oricum îmi este scris,
10 Nerăzbunat mi-e tatăl, sau, vai! Rodrig ucis!

ELVIRA

De-i una ori de-i alta, vei fi mai împăcată,
Sau capeți pe Rodrig, sau fi-vei răzbunată,
Și-apoi oricît destinul va fi de nendurat,
15 Ea-ți mintuie onoarea și-un mire-ți va fi dat.

XIMENA

Cum? pe-ucigașul tatei? pe-al lui Rodrigo, poate?
Pe unul din făptașii acestor mari păcate?
Oricum s-alege soarta, ea-mi dă un soț pătat
20 De singele pe care mai mult l-am adorat;
Oricum s-alege soarta, durerea mă ucide
Și mă-ngrozesc de ceea ce lupta va decide,
O, dor de răzbunare și tu, amor, tăceți,
Voi vă sfădiți pe seama sărmaneii mele vieți,
25 Și tu, cîrmuitorul umanelor destine,
Sfîrșește-această luptă așa cum e mai bine:
Nici unul să nu-nvingă și nici să fie-nvins.

ELVIRA

Ar fi prea aspră soarta; și lupta ce s-a-ncins
30 Ți-ar da prilej la chinuri și mai amare poate,
Lăsîndu-te, stăpînă, să ceri mereu dreptate,
S-arăți aceeași ură mereu, să urmărești;
Mereu viața celui pe care tu-l iubești.
Mai bine-i biruința de-ar fi să-l incunune,
35 Ea datoriei tale tăcere i-ar impune
Și bunul nostru rege te va sili atunci
S-ascuți îndreptățită de-a inimei porunci.

XIMENA

O, dacă el învinge, crezi că mă dau învinsă?
40 Prea sfîntă-i datoria-mi și jalea-mi prea nestinsă,
Și nu ajunge numai ca regele să vrea
Sau lupta să decidă în defavoarea mea!
A-nvinge pe don Sancho nu-i greu, dar n-o să poată
Să-nvingă și mărirea Ximenui totodată;
45 Și chiar dacă Rodrigo va birui acum,
Onoarea mea-i va scoate mii alți vrăjmași în drum.

ELVIRA

Stăpîna mea, asemeni cuvinte nu mai spune,
Să nu se-ndure cerul cumva să te răzbune!
50 Cum! vrei să pierzi prilejul acesta fericit
Ce focul urei tale l-ar potoli-n sfîrșit?
Dar ce vrea datoria aceasta nempăcată?

Ori moartea lui Rodrigo îți dă-napoi un tată?
O grea nenorocire îți pare prea puțin?
55 Vrei lacrimi peste lacrimi, suspin peste suspin?
Nu, nu, cu-astfel de gânduri stăpîna mea iubită,
Nu-ți meriți fericirea ce-ți este hărăzită
Și-ți va impune dreapta minie-a Celui Nalt,
Prin moartea lui Rodrigo, să-l iei pe celălalt.

60

XIMENA

Elviro, îmi ajunge atit amar și jale
N-o mai spori tu încă prin prevestiri fatale,
Aș vrea să fug de ambii, dac-aș putea să sper,
De nu, pentru Rodrigo-nalt, rugăciuni la cer.
65 Nu că mi-e drag, dar dacă Rodrig nu biruiește,
Voi fi a lui don Sancho, cum am promis, firește...
La gândul ăsta numai mi-e sufletul-îngrozit...
Ce vād, amar de mine? Elviro, s-a sfîrșit!

SCENA a V-a

DON SANCHO, XIMENA, ELVIRA

DON SANCHO

Silit această spadă să v-o aduc plecată...

XIMENA

5 De-al lui Rodrig scump singe, cum? încă-nsingerată?
Și mai cutezi, perfide, în fața-mi să te-areți
Cînd mi-ai răpit norocul întregii mele vieți?
O, izbucnește-n voie de-acum, iubire-ascunsă,
Onoarea mi-e-mpăcată și ținta ei ajunsă!
10 Aceeași lovitură de spadă mi-a ucis
Norocul și iubirii-mi drum liber i-a deschis!

DON SANCHO

De-ați fi mai liniștită...

XIMENA

15 Taci! tacil nu ți-e rușine,
Crunt ucigaș al unui erou slăvit de mine?

510

O, l-ai lovit hoțește, căci un viteaz ca el
N-ar fi putut, desigur, să fie-nvins altfel.
Nu mai spera nimica; crezînd să mă răzbune,
20 Nevrednica ta mină pe mine mă răpune!

DON SANCHO

Ciudată rătăcire, ce cu atit mai mult...

XIMENA

Crezi tu că pot să sufăr și vrei să te ascult
25 Cu ce nerușinare trufașă-mi vei descrie
Păcatul meu, și moartea-i, și marea-ți vitejie?...

SCENA a VI-a

DON FERNANDO, DON DIEGO, DON ARIAS, DON
SANCHO, XIMENA

XIMENA

Sire, nu se mai cade să fie tăinuit
5 Ce n-am putut ascunde oricît m-am chinuit.
Știți că iubeam și, totuși, în dreapta mea minie,
Vream să jertfesc o viață atit de scumpă mie,
Și maiestatea-voastră chiar a putut vedea
Iubirea-mi sugrumată de datoria mea.
10 Rodrig e mort acuma, și moartea-i schimbă, iată,
În jalnică iubită vrăjmașa nempăcată,
Ceruse răzbunare acel ce m-a născut,
Acum să plîng îmi cere amorul meu pierdut:
Luîndu-mi apărarea în oarba lui pornire,
15 Don Sancho nu-mi aduse decît nenorocire,
Și-acum să fiu datoare, cum am făgăduit,
S-ajung răsplata celui ce m-a nenorocit!
O, de pătrunde mila o inimă de rege,
Îndură-te, stăpîne, revoacă-această lege.
20 Ca preț al unei lupte în care am pierdut
Tot ce-aveam scump pe lume, îi las al meu avut,
Don Sancho să mă lase pe mine mie însumi.
Îngăduiți-mi, sire, să-mi plîng în tihnă plînsu-mi,
Jelînd, la adăpostul cel sfînt al unui schit,
25 Pin' ce-oi muri, pe tata și scumpul meu iubit!

511

DON DIEGO

S-a dat pe față-n fine și nu mai crede, sire,
Că-i un păcat să-și spună năvalnica iubire.

DON FERNANDO

30 Ximenă, ești greșită, Rodrig nu a murit.
Don Sancho-vins, pesemne, n-a spus-o lămurit.

DON SANCHE

De-aprinderea-i prea mare, fu, sire, amăgită,
Veneam să-i spun cum lupta fusese săvârșită.
35 Acest războinic nobil, ce-i adorat de ea,
„N-ai nici o teamă“, mi zise pe cînd mă dezarma,
„Te las mai bine teafăr să părăsești arena,
Decît să vărs nu singe riscat pentru Ximena,
Dar cum de datorie la Curte sint chemat,
40 Te du și-i spune lupta așa cum s-a urmat
Și ca trofeu prezintă-i din parte-mi a ta spadă...“
Așa făcui eu, sire, și-a fost destul s-o vadă,
Spre-a crede fără preget că sunt invingător,
Și-atunci minia-i dete pe față-al ei amor
45 Cu-așa avînt năprasnic și-atîta nerăbdare
Că n-am putut să capăt o clipă de-ascultare:
Deși infrînt, eu totuși acum sint fericit
Și dacă-mi văd azi visul iubirii nimicît,
Infringerea mi-e scumpă, fiindc-a fost în stare
50 Să dea ca pildă lumii o dragoste-așa mare!

DON FERNANDO

Nu mai roși, copilă, și nu mai căuta
Zadarnice mijloace s-ascunzi iubirea ta.
Ne-o spune doar sfiala ce-ți înflorește fața.
55 Punîndu-i în pericol de-atîtea ori viața
Viteazului Rodrigo, destule-ai încercat,
Și tatăl tău azi poate să doarmă împăcat.
Vezi lămurit că alte sunt căile divine:
Făcuși tot pentru dînsul gîndește și la tine,
60 Și-ascultă fără murmur al regelui tău sfat,
Ce-ți dă un soț prea vrednic și-atît de adorat.

SCENA a VII - a

DON FERNANDO, DON DIEGO, DON ARIAS, DON
RODRIGO, DON ALONSO, DON SANCHE, INFANTA,
XIMENA, LEONORA, ELVIRA

INFANTA

5 Din partea mea, Ximena, a principesei tale,
Pe-acest războinic nobil primește-l fără jale.

DON RODRIGO

Vă cer iertate dacă în fața voastră, sire,
M-aruncă la picioare-i sfioasa mea iubire.
10 Nu vin aci răsplata izbînzii să mi-o cer,
Vin capul meu, stăpină, din nou să ți-l ofer,
Și în a mea favoare nu chem a luptei lege,
Nu chem nici chiar voința preabunului meu rege,
Dar dacă toate cele făcute-s prea puțin,
15 O, spune ce mijloace te-ar împăca deplin?
Mii de rivali vrei încă, iubita mea, să birui,
Voiești a mele fapte mărețe să le-nșirui
De la un cap al lumii pină la celălalt?
Să iau o cetățuie eu singur din asalt?
20 Să spulber o armată? S-ajung-al meu renume
Să-ntunece pe-al celor mai mari eroi din lume?
O, dacă prin acestea iertare-aș dobîndi,
Le-aș îndura pe toate și tot aș izbîndi!
Dar dac-acea onoare, mereu nerăzbunată,
25 Cu moartea mea doar poate să fie îmbunată,
Puterea omenească de ce-o mai înarmezi
Cînd prosternată fruntea-naintea ta mi-o vezi!
Răzbună-te tu însăși, căci astfel se cuvîne,
Cel neînvins de nimeni să fie-nvins de tine;
30 Cu prețul vieții mele atunci, de m-ai ierta,
Nu mă goni, Ximeno, din amintirea ta,
Și pentru că prin moarte-mi eu îți păstrez mărirea,
În schimb și tu păstrează-mi, Ximeno, amintirea
Și spune citeodată, plîngînd al meu sfîrșit:
35 „De nu-i eram prea dragă, Rodrig n-ar fi murit!“

XIMENA

Ridică-te, Rodrigo. Adevărat, e, sire,
 Prea mult mi-am dat pe față ascunsa mea iubire,
 E prea viteaz Rodrigo ca eu să nu-l iubesc,
 40 Și la porunca voastră pot să mă-mpotrivesc?
 Știu bine că-s datoare s-ascult a luptei lege,
 Că sfint e totdeauna cuvântul unui rege,
 Dar orișice pedeapsă binevoți a-mi da,
 Această cununie voi o puteți răbda?
 45 Și datoriei mele de-i porunciți tăcere,
 Dreptatea voastră oare nu suferă-o scădere?
 Dacă Rodrig e-al țării cel mai de seamă fiu,
 A slujbei lui răsplată se cade eu să fiu?
 Și viața mea întreagă să am mereu a plinge
 50 Cu mîinile pătate de-al tatălui meu sînge?

DON FERNANDO

Adesea vremea totuși legitim a făcut
 Ce se părea o fărădelege la-nceput.
 Te-a cucerit Rodrigo prin marea-i vitejie
 55 Și de aci-nainte a lui ești pe vecie;
 Dar prețul biruinței acum de i l-aș da,
 Dușman mării tale să fiu ar însemna:
 Căsătoria-aceasta mai poate să s-amîne
 O dată ce întreagă credința ta-i rămîne.
 60 Ia-ți dar un an de doliu, Ximeno, dacă vrei...
 Iar tu, Rodrig, la arme, cu toți vitejii mei!
 Dac-ai gonit pe mauri departe de limanuri,
 Zădărnîcind năvala și-a lor viclene planuri,
 Cu-ntreaga mea oștire aleargă-n țara lor
 65 Și pradă-le pămîntul ca un cuceritor.
 Ești *Cidul*, înainte-ți vor tremura de groază
 Și-or să te vrea de rege; tu însă îi păstrează
 Credința ta jurată Ximenei-n fața mea.
 Revin-o, de se poate, mai demn încă de ea,
 70 Și-atît de sus te-nalță prin faptele-ți viteze,
 Încît să fie mîndră l-altar să te urmeze.

DON RODRIGO

Spre-a vă sluji, stăpîne, și pentru-a nu displace
 Ximenei mele scumpe, ce n-aș putea eu face?

75 De ochii ei departe oricît aș îndura,
 Preafericit sint, sire, că pot măcar spera.

DON FERNANDO

În vitejia-ți speră, Rodrig, și-n vorba-mi dată,
 Și inima Ximenei fiindu-ți închinată,
 80 Încrede-te în vreme, ce-alină orice rău,
 Și-n brațul tău puternic și-n suveranul tău!

COMENTARII ȘI VARIANTE

DIN VOLUME

Lucien Bazin

p. 11 UN IMN FRANCEZ LUI EMINESCU

În *Sămănătorul*, IV, nr. 41, 9 octombrie 1905, p. 744—746, cu mențiunea: după *Lucien Bazin*; *Tălmăciri*, p. 26—28; s-a reprodus în *Junimea literară*, VI, nr. 7 și 8, iulie-august 1909, p. 146.

Variante în *Sămănătorul*:

v. 6 Supt biciul suferinței umane te zăresc,

v. 13 Și mi-am adus aminte atunci că-n noi renaște.

În același număr al *Sămănătorului*, la rubrica *Cronică*, I. Scurtu semnează următoarea notă în legătură cu poezia lui Lucien Bazin:

„Mulțumesc amabilității d-lui C. Banu cunoașterea unei poezii franceze de toată frumusețea, închinată de un poet al marei națiuni surori, d. Lucien Bazin, eternei noastre glorii literare, care este Mihail Eminescu. Poezia se intitulează «*À Mihail Eminescu*, poète national roumain» și se găsește (p. 107—109) în volumul întâi și singurul pe care l-a tipărit pân-acum d. Lucien Bazin (*L'aube intérieure*. Poésies, Paris, Alphonse Lemerre, Éditeur, MDCCCXV, p. 120 în 8°).

Am citit și am recitat cu o emoție adâncă — intimă și estetică, deopotrivă — acest minunat imn izvorit din sufletul ales al unuia din francezii de rasă, scriitor foarte îngrijit și poet care dovedește prin imnul său un talent artistic și o comoară de simțiri generoase ce sînt daruri rare în lumea literară «modernă»... a valorilor contrafăcute sau, cel puțin, prefăcute în ciuda artei omenești firești și eterne. Și am rămas uimit, cum vor rămînea toți cetitorii români, de pătrunderea extraordinară pe care o arată poetul francez în sinteza

măiastră a personalității artistice și filozofice a lui Eminescu, a tragicului său uman și a însemnătății lui pentru neamul nostru și pentru literatura tuturor neamurilor.

Imnul poetului francez — căci este un adevărat imn prin sfânta pietate a entuziasmului și prin ideile, simțirile și imaginile sale solemne — este înția închinare ce se aduce, din largul lumii culte, aceluia dintre scriitorii noștri care unește în opera sa sublimitatea poeziei românești cu cea mai înaltă cugetare filozofică universală.

Drept semn de recunoștință din partea noastră, cărora poetul și cugetătorul *Lucaefărului*, cu tot ce-a creat geniul său românesc, ni este apostol și profet al neamului, d. Ștefan O. Iosif, urmînd rugămintii noastre, a tradus pentru acest număr al *Sămănătorului* întreaga poezie a d-lui Lucien Bazin.“

În *Junimea literară*, textul a fost luat din *Sămănătorul*. Numărul din iulie-august al *Junimii literare* în care se reproduce poezia lui Lucien Bazin în traducerea lui Iosif este închinat lui Mihail Eminescu, de la moartea căruia se împlineau douăzeci de ani, și cuprinde câteva contribuții interesante, printre care: *Patru scrisori inedite ale lui Mihail Eminescu*, *Amintiri despre Eminescu* de Teodor V. Ștefaneli, *Memoriu asupra familiei Eminescu* de Corneliu Botez etc.

B ü r g e r

p. 14

LENORE

În *Sămănătorul*, I, nr. 24, 12 mai 1902, p. 372—375; *Tălmăciri*, p. 29—39, cu mențiunea: „Baladă de...”

Variante în revistă:

v. 25 Ea alergă în sus și-n jos

v. 49 — Copila mea, sufletul meu,

v. 73 — Părinte, nu te îndura

v. 131 Ascultă!... clopotul în turn

v. 201 Și toți strigoi — huș, huș, huș —

v. 233 Hah!... cavalerul s-a oprit!

Iosif a tradus *Lenore* la Dumbrăveni, de unde i-o trimitea lui Virgil Cioflec, pentru a o preda revistei.

Celebra baladă a lui Bürger, cunoscută probabil prin intermediare franceze, a avut ecouri în literatura noastră cu mult înainte de Iosif. Astfel, cavalcada din „ basmul“ *Mihnea și baba* de D. Bolinteanu revelă similitudini izbitoare cu aceea din *Lenore*. La rîndu-i, Al. Macedonski va declara că balada sa *Dorobanțul* „este localizată

din amintire după celebra baladă *Lenore* de poetul german Bürger. Eram copil cînd am citit-o într-un album ilustrat cu foarte frumoase gravuri pe oșel. Ea a făcut asupra-mi o atît de mare întipărire, încît după doisprezece ani de la acea dată am putut s-o scriu în românește din memorie“ (*Poezii* de Al. A. Macedonski, București, Librari-editori Ig. Haimann & Schönfeld, 1882, *Note*, p. 392).

B u r n s

p. 23

ÎN CIUDĂI

În *Sămănătorul*, II, nr. 34, 24 august 1903, p. 534—535; *Credințe*, p. 116—118, cu mențiunea: „După...”

Variante în revistă:

v. 1 Se vede sărman, *oropsit*, *nevoiaș*

v. 3 Dar noi ne mîndrim și-o-nălțăm mai *trufaș*,

G i o s u é C a r d u c c i

p. 25

CĂTRE COPACI

În *Sămănătorul*, V, nr. 49, 3 decembrie 1906, p. 961; *Tălmăciri*, p. 62—63.

În revistă, traducerea poeziei e precedată de următoarea notă: „Gloriosul titan al poeziei italiene a primit încununarea oficială supremă din partea sfatului înțelepților și dreptilor cari hotărâsc în fiecare an asupra acordării premiului literar al Fundațiunii Nobel.

De acest premiu s-au învrednicit, pîn-acum, scriitorii Sully Prudhomme, Frédéric Mistral, Björnstjerne Björnson, Mommsen, Echegaray și Sienkiewicz.

Toți acești scriitori sînt deopotrivă o glorie a neamului lor și a omenirii întregi: creațiunea lor este eternă tocmai prin individualitatea lor națională compactă, din care s-a înălțat peste toate țările simfonia omenescului universal.

Dăm aci traducerea unei poezii a lui Carducci, care arată nepăsarea senină a adevăratului geniu față de cele mai depline triumfuri pe care le poate imbia această lume.“

Abia după mai bine de două decenii de la traducerea lui St. O. Iosif, literatul de origine italiană Giuseppe Cifarelli avea să încerce popularizarea mai temeinică în limba română a operei lui Giosuè Carducci, (1835—1907), prin culegerea *Poezii traduse de...*, București, 1928 (142 pagini). Iată, spre confruntare, sonetul tălmăcit de Iosif în versiunea lui Cifarelli:

DE VORBĂ CU COPACII

Stejar îngindurat ce tristul lan
Umbrești, nu te iubesc! Cu frunza bună
Împodobi-vei fruntea de tiran
Ce pașnice cetății o să supună.

5 Și nici pe tine laur sterp: minciună
Și-ocară-i verdele trufaș, viclean,
Pe timp de iarnă, sau când stai, cunună,
Pe o chelie de-mpărat roman.

Tu ești iubită, viță zîmbitoare,
Ce coci prin negre pietre în ciorchine
Mult înțeleapta traiului uitare!

Dar și mai mult cinstesc eu bradul darnic
Ce-n patru scinduri va închide-n fine
Tumultul minții, dorul meu zădarnic!

Rezultatele confruntării sînt net favorabile lui Iosif. Tălmăcirea lui este realizarea unui artist, căreia traducerea de amator a lui Cifarelli îi confirmă și exactitatea.

p. 26 DIN ITALIENEȘTE

În *Sămănătorul*, VII, nr. 40, 28 septembrie 1908, p. 903, cu titlul *Sonet — După italienește; Cîntece*, p. 117.

Variante în *Sămănătorul*:

- v. 2 Ce-a fost stăpîna lumii în vechime
- v. 3 De muzele castaliene nime
- v. 6 E înjosită într-un veac de crime
- v. 8 Desfrîul iese triumfînd afară.
- v. 9 De ne-au lăsat strămoșii-n zile bune
- v. 12 Ci vin să plîngem vremea cea de față,
- v. 14 Și decăderea-n care se răsfață.

Gustav Falke

p. 27 IDILĂ

În *Sămănătorul*, III, nr. 52, 26 decembrie 1904, p. 826, cu mențiunea: după *Gustav Falke; Tălmăciri*, p. 193—194.

Variantă în revistă:

- v. 14 Își alintă iar copilu-n șoapte,

Gustav Falke, poet german, a trăit între 1853 și 1916.

p. 29

RUGĂ

În *Sămănătorul*, V, nr. 9, 26 februarie 1906, p. 164, cu mențiunea: după *Gustav Falke; Tălmăciri*, p. 195.

Gejer

p. 30

DEȘTEPTARE

În *Sămănătorul*, VI, nr. 34, 19 august 1907, p. 711—712; *Tălmăciri*, p. 211—212, cu mențiunea: „După...“.

Goethe

p. 32

IZBĂVIRE

În *Viața*, I, nr. 48, 8 ianuarie 1895, p. 4 (semnat S.): după *Goethe*; cu aceeași indicație, în *Familia*, XXXV, nr. 36, 5/17 sept. 1899, p. 422; *Tălmăciri*, p. 40—41.

Variante în *Viața*:

- v. 3 Pe țarm de rîu am alergat
- v. 15 — Dar cum te cheamă zic eu. — *Nușă!*
- v. 16 *Frumoasă Nușă*, tu ești bună!
- v. 19 Dar asta nu-i destul, copilă:

În *Familia*:

- v. 3 ca în *Viața*;
- v. 5 *Stau aiurit* ca omul beat
- v. 6 și 8 inversate
- v. 10 și 11 inversate
- v. 12 — *Ia seama!* Gîrla vine mare!
- v. 17 *De soarta mea te prinse mila*
- v. 18 *Și m-ai scăpat* în clipe grele
- v. 20 *Fii tu norocul vieții mele!*
- v. 21 *Și-i spun eu tot*; ea blîndă, mută,

Traducerea este însoțită de următoarea notă: „Aici e vizată Anna Katharina Schönkopf, sau Kätchen, cum îi zicea Goethe, cu care poetul legase prietenie în anii săi de studenție în Leipzig. Pentru «Kätchen», cea mai potrivită traducere pare a fi cuvîntul «Tincuța» aici întrebuintat.“

Din Goethe, St. O. Iosif a început să traducă din adolescență. *Craiul ielelor* este cea dintîi traducere în versuri pe care a publicat-o îndată după debutul său în presă cu poezia originală *Izvorul* (ambele

în 1892, în *Revista școlii*). Opera uriașului din Weimar a continuat să-l intereseze și să-l farmece. Din Neuburg pe Dunăre, poetul îi scria lui Sextil Pușcariu la 9 august 1901: „Știi cine-i poetul meu favorit acum? Goethe! Nu-i așa că sînt cam îndrăzneț?” (Sextil Pușcariu, *St. O. Iosif*, în *Luceafărul*, XII, nr. 15—16, 1 august 1913, p. 467). În aceeași vreme, îi spunea într-o scrisoare lui Virgil Cioflec: „...deschid o carte și citesc. Mai ales Goethe. Marele păgîn îți împropătează totdeauna sufletul și e atît de vast, încît nu te înlănțuiește într-un cerc vrăjit, ca alți poeți, d.p. Heine, dimpotrivă, îți lasă toată libertatea, te introduce și te plimbă prin universul nemărginit. Din asemenea călătorii te întorci întotdeauna mai cuminte și mai sănătos. E odihna binefăcătoare ce numai natura ți-o poate da.”

În afară de traduceri din Goethe pe care le-a publicat în unul sau altul din volumele sale (*Izbăvire*, *Ucenicul vrăjitor*, *Stropii de nectar*, prologul din *Faust* și pastorala *Dragoste cu toane*) sau de cele apărute numai în periodice (*Craivul ielelor*, *Regele din Thule*), Iosif a mai tradus *Egmont*. *Egmont* era în 1908 gata, și tălmăcitorul îl prezenta lui Pompiliu Eliade, directorul Teatrului Național din București (v. *Domnița mea erai*, p. 216). Pompiliu Eliade, care de altfel îl însărcinase pe poet cu traducerea, cita lucrarea printre alte tălmăciri datorite lui G. Coșbuc, D. Anghel, Ovid Densusianu, P. Gusty, Brătescu-Voinești, și, referindu-se la toate acestea, adăuga aprecierea: „Niciodată limbă românească mai îngrijită, mai corectă, mai înălțătoare, mai fără de păcat nu s-a auzit pescena românească” (v. Pompiliu Eliade, *Teatrul Național din București în 1908—1909*, București, Tip. „Voința națională”, 1909, p. 43—45 și 67). Anghel și Iosif au răspuns cu ostilitate unora din afirmațiile lui Pompiliu Eliade care îi priveau (referitor la momentul cînd au primit însărcinarea de a traduce, cel dintîi *L'amour veille*, celălalt *Egmont*, sau cu privire la remunerare etc.) printr-o notă polemică — *O notă pentru altă notă* — publicată, în *Cumpăna*, I, vol. I, nr. 3, 11 decembrie 1909, p. 47—48.

Despre alte versiuni românești ale lui *Egmont*, v. I. E. Torouțiu, *Studii și documente literare*, vol. III, București, 1932, p. 72.

p. 34 UCENICUL VRĂJITOR

În *Viața*, II, nr. 51, 29 ianuarie 1895, p. 4 (semnat S.); *Sămănătorul*, II, nr. 38, 21 septembrie 1903, p. 606—607; *Tălmăciri*, p. 42—46, cu mențiunea: „După...”.

Variante în *Viața*:

- v. 1 *A plecat în tirg stăpinul*
- v. 2 *Maistru vrăjitor, bătrînul.*
- v. 5 *Știu eu șartul lor*
- v. 6 *Și vrăjile lui,*
- v. 7 *Fac și eu minuni,*
- v. 8 *Fără ca să-i spui.*
- v. 9 *Haide! haide*
- v. 10 *Curgă iute*
- v. 11 *Pe-ntrecute*
- v. 12 *Apă-n unde*
- v. 13 *Valuri-valuri rotitoare*
- v. 14 *Să inunde-n scaldătoare!*
- v. 15 *Vin acu, mătură roasă!*
- v. 17 *Slugă fuși odinioară:*
- v. 18 *Fă-mi pe voie așadară:*
- v. 21 *Du-te-acu și poartă-mi*
- v. 22 *Donițele-n trap!*
- v. 23—28, ca v. 9—13 de mai sus;
- v. 29 *Iată-mi-l fugind în clipă*
- v. 30 *La pirău; le umple-n pripă*
- v. 31 *Ca un fulger se intoarnă.*
- v. 33 *Vine-a doua oară!*
- v. 35 *Apa fierbe, crește!*
- v. 37 *Stai! înceată*
- v. 38 *Cu prinosul*
- v. 39 *Căci prisosul*
- v. 40 *E pericol! —*
- v. 41 *Vai... dar nu-mi aduc aminte*
- v. 42 *Blăstămatele cuvinte!*
- v. 43 *Ah, cuvintele alese...*
- v. 44 *Să devie ce fusese*
- v. 45 *Ah, aleargă, nu, el zboară!*
- v. 46 *Mătură, prefă-te iară!*
- v. 47 *Ce năprasnic vine*
- v. 48 *Și pleacă mereu*
- v. 49 *Un potop de valuri*
- v. 51 *Nu, dar este*
- v. 52 *Groasă gluma;*
- v. 53 *Stai tu, numa;*
- v. 54 *E-ndărătnic! —*

- v. 55 *Ah, ingheț de spaimă-n baie.*
v. 56 *Ce-o să-mi zică! Ce bătaie!*
v. 59 *Unde cat, de pretutindeni,*
v. 62 *Stai pe loc, îți zic:*
v. 63 *Cum ai fost odată!...*
v. 64 *lipsește*
v. 65 *Nu te-astimperi*
v. 66 *Nici acuma?*
v. 67 *Stai tu numa,*
v. 68 *De te-oi prinde*
v. 69 *După ceafă-ți pun piciorul*
v. 70 *Și-ți răpăd în cap toporul!*
v. 72 *Cum m-oi repezi odată*
v. 73 *Nici nu isprăvesc cuvîntul,*
v. 74 *Te fac una cu pămîntul!*
v. 76 *Strașnic l-am izbit!*
v. 77 *Acu nu-mi mai pasă*
v. 78 *Pot fi liniștit!*
v. 82 *Doi d-odată*
v. 83 *Donișile dinainte!*
v. 84 *Ajutor, ah, Doamne sfinte!*
v. 85 *Și ei fug! Ce de piraie*
v. 86 *Curg pe scări și prin odaie*
v. 87 *Ce grozavă apărie!*
v. 88 *Iară maistrul nici nu știe!*
v. 89 *Ah, dar vine maistrul!*
v. 91 *Duhurile tale!*
v. 92 *Nu știu cum să scap!*
v. 93 *— După ușă*
v. 94 *Stați cuminte*
v. 96 *Mături! Mături!*
v. 97 *Căci doar maistrul cînd vă cheamă,*
v. 98 *Duhuri, să-l luați în samă!*
În Sămănătorul:
v. 9 ca în *Viața;*
v. 10 *Mergi la apă*
v. 11 *Iute! iute*
v. 12 *Să începă*
v. 13 *Cercuri mari, clocotitoare,*
v. 23—28 ca v. 9—13;

- v. 37 ca în *Viața;*
v. 38—42 *Căci prinosul*
Azi ne-ajunge!
Iar prisosul,
Nu-i a bună!
Ah, dar... Doamne! trei cuvinte...
Vai, nu-mi vin deloc în minte!
v. 43 ca în *Viața;*
v. 44 *Ca să-l facă ce fusese!*
v. 45 *Iată-l fuge, vine-n grabă!*
v. 46 *Mătură, hai fii de treabă!*
v. 49 *Ah, și mii de rîuri*
v. 51 *Ei, dar gluma*
v. 53 *E-ndărătnic*
v. 54 *Nu m-aude?*
v. 55 *Spaima tot mai mult mă-ngheață!*
v. 56 *Ce ochi crunți! Ce hidă față!*
v. 65 ca în *Viața;*
v. 66 *Bine! Bine,*
v. 67 *Mi te-oi prinde*
68 *Eu pe tine*
Intr-o clipă
v. 69 ca în *Viața;*
v. 70 *Și-ți reped în cap toporul!*
v. 73 *Nici nu mintui azi cuvîntul,*
după v. 80 *Doi deodată*
v. 82 *Dinainte*
v. 83 *Patru doniși, toate pline!*
v. 88 *Maistre, Doamne, fă-ți pomană!*
v. 89 *Ah, dar vine oraciul!*
v. 90 *Doamne, cum să scap!?*
v. 91 *Le-am chemat pe duhuri*
v. 92 *Și își fac de cap!*
v. 93 ca în *Viața;*
după v. 93 *Iute-n lături*
v. 94 *ca în Viața;*
după v. 94 *Mături! Mături!*
v. 96 *lipsește*
v. 97 *Maistrul numai cînd vă cheamă*
v. 98 *Duhuri, să-l luați în seamă!*

Modificările atât de numeroase de la o versiune la alta sînt ilustrative pentru conștiințiozitatea poetului român și pentru efortul său de a realiza o traducere cit mai fidelă față de original. În *Ucenicul orăzilor*, Iosif și-a îndreptat atenția spre ceea ce era esențial: obținerea ritmului. Succesul i-a fost deplin, însă cu prețul schimbării schemei rimelor.

p. 38 STROPII DE NECTAR

În *Sămănătorul*, V, nr. 1, 1 ianuarie 1906, p. 9; în *Cinzece*, p. 115—116.

Variantă în revistă:

v. 15 *Se tîrî și supse strășnic*

Traducerea lui Iosif este foarte exactă, aproape vers cu vers. Ritmul și măsura sînt respectate întocmai. Pentru a realiza lapidăritatea ultimului vers din poezia lui Goethe, traducătorul a fost nevoit să introducă înaintea acestuia încă un vers, astfel că versiunea românească are un vers în plus față de original. Iată textul german:

DIE NEKTARTROPFEN

Als Minerva jenen Liebling,
Den Prometheus, zu begünst'gen,
Eine volle Nektarschale
Von dem Himmel niederbrachte,
5 Seine Menschen zu beglücken,
Und den Trieb zu holden Künsten
Ihrem Busen einzuflößen:
Eilte sie mit schnellen Füßen,
Dass sie Jupiter nicht sähe;
10 Und die goldne Schale schwankte,
Und es fielen wenig Tropfen
Auf den grünen Boden nieder.
Emsig waren drauf die Bienen
Hinterher, und saugten fleissig;
15 Kam der Schmetterling geschäftig,
Auch ei Tröpfchen zu erhaschen;
Selbst die ungestalte Spinne
Kroch herbei und sog gewaltig.
Glücklich haben sie gekostet,
20 Sie und andre zarte Tierchen!
Denn sie teilen mit dem Menschen
Nun das schönste Glück, die Kunst.

(Deutsche Klassiker-Bibliothek, *Goethes Werke*, Band I, Berlin, Verlaganstalt Urania, p. 113).

În *Tălmăciri*, p. 47—53.

Cu titlul *Cîntarea arhanghelilor*, dar numai r. 3—34, fragmentul a fost tipărit, într-o versiune diferită, la un an de la moartea lui Iosif, în *Flacăra*, III, nr. 37, 28 iunie 1914, p. 307. Reproducem fragmentul, subliniind deosebiri față de textul din *Tălmăciri* și numerotînd rîndurile ca în acest din urmă text, pentru a înlesni confruntarea:

RAFAEL

5 În armonia sferelor fraterne
Își cîntă soarele eternul viers
Și își urmează după legi eterne
Pe-același drum detunătorul mers.

10 Vederea lui dă ingerilor vlagă,
Ci nepătruns, tu, Doamne, le râmți;
Și-n veci mărețe-n strălucire-ntreagă
Sunt cele-nalte, ca în ziua-ntii.

GABRIEL

15 Și nențeles de repede rotire
Se-ntoarce-n juru-i globul pămîntesc...
Și în adîncă, -nflorată strălucire
Dintre genuni adînci se răsîndesc

20 Bogate fluviu către-nalte steiuri
Din negrele genuni ce se muncesc.
Și-s duse-n goană-n veșnice temeuri
În veșnica mișcare ce-o primesc.

MICHAEL

25 Și năvălesc furtuni netnfrinate
Din mări la țarm și de la țarm la mări,
Înlănțuind mereu nenumărate
Mișcări și veșnice adînci urmări.

Atuncea fulgerul din cer tresare
Pe calea trăsnetului, jos, în văi.
Dar solii tăi, o, Domn sublim și mare,
Lucesc senini ca-n ziua cea dintăi.

30 [TOȚI TREI]

Vederea ta dă ingerilor vlagă
Și nimeni n-o pătrunde din cei răi.
Și opera ta vie și întreagă
Străluce pururi, ca și-n ziua-ntăi.

Avem, vădit, a face cu o ciornă anterioară textului din *Tălmăciri*. Înainte de a pleca la Paris, St. O. Iosif îi scria lui Virgil Gîoflec din Turnu-Măgurele, în 21 august 1899: „Citește pe *Faust*. Sint cu totul absorbit de puterea supranaturală cu care evoacă marele Goethe icoana vieții pămîntești.“ Era firesc ca tălmăcirea capodoperei să-l fi ispitit pe poetul nostru. După ce-și verificase posibilitățile de traducător, el s-a angajat la întreprinderea cea mare: o versiune românească a lui *Faust*. În primăvara anului 1913, aflîndu-se la Brașov, îl informa pe Horia Petra-Petrescu: „am să traduc pe *Faust* întreg. Lucrez la el...“ (H. P. -Petrescu, *St. O. Iosif — Cîteva amintiri în Revista teatrală*, I, nr. 4, iulie-august 1913, p. 250). Cum volumul *Tălmăciri* a apărut în 1909, deducem că Iosif începuse traducerea cu cel puțin 4—5 ani înainte de înfîlnirea cu publicistul ardelean. Lucrarea n-a fost dusă pînă la capăt, dar rodul ei este considerabil: șapte caiete care se păstrează la Institutul de istorie și teorie literară, „George Călinescu“ al Academiei R.S.R.

Heine

p. 45

LORELEY

În *Viața*, I, nr. 43, 4 decembrie 1894, p. 2 (cu mențiunea „După Heine“); *Familia*, XXXV, nr. 21, 23 mai (4 iunie) 1899, p. 244; în *Sămănătorul*, II, nr. 32, 10 august 1903, p. 511—512, și *Tălmăciri*, p. 168—169.

Variante în *Viața*:

- v. 1 *Sunt trist și nu-mi pot da sama*
- v. 2 *La ce-mi tot răsună-n urechi*
- v. 3 *Un basm auzit de la mama*
- v. 7 *Pe stîncă o rază tîrzie*
- v. 8 *Abia licărește-n amurg.*
- v. 9 *Și cea mai frumoasă femeie*
- v. 10 *Acolo apare... e-o zină*
- v. 11 *Brățara-i de aur scînteie,*
- v. 12 *Din părul ei curge lumină.*
- v. 13 *Ea-și pieptănă mindrele plete*
- v. 14 *Cu piepten de aur, cîntînd*
- v. 15 *Și cîntecul zînei șirete*
- v. 16 *Pe mare se-mprăstie blînd.*
- v. 17 *Pescarul, smîntit, se repede*
- v. 18 *Cu barca lui mică și, dus,*

- v. 20 *Ci numai năluca de sus.*
- v. 21 *Vislește, e tot mai aproape...*
- v. 22 *Dar unde e?... a dispărut!*
- v. 23 *Căci zina domnește pe ape*
- v. 24 *Și cîntecul ei l-a pierdut.*

Variante în *Familia*:

- v. 1 ca în *Viața* (dar: Sint și: seama);
- v. 2 *De ce-mi tot sună-n urechi*
- v. 3 ca în *Viața*;
- v. 4 *Un basm din zilele vechi.*
- v. 5 *Se-ntunecă, vîntul adie*
- v. 6 *Blînd apele Rinului curg*
- v. 8 ca în *Viața*;
- v. 9 *O umbră, un vis de fecioară*
- v. 10 *Se naște din negură blînd,*
- v. 11 *Scînteie-aurita-i brățară*
- v. 13 *Își pieptenă aurul slavă*
- v. 14 *Și cîntă un cîntec al ei*
- v. 15 *Și e minunată, grozavă*
- v. 17 *Luntrașul turbat se repede*
- v. 18 *În luntrea lui mică și, dus*
- v. 19 *Nici stîncă, nici valuri nu vede*
- v. 20 *Ci caută numai în sus.*
- v. 21—22 ca în *Viața*;
- v. 23 *Căci zina-i stăpînă pe ape*
- v. 24 ca în *Viața*.

În *Sămănătorul*:

- v. 3 *Cu vecinica-i melancolie*

Cîntecul lui Heine despre nimfa Rinului Lorelei (Lorelei, Lurle e o stîncă la St. Goar, pe malul Rinului) a atras pe mulți din poeții români. *Familia* a reprodus textul lui Iosif, ale cărui variante au fost date de noi mai sus, împreună cu alte două versiuni, datorite respectiv lui O. Carp și G. D. Pencioiu.

Între diversele încercări, tălmăcirea lui St. O. Iosif rămîne pînă astăzi cea mai izbită. Aceasta și explică de ce, alcătuiindu-se în 1956 o antologie amplă din versurile lui Heine, autorii au reținut această tălmăcire. Antologia la care ne referim este: Heinrich Heine, *Versuri*. Note, comentarii și glosar de Alfred Margul Sperber, Bucu-

rești, E.S.P.L.A., 1956, 653 pagini. În general, traduceriile din Heine au circulat la noi ca piese distincte și purtând diverse titluri. Amintita antologie le încadrează în ciclurile originale, cu numerotarea corespunzătoare. Astfel, *Loreley* face parte din ciclul *Întoarcerea acasă*, nu are titlu și este numerotată 2. Titlul dat de poetul român se justifică prin publicarea separată a poeziei.

În cele mai multe cazuri, Iosif a intitulat poeziile fără titlu în original cu primul vers, sau cu cele dintii cuvinte ale acestuia. Pentru orientare, noi vom indica în aceste comentarii ciclul căreia îi aparține fiecare piesă și numărul ei din edițiile germane ale operei lui Heine.

Dintre scriitorii din care a tradus, Heinrich Heine a fost poetul preferat al lui St. O. Iosif. Numai lui Petöfi i-a mai arătat o atenție întrucîtva similară. Din Heine, poetul nostru a tradus începînd din anii debutului, prima tălmăcire tipărită fiind *Loreley*, în 1894. Mai tîrziu, în special în timpul șederii la Paris, opera marelui poet german l-a preocupat intens. „Apoi sînt cu totul preocupat de Heine...“ îi scria lui Virgil Cioflec. În altă scrisoare, nedată, dar tot din capitala Franței, îl informa pe același: „am reluat pe Heine, trebuie să-l termin odată“. Poetul nostru pregătea un volum întreg de traduceri din autorul lui *Loreley* și, cum reiese din corespondență, lucra intens. În septembrie 1900 mai trecea la activ cîteva versiuni românești ale unor „poezioare“ din același. Era exigent și refăcea textele cu stăruință („azi, nu știu — vremea o fi de vină — nu-mi mai place nici una“). De altfel, chiar după ce le tipărea în reviste, relua — cum rezultă din confruntarea variantelor — traduceriile, schimbîndu-le de multe ori structural. Tălmăcirile din Heine, publicate în *Viața, Epoca literară, Pagini literare* și alte reviste au fost grupate mai întîi în volumul *Romanțe și cîntece*, apărut în 1901. O bună parte dintre ele au fost apoi reproduse în culegerea antologică *Tălmăciri*.

Romanțe și cîntece de Heine, ca în general întreaga activitate a lui Iosif de traducător din acest „congenial“ al său (expresia aparține lui I. Scurtu și a fost însușită de I. E. Toroușiu), s-a bucurat de o întîmpinare elogioasă. D. C. Ollănescu făcea în 1902 constatarea: „multe bucăți — mai ales cîntecele — parcă sînt scrise de-a dreptul în limba noastră. Ezitațiunea, stîngăcia sau perifriza nu se simte într-însele mai deloc, și ghimpele, pe care Heine îl ascunde îndeobște la sfîrșitul poeziilor sale, se simte aici tot atît de bine ca în original“

(St. O. Iosif, *Patriarhale*. — *Romanțe și cîntece* de Heine, în *Familia*, XXXVIII, nr. 45, 10/23 noiembrie 1902, p. 537). Peste cîțiva ani, I. Scurtu afirma că versiunile lui Iosif au pus în umbră toate mai vechile tălmăciri din Heine, întrucît sînt: „interpretări congeniale prin păstrarea curată a fondului liric și a formei artistice așa de nouă și îngrijită a scriitorului german, socotit și astăzi printre cei mai desăvîrșiți lirici ai lumii“ (*Traducerile literare la noi*, III, în *Sămănătorul*, V, nr. 31, 30 iulie 1906, p. 609). Acestor aprecieri li s-au adaus și altele. Recenzia volumului *Tălmăciri*, publicată de *Viața românească*, e de la un capăt la altul un elogiu la adresa traducătorului (I. S.: St. O. Iosif. *Tălmăciri*, în *Viața românească*, vol. XIV, an. IV, 1909, p. 142).

Meritul lui Iosif este cu atît mai remarcabil cu cît, în traducerea poeziilor lui Heinrich Heine, a concurat cu un număr foarte mare de poeți romîni. Numai în *Convorbiri literare* și numai între 1867 și 1874 au apărut un număr impunător de tălmăciri datorite lui Iacob C. Negruzzi, N. Scheletti, M. D. Cornea, I. Brociner, G. I. Lahovari, Miron Pompiliu, V. Sturza, Z. Au mai tradus din Heine: A. Toma, Gr. Lazu, Lazăr Iliescu, Barbu Nemțeanu, Enric Furtună și foarte mulți alții (ne referim la traducătorii mai vechi; a se vedea I. E. Toroușiu, *Heine și heinismul în literatura română*, București, 1930, și I. E. Toroușiu și Gh. Cardaș, *Studii și documente literare*, București, 1931, vol. I, p. 266—267). Ilarie Chendi ne informează că Heine a început să fie tradus în românește încă de pe cînd era în viață. Iosif Many publică *Peste-a mării termi trecute...* În *Foaie pentru minte, inimă și literatură* din 1846 (p. 248). Această poezie a fost tradusă și de St. O. Iosif și publicată sub titlul *Pe deșertul șarm al mării...* Alături de traducătorii citați mai sus, Ilarie Chendi mai pomenește pe Iosif Vulcan, Petre Dulfu, Al. Macedonski, I. Gorun (Al. Hodoș), O. Carp, G. D. Pencioiu, care a publicat o culegere din *Cartea cîntecelor* (v. Ilarie Chendi, *Despre traducătorii români ai lui Heine*, în *Convorbiri literare*, XXXV, nr. 9, septembrie 1901, p. 855—864).

Volumul *Versuri*, publicat de E.S.P.L.A. în 1956, înscrie pe lista traducătorilor din opera lui Heine noi nume: Maria Banuș, Vlaicu Birna, Demostene Botez, Nina Cassian, Augustin Șt. Doinaș, Ion Frunzetti, Victor Kernbach, Adrian Maniu, Al. Philippide, Veronica Porumbacu, Romulus Vulpescu etc. St. O. Iosif figurează cu aproape toate traduceriile sale.

În *Viața*, I, nr. 45, 18 decembrie 1894, p. 7 (semnat St. O. I.); în *Romanțe și cîntece de Heine*, p. 18—19, și *Tălmăcirii*, p. 71—73. S-a reprodus în *Minerva literară ilustrată*, IV, nr. 189, 23 iunie 1913, p. 4.

Variante în *Viața*:

- v. 2 Voioși, c-au să vadă iar Franța.
 v. 3 Dar cînd au sosit în cuartirul nemțesc,
 v. 7 Zdrobite-s vitejele sale oștiri —
 v. 8 Cezaru, cezarul e prins!
 v. 9 Atunci înclinară trîști frunțile lor
 v. 11 A zis celălalt: — *Eu simt c-am să mor;*
 v. 12 *Mă ustură rănile iarăși!*
 v. 13 Și-a zis celălalt: — Un vis a fost tot,
 v. 14 *Nici eu nu am zile, știu bine!*
 v. 21— *Cu limbă de moarte te rog, nu uita*
 24 *O, frate, cînd voi fi murit,*
Tu ia-mă cu tine în patria ta,
Măngroapă-n pămîntul iubit.
 v. 25 *Și ordinul crucei mi-l prinde la piept*
 v. 27 *Așază-mi și pușca la umărul drept*
 v. 28 *Și nu uita sabia-neinsă.*
 v. 29 *Voi sta nemișcat în mormînt, așteptînd*
 v. 30 *Ca o santinelă ce doarme...*
 v. 31 *În vis auzi-voi iar tunul urlînd*
 v. 32 *Și tropot și zgomot de arme!*
 v. 33 *Atunci călărește cezaru-n avînt*
 v. 34 *În jurul lui spadele scapăr —*
 v. 35 *Atunci voi sări înarmat din mormînt,*

În *Romanțe și cîntece*:

- v. 28 Și spada de mijloc încinsă.

AȘ PUNE CRUGE SĂRĂCIEI...

Cu titlul *Sonet* și indicația: („După Heine“) a apărut în *Viața*, I, nr. 46, 25 decembrie 1894, p. 4 (semnat Abel); s-a retipărit cu același titlu în *Adevărul ilustrat*, II, nr. 26, 26 august 1896, p. 2; fără titlu, în *Romanțe și cîntece*, p. 54; în *Tălmăcirii*, p. 112—113.

Variante în *Viața*:

- v. 2 De-aș fi maestru pictor de icoane,
 v. 3 Să zugrăvesc prin temple la madoane,
 v. 4 Să-mpodobesc mărețele castele.
 v. 5 Ar curge daruri scumpe și coroane. —
 v. 7 Să desfătez boieri în cafenele
 v. 10 *De-a pururea imi ești insoțitoare,*
 v. 12 *Și ah! cînd alții beau și se îmbată,*
 v. 13 *Cînd spumegă șampania-n pahare,*

Variante în *Adevărul ilustrat*:

- v. 2 De-aș fi un pictor meșter la icoane,
 v. 3—4 ca în *Viața*;
 v. 8 *Și să ridic aplauze-n saloane.*
 v. 10 *De-a pururea mi-ai fost insoțitoare,*
 v. 12 *Și ah! cînd alții beau de se îmbată,*
 v. 13 ca în *Viața*

În original, poezia poartă titlul *Sonet burlesc*; aparține perioadei 1823—1830.

CA VISURILE...

În *Viața*, I, nr. 49, 15 ianuarie 1895, p. 7, cu titlul *Noapte* și, indicația: („După Heine: *Heimkehr*, 73“) (semnat S.); în *Epoca* seria II, IV, nr. 760, 12 mai 1898, p. 1, cu titlul *Ca visurile-ntunecate...* împreună cu *Primăvara* și *În vis părea la nuntă...*, precedate de supratitlul *Poezii din Heine* (semnate St. O. I.); *Romanțe și cîntece* p. 86—87 (fără titlu); *Tălmăcirii*, p. 148—149.

Variante în *Viața*:

- v. 1 Ca visurile-ntunecoase
 v. 6 *Un clopot bate miez de noapte...*
 v. 7 *Acasă mă așteaptă mindra*
 v. 9 *Prietenoasă luna trece*
 v. 11 *Eu mă opresc naintea porței*
 v. 12 *Și vesel îi strig: „Bun rămas“.*
 v. 14 *Că-mi luminași cu drag pe drum;*
 v. 15 *Treci mai departe, strălucește*
 v. 17 *Iar de găsești vreun ibovnic*
 v. 18 *Ce plînge, singur să nu-l lași, —*
 v. 19 *Ci mîngăie-l, precum pe mine*

În *Epoca*:

- v. 5 *Acuma* turnul catedralei
- v. 6 *Vestește* tainic miez de noapte...
- v. 7 *Acasă mă așteaptă draga*
- v. 9 ca în *Viața*;
- v. 11 *Eu mă opresc* în umbra porții,
- v. 12, 14, 18—19 ca în *Viața*.

Cum menționează și traducătorul, poezia face parte din ciclul *Întoarcerea acasă*, unde apare fără titlu, cu nr. 73.

p. 51 UN TÎNĂR IUBEȘTE...

În *Viața*, I, nr. 52, 6 februarie 1895, p. 2, cu titlul *Din Heine* (semnat S.); în *Revista „Tinerimea română*, XIV, nr. 7, noiembrie 1896, p. 121, cu titlul *Poveste veche*; în *Romanțe și cîntece*, p. 70, fără titlu; în *Tălmăciri*, p. 131.

Variante în *Viața*:

- v. 1 Un tînăr iubește o fată; —
- v. 2 *Dar fata* pe altul îl vrea,
- v. 3 Acela iubește o alta
- v. 4 Și deci se însoară cu ea.
- v. 5 *Iar fata* atunci se mărită
- v. 6 De ciudă și numaidecît
- v. 7 *Cu primul ce-i iese în cale*,
- v. 8 Și tînărul e amărit.
- v. 11 *Aidoma* cui i se-ntîmplă

În *Revista „Tinerimea română“*:

- v. 1—2 ca în *Viața*;
- v. 4 *Pe care apoi o și ia*,
- v. 5 *Dar fata* atunci se mărită
- v. 6 *În ciuda lui*, numaidecît
- v. 7—8 ca în *Viața*;
- v. 11 *Aidoma* cui se întîmplă

În *Romanțe și cîntece*:

- v. 6 *Din ciudă* cu-ntîiul venit

Fără titlu, poezia face parte din *Intermezzo liric*, cu nr. 39.

p. 52

CE TRISTĂ MI-E INIMA...

În *Viața*, II, nr. 2, 19 februarie 1895, p. 6, cu titlul *Ce tristă*; în *Romanțe și cîntece*, p. 73—74, fără titlu; în *Tălmăciri*, p. 134—135.

Variante în *Viața*:

- v. 2 *Și-i mai și e cald și-i lumină*.
- v. 4 *Eu stau dus* pe reduta-n ruină.
- v. 5 *De-acolo o apă albastră*
- v. 6 *Se vede curgînd liniștit*;
- v. 7 *În luntre-un copil pleacă vesel*
- v. 8 *Cu undița la pescuit*.
- v. 9 În mii de culori se ridică
- v. 13 Jos *fetele*-albesc și bat rufe;
- v. 14 Lin zbirnăie în depărtare
- v. 15 *Sub scocul înalt*, roata morii
- v. 17 *Pe ling-o gheretă se primblă*,
- v. 21 *Cu flinta în soare* se joacă
- v. 22 *Și-i scînteie-n mîni* acea flintă;

În *Romanțe și cîntece*:

- v. 4 Stau dus pe redută-n ruină.
- v. 15 ca în *Viața*;

Apartîne ciclului *Întoarcerea acasă*, fără titlu, cu nr. 3.

p. 54

IBOVNICĂ DULCE...

În *Viața*, II, nr. 4, 5 martie 1895, cu titlul *Din Heine* (semnat S.); în *Epoca*, seria II, IV, nr. 811, 11 iulie 1898, p. 1—2 (semnat St. O. I., la *Tribuna literară — Poezii din Heine — Traduceri libere*) cu titlul *Iubito, cînd tu vei dormi... și numerotată X*; în *Romanțe și cîntece*, p. 68, fără titlu; în *Tălmăciri*, p. 128—129.

Variante în *Viața*:

- v. 1 *Iubita mea*, cînd ai să dormi în sicriu
- v. 2 *Sub glii, despărțită de mine*
- v. 3 *Atunci mă scobor în mormîntu-ți și viu*
- v. 4 *Cu drag să mă culc lingă tine*.
- v. 6 *Tu, palido, stai nemișcată!*
- v. 9 *Cînd morții se scoală, în noapte tîrziu*,
- v. 10 *Ei zboară jucînd pe morminte* —
- v. 11 *Ci noi rămînem nemișcați în sicriu*,

- v. 12 *Și îmbrățișați ca-nainte.*
- v. 13 *Toți morții se scoală, că-i ziua d-apoi*
- v. 14 *Și surla-nvierii răsună —*
- v. 16 *De-a pururi dormim împreună!*

În *Epoca*:

- v. 1 *Iubito, când tu vei dormi în sicriu*
- v. 2 *ca în Viața;*
- v. 3 *Atunci mă cobor în mormintu-ți și viu*
- v. 4 *ca în Viața;*
- v. 5 *În brațe te strîng, te sărut și te chem,*
- v. 6 *Tu, palidă, stai nemișcată!*
- v. 7 *Și tremur și plîng, și mă zbucium și gem,*
- v. 8 *Apoi amorțesc deodată.*
- v. 9 *Toți morții din groapă ies, noaptea, tirziu,*
- v. 10 *Și zboară, jucînd pe morminte, —*
- v. 11 *Dar noi rămînem nemișcați în sicriu,*
- v. 13 *Toți morții se scoală în ziua d-apoi*
- v. 14 *ca în Viața;*
- v. 16 *Dormind fericiți împreună.*

Cu nr. 32 și fără titlu aparține ciclului *Intermezzo liric*.

p. 55

STETEAM LA COLIBĂ...

În *Viața*, II, nr. 6, 19 martie 1895, cu titlul *Amurg* (*Heine, Heimkehr, 7*); în *Epoca*, seria II, IV, nr. 773—125, 31 mai 1898, p. 1, numerotată II, cu titlul *Amurg* (*Poezii de Heine — Traduceri libere*); în *Romanțe și cîntece*, p. 76—77, fără titlu; în *Tălmăciri* p. 137—138.

Variante în *Viața*:

- v. 1 *Noi stam la colibă, pe țărături,*
- v. 2 *Priveam peste mare-n apus,*
- v. 3 *Și neguri de seară venind,*
- v. 4 *Apoi se urcă în sus.*
- v. 5 *S-aprinsă-ncetul cu-ncetul*
- v. 6 *Luminile toate în far.*

În *Epoca*:

- v. 1 *Ședeam la colibă, pe țărături,*
- v. 2—6 *ca în Viața;*
- v. 7 *Și-abia mai zărirăm departe,*

- v. 8 *O pînză p-al mării hotar...*
- v. 9 *Vorbeam de furtuni, naufragiu*
- v. 10 *Și cum viețuiește-un năier,*
- v. 11 *Aci spăimîntat, aci vesel —*
- v. 15 *Frumoși oameni pașnici acolo*
- v. 19 *Sîrceți lingă foc, își frig pește*
- v. 20 *Și țipă și strigă-n păduri*

Cu nr. 7, fără titlu, face parte din ciclul *Întoarcerea acasă*.

p. 59

COPII ERAM...

În *Viața*, II, nr. 8, 2 aprilie 1895, p. 7, cu mențiunea: (*Heine, Heimkehr, 41*) (semnat S.); în *Romanțe și cîntece*, p. 83—84, fără titlu; în *Tălmăciri*, p. 145—146.

Variante în *Viața*:

- v. 1 *Copii eram p-atunci, iubită,*
- v. 2 *Doi copilași mici și vioi,*
- v. 3 *Stam cocoșați printre cotețe,*
- v. 4 *Pitiți în paie amîndoi...*
- v. 5 *Și oamenii ieșeau p-afară*
- v. 6 *Cînd noi cotcodăceam drăcoși —*
- v. 7 *„Cutcurigu! ”și ei credeau*
- v. 9 *Și lăzile din curtea noastră*
- v. 10 *Le așezam una pe altă,*
- v. 11 *În casa albă elegantă*
- v. 12 *Noi locuiam tot laolaltă...*
- v. 14 *Ne vizita-n această casă*
- v. 15 *Noi dam din cap, trăgeam mătănii*
- v. 16 *Și complimente caraghioase.*
- v. 17 *O întrebam de sănătate,*
- v. 19 *La cite mișe-mbătrinite*
- v. 20 *Am pus d-atunci astă-ntrebare!*
- v. 21 *Ba stam, sfătoși și la taifasuri*
- v. 23 *Ne tînguiam că-n tinerețe*
- v. 28 *Și banul cît este de rar!...*
- v. 30 *Și toate fug și toate mor.*
- v. 31 *Credință, dragoste și cinste.*
- v. 32 *Și bani și timp în urma lor!*

În *Romanțe și cîntece*:

- v. 28 *ca în Viața.*

Fără titlu, cu nr. 40 (în ediția folosită de Iosif: 41; în *Versuri*, E.S.P.L.A., 1956: 38), aparține ciclului *Întoarcerea acasă*.

p. 59 STAI ȘI-ASCULȚI SUB RAMURI...

În *Viața*, II, nr. 10, 16 aprilie 1895, p. 7-8, cu titlul *Primăvară nouă și mențiunea*: („După Heine“), împreună cu *Arborii-nfloriți răsună...* (aceasta în continuare și fără titlu); în *Romanțe și cîntece*, p. 91-92, fără titlu; în *Tălmăcirii*, p. 154-155.

Variante în *Viața*:

- v. 2 Cum departe vîntul vine,
- v. 3 Și vezi norii cum prin ceață
- v. 4 Se coboară și se suie.
- v. 5 Stai și vezi păduri și cîmpuri
- v. 6 Cum se-ntind pustii și moarte
- v. 8 Iarnă cați în orice parte.
- v. 10 Făr' de veste. — Abătut
- v. 12 Peste tine au căzut.
- v. 13 Nu sunt valuri de zăpadă!
- v. 14 Și, trezit din vis, te sperii;
- v. 16 Și curg razele puzderii.
- v. 17 Ah! ce farmec tainic, dulce
- v. 18 Iarna se prefăc-n vară
- v. 19 Fulgii albi se schimbă-n floare, —

Aparține ciclului *Poezii noi*; nu are titlu și poartă nr. 1.

p. 60 ARBORII-NFLORIȚI RĂSUNĂ...

În *Viața* (v. mai sus); în *Revista „Tinerimea română“*, XIV, nr. 7, noiembrie 1896, p. 130, cu titlul *Arborii-nfloriți*; în *Epoca*, seria II, IV, nr. 760, 12 mai 1898, p. 1, cu titlul *Primăvara nouă* (semnat St. O. I.); în *Romanțe și cîntece*, p. 93, fără titlu; în *Tălmăcirii*, p. 156-157.

Variante în *Viața*:

- v. 3 Oare cine-i capelmaistrul
- v. 6 Dă din moț cu-atîta fală?
- v. 8 Numele făr' de greșală?
- v. 9 Este cocostîrcul strașnic
- v. 13 Nu, — în pieptul meu trăiește
- v. 14 Cel care conduce corul,
- v. 15 Și îl simt cum bate tactul...
- v. 16 Capelmaistrul e amorul.

În *Revista „Tinerimea română“*:

- v. 8 ca în *Viața*;
- v. 11 Calcă-nfipt în lungi picioare,
- v. 12 Prin acest concert de glasuri?
- v. 14-15 ca în *Viața*;
- v. 16 *Capel-maestru* e amorul.

În *Epoca*:

- v. 8 ca în *Viața*;
- v. 9 Este cocostîrcul falnic
- v. 11-12 ca în *Revista „Tinerimea română“*;
- v. 13-16 ca în *Viața*;

Aparține ciclului *Poezii noi*; fără titlu, cu nr. 8.

p. 61 PĂDURI ȘI CÎMPURI SE-NVESMÎNTĂ...

În *Viața*, II, nr. 11, 23 aprilie 1895, p. 5, cu titlul *Cîntec vechi* (semnat St. O. I.); în *Adevărul ilustrat*, II, nr. 28, 9 septembrie 1896, p. 3, cu titlul *Primăvara*; în *Romanțe și cîntece*, p. 51, fără titlu; în *Tălmăcirii*, p. 108-109.

Variante în *Viața*:

- v. 1-4 Păduri și cîmpii sunt în floare,
S-aud ciocîrlîi sus, în nori,
Cîntați, primăvara apare
Cu raze, mirezme, colori.
- v. 5-8 În inima-mi tristă, pustie
8 E iarnă, e urlet de vînt,
Dar cîntecul de ciocîrlie
Mă face să plîng și să cînt.
- v. 9-12 Ea-mi strigă cu-așa gingășie:
12 „Ce cînti așa trist și încet?“
Un cîntec străvechi, ciocîrlie
Și ani sunt de cînd îl repet!
- v. 13-16 Și-l cînt, cînd mi-e dor, cînd mi-e frică,
16 De-a pururi tovarăș mi-a fost,
Bunică-ta, — o, mititică,
Deja mi-l știa pe de rost!

În *Adevărul ilustrat*:

- v. 31— *Cîmpii și păduri sînt în floare;
S-aud ciocîrliile-n nori,
Din nou primăvara apare*
v. 4 — ca în *Viața*;
6
v. 7 *Și cîntecul de ciocîrlie*
v. 18—6 ca în *Viața* (în v. 12: sînt; v. 15: Bunica-ta).

Fără titlu, poartă nr. 20 (în ciclul *Spicuire, Cartea I din Versuri, E.S.P.L.A., 1956*). În ediția germană de referință, este nr. 3 în ciclul *Cîntece din Poezii neculese în volume, de pînă la 1830* (Heinrich Heine's *Sämmtliche Werke, Erster Band, Hamburg, Hoffmann und Campe, 1890*).

p. 62

PE DEȘERTUL ȚĂRM...

În *Viața*, II, nr. 24, 8 octombrie 1895, p. 8, cu titlul *Din Heine*; în *Epoca*, seria II, IV, nr. 811, 11 iulie 1898, p. 1, numerotată VIII, fără titlu (*Poezii de Heine — Traduceri libere, semnat St. O. I.*); în *Romanțe și cîntece*, p. 101, fără titlu; în *Tălmăciri*, p. 166.

Variante în *Viața*:

- v. 1 Pe pustiul țarm al mării
v. 2 Noaptea s-a întins, și-n noapte
v. 4 Iar din valuri sună soapte:
v. 5 „E nebun omul acela,
v. 6 Ori e chiar amorezat,
v. 7 De-i așa de trist și vesel,
v. 8 Vesel și nemişcat?”
v. 9 Ci de sus suride luna,
v. 10 Ea grăiește clar, încet:
v. 11 „E amorezat, nebun e,
v. 12 Ba mai este și poet.”

În *Epoca*:

- v. 1—2, 4—5 ca în *Viața*;
v. 6 Ori e chiar înamorat?
v. 7—10 ca în *Viața*;
v. 11 „E înamorat, nebun e,
v. 12 ca în *Viața*.

Cu nr. 2 aparține ciclului *Serafina* din *Diverse*.

p. 63

ÎN SALOANE DE PICTURĂ...

În *Viața*, II, nr. 26, 22 octombrie 1895, p. 4, cu titlul *Heine* (semnat I.); în *Epoca*, seria II, IV, nr. 775—125, 31 mai 1898, p. 1, fără titlu, numerotat V (*Poezii de Heine — Traduceri libere, semnat St. O. I.*); în *Romanțe și cîntece*, p. 97, fără titlu; în *Tălmăciri* p. 160.

Variante în *Viața*:

- v. 2 Vezi bărbatul, care-a vrut
v. 3 Să se lupte cu bravură
v. 6 Și îi fură scut și armă, —
v. 8 El stă dirz — dar tot nu-l starmă.
v. 11 Pe cînd alții luptă greu

În *Epoca*:

- v. 2, 3, 8, 11 ca în *Viața*;

Cu titlul *Prolog* deschide ciclul *Primăvară nouă*.

p. 64

CAVALERUL OLAF

În *Epoca*, seria II, IV, nr. 703, ed. 3-a, 5 martie 1898, p. 1; în subtitlu (*Baladă nordică de Heine*); în *Romanțe și cîntece*, p. 33—36; în *Tălmăciri*, p. 90—94.

Variante în *Epoca*:

- I v. 8 — Ține-ți barda pregătită!
v. 9 Orgă, clopote... Poporul
v. 10 Buzna dă din catedrală
v. 12 Străluciți ies la iveală.
v. 13 Palidă, nespuse de tristă
v. 15 Vesel, fără frică-i Olaf:
v. 17 Spre întunecatul rege
v. 19 — Salutare, tată-socrul!
v. 20 Moartea, astăzi, mă așteaptă.
v. 31 Pînă azi la miez de noapte —
v. 32 Ține-ți barda pregătită!

- II v. 1 Bea Olaf voios la banchet nupțial —
v. 3 Femeia lui cată la dînsul
v. 5 Călăul e la ușă...
v. 7 Și-apropie Olaf femeia la sîn:
v. 10 Călăul e la ușă...

- v. 11 Cum sună viorile *atit de voios!*
 v. 15 Călăul e la uşă...
 v. 20 Călăul e la uşă...

- III v. 12 Vesel ochii ei ridică.
 v. 13 *Bindecuînt soare, lună*
 v. 14 *Stele — raza noastră sfîntă!*
 v. 15 *Păsărelele ce-n aer*
 v. 16 *Vesele plutesc şi cîntă!*
 v. 17 *Bindecuîntez şi marea*
 v. 18 *Şi cîmpia inflorită!*
 v. 19—20 inversate
 v. 21 *Voi frumoşi, ochi vioarele,*
 v. 22 *M-aţi răpus pentru vecie!*
 v. 23 *Bindecuîntez şi socul*

Face parte din ciclul *Romanţe*.

p. 68 MI-E INIMA TRISTĂ...

În *Epoca*, IV, seria II, nr. 775—125, ed. a 3-a, 31 mai 1898, numerotată I, împreună cu *Amurg, Tu nu vezi...*, *În zori de ziuă rătăcesc*, cu supratitlul *Poezii din Heine — Traduceri libere* (semnat St. O. I.); în *Romanţe şi cîntece*, p. 85, fără titlu; *Tălmăcirii*, p. 147.

Variante în *Epoca*:

- v. 2 Mă-ntorc către vremea de ieri,
 v. 4 Şi traiul străin de dureri.
 v. 6 Ce chinuri, ce lipsă de-avînt!
 v. 9 Şi toate-mi par triste, bătrîne

Fără titlu, cu nr. 39 aparţine ciclului *Întoarcerea acasă*.

p. 69 E SINDROFIE

În *Epoca* (v. mai sus) cu titlul *Tu nu vezi...* şi numerotată III;
 în *Romanţe şi cîntece*, p. 81, fără titlu; în *Tălmăcirii*, p. 143.

Variante în *Epoca*:

- v. 2 *Şi casa-noată în lumină;*
 v. 4 *Se mişcă-o umbră, se înclină.*
 v. 10 *Poţi singură s-o luminezi...*

Fără titlu, cu nr. 60, aparţine ciclului *Întoarcerea acasă*.

În *Epoca* (v. mai sus), cu titlul *În zori de ziuă rătăcesc*, numerotată IV; în *Sămănătorul*, I, nr. 4, 29 decembrie 1901, p. 64, cu titlul *Din Heine* (semnat I. Darie); în *Tălmăcirii*, p. 119.

În *Epoca*, textul e total diferit:

- În zori de ziuă, abătut*
Trec eu prin vesela grădină
Şi florile şoptesc încet,
Şoptesc încet şi-ncet suspină.
 5 *Încet şoptesc, suspină-ncet,*
Cătlînd în calea mea duios:
 „Ce palid eşti! O nu mai fi
 Pe sora noastră minios!”

Cu nr. 45, fără titlu, în ciclul *Intermezzo liric*.

În *Epoca*, seria II, IV, nr. 811, 11 iulie 1898, p. 1, cu titlul *Copii*, numerotată VI (*Poezii de Heine — Traduceri libere*, semnate St. O. I.), împreună cu VII. *În amurg*, VIII. *Pe pustiul ţărm al mării...*, IX. *Icoana din trecut* şi X. *Iubito, cînd tu vei dormi...*; în *Romanţe şi cîntece*, p. 69, fără titlu; *Tălmăcirii*, p. 130.

Variante în *Epoca*:

- v. 5 Am dus-o într-un vis şi glume
 v. 6 *Făceam*, cu gînd nevinovat, —

Aparţine ciclului *Intermezzo liric*, cu nr. 26, fără titlu.

În *Epoca* (v. mai sus); în *Romanţe şi cîntece*, p. 98, fără titlu; *Tălmăcirii*, p. 162.

Variante în *Epoca*:

- v. 1 În amurg, ultima rază
 v. 3 În văzduhul cel albastru
 v. 4 Luna d-aur scînteiază
 v. 11 Umeri goi şi albe braţe
 v. 12 *Blînd lucesc* în clar de lună...

Cu nr. 85 (87), fără titlu, în ciclul *Întoarcerea acasă*.

În *Epoca* (v. mai sus), cu titlul *Icoana din trecut*; în *Floare-albastră*, I, seria II, nr. 29, 25 aprilie 1899, p. 3, cu titlul *Icoane din trecut* și indicația: („După Heine”) (semnat St. O. I.); în *Romanțe și cintece*, p. 71—72, fără titlu; în *Tălmăciri*, p. 132—133.

Variante în *Epoca*:

v. 19 Priveam pierdut sus, la fereste, —

v. 23 Și m-ai văzut în nopți senine,

În *Floare-albastră*:

v. 4 Cum te-am iubit mai înainte...

v. 19, 23 ca în *Epoca*.

Cu nr. 38, fără titlu, în ciclul *Intermezzo liric*.

În *Floare-albastră*, I, nr. 14, 10 ianuarie 1899, p. 4; *Romanțe și cintece*, p. 37—38; *Tălmăciri*, p. 95—96.

Variante în revistă:

v. 20 Tu făt-frumos din altă lume!“

v. 27 Tăcut sub farmecul de lună

Cu același titlu, în ciclul *Romanțe*.

În *Floare-albastră*, I, nr. 20, 21 februarie 1899, p. 4, cu titlul *Gelozie (După Heine)* (semnat St. O. I.); în *Romanțe și cintece* p. 99—100, fără titlu; în *Tălmăciri*, p. 163—165.

Variante în revistă:

v. 2 Prin rai, — cu tine, draga mea,

v. 6 Și dreptii toți cari peste fire

v. 19 Mi te-alintai zimbînd șireată,

v. 32 Era frumos în astă ceată,

v. 33 Nu-mi fuse-n ceruri tocmă bine

Fără titlu, cu nr. 7 (12), în ciclul *Caterina* din *Diverse*.

În *Floare-albastră*, I, nr. 22, 7 martie 1899, p. 1, cu indicația: — *După Heine*; în *Romanțe și cintece*, p. 42—43, fără dedicație; în *Tălmăciri*, p. 102—104.

Cu titlul *Prolog*, deschide ciclul *Intermezzo liric*.

În *Floare-albastră*, seria II, nr. 27, 11 aprilie 1899, p. 6 (semnat I. Neamțu); în *Romanțe și cintece*, p. 89, fără titlu; *Tălmăciri*, p. 151—152.

În revistă:

v. 15 *Colo*, în codru... iute-aș pune

Fără titlu, poartă nr. 56 (58) în ciclul *Întoarcerea acasă*.

În *Familia*, XXXV, nr. 43, 24 octombrie (5 noiembrie) 1899, p. 507, cu indicația: (*După Heine*); în *Romanțe și cintece*, p. 32 *Tălmăciri*, p. 88—89.

Variante în revistă:

v. 5 *Te furișază-ntr-o clipită*

v. 6 *În grajd și-așteaptă pe argat*

v. 7 *Și-ntreabă-l: „Care se mărită*

v. 8 *Dintre prințese, în palat?”*

v. 9 De-ți spune: „*Bruna e mireasă*“

v. 10 *Să-mi fii aici ești ai clipi...*

v. 11 De-ți spune: „*Blonda e mireasă*“,

v. 14 *Un ștreang și-ntoarce-te-napoi*

v. 15 *În trap domol și în tăcere,*

v. 16 *Să oii ca să mi-l dai apoi.*

Cu același titlu, în ciclul *Romanțe*.

În *Familia*, XXXV, nr. 47, 21 noiembrie (3 decembrie) 1899, p. 558, cu titlul *Recapăt curajul*; *Romanțe și cintece*, p. 53, fără titlu; *Tălmăciri*, p. 111.

Variante în revistă:

v. 1 *Recapăt curajul păgin din trecut,*

v. 3 *M-adastă iubita și dornic zoresc*

v. 5 ca v. 1

v. 9 *Străbat peste codri și văi și cîmpii*

v. 10 *În goana-mi nebună, turbată!*

v. 11 *E scris ca să moară și cruntul rival,*

Fără titlul dat de Iosif, face parte din *Spicuri*, unde poartă nr. 25.

DIN LACRIMELE...

În *Pagini literare*, vol. II, nr. 15 (40), 23 ianuarie 1900, p. 2, cu titlul *Cîntec de Heine*, numerotat I și urmată de II. Și dacă-n ochii tăi... și III. Nu mă iubești...; *Romanțe și cîntece*, p. 56, fără titlu; *Tălmăciri*, p. 114.

Variante în revistă:

v. 3 Și tînguirile- mi se sting

v. 4 În cîntec de privighitori.

Cu nr. 2, fără titlu, în *Intermezzo liric*.

ȘI DACĂ-N OCHII TĂI...

În *Pagini literare* (v. mai sus); *Romanțe și cîntece*, p. 57, fără titlu; *Tălmăciri*, p. 115.

Variante în revistă:

v. 3 Ci dacă gura ți-o sărut

v. 8 Și mă inecă plîns amar.

Cu nr. 4, fără titlu, în *Intermezzo liric*.

NU MĂ IUBEȘTI!

În *Pagini literare* (v. mai sus); *Romanțe și cîntece*, p. 58, fără titlu; în *Tălmăciri*, p. 116.

Variante în revistă:

v. 5 Tu mă urăști! ți-o spune chiar

v. 7 Îngăduie s-o pup măcar,

Cu nr. 12, fără titlu, în ciclul *Intermezzo liric*.

DOI FRAȚI

În *Pagini literare*, vol. II, nr. 15 (40), 23 ianuarie 1900, p. 5 — După Heine —; *Romanțe și cîntece*, p. 20—21; *Tălmăciri*, p. 74—75.

Variante în revistă:

v. 3 Jos în valea de subt stîncă

v. 5 Frați se lupt-acolo-n vale,

v. 14 E chemat s-o cucerească?

v. 15 Nu e modru de-mpăcaré;

v. 21 Semne rele, vai! s-arată

v. 22 Ceasul rău, vai! iată bate!

v. 24 Fratele străpuns de frate.

v. 27 Ci castelu-n dărmătură

v. 28 Tot mai stăruie pe stîncă.

v. 29 Noaptea-n ora cea fatală

v. 32 Și se luptă-ntreaga noapte.

Cu același titlu, în ciclul *Romanțe*.

A RĂSĂRIT SENINA LUNĂ...

În *Pagini literare*, vol. II, nr. 18 (43), 13 februarie 1900, p. 2 cu titlul *Cîntec*; *Romanțe și cîntece*, p. 78; fără titlu; *Tălmăciri*, p. 139.

Variante în revistă:

v. 1 Stăm singuri pe prundul mării

v. 2 Și luna s-a-nălțat pe mare —

v. 3 Cuprinși de farmecu-nctîntării

v. 4 Ne stringem într-o-mbrățișare.

v. 5 E-atîta liniște pe maluri...

Cu nr. 9, fără titlu, în ciclul *Întoarcerea acasă*.

TRAGEDIE

În *Convorbiri literare XXXIV* nr. 3, 15 martie 1900, p. 169—170; *Romanțe și cîntece*, p. 40—41; *Tălmăciri*, p. 99—101.

Variante în revistă:

I v. 7 Chiar lingă vatra părintească

v. 9 Copii pribegi, n-avură parte

III v. 2 Și paserile cîntă, suspină seara vîntul:

v. 4 Cu mîndra lui glumește, stînd singuri într-o sară.

Cu același titlu, în *Diverse*.

AMURG

În *Convorbiri literare*, XXXIV, nr. 6, 15 iunie 1900, p. 433—434 — Traduceri din Heine (Din ciclul „Marea Nordului“), fără titlu, împreună cu *Furtună și Noaptea-n cabină*; *Romanțe și cîntece*, p. 103—104; *Tălmăciri*, p. 170—171.

Variante în revistă:

v. 8 Spumegînd și vuiind...

v. 9 Un vuiet bizar: un șopot și-un plînsset,

v. 11 Și pe-alocuri o muzică dulce de leagăn

v. 14— Străbune povești năzdrăvane,

15 Pe care, copil, pe de rost le știam

- v. 17 Pe cind ne-astringeam (?), in amurguri de vară,
v. 20 Cu ochii așintiți în tăcere;

În *Romanțe și cîntece*:

- v. 21 Iar fetele mari

Cu același titlu, în ciclul *Marea Nordului*.

p. 93

FURTUNA

În *Convorbiri literare* (v. mai sus), p. 434—435; *Romanțe și cîntece*, p. 105—106; în *Tălmăciri*, p. 172—173.

Variante în revistă:

- v. 10— O, mare,
12 *Mamă Afroditei*, din spumă de val răsărite!
Străbuna Iubirii! Aibi milă de mine!
v. 15 Și, setoasă de pradă,
v. 16 *Adulmecă* inima mea ce răsună
v. 23 Uraganul se sparge-ntr-un cor infernal
v. 24 De nebuni furioși delirînd.
v. 25 Eu însă aud lămurit
v. 27 Un glas cunoscut, răzbind sălbatic pină la mine,
v. 29 *Mă fură departe...*
v. 30 Departe, pe țărml stîncos,
v. 31 *Turnulețul* castelului sur, scoțian
v. 32 *Se-nalță* asupra mării năprasnice;
v. 33 Acolo, subt bolta înaltei ferești
v. 35 *Diafană și albă*,
v. 36 Și cîntă din harfă și cîntă din gură

În *Romanțe și cîntece*

- v. 4 Se-ncalecă-n goană, urmînd și-mbrîncind
v. 32 *Dasupra mării năprasnice*;

Cu același titlu și nr. 8, în ciclul *Marea Nordului*.

p. 95

NOAPTEA-N CABINĂ

În *Convorbiri literare* (v. mai sus), p. 435; *Romanțe și cîntece* p. 107—108; *Tălmăciri*, p. 174—176.

Variante în revistă:

- v. 1—17 lipsesc
v. 30 Dormeam uitat de veacuri în somnul cel de veci.
v. 32 Vegheau fără de număr frumoșii ochi de stele,

Ultimele trei părți din *Noaptea-n cabină*, în *Marea Nordului*.

p. 97

VOCEA MUNTELUI

În *Convorbiri literare*, XXXIV, nr. 7, 15 iulie 1900, p. 509 — *Traduceri din Heine* —, cu titlul *Ecoul*, împreună cu *Sărbătoare de primăvară*, *Primăvară*, *Chemare*; *Romanțe și cîntece*, p. 17; *Tălmăciri*, p. 69—70.

Variante în revistă:

- v. 9 *Ah, dar să fii așa curînd*
v. 11 *Gem* văile pustii:
v. 13 Și plînge cu obidă grea
v. 14 *Sărmanul* călăreț.
v. 15 — *Acolo-n groapă voi avea*
v. 16 *De-acum pe oeci repaos!...*
v. 17 Trist văile-au *adaos*:
Rzpaos!"

Cu același titlu, în *Romanțe*.

p. 98

SĂRBĂTOARE DE PRIMĂVARĂ

În *Convorbiri literare* (v. mai sus), p. 530; *Romanțe și cîntece* p. 39; *Tălmăciri*, p. 97—98.

Varianta în revistă:

- v. 13 Plîng florile-mprejuru-i, jelînd *insingerate*,

Cu același titlu, în *Romanțe*.

p. 99

CE DOR NĂȚING TE POARTĂ...

În *Convorbiri literare* (v. mai sus), fără titlu, numerotată II, p. 531; *Romanțe și cîntece*, p. 95; *Tălmăciri*, p. 159.

Variante în revistă:

- v. 7 Greșii, o, lună dragă, și-am fost nemernic *chiar*:

Cu nr. 17. fără titlu, în ciclul *Primăvară nouă*.

p. 100

ȘI DACĂ VREI...

În *Convorbiri literare* (v. mai sus), fără titlu, numerotată III, p. 531; *Romanțe și cîntece*, fără titlu, p. 94; *Tălmăciri*, p. 158.

Variante în revistă:

- v. 1 *De cauți tu și iei aminte*
- v. 5 *Iar dac-ascuți și iei aminte*
- v. 7 *Cu risete, oftări și cîntec*
- v. 11 *Și-n mai ca mine rătăci-vei*

Cu nr. 16, fără titlu, în ciclul *Primăvară nouă*.

p. 101

PE NOURI LUNA STRĂLUCEȘTE...

În *Convorbiri literare* (v. mai sus), cu titlul *Chemare*, p. 532; *Romanțe și cîntece*, fără titlu, p. 79; *Tălmăciri*, p. 140-141.

Variante în revistă:

- v. 1 *Pe nouri luna odihnește,*
- v. 8 *Din valuri ce se sparg de maluri.*
- v. 12 *Cîntînd în horă fermecată!...*
- v. 15 *Cîntați să mor, sorbindu-mi dulce*

În *Romanțe și cîntece*:

- v. 6 *Se sparg de maluri albe valuri,*
 - v. 8 și 15 *ca în revistă*
- Fără titlu, cu nr. 66, în *Spicuri*.

p. 102

VEDENIA

În *Romanțe și cîntece*, p. 11-14; *Tălmăciri*, p. 64-68.
Fără titlu, cu nr. 2, în ciclul *Imagini din vis*.

Traducerea acestei poezii este caracteristică pentru capacitatea poetului român de a interpreta originalul, cu respectarea riguroasă a tiparului formal al acestuia. E adevărat, Iosif utilizează în unele strofe rima feminină, inexistentă în model, dar această abatere nu alterează acuratețea ansamblului:

La mijloc sta o minunată
 Fîntînă-n marmură curată;
 Alătura, o fată dalbă
 20 Clătea mereu o pînză albă...

Inmitten in dem Blumenland
 Ein klarer Marmorbrunnen stand;
 Da schaut' ich eine schöne Maid,
 Die emsig wusch ein weisses Kleid

Obraji duiosi; în ochi —
 un rai;
 Un chip de sffint cu păr
 bălai;
 Și nu știu cum, dar mi-a
 părut
 Străin, și-atît de
 cunoscut!

Die Wänglein süß, die
 Äuglein mild,
 Ein blondgelocktes Heil'gen-
 bild;
 Und wie ich schau', die Maid
 ich fand
 So fremd und doch so
 wohlbekannt.

25 Frumoasa mea da zor,
 da zor
 Și tot cînta fermecător:
 — Curgi, apă, curgi
 frumos și lin,
 Și spală pînza mea de in!

Die schöne, die sputet sich,
 Sie summt ein Lied gar
 wunderbar:
 Rinne, rinne, Wasserlein,
 Wasche mir das Linnen rein!

Spre dînsa pașii-mi
 abătui
 30 Și-ntreb: — O, n-ai
 putea să-mi spui,
 Minune de copilă dalbă,
 Pe seama cui speli
 pînza albă?...

Ich ging und nahete mich ihr,
 Und flüsterte: — O sage mir
 Du wunderschöne, süsse
 Maid,
 Für wen ist dieses weisse
 Kleid?

Ea repede-mi șoptește:
 — Iaț-ol,
 Cămașa morții ți-am
 spălat-ol...
 35 Și cum grăi, cum ai
 clipi,
 Ca spuma totul se topi.

Da sprach sie schnell: — Sei
 bald bereit,
 Ich wasche dir dein
 Tottenkleid!
 Und als sie Dies gesprochen
 kaum,
 Zerfloss das ganze Bild wie
 Schaum.

p. 106

DON RAMIRO

În *Romanțe și cîntece*, p. 22-28; *Tălmăciri*, p. 76-83.
Cu același titlu, în *Romanțe*.

p. 112

BELSĂZAR

În *Romanțe și cîntece*, p. 29-31; *Tălmăciri*, p. 84-87.
Cu același titlu, în *Romanțe*.

În *Versuri*, E.S.P.L.A., 1956, se dă următoarea notă: „Am păstrat forma *Belsazar* folosită de St. O. Iosif, deși denumirea românească ar fi Baltazar, personajul din *Biblie*.” Expresia *sclav* din v. 7, 9, 37 și 42 trebuie înțeleasă în sensul dat de *Biblie* pentru dregătorii regelui: slugă (germanul *Knecht*).

În *Romanțe și cîntece*, p. 47—48, fără titlu; *Tălmăciri*, p. 105—106.
Fără titlu, cu nr. 9, în ciclul *Cîntece*.

Inchinare este una dintre cele mai frumoase reușite ale lui St. O. Iosif ca traducător din poezia lui Heinrich Heine. Fidel ca de obicei față de model, poetul român folosește un vers mai amplu și mai muzical decît cel german. Versiunea lui are cursivitatea și forța de sugestie a unei creații originale. Transcriem textul lui Heine, spre confruntare:

Mit Rosen, Cypressen und Flittergold
Möcht'ich verzieren lieblich und hold
Dies Buch wie einen Todtenschrein,
Und sargen meine Lieder hinein.

5 O, könnt'ich die Liebe sargen hinzu!
Am Grabe der Liebe wächst Blümlein der Ruh,
Da blüht es hervor, da pflückt man es ab, —
Doch mir blüht's nur, wenn ich selber im Grab.

10 Hier sind nun die Lieder, die einst so wild,
Wie ein Lavastrom, der dem Ätna entquillt,
Hervorgestürzt aus dem tiefsten Gemüth,
Und rings viel blitzende Funken versprüht!

15 Nun liegen sie stumm und todtengleich,
Nun starren sie kalt und nebelbleich.
Doch auf's Neu die alte Gluth sie belebt,
Wenn der Liebe Geist einst über sie schwebt.

20 Und es wird im Herzen viel Ahnung laut:
Der liebe Geist einst über sie thaut;
Einst kommt dies Buch in deine Hand,
Du süßes Lieb im fernen Land.

Dann löst sich des Liedes Zauberbann,
Die blassen Buchstaben schau'n dich an,
Sie schau'n dir flehend ins schöne Aug',
Und flüstern mit Wehmuth und Liebeshauch.

[DIMINEAȚA-NTREB ZADARNIC]

În *Romanțe și cîntece*, p. 49, fără titlu.
În ciclul *Cîntece*, cu nr. 1, fără titlu.

PE INIMĂ IUBITO...

În *Romanțe și cîntece*, p. 50, fără titlu; *Tălmăciri*, p. 107.
Aparține ciclului *Cîntece*, unde figurează cu nr. 4, fără titlu.

CÎND MOR TINERE INIMI...

În *Romanțe și cîntece*, p. 52; *Tălmăciri*, p. 110.
Cu nr. 1, fără titlu, în ciclul *Cîntece* din *Spicuri*.

[ÎN MAI, CÎND MUGURII-NCOLȚESC...]

În *Romanțe și cîntece*, p. 55, fără titlu.
Cu nr. 1, fără titlu, aparține ciclului *Intermezzo liric*.

SĂRUTĂ, NU JURA...

În *Romanțe și cîntece*, p. 59, fără titlu; *Tălmăciri*, p. 117.
Aparține ciclului *Intermezzo liric*, cu nr. 13, fără titlu.

MI-S CÎNTURILE OTRĂVITE...

În *Romanțe și cîntece*, p. 60, fără titlu; *Tălmăciri*, p. 118.
Cu nr. 51, fără titlu, aparține ciclului *Intermezzo liric*.

ÎN VIS...

În *Romanțe și cîntece*, p. 61, fără titlu; *Tălmăciri*, p. 120—121
Prima strofă din această poezie a lui Heine (*Imagini din vis*, 4)
a fost folosită, în original, de B. P. Hasdeu ca moto la articolul
publicat în 1871, în *Familia*, *Trompeta Carpaților* și *Telegraful*,
prin care dezvăluia farsa jucată *Convoorbirilor literare* cu poezia *Eu*
și ea (Din Gablitz). Strofa aceasta i-a oferit malițiosului Hasdeu
o caricatură pe care o aplică lui Titu Maiorescu, mic de stat și de o
ținută vestimentară ireproșabilă. O cităm, pentru a prilejui totodată
și confruntarea textului original cu cel al lui Iosif:

Im Traum sah ich ein Männchen, klein und putzig,
Das ging auf Stelzen, Schritte ellenweit,
Trug weisse Wäsche und ein feines Kleid,
Inwendig aber war es grob und schmutzig,
Inwendig war es jämmerlich, nichtsnutzig...

În vis văzui un om gătit, mic de statură,
Mergeră cu pași de-o schioapă pe labe răschirate;
Purta o haină nouă și albituri curate,

Ci răsărea-n lumină moșica lui făptură.
În fond era nemernic, meschin, — o stîrpitură...

Fără titlu, cu nr. 4, în ciclul *Imagini din vis*.

p. 124 N-AM ÎMPOTRIVA TA NIMICA...

În *Romanțe și cîntece*, p. 62—63, fără titlu; *Tălmăciri*, p. 122—123.
Fără titlu, cu nr. 18, face parte din *Intermezzo liric*.

p. 126 DIN BASME VECHI...

În *Romanțe și cîntece*, p. 64—65, fără titlu; *Tălmăciri*, p. 124—125.
St. O. Iosif a folosit primul vers, în germană, ca moto la poezia
Vremuri apuse.

Fără titlu, cu nr. 43, aparține ciclului *Intermezzo liric*.

p. 128 CÎND DOI ÎȘI ZIC ADIO...

În *Romanțe și cîntece*, p. 66, fără titlu; *Tălmăciri*, p. 126.
Aparține ciclului *Intermezzo liric*, nr. 49, fără titlu.

p. 129 FRUMOS E PE LUME...

În *Romanțe și cîntece*, p. 67, fără titlu; *Tălmăciri*, p. 127.
Cu nr. 31, fără titlu, aparține ciclului *Intermezzo liric*.

p. 130 PRIN CRÎNGUL VERDE...

În *Romanțe și cîntece*, p. 75, fără titlu; *Tălmăciri*, p. 136.
Aparține ciclului *Întoarcerea acasă*, cu nr. 4, fără titlu.

p. 131 ÎNVĂLIȚI ÎN NOURI, ZEII...

În *Romanțe și cîntece*, p. 80, fără titlu; *Tălmăciri*, p. 142.
Cu nr. 67, fără titlu, în *Spicuri*.

p. 132 AFARĂ-I NOAPTE...

În *Romanțe și cîntece*, p. 82, fără titlu; *Tălmăciri*, p. 144.
Face parte din *Intermezzo liric*, unde figurează cu nr. 57, fără
titlu.

p. 133 ATÎT DE DRĂGĂLAȘĂ...

În *Romanțe și cîntece*, p. 88, fără titlu; *Tălmăciri*, p. 150.
Variantă în *Romanțe și cîntece*:
v. 9 Ca vecinic să te aibă-n pază

Fără titlu, cu nr. 49, face parte din ciclul *Întoarcerea acasă*.
Poezia este greu identificabilă. Iosif nu mai obține, ca în majoritatea
cazurilor, concizia originalului și transpune două strofe în trei.

p. 134 GLAS DE PRIMĂVARĂ...

În *Romanțe și cîntece*, p. 90, fără titlu; *Tălmăciri*, p. 153.
Aparține ciclului *Primăvară nouă*, fără titlu, cu nr. 6.

p. 135 S OCOATA VREMII...

În *Romanțe și cîntece*, p. 96, fără titlu; *Tălmăciri*, p. 161.
Cu nr. 25, fără titlu, în *Primăvară nouă*.

p. 136 SPUMEGĂ MAREA...

În *Romanțe și cîntece*, p. 102, fără titlu; *Tălmăciri*, p. 167.
Fără titlu, cu nr. 14, în *Diverse*.

HÖLDERLIN

p. 137 CÎNTECUL URSITOAREI

În *Sămănătorul*, III, nr. 36, 5 septembrie 1904, p. 574; *Tălmă-*
ciri, p. 184—186.

Un mănunchi din poeziile romanticului german Friedrich Höl-
derlin (1770—1843) a publicat Al. Philippide în excelenta sa culegere
de traduceri *Poeme de Hölderlin, Novalis, Mörke, Rilke*, Editura
Fundațiilor, 1940. Transcriem, pentru o paralelă cu tălmăcirea lui
Iosif, următorul

CINTEC DE URSITA

Sus în lumină plutiți
Prin line meleaguri, vesele Duhuri!
Dumnezeiești adieri
Ușor vă ating
Ca mîinile harfistei
Coardele sfinte.

Fără soartă ca pruncul
În somn răsufală zeii;
Blînd ocrotit
În mugur tainic
Etern înflorește
Spiritul lor,
Și ochii lor veseli
Lucesc în domoală
Lumină eternă.

Nouă însă ni-i dat
Să nu ne-odihnim nicăieri.

Trudiții oameni

Se usucă și cad

Orbește, din clipă

În clipă, asemeni

Cu apa din stîncă

În stîncă zvîrlită,

La întîmplare, mereu și mereu.

Ambele traduceri își confirmă reciproc valoarea de piese antologice.

Gottfried Keller

p. 138

CÎNTECUL LUI PAN

În *Sămănătorul*, III, nr. 39, 26 septembrie 1904, p. 617-618; s-a reprodus în *Voința națională*, an XXI, nr. 5.833, ed. a 4-a, 26 septembrie (9 octombrie) 1904, p. 2 și în *Tribuna*, an. VIII, nr. 184, 29 septembrie (12 octombrie) 1904, p. 3; în *Tălmăciri*, p. 187—188.

p. 140

CURCUBEUL

În *Sămănătorul*, VI, nr. 27, 1 iulie 1907, p. 570; *Tălmăciri*, p. 191—192, cu mențiunea: „După...”.

p. 141

GÎNDURI

În *Sămănătorul*, VI, nr. 29, 15 iulie 1907, p. 609; *Tălmăciri*, p. 189—190, cu mențiunea: „După...”.

Variante în revistă:

v. 13 Noi, valorile, ne gonim

v. 17—20 lipsesc.

Lenau

p. 143

VÎNTUL

În *Adevărul ilustrat*, II, nr. 31, 30 septembrie 1896, p. 6, cu titlul *Vîntului*; *Povestea vorbei*, I, nr. 2, 17 octombrie 1896, p. 4, cu mențiunea: după Lenau; *Floare albastră*, I, nr. 25, 28 martie 1899, p. 7; *Tălmăciri*, p. 179—180.

Variante în *Adevărul ilustrat*:

v. 2 Privii în urma mea mișcat,

v. 3 Văzui cum buzele au mișcat

v. 4 Făcîndu-mi semn la geam.

v. 6 Pe drumul cel posomorit,

v. 7 Și totuși nu l-am auzit

v. 8 Căci s-a pierdut în vînt.

v. 9 A trebuit să plec, s-o las...

v. 11 N-a fost destul?... Să-mi mai răpești

v. 12 Și cel din urmă bun rămas?

În *Povestea vorbei*:

v. 2 Privind pierdut în urma mea

v. 3 Și o văzui spunînd ceva

v. 4 Plecată peste geam.

v. 6 Tovarăș drumului pustiu...

v. 9 ca în *Adevărul ilustrat*;

v. 11 și 12 ca în *Adevărul ilustrat*.

Cum se știe, unul dintre cei dintîi traducători în limba română din opera lui Lenau (1802—1850) a fost Eminescu (*Foaia veștedă*, postuma *Stai deasupra-mi*). Tălmăciri mai recente: Lenau, *Versuri alese*, în românește de Lazăr Iliescu, Editura Tineretului, 1957, 114 pagini.

p. 144

RANA-N SUFLET

În *Sămănătorul*, VI, nr. 2, 7 ianuarie 1907, p. 34, semnată cu inițiale; în *Tălmăciri*, p. 177—178.

În revistă:

v. 6 La sînu-i dulce, fără de prihană,

p. 145

ECOU!

În *Cumpăna*, vol. I, nr. 10, 29 ianuarie 1910, p. 152, împreună cu *Întrebare*; în *Cîntece*, p. 136—137.

Varianta în revistă:

v. 3 Să-l mai ascult doream, dar n-am ce face:

p. 146

ÎNTREBARE

V. mai sus; în *Cîntece*, p. 134—135.

Variante în revistă:

v. 5 Simțeau doar c-ai visat și-au dispărut

v. 6 Din mintea ta a visului himere,

În *Cumpăna*, vol. I, nr. 17, 19 martie 1910, p. 259—261, cu mențiunea: *După Lenau*; semnat St. O. I.; *Cinzece*, p. 129—133.

Variante în revistă:

- v. 3 Sus pe cer pluteau bălai
- v. 13 Pin' și tainicul izvor
- v. 17 Dar la gură cornu-atunci
- v. 23 Prin înfloritorul rai
- v. 24 Ropotind grăbite.
- v. 29 Când în raiul mândrei firi
- v. 30 Cum treceam, deodată
- v. 31 Fără veste-un cimitir
- v. 39 Către crucifix privind
- v. 50 Pe aice iarăși,
- v. 53 Către cimitir deci el
- v. 63 Plîngătorul corn și-acum

Li-Tai-Pe

p. 150

CLAR DE LUNĂ

În *Sămănătorul*, VI, nr. 52, 23 decembrie 1907, p. 1.078; *Cinzece*, p. 119, cu mențiunea: „După...”. Numele poetului chinez e ortografiat: Li-Taipek.

Variantă în revistă:

- v. 5 Fruntea mi-o înalt, privesc

Un volum de traduceri din Li-Tai-Pe, poet liric chinez (699—762), a publicat Adrian Maniu: *Din cinzecele lui Li-Tai-Pe* (E.S.P.L.A., 1957, 223 pagini). În versiunea lui Adrian Maniu, traducerea e intitulată *Cînd s-a trezit drumetul în tractir* și diferă mult de textul lui Iosif, care — cum menționează el însuși — a făcut o prelucrare (*după...*):

În miez de noapte, abia m-am domirit
Cînd în culcuș străin m-am regăsit,
Oare bruma argint ceresc pe podini a înflorit?

Ridicînd privirea, căutam către înalt, strălucitoare a lună
Înclinînd fruntea, mi-am amintit a drumului țintă.

p. 151

EXCELSIOR!

În *Foaia interesantă*, I, nr. 26, 6 iulie 1897, p. 6 (cu semnătura M. Pătru); *Floare-albastră*, I, seria II, nr. 34, 30 mai 1899, p. 3 (semnat cu inițiale); *Sămănătorul*, V, nr. 10, 4 martie 1907, p. 182; *Tălmăciri*, p. 252—254.

Variante în *Foaia interesantă*:

- v. 6 Sub geană-i, ochiu-ntunecos
- v. 9 Suna acul cuoînt străin:
- v. 26 — O, nu intra; brădetul des (probabil greșeală de tipar)
- v. 29 Dar tinărul nepăsător:
- v. 38 Pe pieptul lui un steag — drept scut —

La 27 februarie 1907 s-au împlinit o sută de ani de la nașterea lui H. W. Longfellow (1807—1882). Sub semnătura A. M. (A. Mirea), *Sămănătorul* din 4 martie 1907 (p. 181-182) publică un articol comemorativ despre viața și opera poetului american, din care desprindem următoarele aprecieri: „...el a fost un poet cu idealuri înalte și umane, cu un sentiment fin și ales, cu o mare rafinare intelectuală și morală... Longfellow n-a scris nici un cuvînt care ar putea fi vătămător sufletului celui mai curat“ (p. 182). După articol urmează traducerea poeziei *Excelsior!* datorită lui Iosif.

Meerheimb

p. 153 VESTITORUL BIRUINȚII DE LA MARATON

În *Sămănătorul*, III, nr. 26, 27 iunie 1904, p. 404—409; *Tălmăciri*, p. 196—205, cu mențiunea: „După...“.

Multatuli

p. 160

CÎNTECUL LUI SAIDJAH

În *Sămănătorul*, III, nr. 16, 18 aprilie 1904, p. 244—245; *Tălmăciri*, p. 208-210, cu mențiunea: „După...“.

Multatuli (în lat.: „mult am pătimit“) este pseudonimul scriitorului olandez Ed. Douwes Dekker (1820—1867), poet și prozator, autor, între altele, al romanului *Max Havelaar*.

P e t ö f i

p. 162

MUGUR, MUGUR, MUGUREL...

În *Viața*, II, nr. 12, 30 aprilie 1895, p. 4, cu subtitlul: *Imitație* (semnat Abel); *Poezii alese*, p. 14—15; *Tălmăcirii*, p. 223—224.

Variante în *Viața*:

- v. 7 A plecat *d-ai*cea un copil voios,
- v. 11 „Cum mai trece vremea...“ trist *șoptește* el:
- v. 19 Fără de *odihnă*, pasăre pribeagă
- v. 20 Carc-și caută cuibul cald de *astă-vară*

În *Poezii alese*:

- v. 19, ca în revistă.

Așa cum remarcă Șerban Cioculescu într-un articol dedicat autorului *Tălmăcirilor* (St. O. Iosif, în *Revista Fundațiilor*, VI, nr. 1, 1 ianuarie 1939, p. 174), în *Mugur, mugur, mugurel...* avem a face cu o tratare liberă a originalului, constând într-o anume autohtonizare. La Petöfi, poemul poartă titlul *Szülöföldemen* (*În locul natal*), pe care Iosif îl înlocuiește cu refrenul *mugur, mugur, mugurel*, folosit de el și într-unul din *Cintecelile de leagăn* ale sale. Doica poetului maghiar îi cîntă o „doină“, iar refrenul amintit autohtonizează pe cel maghiar: *cserebogár, sárğa cserebogár* („cărăbuș, galben cărăbuș“).

Din Petöfi, ca și din Heine, St. O. Iosif a tradus mult și cu stăruință. Întia traducere apare la 4 ianuarie 1893, în *Adevărul* (*Cit e lumea*), ultimele, în 1909, în *Tălmăcirii*. De altfel, primul volum publicat de Iosif este unul cuprinzînd traduceri din Petöfi: *Apostolul și alte poezii*, urmat imediat de altă culegere din același autor: *Poezii alese* (1897). *Apostolul și alte poezii* s-a retipărit în 1908. Cu opera marelui poet maghiar poetul a luat cunoștință în școală, la Brașov, și mai ales la Sibiu, unde a urmat cursurile unui liceu maghiar.

Învățînd „îndoit ca alții“, s-a perfecționat în limba maghiară; încă în clasa a V-a, execută lucrări în această limbă, ca de pildă o compoziție despre caracterul unor eroi din *Coriolanus* de Shakespeare, pe baza traducerii lui Petöfi. Totuși, cum mărturisește el însuși, tălmăcindu-l pe Petöfi din maghiară, a avut alături și o versiune germană.

p. 164

TOAMNĂ...

În *Viața*, II, nr. 33, 10 decembrie 1895, p. 6, cu titlul *Toamna*, (Traducere), fără indicația autorului; *Apostolul și alte poezii*, ed. I; p. 111 (cu același titlu); *Poezii alese*, p. 20—21, cu titlul *E toamnă...*; *Apostolul și alte poezii*, ed. a II-a, p. 11, cu titlul *Toamna*.

Variante în *Viața*:

- v. 3 Spre *amintirea* din trecut
- v. 4 *Cu jale* inima mă-ndeamnă.
- v. 7 Tot astfel cu un *zîmbet dulce*
- v. 10 *Ce-alungă* negura anume
- v. 11 *Ca să arate* și mai bine.

În *Poezii alese*:

E toamnă; *negura plutește*
Pe plai pustiu, posomorit,
Precum plutește amintirea
Pe sufletul meu amărit.

- 5 *Ci soarele voios se-nalță*
Și rupe-a negurei perdea,
Iar tu, cu față zîmbitoare,
Înseninezi inima mea.

- 10 *Dar, dragă, nu goni tu ceașa*
Cum face soarele, anume
Ca să arate tot pustiul
Și jalca ce domnesc în lume...

Retipărint în 1908 *Apostolul...*, Iosif reia întocmai textul din prima ediție (apropiat de prima versiune, din *Viața*), deși în *Poezii alese* dăduse o variantă total diferită.

p. 165

IUBITEI

În *Viața*, II, nr. 33, 10 decembrie 1895, p. 6, cu mențiunea: *După Petöfi*, semnat S.; *Apostolul și alte poezii*, ediția I și a II-a, p. 112.

Variante în *Viața*:

- v. 6 *Vor crește flori și n-am să știu?*
- v. 7 *Ca strunele care-au plesnit,*
- v. 8 *Și mai păstrează sunet viu?*
- v. 12 *Eu simt că-n veci n-o să mai piară.*
- v. 13 *Dura-vor aste cintece*

p. 166

AM STAT LÎNGĂ MORMÎNT...

În *Epoca literară*, I, nr. 7, 27 mai 1896, p. 2, nesemnat, cu titlul *Din Petöfi*; *Apostolul și alte poezii*, ed. I și a II-a, p. 110.

Variante în revistă:

- v. 1 *Pierdut*, lângă mormintul ei
- v. 8 *Ce i-a răpit* comoara toată...

p. 167

SOARELUI

În *Adevărul ilustrat*, II, nr. 32, 7 octombrie 1896, p. 3, cu mențiunea: *După Petőfi*; în *Apostolul și alte poezii*, ed. I și a II-a, p. 106-107.

Variante în revistă:

- v. 6 Dai lumină și dai viață.
- v. 8 *Nu vede* cinstita-ți față.
- v. 14 *Că-s poet și* mai știi, poate,
- v. 16 *Nu pot locui-n* palate.
- v. 24 Cînd și cînd *de-aici* încolo...

p. 169

ÎN TINDĂ AM INTRAT...

În *Povestea vorbei*, I, nr. 1, 10 octombrie 1896, p. 4; *Apostolul și alte poezii*, ed. I și a II-a, p. 109.

Variante în revistă:

- v. 11 Dar mai cu *seamă ochii* ei —
- v. 14 Încît *simții* că-s fărmeecat, —
- v. 15 Și, iată... *pipa mi* s-a stîns,
- v. 16 *Și* inima mi s-a aprîns.

p. 170

LA MARGINEA SATULUI

În *Povestea vorbei*, I, nr. 6, 14 noiembrie 1896, p. 2, cu mențiunea: *După A. Petőfi*; *Poezii alese*, p. 37-39; *Tălmăciri*, p. 233-235.

Variante în revistă:

- v. 1 Lîngă sat e-o *apă* mare
- v. 3 *Ferestruicile-n* lumină
- v. 5 *Stă în umbră, nemișcată,*
- v. 6 *Barca lîngă țîrm* legată.
- v. 17 — *Trage-i*, cioară, din vioară
- v. 18 *Chef de joc* am astă-seară
- v. 23 *Hei!* destul atîta larmă
- v. 31 *Maică-mea* așa vă roagă,
- v. 32 *Căci*, sărmana, e beteagă...
- v. 36 *Și-unul după altul* pleacă...

În *Poezii alese*:

- v. 9 Dar *la crîșmă-i* vuiet mare
- v. 18 ca în revistă;
- v. 20 *Voi se crăp* jucînd aici...
- v. 23 Hai, destul *atîta* larmă
- v. 32 *Căci* sărmana-i greu beteagă..."

Scriind despre volumul *Tălmăciri*, recenzentul ziarului *Viitorul* face observația că, în traducerea poeziilor lui Petőfi, Iosif s-a îndepărtat uneori de original. Exemplifică, dînd traducerea textuală a primelor două strofe din *La marginea satului*:

La marginea satului cîrciuma mică
Se apleacă înspre Someș,
S-ar și oglîndi în el,
Dacă noaptea nu s-ar apropia.

Se apropie noaptea,
Lumina slăbește.
Se odihnește podul, l-au legat.
Pe el tace întinericul.

(C., *Cărți noi. Tălmăciri de St. O Iosif*, în *Viitorul*, III, nr. 536, 12 [25] mai 1909, p. 1). Firește, traducerea juxtaliniară a celor două strofe nu poate constitui un argument în defavoarea versiunii românești, de greutatea pe care voia să i-o dea recenzentul. Tabloul este transpus sugestiv și rămîne, în orice caz, similar celui din original. E adevărat însă că Iosif transformă momentul de amurg într-unul nocturn. De asemenea, podul plutitor devine la poetul nostru „luntre“; în sfîrșit, a doua strofă românească adaugă un element nou tabloului: cumpăna nemișcată a unei fîntîni. De altfel, publicînd pentru prima dată traducerea sa în revistă, Iosif a făcut mențiunea: *după Petőfi*, care, ca și în alte cazuri, indică o oarecare prelucrare a modelului și nu o transpunere exactă.

p. 172

RIUL

În *Povestea vorbei*, I, nr. 8, 28 noiembrie 1896, p. 3, cu titlul *S-a revărsat riul* și indicația: *După Petőfi*; *Poezii alese*, p. 48-49, cu același titlu; *Tălmăciri*, p. 238-239.

Variante în revistă:

- v. 1 *Girle* a ieșit din mîtcă
- v. 9 Singur stau *p-un* deal și caut
- v. 11 Filîind din *albe aripi*,

v. 12 *Trece-un porumbel p-aproape.*

v. 13 *Filfilie din aripi albe*

p. 173

PASTEL

În *Povestea vorbei*, I, nr. 8, 28 noiembrie 1896, p. 7, cu mențiunea: *După Petöfi; Poezii alese*, p. 40; *Tălmăciri*, p. 236.

Variante în revistă:

v. 3 Pe pustă și în lumea toată

v. 5 Ca omul beat, ea vrea să plece,

v. 6 Dar stă pe ginduri, amețită!

v. 7 Și strîmb i-atîrnă coperișul.

În *Poezii alese*:

v. 5 și 6 ca în revistă.

p. 174

PLANURI DE PRISOS

În *Adevărul ilustrat*, II, nr. 43, 23 decembrie 1896, p. 2; *Poezii alese*, p. 56—57; *Tălmăciri*, p. 240—241.

Variante în revistă:

v. 7 *Ca cuoînt ales* acelei

v. 10 De *idei* frumoase-n minte!

v. 12 Carul *tot* fugea-nainte...

v. 16 Cum de *ram* atîrnă poama.

Variante în *Poezii alese*:

v. 12 și 16 ca în revistă.

p. 175

I-AȘ SPUNE...

În *Apostolul și alte poezii*, ed. I și a II-a, p. 108.

p. 176

DEPARTE

În *Poezii alese*, p. 11—13; *Tălmăciri*, p. 221—222.

Variante în *Poezii alese*:

v. 6 Dar pe om îl poartă-n *veci* dorinți deșarte...

v. 15 De vedeam atuncea lumea așa clar,

v. 20 Ne trezim plîngînd din *visul* ce se minte.

v. 22 M-a purtat în lume, trebuie s-o spun?

v. 30 Că-i petrece-n lume norocos ficiorul.

p. 178

CLOPOTELE TRIST VIBREAZĂ...

În *Poezii alese*, p. 16.

p. 179

DOLIU

Ibid., p. 17.

p. 180

NOBIL

Ibid., p. 18-19.

p. 181

HUSARII

Ibid., p. 22—24; *Tălmăciri*, p. 225—226.

Variante în *Poezii alese*:

v. 15 *Nu cumva* să călătorească

v. 16 Vreun lucru *prețios* din casă.“

v. 23 *Frumoșii-i* ochi înoată-n lacrimi,

p. 183

EROI ÎN ZDRENȚE

În *Poezii alese*, p. 25—27; *Tălmăciri*, p. 227—228.

Variante în *Poezii alese*:

v. 9 *Azi spanga* nu mai zîngănește

v. 12 *Servesc* ideii, în loc de arme.

v. 16 E orice *cînt* pe care-l fac...

v. 22 *Trăi-vor* *versurile* mele?

p. 185

UN VIS

În *Poezii alese*, p. 28—29; *Tălmăciri*, p. 229—230..

p. 186

STELELOR

În *Poezii alese*, p. 30—31; *Tălmăciri*, p. 231.

p. 187

ZĂDĂRNICIA

În *Poezii alese*, p. 32; *Tălmăciri*, p. 232.

Variante în *Poezii alese*:

v. 2 *Palatul* ei e *spațiul* lumii-ntregi,

v. 8 *Flori* veștejite, tronuri *sfărimate*,

p. 188

UN ÎNȚELEPT ODINIOARĂ...

În *Poezii alese*, p. 33.

p. 189

MĂREȚĂ NOAPTE!...

Ibid., p. 34.

p. 190 ROZELE SE SCUTUR', MOARTE...
(Cîntec)

Ibid., p. 35—36.

p. 191 CÎNTECUL

Ibid., p. 41.

p. 192 SĂ BEM!

Ibid., p. 42—43.

p. 193 SUNT CATANĂ

În *Poezii alese*, p. 44; *Tălmăciri*, p. 237.

Variantă în *Poezii alese*:

v. 5 Îmi făceam *serviciu*, stam la toate gata,

p. 194 MORMÎNTUL MEU

În *Poezii alese*, p. 45.

p. 195 ÎNTĂIUL ROL

Ibid., p. 46.

p. 196 STROFE

Ibid., p. 47.

p. 197 DUMNEZEU N-O SĂ MĂ BATĂ...

Ibid., p. 50.

p. 198 NOAPTE

Ibid., p. 52—53.

p. 199 DIMINEAȚA, ZI DE TOAMNĂ...

Ibid., p. 54—55.

p. 200 ÎNTÎIA MEA IUBIRE

Ibid., p. 58—60.

p. 202 APĂ BEUI

Ibid., p. 61—62.

p. 204 BĂTRÎNUL

Ibid., p. 63—64.

p. 206 LUNTRAȘUL
Poemă

Ibid., p. 65—83

p. 219 PROFETIE

În *Floare-albastră*, I, nr. 9, 6 decembrie 1898, p. 4, cu mențiu-
nea: după *Petöfi*; *Tălmăciri*, p. 218—220.

Variante în revistă:

v. 14 Din pieptu-i tânăr izbucni *dodată*

v. 21 Se-nalță pîn' la *cerurile-nalte*

p. 221 APOSTOLUL

Primele părți ale poemului în traducerea lui Iosif au apărut în
Viața, astfel: părțile I, II, III, cu subtitlul *Poemă* și nota de subsol:
„*Scrisă în 1848*“, în *Viața*, II, nr. 34, 17 decembrie 1895, p. 2—4;
părțile IV—VI, în *Viața*, II, nr. 35, 24 decembrie 1895, p. 5—7; părțile
VII, VIII și v. 1—23 din IX, în *Viața*, II, nr. 37, 28 ianuarie 1896,
p. 6—7. În ianuarie 1896, revista lui Vlahuță și-a încetat apariția.
În întregime, poemul s-a tipărit în *Apostolul și alte poezii*, ed. I
și a II-a.

Variante în revistă:

I v. 1 *Orașu-i sumbru*, noaptea-l stăpînește.

v. 10 Ca *ochiu-n agonie*,

v. 18 *Odaia-i mică*: cuib de *rindunică*,

v. 19 Și nici nu e *mult mai bogată*

v. 20 *Decit* un un cuib de *rindunică*.

v. 22 Ar fi și mai *pustii ei, dacă*

v. 23 *N-ar fi împodobiți* cu flori de *mucigai*,

v. 25 Nu i-ar fi *zugrăvit în dungii...*

v. 27 *Vezi urma groasă* de șiroaie

v. 30 *Așa de greu* e aerul de-atît oftat

v. 32 *Chiar* cliinii *boierești*

v. 33 *lipsește*

v. 34 *Au* locuință mai *plăcută*,

v. 35 Și *n-ar putea trăi* aici.

v. 37 *Că* nu s-ar vinde nici *chiar la mezat*,

v. 38 — *Jos, lângă pat, saltea* *veche*

39

- v. 40 —Și lingă masă, scaune de paie.
41
- v. 42 La capul patului, o ladă
- v. 43 Cu lemnul găurit de cari; —
- v. 44 Și asta-i toată mobila din casă.
- v. 45 Dar cine locuiesc aci?
- v. 46 În vilvătaia roșă de opaiț
- v. 47 Se luptă umbra cu lumina... Ca în vis
48
- v. 49 Figurile sunt șterse și nesigure...
- v. 50 În întuneric par infricoșate.
51
- v. 53 Ori cei ce locuiesc aci
- v. 56 Sărmani, sărmani!
- v. 57 Stă lingă pat, pe ladă, mama
- v. 60 El geme răgușit, sugînd
- v. 65 Acele gînduri, căci
- v. 78 În pat, cu fața la părete,
- v. 84 Bărbatul tînăr, tatăl, stă la masă
- II v. 9 Așa suspină: —Tată
- v. 16 Ți-oi da eu pline albă, caldă, moale.
- v. 20 Am să și mor, știu eu...
- v. 30 Te rog, fă-mi mie un coștiug,
- v. 31 Să fie mic și alb coștiugul,
- v. 37 Dar cine zice că-i vinovat
- v. 50 Crezuse că din inima lui ruptă
- v. 51 Țîșnise singele afară!
- v. 55 Dă ce nu m-ai lăsat tot în nimicul,
- v. 56 În care aș dori să mă întorc?
- v. 69 Un zdrob de pline, na, mănîncă-l,
- v. 86 Despre coștiug? Sau despre piine? —
- v.105 Îi are mult mai dragi ca mine, dacă
- v.106 Îi face-așa de fericiți
- v.114 A ridicat blînd mîna deasupra lor
- v.15 Cu-atîta îndrăzneală, parcă ar fi vrut
- v.128 Ca zările de miazănoapte.
- III v. 6 Se încumet și pot s-ajungă!
- v. 8 Ce iese iese din găoace,
- după v. 29 În ape străvezii
- v. 31 Sosi... sosi...
- v. 32 Ori la sfîrșitul totului?

- v. 33 Nu, chiar în centrul lui!
- v. 41 Pămînturile cu lunele lor;
- v. 45 lipsește
- v. 46 „O Doamne, fii slăvit și binecuvîntat!
- v. 49 Să-ți spună sînt fiu cu credință, tată!
- v. 62 Și asta nu va fi așa în veie,
- v. 86 Nedormit, dacă a fost aive (probabil, greșeală de tipar)
- v. 92 Jos, pe saltea de paie
- v. 94 Acum zace acolo pe saltea aspră,
- v. 109 Ca o coroană d-aur, ca
- V v. 20 În furia-i sălbătă s-aruncă
- v. 49 E taina întunericului dacă
- v. 50 E cerșetoare sau o doamnă mare?
- v. 56 lipsește
- v. 65 Fiindcă la picioare-i un copil gemuse.
- v. 66 Trăsura a ajuns la țîntă,
- v. 72 Să-i porți de grijă, că e de la Dumnezeu.
- v. 86 Nu i-a plăcut cu ce îl dăruise Dumnezeu...
- v. 87 Se răzdîndi, ce-i de făcut cu plodu?
- v. 97 Birjarul n-a mai stat la gînduri,
- v. 104 Se-mpiedică o dată, dar așa de tare,
- v. 107 Cu demnitatea vătămătă.
- după v. 118 Ca ieri, tot pragu-i mai înalt,
- v. 119 M-aș prinde pe orice, pe legea mea!
- v. 120 Am ridicat piciorul ditai
- v. 122 Da, pragul ăla, a crescut dă, ieri...
- v. 123 Ori mi-a pus cineva un bolovan în drum?
- v. 135 Da se cuvîne asta
- v. 143 Ca să-și belească nasul cineva
- v. 145 Și s-a întors bălăbănînd bătrînul bun,
- v. 151 „La dracu, ce-o fi asta?
- v. 152 Așa un bolovan n-am mai avut în mînă,
- v. 155 Ia să-l vedem la geam numai... hoho!
- v. 156 Păi e copil, copil într-adevăr,
- v. 159 Cum naiba de te culci p-aci?
- v. 166 Al cui o fi? D-aș ști eu numa,
- v. 198 Ar alăpta chiar și pă dracu.“
- v. 201 Îl conduceau spre locuința lui ascunsă,
- v. 203 Și după obiceiul lui bătut cu pumnii
- v. 204 În ușa, care scîrțîia, —
- v. 205 Vecina se trezi.

- v. 210 Lumină! din pământ, *și-am spus o dată!*
v. 220 Mai bine ca pe-un *copil al dumitale.*
v. 224 Ce-i *drept, că-s* banii scumpi.
v. 225 Că, *dracu* știe, oamenii
- VI v. 4 — Hei, *cum se află* musafirul? Bine?
v. 8 Că e pe socoteala mea?... *da stai!*
v. 11 *Și un băiat* voinic!
v. 16 *Cum trebuie crescute* copilul,
v. 17 *Și nu mă-ntrece* nimeni.
v. 18 Tot eu creșturi pe Toma *orbul,*
v. 41 *Acolo e un sac,* mi-l prind la gît.
v. 42 Bătrînul își legă *sacul* la gît,
VII v. 2 *Și se făcu mare* mititelul,
v. 50 De vii 'napoi, *te-azvirlu* în canal!
v. 70 *Își răzîmă* căpșorul de un *bolovan;*
v. 80 *S-apropie* asupra lui, tot mai aproape
v. 85 În ceruri erau *stele și*
v. 97 *Precum se pricepu și dînsa:*
v. 104 Nici n-am avut, *că n-am găsit.*
v. 107 „De vii 'napoi, *te zvirlu* în canal!“
v. 109 Să vii la mine, *eu am să-ți fiu mamă,*
v. 116 Grăi acas' *babornița bătrîna,*
v. 155 *Și animalul, ca* răspuns,
v. 163 Nu se păzește *pă* degeaba
v. 172 *Oamenii răi,* toți mă gonesc.
v. 182 *Ți-o spun, pe* legea mea!
v. 200 Nu-nveți *știința asta,*
v. 201 Te-nvață ea, *nuiava!*
v. 207 — Comoară *d-aur* am găsit
v. 229 *Sorbea cu sete și* rinjea.
- VIII v. 2 Cerșea și flămînzea *băiatul:*
v. 10 *Și își gindea* ce dulce trebuie să fie
v. 16 Purta *toiagul* de cerșitorie.
v. 17 *Acu* nu mai era nevoie
v. 47 A *citorva clipe* stinghere.
v. 63 Adînc, tăcut, *cu ochi străpungători.* —
v. 77 Că sînt *copil* găsit.
v. 87 O, *scapă-mă, du-mă* cu tine,
v. 157 *Și-și învîrtea* ochii aprinși

- Variante în *Apostolul și alte poezii*, ed. I:
- I v. 22 Ar fi și mai *pustii ei*
v. 32 ca în *Viața;*
v. 37 Ce nu s-ar vinde nici cu toba, *la mezat,*
v. 48 *Și ca în vis*
- II v. 56, 114, 128 ca în *Viața*
- III v. 92 Jos, pe *oghial.*
v. 94 *Acum zace-acolo pe* oghial!
v. 97 El, *binecuvîntătorul* lumii,
V v. 66, 72, 87, 107 ca în *Viața;*
v. 112 *Păi nu m-am împiedecat!*
v. 119 *Pe legea* mea!
v. 120, 123, 143 ca în *Viața;*
v. 159 Cum naiba, *te culcași p-aci?*
v. 198 Ar alăpta chiar și *pă dracu în persoană!*
v. 201, 203 ca în *Viața.*
- VI v. 16, 17, ca în *Viața.*
- VII v. 50 De vii *napoi, te-azvirlu* în canal!
v. 70, 80, 104 ca în *Viața;*
v. 155, 182, 200, 207 ca în *Viața;*
- VIII v. 229 *Și-l da* peste cap, *rinjînd.*
v. 17 ca în *Viața;*
v. 24 *Tainul de casă*
v. 47, 87 ca în *Viața.*
- IX v. 186 La *vorbele* acestea *nemaipomenite,*
v. 285 *Care nu l-a respins, nu l-a gonit,*
- X v. 24 *Și acolo sta*
v. 65 *Natura asta mare*
- XI v. 18 — De ce *oreși să mă oătămași?*
v. 29 *Și m-ați iubi deopotrivă,*
v. 42 *Și ocolea pe toți... avea doar un prieten:*
v. 81 *Și oamenii atuncea vor petrece fericiți*
v. 89 *Sufletele* oamenilor
- XII v. 19 *De cum și-a fost* închipuit-o!
v. 51 *Silvestru mulțami* frumos
v. 166 *Dar de-atunci* se vedeau mai des,
v. 171 *Dar despre dînșii* nu vorbeau de fel
- XIII v. 197 Intră o *doamnă voalată,*
- XIV v. 9 *Și d-ai* a rămas curată
v. 14 Că este *lume-afară* de ei?
v. 63 Că *mîna* cenzorului

- XV v. 13 Vorbiți, strigați, tropăiți...
 v. 14 Și nu vă temeți
 v. 23 Copil frumos, nevinovat!
- XVI v. 111 Blestem asupra-vă și asupra regelui,
- XVII v. 9 Își zise-atunci: „E încă noapte,
- XVIII v. 13 I se părea cîteodată că
 v. 44 Dar dacă a continuat opera mea,
 v. 124 — Ce ai cu patria, nemernicule,
- XIX v. 36 Că el e prins și n-o să-l mai vadă,
 v. 51 Dar chiar am fost chemată la un botez.
 v. 85 Și n-a mai ascultat răspuns,
 v. 92 Și tirania crește uriașă.
 v. 108 Ori poate că a omenirii întregi.
 v. 111 Dar dacă unul izbutește
 v. 121 Ci ca să nu primejduiască și pe alții
 v. 126 Ca riul revărsat
 v. 133 Că e atîta lumină și veselie?

Deși concepția eroului de la 1848 nu e suficient de limpede, *Apostolul* este o operă revoluționară de o forță surprinzătoare pentru epoca în care a fost scrisă. Admirabilă figură de răzvrătit, tînărul erou al lui Petöfi ne apare totuși ca prizonier al unor prejudecăți fideiste. În momentele cumpănă, el cere ajutorul lui Dumnezeu, căruia își dedică viața, ca și cînd divinitatea ar fi garanția dreptății sociale. Căle ce urmează în poem contrazic însă această concepție. „Apostolul“ nu va lupta pentru ca pămîntenii să accepte supunerea evanghelică, ci, dimpotrivă, îi va îndemna să-și ceară cu îndrăzneală drepturile:

Din leagăn îți bătură capul toți,
 Toți îți vorbiră despre datorii:
 Am să te-nvăț eu drepturile tale!

Pentru a-l putea izgoni din satul în care-i îndeamnă pe iobagi la răzvrătire, nobilul, stăpîn al locurilor, cere sprijinul bisericii. Preotul îndeplinește de îndată cererea. Amenințat cu pedepsele iadului, poporul, încă prizonier al unei mentalități înapoiate, se leapdă de cel ce încercase să-l lumineze. Narînd acest episod, Petöfi denunță cu asprime biserica și clerul, ca aliați ai asupritorilor:

D-aceea fură popi și regi,
 Acești zei pămîntești,
 Ca să orbească pe norod,
 Căci ei vor să domnească.

Cînd își va tipări, la o tipografie subterană, cele dintii scrieri, eroul va fi osîndit ca unul care „vatămă religia“. În închisoare, Silvestru va blestema pe Dumnezeu în care crezuse:

Tu stai în tronul tău ceresc,
 Nepăsător și trufaș,
 Întocmai ca tiranii pămîntești,
 Văpsindu-ți purpura cu zorile,
 Cu singele din inimi sfîșiate!
 Fii blestemat, tu, mai tiran ca toți tiranii!

În altă ordine de idei, e de observat că poemul lui Petöfi ilustrează ideea că lupta de unul singur, mergînd pînă la actul terorist, nu se poate sfîrși decît printr-un eșec. Marele poet revoluționar maghiar a mai înțeles că în epoca istorică în care a plasat acțiunea poemului masele încă nu erau pregătite să instaureze o nouă orînduire socială. Convins însă că viitorul e al dreptății, el își încheie poemul cu un cînt în care prevestește epoca deplinei libertăți, cînd, după stingerea „neamului de slugi“, s-a ridicat „eroic neamul nou/Ș-au rupt ale robiei lanțuri“.

Iosif nu minuieste întotdeauna versul liber cu destulă pricepere (tălmăcitorul avea abia douăzeci și unu de ani), dar traducerea lui poate fi considerată totuși o lucrare izbutită. A și fost întîmpinată ca atare. Sub semnătura *Vior*, ziarul ieșean *Seara*, în paginile căruia I. L. Caragiale publica a sa *Cronică de joi*, scria la apariția primei ediții: „Traducerea lui Iosif e superbă, ea nu e numai o simplă lucrare făcută în mod mecanic, ci o operă de adevărat artist. E simțire, e căldură în lucrarea aceasta, și oricine va citi-o își va putea face lămurit o părere despre Petöfi...“ (*Vior, Apostolul. Din Alex. Petöfi de St. O. Iosif*, în *Seara*, I, nr. 28, ed. a II-a, 5 decembrie 1896, p. 2).

Un scurt fragment din *Apostolul*, tradus de T. Murășanu, și anume cîteva pagini din cîntul al XI-lea, a apărut în revista *Steaua*, VII, nr. 7 (77), iulie 1956, p. 50—53.

E n e a R o n c i n n i

p. 305

INTR-UN ALBUM

În *Sămănătorul*, VI, nr. 26, 24 iunie 1907, p. 543; în *Tălmăciri*, p. 250—251, cu mențiunea: „După...“

Rosegger

p. 306

DORUL DIN URMA

În *Cumpăna*, vol. I, nr. 8, 15 ianuarie 1910, p. 115, cu mențiunea *După Rosegger; Cintece*, p. 138—140.

Varinate în revistă:

v. 8 — Și-am tresăltat la-ntiul tril
9

v. 24 Un prunc ce poate-o fi chemat

Peter Rosegger, povestitor și poet german, a trăit între 1843 și 1918.

S a a d i

p. 308

THOGRUL ȘI STRĂJERUL

În *Albina*, VIII, nr. 4, 24 octombrie 1904, p. 95—97, cu titlul *Mărgăritare străine. Poetul persan Saadi*, împreună cu *Sfat în pustie* și semnătura S.O.I.; *Cintece*, p. 126—128, cu mențiunea: „După...“.

Variante în revistă:

v. 3 Și îl văzu-n mantaua-i zdrențeroasă

v. 4 Cum tremura sârmanul om de ger,

v. 14 Dar tu ascultă ce a zis străjerul:

v. 16 Căci ai dormit în raiul dezmierdării,

v. 20 De cei ce în nisip își află groapă!

Cele două traduceri sînt precedate de o notiță despre autorul vestitei *Grădini cu trandafiri (Gulistan)*.

Poetul persan Saadi (Muslihiddin) s-a născut la Șiraz către sfîrșitul secolului al XII-lea (ca. 1184) și a murit în 1291. A mai scris poemul *Grădina fructelor (Bustan)*. Culegerea *Grădina trandafirilor* a fost tradusă în limba română de George Dan, în 1957.

Pentru prima dată în literatura română, biografia lui Saadi a fost evocată de Dimitrie Bolintineanu într-o pagină din *Călătorii în Palestina și Egipt*, Iași, 1856.

p. 310

SFAT ÎN PUSTIE

În *Albina* (v. mai sus); în *Sămănătorul*, VII, nr. 25, 15 iunie 1908, p. 603; *Cintece*, p. 123—125, cu mențiunea: „După...“.

Variante în *Albina*:

v. 6 Căci vremea trece, vremea nu te-ntreabă

v. 10 Aș mai dormi și eu măcar oleacă,

v. 14 Și ce departe e limanul verde!“

v. 18 Căci iată se urnește caravana...

v. 20 Cît de voios răsună darabana!

v. 21 Și-acela care cel dintîi se minecă

v. 22 Și nu așteaptă să-l mai tragi de minecă,

v. 23 Ajunge cel dintîi la țel.

v. 27 Căci ce folos că ne trezim din vis

Versurile sînt grupate cîte 14, în două strofe.

În *Sămănătorul*, aceeași dispoziție a versurilor și următoarele variante:

v. 9 Hei, sînt trudit și eu, și de-ar fi chip

v. 14 Și ce departe e ostrovul verde!“

v. 18 și 20 ca în *Albina*;

v. 22 Și nu s-așteaptă imbiat

v. 23 C-ajunge cel dintîi la țel...

v. 27 ca în *Albina*.

Schiller

p. 312

MĂNUȘA

În *Viața*, II, nr. 4, 5 martie 1895, p. 2, cu mențiunea: *După Schiller*, semnat St. O. I.; în *Epoca*, seria II, IV, nr. 817, 18 iulie 1898, p. 1; *Tălmăciri*, p. 56—58.

Variante în *Viața*:

v. 2 în ajunul luptei de fiare,

v. 3 Sta regele Francisc pe tron.

v. 20 Cu limba-ncordată afară,

v. 25 Și regele mai dă un semnal,

v. 27 Aruncă doi leoparzi deodată.

v. 32 Cu laba ridicată,

v. 42 Și Cunigunda-n bătaie de joc

v. 43 Se întoarce spre cavalerul Delorges:

după v. 44 Cum mi-o juri, cavalerie, în orice clipă

v. 45 Și vrei să mi-o dovedești dinadins,

v. 51 Smîncește mînușa cu un gest semeț.

În *Epoca* apare la rubrica „*Tribuna literară*“, împreună cu *Copila din străini*, semnat St. O. I.

Versiunea din *Epoca* fiind foarte diferită, o reproducem integral, subliniind deosebirile față de textul definitiv:

- In fața grădinei sale de lei,
In liniște-așteptînd
 Să-nceapă lupta în curînd,
 Stă regele Francisc pe tron,
 5 *Și lingă el magnații coroanei: —*
 Și de jur împrejur pe-naltul balcon
 Cunună de mîndre femei.
- Și cum face un semn din deget,*
Se deschide cușca fără preget,
 10 *Și cu pași măsurăși*
Un leu-naintează; —
De jur împrejur, demn
Arena scrutează,
 Căscînd fioros.
 15 Iși scutură coama, se-ntinde mahmur;
 Apoi s-așază jos.
- Și regele mai face un semn.*
Atunci se deschide a doua poartă
Izbită din toartă,
 20 *Și s-aruncă în salt furtunatic*
Un tigru sălbatic...
Cum dă peste leu
Răcnește puternic
Rotindu-și coada în arc,
 25 *Și se-nvîrtește nemernic*
Pe lingă mărețul monarc,
Sforăind arțăgos;
Și mîrăind mereu.
 S-așază alături, jos.
- 30 *Și regele-atunci mai dă un semnal,*
Și cușca deschisă din două părți
Azvirle doi leoparzi deodată.
Ei cad cu sete de luptă turbată
 Pe tigrul năval;
- 35 *Acesta-i înșfacă*
Cu labele lui încordate;
Dar leul s-azvirle urlînd în sus, —
Și toți s-au supus.
Și acuma zac în cerc, intinse,
 40 *De pofta singelui aprinse,*
 Felinele înfricoșate.
- Atunci, din mîini delicate,*
O mică mînușă scapă jos,
 Între tigru și leu,
 45 *Chiar la mijloc.*

- Și Cunigunda-n bătaie de joc,*
 Se-ntoarce spre cavalerul Delorges:
 — De-ți este amorul așa de aprins,
 50 *Precum mi-o juri, cavalerie, mereu,*
Atunci te rog înadins,
 Ridică-mi mînușa pe loc!

- Și cavarelul coboară îndată*
Jos, în arena înfricoșată,
 Cu pas apăsător și semeț.
 55 *Și dintre fiare ridică mînușa*
 Cu un gest de dispreț.

- Și cu uimire și cu groază*
Toți cavalerii și mîndrele doamne
 Se grămădesc să-l vază.
 60 *Și el aduce mînușa distrat.*
De toți e prețuit, lădat.
Dar cu o duioșie-n privire
Promițătoare de fericire,
 L-așteaptă Cunigunda pe viteaz!
 65 *El îi aruncă mînușa-n obraz:*
 — Răsplata, doamnă, n-o mai voi!
 Și plecă fără să cate-napoi.

Este cunoscută versiunea românească a baladei *Mănușa* de Schiller datorită lui Eminescu. Traducerea făcută de Eminescu, cu paisprezece ani înainte de prima încercare a lui St.O. Iosif, este în general exactă, deși marele poet român și-a luat libertăți în ceea ce privește lungimea versurilor și așezarea lor strofică, în legătură cu care trebuie să observăm că nici în originalul german nu se respectă o schemă riguroasă. În loc de 67 de versuri, cite are originalul, traducerea lui Eminescu numără numai 50, nu pentru că ar fi fost lăsat ceva deoparte, ci pentru că două sau mai multe versuri scurte din original au fost așezate pe același rînd. Firește, datorită acestui fapt, ca și, implicit, dispariției unor rime, textul pierde pe-alocuri ceva din ritmul sacadat și emoția originalului. Iosif respectă mai strîns, deși nu în mod absolut, textul lui Schiller. Se observă la el efortul de a menține strofele și măsura versurilor din original, ceea ce nu izbuteste în mod desăvîrșit, și nici n-ar fi fost posibil, din pricină că limba germană îngăduie o exprimare mai sintetică. De asemenea, gruparea rimelor n-a putut fi nici ea obținută. În orice caz, traducerea lui Iosif e mai aproape de original. Versiunea definitivă are 62 de versuri, varianta din *Epoca*, 67 (ca și originalul).

Iosif — ca și Eminescu (amîndoi cunoșteau perfect limba germană) — traduce foarte precis cuvintele, bineînțeles în măsura în

care versul permitea folosirea corespondentului exact. În v. 44 din original, Eminescu menține, curios, italianismul *altan* (în original: *Altan*), pe care Iosif îl transpune, potrivit, prin *balcon*. Pentru o confruntare parțială, dar, ni se pare, suficient de concludentă, iată un fragment din original și din versiunea lui Eminescu:

ORIGINALUL

Und wie er winkt mit dem Finger,
Auf thut sich der zweite Zwinger,
Und hinein mit bedächtigen Schritt
10 Ein Löwe tritt
Und sieht sich stumm
Rings um,
Mit langem Gähnen,
Und schüttelt die Mähnen
15 Und streckt die Glieder,
Und legt sich nieder.

Und der König winkt wieder,
Da öffnet sich behend
Ein zweites Thor,
20 Daraus rennt
Mit wildem Sprunge
Ein Tiger hervor.
Wie der den Löwen erschaut,
Brüllt er laut,
25 Schlägt mit dem Schweif
Einen furchtbaren Reif,
Und recket die Zunge,
Und im Kreise scheu
Umgeht er den Leu
30 Grimmig schnurrend,
Drauf streckt er sich murrend
Zur Seite nieder.

(din *Deutsche Klassiker-Bibliothek* herausgegeben von Rudolf von Gottschall, Band II — Abteilung 7. *Schillers Werke*, Band I, *Gedichte*, Berlin, Verlagsanstalt Urania, p. 566—567).

TRADUCEREA LUI EMINESCU

5 Regele dă un semn cu mina, sare-o poartă din țifine
Și un leu iese în față, cumpătat, cu pasuri line,
Mut se uită împrejur și, cască lung și a lui coamă
Scuturînd-o, își întinde mușchii și s-așază jos.
10 Regele un semn mai face, se deschide-o altă poartă
Și dintr-însa se repede
C-un sălbatic salt un tigru, care, cînd pe leu îl vede,
Muge tare,

Coada roată o-nvirtește,
Scoate limba,
15 Sperios însă pe leu într-un cerc îl ocolește,
Sforăie înverșunat,
Apoi mormăind se-ntinde
Lîngă el.

(M. Eminescu, *Poezii*, ediție întocmită și comentată de G. Călinescu, Editura Națională-Giornei, p. 160—161)

p. 315

COPILA DIN STRĂINI

În *Viața*, II, nr. 5, 12 martie 1895, p. 4, cu indicația: *Traducere liberă după Schiller* (semnat St. O.I.); în *Epoca* (v. mai sus); *Tălmăciri*, p. 54—55.

Variante în *Viața*:

v. 8 La despărțire, fără veste.
v. 19 Bătrîni în cîrji, tineri vioi

Variante în *Epoca*:

v. 3 Cu *Primul stol* de ciocîrlii
v. 8 ca în *Viața*;
v. 11 Dar o *sfială*, o putere
v. 12 O *depărta* de iscodire.
v. 13 *Ea aducea fructe și flori*
v. 14 *Culese-n țări încîntătoare*,
v. 17 *La toți le împărțea* apoi,
v. 19 Bătrîni în cîrji, *copii* vioi
v. 23—24 inversate:

Perechi de îndrăgostiți

Ea dete darul cel mai mare.

Ca și în cazul traducerii baladei *Mănușa*, se observă că forma definitivă e mai apropiată de prima variantă publicată de Iosif decît de aceea, mai tîrzie, din *Epoca*. Se constată și în alte împrejurări că, revăzîndu-și pentru volum textul unor tălmăciri, poetul nostru pleacă nu de la versiunea ultimă din periodice, ci de la una mai veche. Nu avem posibilitatea să stabilim dacă aceasta se datorește unei confruntări selective sau pur și simplu faptului că poetul nu avea la îndemînă ori uitase una din versiuni.

Shelley

p. 317

LA O CIOCÎRLIE

În *Convorbiri literare*, XXXIV, nr. 5, 15 mai 1900, p. 373—376; *Sămănătorul*, II, nr. 2, 12 ianuarie 1903, p. 26—29; *Tălmăciri*, p. 213—217, cu mențiunea: „După...”.

Variante în *Convorbiri literare*:

- v. 21 *Prigoana cîntecelor tale triumfă pe pămînt și-n cer,*
v. 25 *Cu ce-aș putea să mi te-asemăn? Nu plouă norii aurii,*
v. 47
v. 51
v. 60 *Ce dragoste din altă lume? Ce neștiință de-orice chin?*
v. 72 *Și cel mai dulce plîns al nostru e cîntul cel mai dureros.*
v. 73 *Ci chiar de-am fi străini de rele, de-am rămînea de-a pururi prunci.*

Uhland

p. 321

BLESTEMUL BARDULUI

În *Convorbiri literare*, XXXV, nr. 8, 1 august, p. 719—721, cu mențiunea: „După Uhland”; *Sămănătorul*, II, nr. 46, 2 noiembrie 1903, p. 702, semnat St.O.I.; *Tălmăciri*, p. 181—184.

Variante în *Convorbiri literare*:

- v. 21 *Atunce prinde-a zice din strune bardul falnic,*
v. 22 *Adînc vrăjește-n harfa ce clocote năvalnic;*
v. 31 *Crăiasa, străbătută de chin și dor nespus*
v. 34 *Răcnește-atunce craiul turbat pe cîntăreși.*
v. 35 *De sus aruncă spada-i ce fulgere răsfrînge*
v. 41 *Ci-n fața porții-nalte stătu bătrînul bard:*
v. 44 *Încît castel și parcuri înfiorate gem:*
v. 56 *Cum cel din urmă gemet se stînge-n golul zării!*

În *Sămănătorul*:

- v. 41 *Și-n fața porții-nalte a stat bătrînul bard:*

St. O. Iosif a tradus balada lui Uhland în Germania, trimițînd-o, pentru *Convorbiri literare*, lui I. Bogdan, care, la 3 august 1901, îi scria la Neuburg a. Donau: „Balada lui Uhland a ieșit în numărul din august; mi-a părut rău că n-am putut-o pune în fruntea numărului...”

Wolff

p. 324

TAINA

În *Sămănătorul*, VI, nr. 21, 20 mai 1907, p. 451; *Tălmăciri*, p. 206—207, cu mențiunea: „După...”.

Johanna Wolf (1858—1939), scriitoare germană, autoare de poezii și romane.

Un vechi cîntec german

p. 325 PINEA CEA DE TOATE ZILELE

În *Sămănătorul*, VII, nr. 13, 23 martie 1908, p. 258—259; *Cîntece*, p. 120—122, cu mențiunea: „După...” s-a reproduș în *Gazeta Transilvaniei*, LXXI, nr. 70, 28 martie/10 aprilie 1908, p. 4.

Variante în revistă:

- v. 2 *Mi-e foame, și să știi că o să mor!*
v. 4 *Că mine iese plugul pe ogor.”*
v. 6 *De-atîta vreme tot m-ai amînat...”*

după v. 12 *urmează catrenul suprimat în volum:*

*Mi-e foame, dragă mamă; nu e pine?
Destule zile-am plîns și am răbdat...
— Mai rabdă, puiul mamei, pină mine,
Că mine-i griul bun de secerat.*

Baladă din Lituania

p. 327

CREDINȚĂ

În *Sămănătorul*, II, nr. 13, 30 martie 1903, p. 193; *Credințe*, p. 94—97.

Daine din Lituania

p. 329

I DOR DE ȚARĂ

În *Sămănătorul*, II, nr. 43, 26 octombrie 1903, p. 688; *Voința națională*, XX, nr. 5.569, ed. a 3-a, 26 octombrie (8 noiembrie) 1903, p. 1; *Tălmăciri*, p. 245 (împreună cu *II. Dor de mamă* și *III. Privighetoarea*).

p. 329

II DOR DE MAMĂ

În *Sămănătorul*, II, nr. 48, 30 noiembrie 1903, p. 761, împreună cu *Privighetoarea* (aceasta la p. 762), sub titlul comun: *Doine din Lituania*, *Tălmăciri*, p. 246—247.

p. 330

III PRIVIGHETOAREA

Ibid.; în *Tălmăciri*, p. 248—249.

Iosif a mai tradus și alte „daine”, pe care le-a publicat numai în periodice; la rîndul ei, Natalia Iosif dădea și ea la iveală *Cîntecul dainei*, în *Viața românească*, vol. XIII, IV, 1909, p. 350.

I DE-AȘ FI REGE

În *Floare-albastră*, I, nr. 6, 15 noiembrie 1898, p. 4; cu mențiunea: *Cîntec popular maghiar; Tălmăciri*, p. 242 (împreună cu *Iubire și Așteptare*, numerotate I, II, III).

Variante în *Floare-albastră*:

- v. 3 Te-aș îmbrăca în straie d-aur,
- v. 11 Vei fi, cînd te-oi cuprinde-n brațe,
- v. 12 Cu mult, cu mult mai fericită...

II IUBIRE

În *Floare-albastră*, I, nr. 6, 15 noiembrie 1898, p. 4, împreună cu *Așteptare*, sub titlul comun *Cîntec* și mențiunea: *Din literatura populară maghiară; Epoca*, seria II, an. IV, nr. 921—314, 16 noiembrie 1898, p. 1, la „Tribuna literară”, împreună cu *Prevestire și Așteptare*, cu titlul și mențiunea din *Floare-albastră*, din care cele două poezii au fost reproduse, adăugîndu-li-se *Prevestire; Tălmăciri*, p. 243.

III AȘTEPTARE

V. mai sus; în *Tălmăciri*, p. 244.

DIN PERIODICE

Goethe

CRAIUL IELELOR

În *Revista școlii*, I, nr. 8, iunie 1892, p. 304—305, cu mențiunea: *Baladă după Goethe* (semnat St. Iosif); *Viața*, I, nr. 52, 6 februarie 1895, p. 3 (semnat S.).

Întrucît versiunea din *Revista școlii* este foarte diferită de cea din *Viața*, o reproducem în întregime pe cea de-a doua subliniind ceea ce Iosif a menținut din prima versiune:

Ce umbră trece noaptea călare prin uceag
În viscol? E tatăl cu fiul lui drag.
El ține strîns frîul cu brațul cel drept,
Cu stîngul își ține odorul la piept.

- 5 — Băietate, ce tremuri? ți-e frică; ce ai?
— Dar n-ai văzut, tată, pe groaznicul crai?
El poartă coroană și-și țirîie coada...
— Copile, sunt neguri ce umplu livada.

- 10 „Copil minunat și frumos, dacă vii
Cu mine, eu știu să desfăt pe copii,
Tu nici nu gîndești ce de flori ies pe plai,
Și maica-ți dă straie de aur, ce vrei!

- Ah, tată, ah, tată, auzi tu ce-a zis
În umbră, acolo, șoptînd mi-a promis?
15 — Băietate, băietate, nu-i nimeni cu noi,
Doar vîntul vuieste în veștede foi.

- „O, vino, copile, ce tremuri de groază?
Surorile mele ar vrea să te vază,
Din apă ies ele cînd este senin,
20 În cîntec, în horă te leagă de lin!”

— Ah, tată, ah, tată, nu vezi la un loc?
Prin negură, ielele saltă în joc?
— Băiețe, băiețe, vād eu lămurit
Sunt sălcii clătinate, că-i viscol cumplit.

25

„Copil minunat, îndărătnic ce ești,
Te smulg eu, al meu ești, oricît te ferești!“
— Ah, tată, ah, tată, mă prinde-acu, vai!
Și vrea să mă ducă sălbaticul crai!

30

Bătrinu-ntețește fugarul cu groază,
Copilul suspină adînc, aiurează...
Și, iată, se vede în fine și satul...
Murise băiatul.

La moartea poetului, revista *Ramuri*, în caietul pe care i l-a dedicat (nr. 12—18, 15 iunie-15 septembrie 1913, p. 326—327) a reprodus traducerea baladei lui Goethe după prima versiune tipărită de Iosif la 17 ani, în *Revista școlii*. Redacția *Ramurilor* ignora a doua versiune, din *Viața*, sau și-a putut procura mai ușor, la Craiova, *Revista școlii* (apărută în același oraș). Varianta din *Viața*, semnată cu inițiala S., este cert a lui Iosif, colaborator asiduu al revistei lui Vlahuță, în care, de altfel, cu aceeași inițială a mai semnat și traducerea altor poezii de Goethe: *Izbăvire*, *Ucenicul vrăjitor*, precum și mai multe tălmăcirii din Heine. Editorii operei lui Iosif au scăpat din vedere textul din *Viața* și au reprodus *Craiul ielelor* din *Ramuri*. Confruntînd cele două versiuni, constatăm că prima, realizată de Iosif la 16 ani (în *Revista școlii*, textul e datat: 1891, București), e superioară celei de a doua. De aceea, făcînd o excepție, am dat și noi în volum prima, nu ultima formă.

La reproducerea textului din *Revista școlii*, în *Ramuri* au apărut două mărunte modificări (datorite redacției?), în v. 8: ceața; v. 27: ah, iată-l. Repetarea interjecției *ah* corectează versul care avea altminteri o silabă mai puțin (zece în loc de unsprezece).

Cînd, în 1909, *Epoca* a publicat o nouă traducere a baladei *Erlkönig*, semnată de Al. E. Lăzărescu, autorul unei note din *Cumpana* (nr. 1, 27 noiembrie 1909, p. 15) — probabil Iosif — citează două strofe pentru a dovedi că noua tălmăcire e „o grozăvie“ și încheie: „Și nouă ne produce rușine că o capodoperă a literaturii germane este atît de oribil mutilată într-un ziar de la noi“.

Petöfi

p. 336

CIT E LUMEA...

În *Adevărul*, VI, nr. 1.400, 4 ianuarie 1893, p. 3, cu mențiunea: „După...“. Pentru v. 1—8, a se vedea *Strofe* din *Poezii alese*.

p. 337

DACĂ VINE PRIMĂVARA...

În *Viața*, I, nr. 4, 19 decembrie 1893, p. 4, cu mențiunea: „După...“.

p. 339

SMINTITUL

În *Viața*, I, nr. 8, 16 ianuarie 1894, p. 4, cu mențiunea: „rapso-die de Petöfi“.

I m i t a ț i i

p. 341

ÎN CER

În *Viața*, I, nr. 27, 29 mai 1894, p. 2.

p. 343

POVESTE

În *Viața*, I, nr. 35, 9 octombrie 1894, p. 3—4.

Această „imitație“ a fost identificată de Alexandru Veégh, care a demonstrat într-un studiu despre poezii maghiari în românește că în *Poveste* Iosif a prelucrat o poezie de Gyulai Pál, *Eji látogatós (Vizită nocturnă)*. Veégh constată că poetul nostru „a reușit să redea în strofele lui prelucrate scurt tonalitatea mișcătoare a originalului“ (*Erdélyi Múzeum*, nr. 10/12, 1935, p. 362—368; citat după *Preocupări literare*, vol. I, I, nr. 4, 1 aprilie 1936, p. 255).

H e i n e

p. 346

TREI SONETE

În *Viața*, I, nr. 47, 1 ianuarie 1895, p. 7. Primul dintre aceste trei sonete s-a retipărit în *Epoca*, seria a II-a, IV, nr. 760, 12 mai 1898, p. 1, cu titlul *În vis părea la nuntă...*, împreună cu alte două sonete de Heine (*Primăvară nouă* și *Ca visurile-ntunecate*).

Variante în *Viața*, pentru primul sonet:

- v. 4 *Nainte-mi sta copila mult iubită.*
- v. 5 *M-am închinat ș-am zis: „Sunteți mireasă?”*
- v. 6 *Hm, hm, drăguța mea, fiți fericită!“*
- v. 8 *Mă zugruma obida nențeleasă.*
- v. 9 *Atunci iubita-mi izbucni în plîns,*
- v. 10 *Și-n lacrimile ce curgeau într-una,*
- v. 11 *Din ochii ei, — vedenia-mi s-a stins*
- v. 14 *Prin vis încăi mă-ncred cu drag în ele.*

Fără titlu, cu nr. 3, primul sonet aparține ciclului *Imagini din vis*. Celelalte două fac parte, cu nr. I și II, din *Sonete*.

În *Viața*, I, nr. 48, 8 ianuarie 1895, p. 6.

În volume, o altă traducere a poeziei: *Cind mor tinere inimi...*

ÎN PUSTIUL VIETII...

În *Viața*, II, nr. 3, 26 februarie 1895, p. 4, cu titlul *Prolog* (Din Heine (*Reintoarcerea*); *Pagini literare* vol. II, nr. 22 (47), 12 martie 1900, p. 4 (semnat: St.O.I.).

Variante în *Viața*:

- v. 1 În viața-ntunecată
- v. 2 Blind clipi odinioară
- v. 3 O icoană, dar se stinse;
- v. 4 Noapte-adîncă mă-mpresoară.
- v. 6 Tot curajul lor dispare.
- v. 7 Cum să-și amăgească spaima?
- v. 8 Prind să cînte vesel, tare.
- v. 9 În întunecimea asta,
- v. 10 Biet copil nebun, eu cînt
- v. 11 Chiar un cîntec vesel nu e,
- v. 12 Dar cîntînd, nu mă-nspăimînt.

Face parte, cu nr. 1, fără titlu, din ciclul *Intoarcerea acasă*.

ȘTIAM DE MULT

În *Viața*, II, nr. 13, 7 mai 1895, p. 3, semnat: O.; cu mențiunea: „După...“.

Apartține ciclului *Diverse*, cu nr. 5, fără titlu.

CONSILII

În *Viața*, II, nr. 25, 15 octombrie 1895, p. 8, cu titlul: „Din Heine. Pleacă!“; *Adevărul ilustrat*, II, nr. 27, 2 septembrie 1896, p. 3.

Variante în *Viața*:

- v. 9 Dar dacă te urci pe munți, prin păduri
 - v. 13 Acolo tu însuți te-i crede vultur,
 - v. 16 Și nici n-ai pierdut oreo comoară!
- Cu titlul *Călătorește!*, apartține ciclului *Lamentări*.

Din poezia populară maghiară

ROMANȚĂ

În *Epoca literară*, I, nr. 8, 3 iunie 1896, p. 2 (nesemnat). Ipoteza că traducerea aparține lui Iosif e sprijinită de faptul că acesta colabora frecvent la *Epoca literară* și că e autorul altor tălmăciri din folclorul maghiar. Stilul e de asemenea caracteristic poetului nostru. De altfel, Iosif a tipărit în *Epoca literară* și o traducere din Petöfi tot nesemnată.

Lessing

EPIGRAMATICE

În *Adevărul ilustrat*, II, nr. 20, 15 iulie 1896, p. 6, cu mențiunea: „După...“.

Lenau

PREVESTIRE

În *Povestea vorbei*, I, nr. 7, 21 noiembrie 1896, p. 6.

Longfellow

VÎNTUL DIMINETII

În *Povestea vorbei*, I, nr. 15, 17 ianuarie 1897, p. 3.

Platen

CEL DIN URMĂ OASPE

Baladă

În *Foaia interesantă*, I, nr. 25, 29 iunie 1897, p. 2, semnat M. Petru.

August von Platen (1796—1835), poet liric german, e cunoscut mai ales prin sonetele sale din Veneția.

Lermontoff

UN VIS

În *Foaia interesantă*, I, nr. 26, 6 iulie 1897, p. 3 (semnat M. Pătru); *Floare-albastră*, I, seria II, nr. 32, 16 mai 1899, p. 7 (semnat I. Neamțu), cu mențiunea: „După...“.

Variante în *Foaia interesantă*:

- v. 3 Zotecea în flăcări rana încă vie
- v. 4 Și sîngele țîșnea în picuri rare...

- v. 9 Visam în patrie o sărbătoare,
v. 10 Vedeam saloanele bogate pline
v. 13 Ci una doar stingheră sta de lume
v. 19 Frumosu-i cap în gânduri s-adîncise;
Ea nu împărtășea nici ris, nici glume,
Înspăimîntată de urite vise.
Depart-e-n vale pe rănit zărea
v. 19 La pieptul lui o rană tresărea

P e t ô f i

p. 363 TREI FECIORI

În *Epoca*, seria a II-a, IV, nr. 732, ed. a 3-a, 9 aprilie 1898, p. 1, cu mențiunea: „După...”.

Virgiliu

p. 366 VISUL LUI AENEAS

În *Epoca*, seria a II-a, IV, nr. 770—120, 24 mai 1898, p. 1—2. Acest fragment din *Eneida* (Cîntul al II-lea) tradus de St. O. Iosif reprezintă o încercare dintre cele mai interesante. Tînărul poet renunță la forma versului original, dificilă pentru cititorul de astăzi, și transpune textul în strofe moderne, alcătuite din versuri rimate. Îndreptățirea de a se traduce în forme moderne opere ale literaturii clasice se discută și astăzi. Oricît de temeinice ar fi argumentele adversarilor unui asemenea procedeu, este mai presus de orice îndoială că veșmintul actual ar contribui substanțial la difuzarea respectivelor opere în cercuri mult mai largi de cititori. În ceea ce-l privește, Iosif are meritul de a fi respectat cu obișnuita-i fidelitate sensul pasajului tălmăcit, cum reiese și din confruntarea cu versiunea în metru antic a lui G. Coșbuc:

- Tocmai era pe timpul cînd primul repaos cuprinde
Ochii trudiți, furișindu-se-ncet și cu daruri din ceruri.
Iată prin vis mi s-arată și-n rață-mi s-oprește jălitul
Hector, cel vrednic de plîns, și plînge cu riuri de lacrimi,
5 Negru de praful cel crunt și-ntocmai ca-n ziua tîrîrii,
Ah, și curelele-i trec prin picioarele vinăt-umflute.
Doamne, dar cum mai era! Și cît de mai altfel ca Hector
Cel care-odată s-a-ntors în pieptarul răpit lui Ahile,
Cel ce cu frigice flacări aprinse corăbii danae!
10 Barba-i zbîrlită, și-n barbă și-n plete cu țurțuri de sînge,
Trupul tutîndeni ciuntit de rănile fără de număr,
Toate de dînsul primite sub ziduri. Și-n plîngere multă
Parc-am voit să-l întreb și triste cuvînte-nceput-am:
— Soarele Troiei, tu Hector! Și-a Troiei nădejde din urmă,

- 15 Unde-ai rămas pîn-acum? Din care pămînturi, o, Hector,
Vin tu, de mult așteptate? Vai, mulți mai pieriră de-ai noștri
Hector, de-atunci, și prin cîte-a trecut și cetatea și neamul!
Cum te-așteptam, istoviți! Ce lucru nevednic scîrbit-a
Vecinic seninul tău chip? De cînd ești rănit, o, viteze?
20 Dînsul, nimic; și răspuns nu-mi dete-ntrebării degeaba,
Ci din adîncuri de suflet suspine gemut-a cu vaiet:
— Fugi, o, născut al zeiții! el zice, vai, fugi de pieire!
Troia e-n mîni de protivnici, și cade din creștet azi Troia.
Noi ne-am luptat îndestul: de-ar fi fost cu puțință să-mi aperi
25 Troia cu brațele, vai, de mult ar fi fost mîntuită!
Troia-ți încrede de-acum și penații și sfințele sale:
Pleacă; tovarăși să-i ai și găsește-le cuiburi aiurea;
Cuibul, pe mări rătăcind, tu-n urmă clădi-l-vei puternic.
Zise, și-apoi a plecat, scoțînd pe puternica Vesta
30 Din nepătrunsele-odăi, deodată cu focul cel veșnic.

- Ici și dincolo-ntr-aceea prin ziduri răsun-un amestec
Jalnic de țipete mari, într-una mai tare și-ntr-una.
Casa părintelui meu, deși depărtată și ascunsă
Între copaci, s-aud văierări și zăngăt pe-aproape de arme.
35 Sar cu grăbire din pat și mă urc pe-nălțimile casei,
Pe-acoperișul din vîrf, și stau încordîndu-mi auzul.
Tocmai precum un vîrtej furios pe cîmpia de spice
Trece cu flacări, sau cum în năvală pîrful de munte
Înnomolește cîmpia și-a boilor muncă și holda,
40 Smulge și duce păduri, și neștiutor de pe vîrf
Stîncei privește păstorul și-ascultă-n uimire la zgomot.

În general, publicarea unui fragment dintr-o operă indică faptul că St. O. Iosif lucra la traducerea integrală a acelei opere. Nici o mărturie documentară nu atestă însă că acesta ar fi și cazul *Eneidei*. De altfel, cu numai doi ani înainte de tipărirea fragmentului *Visul lui Aeneas* apăruse prima ediție din *Eneida* tradusă de G. Coșbuc.

P e t ô f i

p. 369 VÎNTUL

În *Epoca*, seria a II-a, IV, nr. 895—288, 18 octombrie 1898, p. 1, cu mențiunea: „După...”.

Schiller

p. 372 TABLOUL DIN SAIS

În *Epoca*, seria a II-a, IV, nr. 895—288, 18 octombrie 1898, p. 1. Peste cîțiva ani, I. Borcia a încercat o nouă traducere a baladei *Icoana acoperită din Sais*, pe care a publicat-o în *Luceafărul*, IV, nr. 2, 1 mai 1903.

*Din literatura populară
maghiară*

p. 375

PREVESTIRE

În *Epoca*, seria a II-a, IV, nr. 921—314, 16 noiembrie 1898, p. 1, împreună cu *Iubire și Așteptare*.

Poezii populare maghiare

p. 376

SUSĂNICA

În *Floare-albastră*, I, nr. 18, 7 februarie 1899, p. 4, împreună cu *Fata crișmarului și În cer*.

Lenau

p. 378

PREA CURÎND!

În *Pagini literare*, vol. II, nr. 25 (50), 2 aprilie 1900, p. 2; *Sămănătorul*, III, nr. 14, 4 aprilie 1904, p. 223 (semnat St. O. I.), cu mențiunea: „După...“.

Variante în *Pagini literare* (în care versurile sînt așezate câte două în continuare, astfel că în loc de catrene avem distihuri lungi):

v. 9 Flori timpurii ce-au răsărit

v. 12 Ci neputînd s-aștepte — pier.

Longfellow

p. 379

GLONTELE

În *Pagini literare*, vol. III, nr. 1 (51), 9 aprilie 1900, p. 3, cu mențiunea: „După...“.

Cu puțin înainte de apariția traducerii lui Iosif, *Pagini literare* (vol. II, nr. 24 [49], 26 martie 1900, p. 6) publicase un catren intitulat *După Longfellow* și semnat D. Teleor, rezumat epigramatic al baladei poetului englez:

De un glonț lovit în luptă
Tinărul căzu! — O! Doamne,
Glonțul merge mai departe
Pîn' la pieptul unei mame.

Este posibil ca acest catren să-l fi determinat pe Iosif să traducă poezia.

Traducere

p. 381

PESIMISM

În *Pagini literare*, vol. III, nr. 4 (54), 30 aprilie 1900, p. 2 (semnat St.O.I.).

Heine

p. 382

PRIMĂVARĂ

În *Convorbiri literare*, XXXIV, nr. 7, 15 iulie 1900, p. 530—531, împreună cu alte tălmăciri din Heine.

Fără titlu, cu nr. 13, în ciclul *Primăvară nouă*.

p. 383

DIN HEINE

În *Sămănătorul*, I, nr. 4, 23 decembrie 1901, p. 64 (semnat I. Darie).

Textul traducerii a fost trimis de Iosif lui Virgil Cioflec, de la Dumbrăveni, anexîndu-l unei scrisori din 9 mai 1902. În revistă, acest text apare cu unele modificări (datorite lui V. Cioflec sau redacției?).

Variante în scrisoare:

v. 1 Iubito, te-ai duce departe în zborul

v. 7 Flori albe de lotus adastă acolo

v. 9 Șoptesc viorelele-albastre o taină

v. 18 Din floare un pat ne-am așterne

Daină din Lituania

p. 384

DESPĂRȚIRE

În *Voința națională*, XX, nr. 5.588 (ediția 2-a), 19 noiembrie (2 decembrie) 1903, p. 1.

p. 385

CÎNTEC DIN CAUCAZ

În *Sămănătorul*, III, nr. 2, 11 ianuarie 1904, p. 26 (semnat I.D.)

„Pastișare“ după Goethe

p. 386

HILARIANTĂ

În *Sămănătorul*, VI, nr. 21, 20 mai 1907, p. 443, (semnat Ss.).

„Critical de ziar“ vizat de autorul acestei „pastișări“ este Ilarie Chendi, care chiar în această vreme se afla într-un penibil conflict cu Iosif. Așezarea între ghilimele a cuvîntului *pastișare* credem a fi și o aluzie la acuzația răuvoitoare și neîntemeiată pe care Chendi o adusese de curînd poetului nostru că ar fi plagiat *Cîntec de leagăn* după *Noapte bună* de Duiliu Zamfirescu. (Il. Chendi, *După zece ani*, în *Viața literară și artistică*, nr. 6, 18 februarie 1907, p. 44—45.) Aceste coincidențe biografice ne îndreptățesc să considerăm *Hilariantă* ca aparținînd lui Iosif, care a semnat deseori cu inițiala S, dar nu și cu consoana aceasta reduplicată.

Mörrike

p. 387

DUNĂREA

Baladă

În *Sămănătorul*, VI, nr. 34, 19 august 1907, p. 717—718 (semnat I. Darie), cu mențiunea: „Baladă după...”.

Ed. Mörrike (1804—1875), scriitor german, a publicat poezii, povestiri, nuvele, romanul *Pietrarul Nollen*.

Alte traduceri din Mörrike, în *Poeme* de Hölderlin, Novalis etc., traduse din limba germană de Al. Philippide, ed. cit.

Un poet chinez

p. 389

CHEF PE LUNĂ

În *Sămănătorul*, VI, nr. 41, 7 octombrie 1907, p. 849—850, cu mențiunea: „După...”.

Poetul chinez este Li-Tai-Pe, din care Iosif a mai tradus *Clar de lună*. În citatul volum *Din cîntecele lui Li-Tai-Pe* al lui Adrian Maniu, poezia se intitulează *Trei ortaci* („Eu, luna și umbra mea”) și se deosebește mult de versiunea lui Iosif:

Sub bolta tămioasă, la ulcele cu vin bătrînesc,
Cu buni ortaci, ceas bun hălăduiesc.

Luna de peste zăpezi mărmurite, își pleacă aureola sticloasă;
Eu fac o altă temenea, așijderi, de-a treia, umbra mea se lasă.

Îi e sete lunii, dar trebuie s-o las nedăpată să rămînă
Numai umbra ridică paharul în mină,

Dar nu capătă strop, nici pic...
Îmi zic:

Cuprinde-voi în mine pofta ortacilor mei,
Rîzînd am să beau pentru noi citeșitrei
Cît vreascuri uscate trosnesc de polei.

Ci uite-o, pogorînd dintre stele,
Cum rîde luna la cîntecele mele,
Pe cînd

Umbra joacă, de unul singur săltînd
În jurul frunții cît se-mbulzesc

Negurile care se chirchilesc...
B-i-i-n-e

Cu mine v-ați îmbătat, o să dormiți cu mine!
Pînă pe miine seară, la revedere, dragii mei,
Sub joarde-nflorate, la vin, citeșitrei.

Traducere

p. 390

UN VIS

În *Sămănătorul*, VI, nr. 44, 28 octombrie 1907, p. 916 (semnat I.D.).

594

Southey

p. 391

CATARACTA LODOREI

În *Cumpăna*, vol. I, an. I, nr. 14, 26 februarie 1910, p.

Robert Southey (1774—1843), poet romantic englez, abil tehnician al versului, a fost unul din reprezentanții școlii lakiste. În 1813, i s-a conferit titlul de „poeta laureatus”.

Lenau

p. 394

ÎN PRIMĂVARĂ

În *Calendarul „Minervei”* pe 1913, an. XV, p. 1, cu mențiunea: „După...”.

A. Stöbec

p. 395

CĂTRE POET ȘI CETITOR

În *Ramuri*, an. VIII, nr. 2, 15 ianuarie 1913, p. 38, cu mențiunea: „După...”.

Alice, baroneasă de Gaudy

p. 396

BĂTRÎNA TOARCE

În *Flacăra*, an. II, nr. 19, 23 februarie 1913, p. 145, cu mențiunea: „După...”.

Goethe

p. 398

REGELE DIN THULE

În *Lumina literară*, an. I, nr. 3, 17 martie 1913, p. 1.

Una din poeziile lui Iosif, *Acolo...* (v. vol. IV al ediției de față) rezumă în trei strofe această baladă a lui Goethe. Cu mult înainte, D. Bolintineau a prelucrat balada, autohtonizînd-o, în *Cupa lui Ștefan (Legende istorice)*. Pocalul, care în *Regele din Thule* păstrează amintirea unei iubiri, devine la Bolintineanu suvenirul „timpului de vitejie”.

Fr. Evers

p. 400

POEZII

În *Lumina literară*, an. I, nr. 4—5, 12 aprilie 1913, p. 2, cu mențiunea: „După...”.

Martin Hornung

p. 402

ADIO

În *Lucașărul*, XII, nr. 9, 1 mai v. 1913, p. 291, cu mențiunea: „După...”.

595

POSTUME

Heine

p. 403

CINTEC

În *Flacăra*, II, nr. 37, 29 iunie 1913, p. 295.
Fără titlu, cu nr. 36, aparține ciclului *Intermezzo liric*.

p. 404

VISUL

În *Flacăra*, II, nr. 50, 28 septembrie 1913, p. 393, cu mențiunea
Inedită și: „După...“.
Fără titlu, cu nr. 6, în ciclul *Imagini din vis*.

DRAMATICE

Goethe

409

DRAGOSTE CU TOANE

Pastorală într-un act și în versuri

În volumul *Dragoste cu toane*. Pastorală într-un act și în versuri de Goethe. Tradusă de St. O. Iosif, Biblioteca, teatrală editată de Societatea pentru crearea unui fond de teatru român, nr. 11, Brașov, Proprietatea Librăriei Ciurcu, 1907, 47 pagini; a doua ediție: Goethe, *Dragoste cu toane*. Pastorală într-un act și în versuri. Traducere de St. O. Iosif, Biblioteca pentru toți, nr. 884, Editura Librăriei Leon Alcalay, București, 64 pagini.

Variante în prima ediție:

Scena I

- r. 4 (punînd coșulețul jos)
r. 22 Și inima că-mi bate — o știi — doar pentru tine.
r. 24 Iar dacă-mi par frumoase și altele-i păcat?
r. 71 Sînt toane de-ntristare ce-l prind adeseori
r. 118 Și-atunci îmi uit îndată de suferința-ntreagă

Scena a III-a

- r. 5 (apucîndu-l de mînă)
r. 80 O, taci! Nu vrea să știe! I-ai spus odat' ce-a fost
r. 83 Iertare azi, ca mine să-i năzărească iară.
r. 87 Vai, spui acestea tu?
r. 93 Ți-am dat măcar odat'
r. 96 Firește că mi-ai dat!
r. 120 Dar cui nu-i plac aceste iubească pe bunica!

r. 169 Mai iartă-mi astă dată! De-acum voi fi cuminte.

Scena a IV-a

- r. 12 Iar de ne cade-n mină și orun roman, și-n el
r. 19 Și mai ales când fata e și amoretată.
r. 28 Ia totuși doctoria. Așa pățești și tu!
r. 37 O, da,
r. 58 De dragul unei fete oricât în vînt te dai,
r. 65 (... , astfel că cordeluța ti cade pe umărul...)

Scena a V-a

- r. 42 Chiar dacă numa-n șagă i-ar da prilej o fată
r. 44 O vorbă spusă-n treacăt.
r. 50 Sărmanii-și fac iluzii...
r. 60 Să vadă toți incălea că tu nu ai rival,
r. 65 Un danțator ca mine e o calamitate:
r. 116 Tu nu voiești să-i superi și-i cruți cit poji de mult,
r. 141 Tu-mi schimbi în jug iubirea și nu mai dovedesc
r. 142 De-atita tiranie, iar eu? Eu te iubesc!
r. 145 Ce n-am jertfit eu, numai să pot a-ți fi pe plac?
r. 156 Te du la bal.

Scena a VI-a

- r. 12 Simt că mă fură pasul... Ah! simt că mă cuprind

Scena a VII-a

- r. 31 Hai, pune-o asta iarăși! Și asta o așază...
r. 49 La dreapta și la stînga ea singură îl joacă

Scena a VIII-a

- r. 34 Atitea ceasuri bune destul că ți le-nchină,
r. 39 (... și se uită spre cer)
r. 90 O, Egle!
r. 123 Ba chiar acum te are mai drag ca mai-nainte.
r. 124 (Se uită cu dragoste în ochii lui.)
r. 127 (Eglea se preface tot mai drăgăstoasă, se razimă pe...)
r. 135 Îi impresoară trupul cînd zboară-n danț răpîtă,
r. 145 ... cițiva pași îndărăt și...)
r. 146 lipsește

Scena din urmă

- r. 10 Eu, care am înșelat-o!
r. 16 Ah, Doamne, ce să zic?
r. 23 Îl vezi? nu-ți vine-a crede. M-a sărutat. Ș-acum
r. 28

Și cum?!

r. 30 Oh, inimă zdrobită! Grozavă lovitură!

r. 42 O, ce drăgălășie! Vai, ticălos ce sînt!

r. 72 Și mergi cu noi, la horă.

La apariția traducerii lui St. O. Iosif, *Lucașfărul*, (VI, nr. 12, 15 iunie st.v. 1907, p. 258), publicație recenzii esemnată O.C.T. [ăslăuanu], din care desprindem: „Traducerea demnului St. O. Iosif e potrivită. Sunt unele neologisme nenimerite. Amina zice într-un loc: «Vai, inimă săracă, tu mîrri?» O inimă care mîrrie!!

Piesa, cu toată simplitatea ei, nu credem că va cuceri gustul diletanților noștri.“ Păreră recenzentului e întemeiată: pastorală, cu atmosfera ei convențională și vetustă, nu mai putea fi nici pe gustul diletanților din orașele și satele Ardealului de la începutul veacului. Conducerea Societății (care de altfel a și premiat traducerea cu 250 coroane) și poate și traducătorul vor fi fost totuși de părere că mica piesă a lui Goethe e potrivită pentru repertoriile echipelor de amatori.

Privitor la pastorală lui Goethe, Tăslăuanu adaugă: „*Dragoste cu toane* a fost terminată de Goethe la vîrsta de nouăsprezece ani, după ce trecuse prin foarte multe modificări. El însuși ne spunea că s-a născut din dragostea lui cu Kätchen, frumoasa fată a crîșmarului Schönpkopf din Lipsca. Pe vremea cînd scria unui prieten:

*Sie ist ein Engel und ich bin ein Narr*¹

Sunt două perechi de îndrăgostiți: Eridon (Goethe) și Amina (Kätchen), Lamon și Eglea.“

În Biblioteca teatrală apăreau piese ca acestea: *Soare cu ploaie*, comedie în un act de Iosif Vulcan (care deschide seria), *Idil la țară*, comedie în un act de M. Baiulescu, *O ședință comunală*, comedie în două acte de G. Stoica, *Lăsata secului*, comedie în un act de M. Popescu etc. Sînt, în general, piese „poporale“ mai ales în unul-două acte, dar și de cîte patru acte, ușor de pus în scenă. Zaharia Bărsan, ca om de teatru, a adus o parte însemnată de contribuție, publicînd în colecție pînă prin 1913 patru comedii într-un act. S-au tipărit de asemenea prelucrări și traduceri, printre care *Slugă la doi stăpîni* de Goldoni, comedii de Emil de Girardin, Gyp etc.

Iosif prețuia meritele culturale ale Societății pentru fond de teatru român. În 1904, el a sprijinit lucrările Societății, citînd nouă piese prezentate la concurs și referînd, împreună cu Ilarie Chendi, asupra lor (v. *Anuarul VIII al Societății pentru fond de teatru român pe anul 1903—1904*, Brașov, 1905, p. 63—74).

¹ Ea este un inger și eu sînt un nebun.

În Biblioteca teatrală a apărut și *Wilhelm Tell* de Schiller, în traducerea lui Iosif.

Pierre Corneille

p. 445

CIDUL

Tragedie în cinci acte

În volumul Corneille, *Cidul*. Tragedie în 5 acte. Traducere în formă originală de St. O. Iosif, București, Editura Librăriei Leon Alcalay, Biblioteca pentru toți, nr. 665, 92 pagini.

Volumașul nu este datat, dar trebuie să fi apărut în primele luni ale anului 1911, deoarece îl găsim recenzat de presă în luna aprilie a celui an. *Viața nouă*, altminteri rezervată față de scrisul lui Iosif, întâmpină versiunea românească a *Cidului* cu aprecieri pozitive, punctate și de unele observații critice: „Traducerea d-lui Iosif, pentru teatrul Davila, are calitatea de a ne da destul de fidel textul lui Corneille; înțelesul nu e știrbit, versuri de prisos nu se adaugă și chiar varietatea de ritm — ca în stanțele de la sfârșitul actului I — e redată în spiritul originalului. Poate gravitatea, maiestrea stilului corneille-an dispore uneori în frazele prea libere, prea familiare ale traducerii d-lui Iosif.“ În acest sens, se semnalează câteva erori de ritm și expresii „nu tocmai literare“. Reproșul e întemeiat; stilul familiar, atât de caracteristic scrisului lui Iosif, trebuia evitat în tălmăcirea tiradelor solemne ale piesei lui Corneille (v. *Viața nouă*, VII, nr. 5, 15 april 1911, p. 99). În ansamblu, însă, transpunerea în românește realizată de poetul nostru este o reușită remarcabilă, ceea ce și explică de ce după 1911 nici nu s-au mai ivit alți competitori notabili. Înainte de Iosif, o traducere a *Cidului*, publicată parțial, a fost încercată de Gheorghe Orleanu (1874—1911), colaborator, cu versuri și piese de teatru, la *Sămănătorul* și *Convorbiri critice*. Actele I și II din *Cidul* în traducerea lui Orleanu au apărut în *Convorbiri critice*, II, nr. 12, 15 iunie, p. 465—472, respectiv nr. 18, 15 noiembrie 1908, p. 720—731.

Faptul că St. O. Iosif a executat tălmăcirea *Cidului* pentru teatrul condus de Alexandru Davila se explică nu numai prin interesul sfârșit printre scriitorii vremii de întreprinderea confratelui lor, ci și prin animozitatea multora dintre ei față de directorul de atunci al Teatrului Național din București, Pompiliu Eliade. Om de gust, bine intenționat și competent, Pompiliu Eliade a fost numit la direcție în 1908 și și-a menținut funcția până în 1911, în care timp a asigurat primei noastre scene un bun repertoriu. A făcut însă eroarea de a-l irita curind pe I.L. Caragiale într-o dispută care privea atât drepturile de autor ale marelui dramaturg, cât și, mai ales, interesul exis-

tent în public față de capodoperele acestuia. Caragiale a dat o expresie publică rupturii sale cu Teatrul Național din București scriind pentru teatrul lui Davila bucată inaugurală *Incepem!* În ceea ce-l privește pe St. O. Iosif, raporturile sale cu directorul Naționalului par a fi fost cordiale, până după reprezentarea piesei ocazionale în versuri *Carmen saeculare*, scrisă în colaborare cu D. Anghel pentru jubileul de cincizeci de ani al Unirii Principatelor. În cadrul acțiunii de îmbogățire a repertoriului cu traduceri de calitate, Pompiliu Eliade încredințase celor doi poeți, cum am arătat în altă parte, tălmăcirea pieselor *Egmont* de Goethe și *Amorul veghează*, de Caillaudet și De Flers. Ultima piesă a și fost reprezentată, în traducerea lui D. Anghel. La rindul său, Iosif a prezentat și el, chiar în 1908, manuscrisul versiunii românești a lui *Egmont*, dar lucrarea n-a mai fost pusă în scenă. Disputa dintre cei doi colaboratori și director pare să se fi iscat tot din pricina drepturilor de autor, dar și din alte motive. Încă din primele numere ale revistei *Cumpăna*, Iosif și Anghel au publicat o serie de note polemice la adresa lui Pompiliu Eliade, căruia i-au reproșat remunerarea insuficientă a traducerilor (cu suma derizorie de 200 lei), „condițiile mizerabile“, în care voise să le pună în scenă *Cometa*, piesă retrasă din această cauză de autori, nerespectarea angajamentelor încheiate cu traducătorii (Eliade ceruse unui poet să spună în românește o piesă de Kleist, iar la prezentarea manuscrisului declarase că a renunțat să mai înscrie în repertoriu respectiva piesă). După cum aflăm dintr-o notă publicată, probabil, tot de cei doi poeți, în *Cumpăna* (vol. I, nr. 6, 1 ianuarie 1910, p. 95), directorul Teatrului Național remunera traducerea cu o sumă globală de câteva sute de lei, „câtă vreme drepturile de traducător ar fi legal de 5% din rețetele serale“. Am reținut toate aceste date deoarece ni se par ilustrative pentru aspectul material de altădată al profesiei scriitoricești.

Tălmăcirea *Cidului* datorită lui Iosif este folosită și astăzi pentru reprezentațiile teatrale. În ediția nouă din 1956, apărută la E.S.P.L.A. (Biblioteca pentru toți, cu un cuvânt înainte de Cezar Petrescu), traducerea este precedată de o *Notă a editurii*: „Față de textul integral al dramei lui Corneille, din tălmăcirea făcută de St. O. Iosif lipsesc scenele 3, 4 și 5 din actul II și scena 4 din actul V. Aceste scene, care cuprind episodul lăaturalnic al dragostei infantei pentru Rodrig, au fost socotite de mulți comentatori ca dăunătoare unității operei. Din această pricină ele nu sînt publicate de obicei decât în edițiile de opere complete, iar în teatru nu sînt reprezentate. Este deci foarte probabil ca ediția folosită de St. O. Iosif să nu fi cuprins aceste scene.

Pentru a prezenta cititorilor întreaga operă, publicăm în apendice scenele pomenite, în tălmăcirea lui Ioachim Botez.
Transcriem și noi aici aceste scene.

ACTUL II

SCENA A III-a
INFANTA, XIMENA, LEONORA

INFANTA

5 Ximena mea, alină durerea ta, alină;
Rămii nestrămutată cind soarta ți-e haină;
Vedea-vei iar seninul dup-ăst vînt trecător;
Norocul ți-l umbrește numai un pic de nor,
De-acuma, fericirea poate că va urma.

XIMENA

10 Nimic nu sper, zdrobită îmi este inima.
Furtuni neașteptate ce peste noi s-abat
Anunță naufragiul de neînălăturat:
Sînt bine-ncredințată, și valurile mă iau.
15 Iubeam, eram iubită, părinții se-nvoiau;
Vă depănam povestea că știrea-ncintătoare
În clipa dureroasă cind cearta lor loc are,
A cărei tristă veste cum o aflarăți, iată,
A spulberat de-a pururi nădejdea-mi adorată.
20 Ambiție fatală, netrebnică manie,
Cei mai viteji să-ndure această sinicie!
Nemilostivă cinste a dulcelui meu chin,
De-acuma ți-oi aduce cît plîns, cît suspin!

INFANTA

25 Minia lor se cade ca să te lase rece.
O clipă a stîrnit-o, o clipă, și va trece.
Făcut-a prea mult zgomot spre-a nu aduce pace.
Cînd regele el însuși voiește să-i impace
Și sufletu-mi atît e de pătruns de jalea ta,
C-aș face pentru tine tot ce-n puteri mi-ar sta.

XIMENA

30 Împăciuri, aicea, nimica nu mai fac;
Asemenea afronturi nu mai au nici un leac.
În van se străduiește prudență și putere:
Spre-a potoli necazul sînt numai o părere.
35 Cînd cugetu-n adîncuri o cruntă ură are,
Hrănește-ascunse focuri mult mai mistuitoare.

INFANTA

40 Rodrigo și Ximena, cu dorul lor cel sfînt,
Vor îmblînzii părinții care în vrajbă sînt.
Vedea-vom cum iubirea mai tare o să fie
Și risipi-va ura prin dulce cununie.

XIMENA

Așijderea mi-i dorul, da-mi spune judecata:
Don Diego e prea mîndru, eu îl cunosc pe tata.
Mă-neacă lacrimi, nu pot seca izvorul lor,
Mă chinuie trecutul, mă tem de viitor.

45

INFANTA

Te temi de neputința unui bătrîn slab? Spune!

XIMENA

Rodrigo e prea iute.

50

INFANTA

Dar este și prea june.

XIMENA

Bărbații de valoare se văd de la-nceput.

INFANTA

55

Nu trebui să te sperii de dînsul așa mult.
Nespus îi ești de dragă, ca să-ți aducă-un rău
Și i-ar opri minia doar un cuvînt de-al tău.

XIMENA

60

Dacă nu mă ascultă, ce-ngrozitor păcat!
Iar de mi se supune, cum fi-va judecat?
Născut așa cum este, să-ndure așa soartă!
De-ascultă ori rezistă iubirii ce îmi poartă,
Mă rușinez în cuget ori am nedumerire
De stîma ce-mi arată, de dreapta-mpotrivire.

INFANTA

65

Ximena e măreață, și chiar dreptate-avînd,
Nu poate să îndure un așa josnic gînd,
Dar dacă pîn' la urmă voi face eu așa
Și pe îndrăgostitu-ți îl voi încătușa,
70 Ca astfel să împiedic inversunarea lui,
Iubirea-ți pătimașă întunecată nu-i?

XIMENA

Ah, doamnă, atunci iubirea nu-mi va mai porunci.

SCENA A IV-a

INFANTA, XIMENA, LEONORA, PAJUL

INFANTA

Paj, cată pe Rodrigo și adu-mi-l aci.

PAJUL

5

Senor Gormaz și dînsul...

XIMENA

O, Doamne, sint nebună!

INFANTA

Vorbește!

10

PAJUL

De aicea ieșiră împreună.

XIMENA

Doar ei?

PAJUL

15

Doar ei, în șoaptă părea că au o sfadă.

XIMENA

Fără de în doială, au și ajuns la spadă.
Iertați, mărită doamnă, această nverșunare.

SCENA A V-a
INFANTA, LEONORA

INFANTA

Vai, cât sint de ngrijată și cât de mult mă doare!
Îi plîng nenorocirea, iubitului mă vrăjește,
Mă părăsește tihna, amorul se trezește.
Cînd soarta pe Rodrigo de ea o să-l dezbine,
Speranță și obidă va deștepta în mine;
Văd cu mîhnire-adîncă încrîncenarea lor,
Dar inima-mi vrăjită hrănește-un tainic dor.

5

LEONORA

Așa virtuți înalte, sublime, să le lași
Să se predea deodată acestui amor laș?

10

INFANTA

Cînd el doar îmi rămîne nu-i spune laș acum,
Cînd falnic și puternic în casa mea-i stăpîn
Să îl respecti, de vreme ce mi-i atît de drag.
Virtutea îl respinge, însă nădejde trag;
Nădejdea nebunească a cugetului mut
Vrea un iubit pe care Ximena l-a pierdut.

15

LEONORA

Lăsați deci să ngenunche virtuțile străbune
Și glasul rațiunii nimic nu vă mai spune?

20

INFANTA

Gîndirea noastră spune atîta de puțin
Cînd inima-i pătrunsă de-așa un blînd venin!
Iar cînd bolnavii-n boală ca-n fericire zac,
Cît li-i de greu să ndure să li se afle leac!

25

LEONORA

Nădejdea v-amăgește, răul vi-i drag; ș-apoi
Acest Rodrigo, doamnă, nu este demn de voi.

30

INFANTA

Prea bine știu; dar dacă virtutea mi-e infrîntă,
Află deci cum iubirea o inimă alintă.
Dacă Rodrig în luptă semet s-a arătat,
Dacă sub spadă-i cade acest vestit soldat,
Pot să îmi caut partea, pe față să-l ador.
Ce fapte mari va face ieșind învingător!
Cutez să merg cu gîndul că de acum are
Să puic-ntregi regate la ale lui picioare;
Iubirea mă alintă, mă-ndeamnă, vrea să-l vadă
Cum se așază-n tronul din falnica Grenadă,
Mauri-nfrînți, în tremur, slăvindu-mi-l, și pin'
Și Aragonul cade sub acest nou stăpîn.
Supus e portughezul, viața-i neprihănită
Ducînd peste oceane înalta lui ursită,
Stropindu-și ai săi lauri cu sînge de-africani;
Pe scurt, tot ce se știe de mării căpitani
Aștept de la Rodrigo de-o fi învingător
Și slava vieții mele va fi acest amor.

35

40

45

50

LEONORA

Dar, doamnă, i duceți brațul la multă depărtare,
După o întîlnire ce poate loc nu are.

INFANTA

Rodrig e ofensatul, contele-a-adus ocară;
Ieșiră împreună, mai mult ce trebui dară?

55

LEONORA

Ei, bine, se vor bate, dacă doriți astfel,
Dar pin-așa departe ca voi va merge el?

INFANTA

Ce vrei? Sint o nebună; mintea-mi nu mai cunoaște:
Vezi dar cu ce necazuri acest amor mă paște.
Hai, vino în odaie, mă mîngîie și-mi spune;
Nu mă lăsa o clipă în astă-amărăciune.

60

ACTUL V

SCENA A IV-a
INFANTA, LEONORA

INFANTA

Ce cauți, Leonora?

LEONORA

Să laud am venit
Întelepciunea care pașii v-a cîrmuit.

5

INFANTA

Poți înțelept fi, oare, când sufletul ți-e fiere?

LEONORA

10 Când din nădejde-amorul trăiește dar și piere,
Simțirea să v-o-nvățe Rodrig nu e în stare.
În lupta cu Ximena știți ce putere are:
Ori trebuie să moară, ori să-l ia de bărbat,
Nădejdea voastră-i moartă și cugetu-mpăcat.

INFANTA

15 Ah! cit de greu îmi vine!

LEONORA

Ce puteți aștepta?

INFANTA

20 Dar pentru ce speranța-mi n-ar fi pe voia ta?
Dacă-n așa condiții dă lupta-acum Rodrig,
Scornesc eu șiretlicuri urmarea lor s-o stric.
Amor, iubit părinte al chinurilor mele,
Pe-ndrăgostiți învață el multe născocele.

LEONORA

25 Ce veți putea să faceți, când tatăl ei prin moarte
N-a izbutit pe unul de altul a-i desparte?
Ximena dovedește mult prin ai ei purtare.
Că ura ei de-acuma o țintă nu mai are.
30 Preface-n braț și-n spadă a răzbunării sale
Pe întâiul om de arme ce se ivește-n cale.
În brațe tari ea soarta n-a vrut ca să și-o lase,
În mâini care prin fapte viteze-s glorioase;
Îi e de-ajuns don Sancho și-l ia de-apărător,
35 Fiindcă-abia încearcă norocul armelor.
Și în duelu-acesta neliniștea n-o-ncearcă,
Ci-a lui nedibăcie o fericește parcă.
Vedeți dar cu-nlesnire că-n astă luptă cruntă,
Ea cată o scăpare ce datoriu-nfruntă,
40 Ce lui Rodrig i-aduce-o victorie ușoară.
Și o-mputernicește fără muștrări să pară.

INFANTA

45 Văd bine toate astea, și totuși îl ador —
Trecînd peste Ximena — pe-acest biruitor.
Care e dezlegarea? Nenorocită ce-s!

LEONORA

Să v-amintiți mai bine din cine ați purces:
Un rege vă dă cerul, și drag vi-i un supus!

INFANTA

50 Ardoarea către dînsul de-acuma a apus.
Nu mai mi-e drag Rodrigo, un simplu gentilom;
Nu, altfel de acuma iubesc pe acest om:
Mi-i drag căci e viteazul drag unei lumi întregi,
55 E Cid neprețuitul, stăpin peste doi regi.
Mă voi învinge nu de teama unui ponos,
Ci ca să las în pace-un amor așa frumos;
Și dacă pentru mine coroana i s-ar da,
Nicidecum nu-mi voi infringe nestrămătarea mea.
60 Fiindcă-n așa luptă izbîndă au oștenii,
Haidem încă o dată să-l dăruim Ximenui.
Iar tu ce vezi săgeata din sufletu-mi sărman,
Vin să mă vezi ajunsă la vechiul meu liman.

TABLA ILUSTRĂȚIILOR

St. O. Iosif, în <i>Flacăra</i> , 1913	64-65.
<i>Craiuul ielelor</i> de Goethe, prima traducere publicată de St. O. Iosif în <i>Revista școlii</i> , 1892	64-65.
Traducerea unei poezii de Heine, comunicată lui V. Cioflec într-o carte poștală din 9 mai 1902 (Biblioteca Academiei R.S.R.)	64-65.
St. O. Iosif, desen de D. Stoica, în <i>Flacăra</i> , 1913	64-65.
Facsimilul traducerii <i>Poezii</i> de Goethe, în <i>Preocupări literare</i> , 1936	192-193.
Fragment dintr-o carte poștală a poetului către V. Cioflec, septembrie 1901	192-193.
Portretul lui Petőfi din volumul <i>Apostolul și alte poezii</i> (ed. a II-a)	192-193.
Facsimil din traducerea <i>Cidului</i> de Corneille (în colecția Ion Roman)	192-193.
St. O. Iosif, Victor Eftimiu, Ilarie Chendi și Octavian Goga, în <i>Almanahul scriitorilor români</i> pe anul 1912	192-193.
Coperțile volumelor <i>Romanțe și cintece</i> de Heine și <i>Tălmăciri</i>	192-193.

CUPRINSUL*

Notă asupra volumului al II-lea

TĂLMĂCIRI
LIRICE ȘI EPICE
DIN VOLUME

<i>Lucien Bazin</i>	
Un imn francez lui Eminescu.....	11 (519)
<i>Bürger</i>	
Lenore.....	14(520)
<i>Burns</i>	
În ciudă!.....	23(521)
<i>Giosuè Carducci</i>	
Către copaci.....	25(521)
Din italienește	26(522)
<i>Gustav Falke</i>	
Idilă	27(522)
Rugă	29(523)
<i>Geijer</i>	
Deșteptare	30(523)
<i>Goethe</i>	
Izbăvire	32(523)
Ucenicul vrăjitor	34(524)
Stropii de nectar	38(528)
Din „Faust“	40(529)
<i>Heine</i>	
Loreley	45(530)
Grenadirii	47(534)
Aș pune cruce sărăciei.....	49(534)
Ca visurile... ..	50(535)
Un tânăr iubește... ..	51(536)
Ce tristă mi-e inima... ..	52(537)
Iboynică dulce... ..	54(537)
Steteam la colibă... ..	55(538)

*Cifra din paranteză indică pagina din *Comentarii și variante*.

Copii eram...	57(539)
Stai și-ascultă sub ramuri...	59(540)
Arborii-nfloriți răsună...	60(540)
Păduri și cimpuri se-nvesmintă...	61(541)
Pe deșertul țarm...	62(542)
În saloane de pictură...	63(543)
Cavalerul Olaf...	64(543)
Mi-e inima tristă...	68(544)
E sindrofiie...	69(544)
Pe-o dimineață...	70(545)
Noi ne iubirăm...	71(545)
În amurg...	72(545)
Icoane vechi...	73(546)
Nimfele...	75(546)
Visai că mă plimbam...	77(546)
Cavalerul...	81(546)
Safire-s ochii tăi...	81(547)
Solia...	82(547)
Recapăt curajul păgin...	83(547)
Din lacrimile...	84(548)
Și dacă-n ochii tăi...	85(548)
Nu mă iubești!	86(548)
Doi frați...	87(548)
A răsărit senina lună...	89(549)
Tragedie...	90(549)
Amurg...	92(549)
Furtuna...	93(550)
Noaptea-n cabină...	95(550)
Vocea muntelui...	97(551)
Sărbătoare de primăvară...	98(551)
Ce dor năting te poartă...	99(551)
Și dacă vrei...	100(552)
Pe nouri luna strălucește...	101(552)
Vedenia...	102(552)
Don Ramiro...	106(553)
Belsazar...	112(553)
Închinare...	115(554)
[Dimineața-ntreb zadarnic]	117(554)
Pe inimă, iubito...	118(555)
Cînd mor tinere inimi...	119(555)
[În mai, cînd mugurii-ncolțesc...]	120(555)
Sărută, nu jura...	121(555)
Mi-s cînturile otrăvite...	122(555)
În vis...	123(556)
N-am împotriva ta nimica...	124(556)
Din basme vechi...	126(556)
Cînd doi își zic adio...	128(556)
Frumos e pe lume...	129(556)
Prin crîngul verde...	130(556)
Învăliți în nouri, zeii...	131(556)
Afară-i noapte...	132(556)

Atît de drăgălașă...	133(556)
Glas de primăvară...	134(557)
Socoata vremii...	135(557)
Spumegă marea...	136(557)
<i>Hölderlin</i>	
Cîntecul ursitoareii...	137(557)
<i>Gottfried Keller</i>	
Cîntecul lui Pan...	138(558)
Curcubeul...	140(558)
Gînduri...	141(558)
<i>Lenau</i>	
Vintul...	143(558)
Rana-n suflet...	144(559)
Ecou...	145(559)
Întrebare...	146(559)
Surugiul...	147(560)
<i>Li-Tai-Pe</i>	
Clar de lună...	150(560)
<i>Longfellow</i>	
Excelsior!...	151(561)
<i>Meerheimb</i>	
Vestitorul biruinții de la Maraton...	153(561)
<i>Multatuli</i>	
Cîntecul lui Saïdjah...	160(561)
<i>Petöfi</i>	
Mugur, mugur, mugurel...	162(562)
Toamnă...	164(562)
Iubitei...	165(563)
Am stat lingă mormînt...	166(563)
Soarelui...	167(564)
În tindă am intrat...	169(564)
La marginea satului...	170(564)
Riul...	172(565)
Pastel...	173(566)
Planuri de prisos...	174(566)
I-aș spune...	175(566)
Departé...	176(566)
Clopotele trist vibrează...	178(566)
Doliu...	179(567)
Nobil...	180(567)
Husarii...	181(567)
Eroi în zdrențe...	183(567)
Un vis...	185(567)

Stelelor	186(567)
Zădărnicia.....	187(567)
Un înțelept odinioară.....	188(567)
Măreață noapte!.....	189(567)
Rozele se scutur', moarte... (Cîntec).....	190(568)
Cîntecul.....	191(568)
Să bem!.....	192(568)
Sunt catană.....	193(568)
Mormîntul meu	194(568)
Întăiul rol	195(568)
Strofe.....	196(568)
Dumnezeu n-o să mă bată... ..	197(568)
Noapte	198(568)
Dimineața, zi de toamnă... ..	199(568)
Întîia mea iubire	200(568)
Apă beu!	202(568)
Bătrînul.....	204(569)
Luntrașul — Poemă	206(569)
Profeție	219(569)
Apostolul	221(569)
<i>Enea Roncinni</i>	
Într-un album	305(575)
<i>Rosegger</i>	
Dorul din urmă	306(576)
<i>Saadi</i>	
Thogrul și străjerul.....	308(576)
Sfat în pustie.....	310(576)
<i>Schiller</i>	
Mănușa	312(577)
Copila din străini.....	315(581)
<i>Shelley</i>	
La o ciocîrlie!.....	317(582)
<i>Uhland</i>	
Blestemul bardului.....	321(582)
<i>Wolff</i>	
Taina	324(582)
<i>Un vechi cîntec german</i>	
Pînea cea de toate zilele.....	325(583)
<i>Baladă din Lituania</i>	
Credință.....	327(583)

<i>Daine din Lituania</i>	
I Dor de țară.....	329(583)
II Dor de mamă.....	329(583)
III Privighetoarea	330(583)
<i>Populare maghiare</i>	
I De-aș fi rege	332(584)
II Iubire	332(584)
III Așteptare	333(584)

DIN PERIODICE

<i>Goethe</i>	
Craiul ielelor	334(586)
<i>Petőfi</i>	
Cît e lumea... ..	336(585)
Dacă vine primăvara... ..	337(587)
Smintitul	339(587)
<i>Imitații</i>	
În cer.....	341(587)
Poveste	343(587)
<i>Heine</i>	
Trei sonete	346(587)
Stelele	349(588)
În pustiul vieții... ..	350(588)
Știam de mult.....	351(588)
Consilii	352(588)
<i>Din poezia populară maghiară</i>	
Romanță	353(589)
<i>Lessing</i>	
Epigramatice	355(589)
Amăgire	355
Duel	355
Curios!	356
<i>Lenau</i>	
Prevestire	357(589)
<i>Longfellow</i>	
Vîntul dimineții.....	358(589)
<i>Platen</i>	
Cel din urmă oaspe — Baladă	360(589)

<i>Lermontoff</i>	
Un vis	362(589)
<i>Petöfi</i>	
Trei feciori	363(590)
<i>Virgiliu</i>	
Visul lui Aeneas	366(590)
<i>Petöfi</i>	
Vintul.....	369(591)
<i>Schiller</i>	
Tabloul din Sais.....	372(591)
<i>Din literatura populară maghiară</i>	
Prevestire	375(592)
<i>Poezii populare maghiare</i>	
Susânica	376(592)
Fata crîșmarului	376
În cer	377
<i>Lenau</i>	
Prea curînd!	378(592)
<i>Longfellow</i>	
Glontele	379(592)
<i>Traducere</i>	
Pesimism	381(592)
<i>Heine</i>	
Primăvară.....	382(593)
Din Heine	383(593)
<i>Doină din Litvania</i>	
Despărțire.....	384(593)
Cîntec din Caucaz.....	385(593)
<i>„Pastișare“ după Goethe</i>	
Hilariantă	386(593)
<i>Mörrike</i>	
Dunărea — Baladă.....	387(594)
<i>Un poet chinez</i>	
Chef pe lună	389(594)

<i>Traducere</i>	
Un vis	390(594)
<i>Southey</i>	
Cataracta Lodorei	391(595)
<i>Lenau</i>	
În primăvară	394(595)
<i>A. Stöbec</i>	
Către poet și cetitor.....	395(595)
<i>Alice, baroneasă de Gaudy</i>	
Bătrîna toarce	396(595)
<i>Goethe</i>	
Regele din Thule.....	398(595)
<i>Fr. Evers</i>	
Poeții	400(595)
<i>Martin Hornung</i>	
Adio	402(595)
<i>Heine</i>	
Cîntec	403(596)
Visul	404(596)

DRAMATICE

<i>Goethe</i>	
Dragoste cu toane — <i>Pastorală într-un act și în versuri</i>	409(597)
<i>Pierre Corneille</i>	
Cidul — <i>Tragedie în cinci acte</i>	445(600)
<i>Tabla ilustrațiilor</i>	608

Lector : AURELIA RUSU
Tehnoredactor : MINA CANTEMIR

Apărut 1971. Hirtie tipar A de 63 g/m². Format
540×840/16. Coli ed. 22,78. Coli tipar 38,5. Planşe tipo 4.
A. nr. 16 903/1970. C.Z. pentru bibliotecile mari şi mici
859-0.

Tiparul executat sub comanda nr. 723 la
Combinatul Poligrafic „Casa Scintei”, Piaţa
Scintei nr. 1, Bucureşti,
Republica Socialistă România